

Uradni list Republike Slovenije

Internet: www.uradni-list.si

e-pošta: info@uradni-list.si

Št. **38** Ljubljana, torek **7. 5. 2024**

ISSN **1318-0576** Leto **XXXIV**

DRŽAVNI ZBOR

1288. Energetski zakon (EZ-2)

Na podlagi druge alineje prvega odstavka 107. člena in prvega odstavka 91. člena Ustave Republike Slovenije izdajam

U K A Z

o razglasitvi Energetskega zakona (EZ-2)

Razlašam Energetski zakon (EZ-2), ki ga je sprejel Državni zbor Republike Slovenije na seji dne 23. aprila 2024.

Št. 003-02-1/2024-83

Ljubljana, dne 1. maja 2024

Nataša Pirc Musar
predsednica
Republike Slovenije

ENERGETSKI ZAKON (EZ-2)

I. POGLAVJE: SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen

(vsebina)

Ta zakon določa načela in ukrepe upravljanja energetske politike, ureja pristojnosti, organizacijo in delovanje Agencije za energijo (v nadaljnjem besedilu: agencija) in energetske inšpekcije, opredeljuje energetska infrastruktura in njeno gradnjo ter vzdrževanje, postopke dodeljevanja spodbud in ureja nekatera druga skupna vprašanja na področju energetike.

2. člen

(področje uporabe)

Določbe tega zakona se uporabljajo za področja energetike, urejena z zakonom, ki ureja oskrbo z električno energijo, zakonom, ki ureja oskrbo s plini, zakonom, ki ureja oskrbo s toploto iz distribucijskih sistemov, zakonom, ki ureja spodbujanje rabe obnovljivih virov energije, in zakonom, ki ureja učinkovito rabo energije (v nadaljnjem besedilu: zakoni s področja energetike), če ni v teh zakonih določeno vprašanje urejeno drugače.

3. člen

(prenos in izvrševanje predpisov Evropske unije)

(1) S tem zakonom se v pravni red Republike Slovenije prenašajo naslednje direktive Evropske unije:

– Direktiva (EU) 2019/944 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. junija 2019 o skupnih pravilih notranjega trga

električne energije in spremembi Direktive 2012/27/EU (UL L št. 158 z dne 14. 6. 2019, str. 125; v nadaljnjem besedilu: Direktiva 2019/944/EU), zadnjič spremenjena z Uredbo (EU) 2022/869 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. maja 2022 o smernicah za vseevropsko energetska infrastrukturo, spremembi uredb (ES) št. 715/2009, (EU) 2019/942 in (EU) 2019/943 ter direktiv 2009/73/ES in (EU) 2019/944 in razveljavitvi Uredbe (EU) št. 347/2013 (UL L št. 152 z dne 3. 6. 2022, str. 45), v delu, ki se nanaša na regulativni organ;

– Direktiva 2009/73/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. julija 2009 o skupnih pravilih notranjega trga z zemeljskim plinom in o razveljavitvi Direktive 2003/55/ES (UL L št. 211 z dne 14. 8. 2009, str. 94; v nadaljnjem besedilu: Direktiva 2009/73/ES), zadnjič spremenjena z Uredbo (EU) 2022/869 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. maja 2022 o smernicah za vseevropsko energetska infrastrukturo, spremembi uredb (ES) št. 715/2009, (EU) 2019/942 in (EU) 2019/943 ter direktiv 2009/73/ES in (EU) 2019/944 in razveljavitvi Uredbe (EU) št. 347/2013 (UL L št. 152 z dne 3. 6. 2022, str. 45), v delu, ki se nanaša na regulativni organ;

– Direktiva 2009/31/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2009 o geološkem shranjevanju ogljikovega dioksida in spremembi Direktive Sveta 85/337/EGS, Direktiv 2000/60/ES, 2001/80/ES, 2004/35/ES, 2006/12/ES, 2008/1/ES Evropskega parlamenta in Sveta ter Uredbe (ES) št. 1013/2006 (UL L št. 140 z dne 5. 6. 2009, str. 114), zadnjič spremenjena z Uredbo (EU) 2018/1999 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. decembra 2018 o upravljanju energetske unije in podnebnih ukrepov, spremembi uredb (ES) št. 663/2009 in (ES) št. 715/2009 Evropskega parlamenta in Sveta, direktiv 94/22/ES, 98/70/ES, 2009/31/ES, 2009/73/ES, 2010/31/EU, 2012/27/EU in 2013/30/EU Evropskega parlamenta in Sveta, direktiv Sveta 2009/119/ES in (EU) 2015/652 ter razveljavitvi Uredbe (EU) št. 525/2013 Evropskega parlamenta in Sveta (UL L št. 328 z dne 21. 12. 2018, str. 1), v delu, ki se nanaša na transport ogljikovega dioksida;

– Direktiva (EU) 2018/2001 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. decembra 2018 o spodbujanju uporabe energije iz obnovljivih virov (prenovitev) (UL L št. 328 z dne 21. 12. 2018, str. 82), zadnjič spremenjena z Delegirano uredbo Komisije (EU) 2022/759 z dne 14. decembra 2021 o spremembi Priloge VII k Direktivi (EU) 2018/2001 Evropskega parlamenta in Sveta glede metodologije za izračun energije iz obnovljivih virov, ki se uporablja za hlajenje in daljinsko hlajenje (UL L št. 139 z dne 18. 5. 2022, str. 1);

– Direktiva 2012/27/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2012 o energetske učinkovitosti, spremembi direktiv 2009/125/ES in 2010/30/EU ter razveljavitvi direktiv 2004/8/ES in 2006/32/ES (UL L št. 315 z dne 14. 11. 2012,

str. 1), zadnjič spremenjena z Delegirano Uredbo Komisije (EU) 2023/807 z dne 15. decembra 2022 o spremembi faktorja primarne energije za električno energijo pri uporabi Direktive 2012/27/EU Evropskega parlamenta in Sveta (UL L št. 101 z dne 14. 4. 2023, str. 16).

(2) Ta zakon določa tudi pristojne organe in kazenske določbe za izvajanje:

– Uredbe (EU) 2019/942 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. junija 2019 o ustanovitvi Agencije Evropske unije za sodelovanje energetskih regulatorjev (prenovitev) (UL L št. 158 z dne 14. 6. 2019, str. 22; v nadaljnjem besedilu: Uredba 2019/942/EU), zadnjič spremenjene z Uredbo (EU) 2022/869 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. maja 2022 o smernicah za vseevropsko energetsko infrastrukturo, spremembi uredb (ES) št. 715/2009, (EU) 2019/942 in (EU) 2019/943 ter direktiv 2009/73/ES in (EU) 2019/944 in razveljavitvi Uredbe (EU) št. 347/2013 (UL L št. 152 z dne 3. 6. 2022, str. 45);

– Uredbe (EU) 2019/943 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. junija 2019 o notranjem trgu električne energije (prenovitev) (UL L št. 158 z dne 14. 6. 2019, str. 54; v nadaljnjem besedilu: Uredba 2019/943/EU), zadnjič spremenjene z Uredbo (EU) 2022/869 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. maja 2022 o smernicah za vseevropsko energetsko infrastrukturo, spremembi uredb (ES) št. 715/2009, (EU) 2019/942 in (EU) 2019/943 ter direktiv 2009/73/ES in (EU) 2019/944 in razveljavitvi Uredbe (EU) št. 347/2013 (UL L št. 152 z dne 3. 6. 2022, str. 45), v delu, ki se nanaša na naloge Agencije za energijo;

– Uredbe (EU) št. 1227/2011 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2011 o celovitosti in preglednosti veleprodajnega energetskega trga (UL L št. 326 z dne 8. 12. 2011, str. 1; v nadaljnjem besedilu: Uredba 1227/2011/EU);

– Uredbe (EU) 2018/1999 Evropskega parlamenta in sveta z dne 11. decembra 2018 o upravljanju energetske unije in podnebnih ukrepov, spremembi uredb (ES) št. 663/2009 in (ES) št. 715/2009 Evropskega parlamenta in Sveta, direktiv 94/22/ES, 98/70/ES, 2009/31/ES, 2009/73/ES, 2010/31/EU, 2012/27/EU in 2013/30/EU Evropskega parlamenta in Sveta, direktiv Sveta 2009/119/ES in (EU) 2015/652 ter razveljavitvi Uredbe (EU) št. 525/2013 Evropskega parlamenta in Sveta (UL L št. 328 z dne 21. 12. 2018 str. 1; v nadaljnjem besedilu: Uredba 2018/1999/EU);

– Uredbe (EU) 2016/1952 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. oktobra 2016 o evropski statistiki cen zemeljskega plina in električne energije in o razveljavitvi Direktive 2008/92/ES (UL L št. 311 z dne 17. 11. 2016, str. 1; v nadaljnjem besedilu: Uredba 2016/1952/EU);

– Odločbe Sveta z dne 22. aprila 1999 o postopku Skupnosti za obveščanje in posvetovanje o nabavnih stroških za surovo nafto in porabniških cenah za naftne derivate (UL L št. 110 z dne 28. 4. 1999, str. 8; v nadaljnjem besedilu: Odločba 1999/280/ES) v delu, ki se nanaša na porabniške cene za naftne derivate.

4. člen

(pomen izrazov)

(1) Izrazi, uporabljeni v tem zakonu, pomenijo:

1. »ACER« je Agencija za sodelovanje energetskih regulatorjev, kot je urejena v Uredbi 2019/942/EU;

2. »gospodinjiski odjemalec« pomeni odjemalca, ki kupuje električno energijo, plin, toploto ali drug energetski plin za svojo lastno rabo v gospodinjstvu, kar izključuje rabo za opravljanje trgovskih ali poklicnih dejavnosti;

3. »končna poraba energije« pomeni energijo ali energent, dobavljen za energetske namene industriji, prometu, gospodinjstvu, storitvenemu sektorju, vključno z javnim sektorjem, kmetijstvu, gozdarstvu in ribištvu, razen dobave sektorju pretvorbe energije;

4. »končni odjemalec« pomeni fizično ali pravno osebo, ki kupuje energijo za lastno končno rabo;

5. »lokalna skupnost« pomeni samoupravno lokalno skupnost;

6. »lokalni energetski koncept« je koncept razvoja lokalne skupnosti ali več lokalnih skupnosti na področju oskrbe in rabe energije, ki vključuje ukrepe za učinkovito rabo energije ter način oskrbe z energijo iz obnovljivih virov, soprodukcije, odvečne toplote in iz drugih virov;

7. »nizkoogljični viri energije« so jedrska energija, vodik, sintetični plini in odvečna toplota;

8. »obnovljivi viri energije« so obnovljivi nefosilni viri, in sicer vetrna, sončna (sončni toplotni in sončni fotovoltaični viri) in geotermalna energija, energija okolice, energija plimovanja, valovanja in druga energija morja, vodna energija ter iz biomase, deponijskega plina, plina, pridobljenega z napravami za čiščenje odplak, in bioplina;

9. »odjemalec« oziroma odjemalka (v nadaljnjem besedilu: odjemalec) je pravna ali fizična oseba, ki kupuje energijo ali gorivo za lastno rabo ali za nadaljnjo prodajo;

10. »operater« pomeni elektrooperater ali operater sistema;

11. »operater sistema« je operater prenosnega sistema plina ali operater distribucijskega sistema plina;

12. »revizor« je revizijska družba ali samostojni revizor oziroma revizorka (v nadaljnjem besedilu: revizor), ki ima po zakonu, ki ureja revidiranje, dovoljenje za opravljanje revidiranja;

13. »soprodukcija« pomeni postopek sočasne proizvodnje toplote in električne ali mehanske energije.

(2) Drugi izrazi s področja energetike, ki niso opredeljeni s tem zakonom, imajo enak pomen, kot ga določajo zakoni s področja energetike.

5. člen

(uporaba zakona)

(1) Določbe tega zakona se, če ni v posameznih členih drugače določeno, uporabljajo za pravne osebe javnega in zasebnega prava ter fizične osebe, ki opravljajo dejavnosti na naslednjih področjih energetskih dejavnosti (v nadaljnjem besedilu: izvajalci energetskih dejavnosti):

1. skladiščenje plinastih, tekočih in trdih goriv,
2. transport energije in goriv po omrežjih,
3. proizvodnja, pridobivanje in distribucija trdih, tekočih in plinastih goriv ter trgovanje z njimi,
4. proizvodnja električne energije,
5. shranjevanje električne energije,
6. agregiranje na trgu z električno energijo,
7. proizvodnja in distribucija toplote za daljinsko ogrevanje in hlajenje,

8. dejavnost operaterja,
9. dobava električne energije, plina ali toplote,
10. dejavnost operaterja trga z električno energijo,
11. trgovanje, zastopanje in posredovanje na trgu z električno energijo oziroma plinom,
12. dejavnost pridobivanja premoga.

(2) Določbe tega zakona se, če ni v posameznih členih drugače določeno, uporabljajo tudi za druge pravne osebe javnega in zasebnega prava ter fizične osebe (v nadaljnjem besedilu: drugi zavezanci), in sicer za:

1. lokalne skupnosti,
2. pravne osebe javnega in zasebnega prava ter fizične osebe, ki so lastniki oziroma uporabniki energetskih strojev, naprav in napeljav,
3. končne odjemalce energije.

II. POGLAVJE: UPRAVLJANJE ENERGETSKE POLITIKE

1. oddelek: Temeljna načela energetske politike

6. člen

(načelo prioritete)

(1) Ukrepi za povečanje energetske učinkovitosti in zmanjšanje rabe energije imajo pri primerljivih stroških, upošte-

vanih v življenjski dobi ukrepa, prednost pred zagotavljanjem novih zmogljivosti za oskrbo z energijo.

(2) Ukrepi za zagotavljanje novih zmogljivosti za oskrbo z energijo iz obnovljivih in nizkoogljičnih virov energije imajo pri primerljivih stroških, upoštevanih v življenjski dobi naprave, prednost pred zagotavljanjem novih zmogljivosti za oskrbo z energijo iz drugih virov.

7. člen

(načelo stroškovne učinkovitosti)

Državni organi in organi lokalnih skupnosti si morajo pri sprejemanju politik, strategij, programov, načrtov, splošnih in konkretnih pravnih aktov ter pri izvedbi ukrepov na podlagi tega zakona in zakonov s področja energetike prizadevati doseči čim nižje neposredne stroške ukrepov za pravne in fizične osebe in čim nižje zunanje stroške glede na dosežene rezultate, ob upoštevanju načela stroškov v celotni življenjski dobi.

8. člen

(načelo socialne kohezivnosti)

Oskrba z energijo in energetskimi storitvami omogoča primerne življenjske razmere ranljivejšim skupinam prebivalstva oziroma gospodinjstvom.

9. člen

(načelo enakega obravnavanja)

Postopki, ki so povezani z gradnjo zmogljivosti za oskrbo z energijo, z oskrbo z energijo ali z rabo energije, ki jih vodi država ali lokalne skupnosti, morajo biti vodeni na način, ki zagotavlja enakopravno obravnavanje vseh udeležencev v postopku.

10. člen

(načelo preglednosti)

Postopki, ki so povezani z gradnjo zmogljivosti za oskrbo z energijo, z oskrbo z energijo ali z rabo energije, ki jih vodi država ali lokalne skupnosti, morajo biti vodeni na način, ki zagotavlja preglednost vodenja postopkov in sprejemanja odločitev.

11. člen

(načelo javnosti)

(1) Količinski podatki o dobavah energije po vrstah odjema in po skupinah končnih odjemalcev so javni, če ni z zakonom drugače določeno.

(2) Javnost je vključena v postopke sprejemanja politik, strategij, programov in načrtov, ki se nanašajo na oskrbo in rabo energije, v skladu s tem zakonom in zakoni s področja energetike.

(3) Javnost je vključena v postopke izdajanja splošnih pravnih aktov, ki se nanašajo na oskrbo in rabo energije, v skladu s tem zakonom in zakoni s področja energetike.

12. člen

(načelo varstva potrošnikov)

Pri oskrbi z energijo morajo biti upoštevane pravice potrošnikov kot končnih odjemalcev energije in zagotovljeno njihovo učinkovito varstvo.

13. člen

(načelo celovitosti)

Država in lokalna skupnost morata pri sprejemanju politik, strategij, programov, načrtov in splošnih pravnih aktov ter pri izvajanju drugih zadev iz svoje pristojnosti upoštevati njihove vplive na doseganje ciljev s področja razogljíčenja, obnovljivih virov energije, energijske učinkovitosti, zanesljive oskrbe z energijo, zmanjševanja energetske revščine in okoljske sprejemljivosti.

14. člen

(načelo spodbujanja)

(1) Država in lokalna skupnost v skladu s svojimi pristojnostmi spodbujata dejavnosti za povečanje energetske učinkovitosti ter deleža obnovljivih in nizkoogljičnih virov energije.

(2) Pri določanju spodbud morajo biti okolju prijaznejše naprave, tehnologije, oprema, proizvodi ter storitve in dejavnosti deležne večjih ugodnosti od okolju manj prijaznih.

(3) Država in lokalne skupnosti spodbujajo ozaveščanje, informiranje in izobraževanje o razogljíčenju, energetski učinkovitosti in obnovljivih virih energije.

15. člen

(načelo pregledne in nepristranske oskrbe z energijo)

Odjemalci energije iz omrežij imajo pravico do oskrbe na pregleden in nepristranski način pod pogoji, določenimi z zakoni s področja energetike in na njihovi podlagi sprejetimi predpisi ter s splošnimi akti za izvrševanje javnih pooblastil.

16. člen

(načelo konkurenčnosti)

(1) Država je dolžna uveljavljati tržna pravila in spodbujati konkurenco pri proizvodnji energije in oskrbi z njo.

(2) Proizvajalce ali dobavitelje energije je treba obravnavati nepristransko v okviru pogojev za obratovanje sistemov, določenih z zakoni s področja energetike.

17. člen

(načelo onesnaževalec plača)

Proizvajalci energije morajo nositi bremena in tveganja onesnaževanja okolja, ki jih njihova proizvodnja povzroča. Pri tem je treba upoštevati okoljska bremena in tveganja, ki nastajajo v celotnem življenjskem ciklu od proizvodnje surovin, med obratovanjem, v primeru nesreč, po zaključku delovanja, ob sanaciji okolja in ravnanju z odpadki.

18. člen

(načelo okoljske trajnosti)

Državni organi in organi lokalnih skupnosti si morajo pri sprejemanju politik, strategij, programov, načrtov, splošnih in konkretnih pravnih aktov ter pri izvedbi ukrepov na podlagi tega zakona in na podlagi zakonov s področja energetike prizadevati doseči čim manjše negativne učinke na okolje, pri čemer se upoštevajo okoljska bremena v celotnem življenjskem ciklu. V primeru politik, strategij, programov, načrtov, splošnih in konkretnih pravnih aktov, ki imajo dolgoročne učinke na okolje, si je treba prizadevati za zmanjšanje okoljskega bremena za prihodnje generacije.

19. člen

(načelo opolnomočenja)

Država in lokalne skupnosti vzpostavljajo strukturne pogoje za opolnomočenje državljanov za sodelovanje pri prehodu v podnebno nevtralnó družbo tako pri samooskrbi z energijo kakor v energetskih skupnostih državljanov.

2. oddelek: Ukrepi upravljanja energetske politike

20. člen

(energetska politika)

(1) Energetska politika je postavljanje ciljev in določanje ukrepov v skladu z načeli tega zakona, s katerimi se zagotavlja zanesljiva, trajnostna in konkurenčna oskrba z energijo, in sicer s spodbujanjem:

1. dolgoročne uravnoteženosti razvoja energetskega gospodarstva s pričakovanim gibanjem porabe energije,

2. ukrepov za učinkovito rabo energije,

3. rabe obnovljivih in nizkoogljičnih virov energije ter odvečne toplote,

4. okoljske sprejemljivosti pri pridobivanju, proizvodnji, transportu in rabi vseh vrst energije,

5. načrtno diverzifikacije različnih primarnih virov energije glede njihovega prispevanja k cilju prehoda v podnebno nevtralnno družbo, upoštevajoč njihovo ekonomiko,

6. konkurence na trgu z energijo,

7. varstva potrošnikov,

8. prilagajanja odjema iz omrežja in oddaje v omrežje uporabnikov sistema,

9. razvoja povezovanja sektorjev, ki porabljajo in proizvajajo energijo,

10. zagotavljanja zanesljivih, kakovostnih ter okoljsko, podnebno in družbeno sprejemljivih energetske storitev,

11. zmanjševanja energetske revščine.

(2) Cilji energetske politike morajo biti usklajeni z dolgoročnimi razvojnimi cilji Slovenije ter energetskimi in podnebnimi cilji, ki so določeni v dolgoročni podnebni strategiji in v celovitem nacionalnem energetskem in podnebnem načrtu (v nadaljnjem besedilu: NEPN) ter v strateških, operativnih in akcijskih načrtih za posamezna področja oskrbe in ravnanja z energijo. Ukrepi morajo zajemati regulativno urejanje oskrbe z energijo, sklepanje in izvajanje mednarodnih pogodb s področja energije ter izvajanje in spodbujanje investicij na področju energije ter druge aktivnosti. Vlada Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: vlada) na predlog ministrstva, pristojnega za energijo (v nadaljnjem besedilu: ministrstvo) sprejme strateške, operativne in akcijske načrte za posamezna področja oskrbe in ravnanja z energijo.

(3) Izvajanje ukrepov za doseganje ciljev energetske politike je v splošnem gospodarskem interesu države.

21. člen

(lokalni energetski koncept)

(1) Lokalna skupnost sprejme lokalni energetski koncept (v nadaljnjem besedilu: LEK) kot program ravnanja z energijo v lokalni skupnosti, ga objavi na svojih spletnih straneh in s tem seznanji ministrstvo.

(2) LEK je obvezna strokovna podlaga za načrtovanje prostorskega in gospodarskega razvoja lokalne skupnosti, za usmerjanje razvoja lokalnih energetskega gospodarstva javnih služb, oskrbe z energijo, energetske skupnosti, povezovanja sektorjev, načrtovanja učinkovite rabe energije in rabe obnovljivih ter drugih nizkoogljičnih virov energije, priprave načrta za opuščanje rabe fosilnih virov energije, uporabe naprednih tehnologij in digitalizacije, za izrabo odvečne toplote, za izboljšanje kakovosti zraka in obvladovanje energetske revščine na območju lokalne skupnosti.

(3) V LEK se opredelijo cilji in ukrepi, ki morajo biti usklajeni z dolgoročno podnebno strategijo, NEPN in drugimi energetskimi strategijami, programi, načrti in smernicami. LEK se sprejme na vsakih sedem let. V LEK lokalne skupnosti opredelijo izhodišča in cilje za obdobje sedmih let glede doseganja deleža prihranka rabe energije in povečanja deleža obnovljivih virov energije ter ciljev glede energetske prenove javnih stavb.

(4) Več lokalnih skupnosti lahko sprejme skupen LEK, iz katerega morajo biti razvidni cilji in ukrepi posamezne lokalne skupnosti.

(5) Lokalne skupnosti z več kot 10.000 prebivalcev morajo v LEK vključiti načrt za vzpostavitev vsaj ene energetske skupnosti na področju energije iz obnovljivih virov.

(6) Lokalne skupnosti in izvajalci energetske dejavnosti na območju, ki ga pokriva LEK, so dolžni svoje razvojne dokumente in delovanje uskladiti s cilji in ukrepi, predvidenimi v LEK.

(7) Lokalna skupnost mora svoje prostorske načrte usklajevati z LEK. V primeru neskladnosti med LEK in prostorskim načrtom lokalna skupnost neskladnost upošteva v postopku priprave oziroma sprememb in dopolnitev prostorskega načrta. Če lokalna skupnost med sprejemanjem LEK ne vodi postopka priprave oziroma sprememb in dopolnitev prostorskega načrta, začne ta postopek na podlagi ugotovljenih neskladnosti z LEK.

Prostorski načrti morajo ob spremembi upoštevati prednostno rabo virov energije in energentov v skladu s 22. členom tega zakona.

(8) Končni odjemalci energije, ki niso gospodinjski odjemalci, distributerji in dobavitelji energije, morajo lokalni skupnosti na zahtevo predati podatke o porabi in proizvodnji energije, ki so potrebni za pripravo in izvajanje LEK, in sicer podatke o porabi in proizvodnji energentov za proizvodnjo toplote ali plina, proizvedeni toploti, potrebni toploti in odvečni toploti ter ocene za prihodnje petletno obdobje.

(9) Ministrstvo vsaki dve leti izvede analizo sprejetih LEK in stanja njihovega izvajanja ter ovrednoti skladnost ciljev LEK z veljavnim NEPN. V okviru analize ministrstvo oceni skladnost in prispevek ukrepov k doseganju ciljev NEPN in po potrebi pozove lokalne skupnosti k ustrezni dopolnitvi in posodobitvi LEK.

(10) Lokalne skupnosti vsako leto do 31. marca za preteklo leto ministrstvu poročajo o izvajanju ukrepov in ciljev LEK.

(11) LEK se izdelava v digitalni obliki v skladu z metodologijo priprave LEK iz dvanajstega odstavka tega člena in vnese v aplikacijo za izdelavo in poročanje LEK v digitalni obliki, ki jo upravlja ministrstvo.

(12) Minister ali ministrica, pristojna za energijo (v nadaljnjem besedilu: minister) predpiše metodologijo priprave LEK, ki vključuje sodelovanje javnosti, podrobnejšo vsebino LEK in druge zahteve glede izdelave LEK in poročanja o njem.

22. člen

(sistemi za oskrbo z energijo ter prednostna raba virov energije in energentov)

(1) Lokalna skupnost v okviru LEK pripravi načrt za opuščanje fosilnih goriv za potrebe ogrevanja, na podlagi katerega s prostorskimi načrti ali odloki določi prednostno rabo virov energije ali energentov. Prednostno rabo virov energije in energentov lokalna skupnost lahko določi samo za določena območja, določene stavbe ali določene objekte v skladu s pravili tega člena.

(2) Pri določanju prednostne rabe virov energije in energentov se upoštevajo naslednja pravila:

– raba energije in energentov iz obnovljivih virov in odvečne toplote ima prednost pred rabo energije in energentov iz neobnovljivih virov;

– raba energije z uporabo tehnologij z nižjo emisijo toplogrednih plinov in nizkoogljičnih virov energije ima prednost pred rabo energije z uporabo tehnologij z višjo emisijo toplogrednih plinov.

(3) Energetsko učinkoviti sistemi daljinskega ogrevanja imajo prednost na območju distribucije toplote tega sistema pred drugimi posameznimi sistemi in tehnologijami oskrbe s toploto. To ne velja za stavbe, ki imajo letno potrebno toploto za ogrevanje pod 4000 kWh in se v celoti ogrevajo na obnovljive ali nizkoogljične vire.

(4) Lokalna skupnost lahko v LEK ali v drugem predpisu lokalne skupnosti določi območja za izvajanje izbirne gospodarske javne službe distribucije toplote in plina, ki vključuje tudi območje kratkoročne širitve za naslednjih pet let. Če po petih letih od prve določitve območja na tem območju priključitev na distribucijski sistem še ni mogoča, se končni uporabnik, ki je zgradil ali prenovil stavbo v skoraj ničenergijsko, ni dolžan obvezno priključiti na tak sistem.

(5) Pri graditvi stanovanjske stavbe projektiranje in vgradnja kotla na zemeljski plin ali utekočinjen naftni plin nista dovoljena, v poslovno-stanovanjski stavbi ali stanovanjsko-poslovni stavbi pa nista dovoljena projektiranje in vgradnja kotla na zemeljski plin ali utekočinjen naftni plin samo za stanovanjski del stavbe.

(6) V večstanovanjski, poslovno-stanovanjski in stanovanjsko-poslovni stavbi se lahko pravila iz prejšnjega odstavka ne upoštevajo v primeru hibridnega sistema ogrevanja, kjer je glavni vir ogrevanje brez emisij toplogrednih plinov na lokaciji sami in se za sekundarni vir ogrevanja uporablja zemeljski plin

ali utekočinen naftni plin samo za potrebe pokrivanja vršnih potreb.

(7) Podeljevanje koncesij za izvajanje gospodarske javne službe dejavnost operaterja distribucijskega sistema zemeljskega plina je dovoljeno, če je omrežje za distribucijo plina načrtovano v LEK tako, da se načrtuje priključevanje proizvodnih virov plina obnovljivega izvora za vsaj 80 % načrtovane porabe.

(8) Obstoječe koncesije za izvajanje gospodarske javne službe dejavnost operaterja distribucijskega sistema zemeljskega plina se lahko za določeno obdobje večkrat podaljšajo v naslednjih primerih:

– če je na plinovodno omrežje priključen proizvodni vir plina obnovljivega izvora ali če ima koncesionar plinovodnega omrežja dokazila o načrtovanem priključevanju tega na omrežje podeljene ali predvidene koncesije, in sicer največ za obdobje sedmih let;

– če so na območju podeljene koncesije odjemalci z letno porabo več kot 100.000 kWh, ki uporabljajo plin pri proizvodnji izdelkov ali opravljanju storitev in nimajo možnosti oskrbe z alternativnim virom energije oziroma bi bila taka oskrba nesorazmerno dražja, in sicer največ za obdobje petih let;

– če distribucijski sistem oskrbuje več kot 5 % gospodinjstev odjemalcev v primerjavi z največjim številom gospodinjstev odjemalcev od začetka izvajanja dejavnosti distribucije plina, in sicer največ za obdobje petih let.

(9) Za javna podjetja, ki izvajajo izbirno gospodarsko javno službo dejavnost operaterja distribucijskega sistema zemeljskega plina, se smiselno uporabljajo določbe sedmega in osmega odstavka tega člena.

(10) Odjemalci zemeljskega plina imajo pravico, da se ne priključijo ali da se odklopijo od sistema za distribucijo zemeljskega plina ne glede na določbe lokalne skupnosti o prednostni rabi virov energije in energentov, o obvezni priključitvi na omrežje za distribucijo plina in o obvezni uporabi plina za ogrevanje stavb in pripravo sanitarne tople vode v LEK, občinskih prostorskih načrtih ali drugih aktih občine, če dokažejo, da se bodo ogrevali na obnovljive vire energije. Vsebinsko tega odstavka morata pogodbeni stranki izvajati ne glede na določbe sklenjene pogodbe. Odjemalci zemeljskega plina, ki se odklopijo od sistema za distribucijo zemeljskega plina, ne glede na določbe v pogodbah o uporabi sistema in dobavi plina ne plačajo pogodbene kazni, ki bi bila posledica odklopa, ne glede na njeno poimenovanje.

23. člen

(lokalne energetske organizacije)

(1) Ena ali več lokalnih skupnosti lahko za izvajanje nalog iz tega zakona, zakona, ki ureja učinkovito rabo energije, in zakona, ki ureja spodbujanje rabe obnovljivih virov energije, ki so v pristojnosti lokalnih skupnosti, ustanovi oziroma pooblasti lokalno energetske organizacije.

(2) Naloge, ki jih lokalne energetske organizacije izvajajo v javnem interesu, so:

- priprava in izvajanje LEK,
- naloge, povezane z vzpostavitvijo in izvajanjem sistema upravljanja z energijo,
- izvajanje in vodenje projektov s področja učinkovite rabe in obnovljivih virov energije,
- sodelovanje z enotno kontaktno točko, ki je določena v zakonu, ki ureja spodbujanje rabe obnovljivih virov energije.

(3) Lokalne energetske organizacije vodijo ločene računovodske evidence za sredstva, namenjena opravljanju nalog v javnem interesu iz prejšnjega odstavka.

24. člen

(mednarodne obveznosti)

Obveznosti, ki izhajajo iz mednarodnih pogodb in sporazumov, predvsem glede trga energije, naložb, prenosa energije in energentov, povezovanja v mednarodne energetske sisteme ter glede omejevanja podnebni sprememb, so sestavni del

energetske politike in načrtovanja razvoja energetske dejavnosti.

25. člen

(energetske bilance)

(1) Energetske bilance so strokovne podlage za pripravljanje dokumentov dolgoročnega energetskega in podnebnega načrtovanja, ugotavljanje izpolnjevanja mednarodnih zavez in doseganja nacionalnih energetskega in podnebni ciljev ter za odločanje o uvajanju potrebnih aktivnosti in ukrepov za izvajanje energetske in podnebne politike.

(2) Z energetskimi bilancami se na podlagi projekcije okoljskega, gospodarskega in družbenega razvoja Republike Slovenije napoveduje oskrba z energijo za prihodnjih 20 let in okvirno za 40 let ob vsakokratnem sprejemanju ali prenavljanju dolgoročne podnebne strategije, NEPN in drugih energetske strategij, programov in načrtov.

26. člen

(priprava strokovnih podlag s področja energetike)

(1) Ministrstvo pripravlja strokovne podlage s področja energetike.

(2) Priprava strokovnih podlag s področja energetike obsega:

1. pripravo energetske bilance;
2. analizo podatkov energetske statistike Statističnega urada Republike Slovenije in iz poročil izvajalcev energetske dejavnosti;
3. razlago metod obdelave in predpostavk uporabljenih energetske podatkov in rezultatov energetske bilanc;
4. izvedbo javnih predstavitev strokovnih podlag in dokumentov dolgoročnega energetskega in podnebnega načrtovanja v postopkih njihovega sprejemanja;
5. spremljanje izvajanja in poročanje o izvajanju NEPN in drugih nacionalnih energetske strategij, programov in načrtov.

27. člen

(zagotavljanje in dostop do podatkov)

(1) Izvajalci energetske dejavnosti ministrstvu zagotavljajo potrebne podatke za izvajanje nalog iz prejšnjega člena.

(2) Zainteresiranim pravnim in fizičnim osebam ministrstvo omogoča dostop do podatkov in drugih podlag, ki so uporabljeni za pripravo energetske bilanc in pridobljeni za izvedbo nalog iz drugega odstavka prejšnjega člena.

28. člen

(strokovna usposobljenost)

(1) Za zagotavljanje varnosti in zanesljivosti obratovanja energetske naprav ter učinkovite rabe energije morajo biti delavci, ki opravljajo dela in naloge upravljanja energetske naprav, strokovno usposobljeni.

(2) Za namen priznavanja strokovne usposobljenosti upravljavcev energetske naprav iz drugih držav članic Evropske unije se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja učinkovito rabo energije.

(3) Minister predpiše način izpolnjevanja pogoja strokovne usposobljenosti iz prvega odstavka tega člena.

29. člen

(naloge ministrstva)

(1) Ministrstvo v zvezi z energetskim načrtovanjem in spremljanjem izvajanja energetske politike opravlja naslednje naloge:

1. spremlja naložbe v energetske infrastrukturo;
2. zbira in analizira podatke o proizvodnji, pridobivanju, skladiščenju, transportu, distribuciji, uvozu, izvozu, porabi, cenah energije in goriv in trgovanju z njimi ter druge podatke, potrebne za energetske načrtovanje;

3. načrtuje in izvaja aktivnosti v zvezi s spodbujanjem proizvodnje in porabe električne energije in toplote iz obnovljivih virov energije;

4. načrtuje in izvaja aktivnosti v zvezi s spodbujanjem proizvodnje tekočih in plinastih goriv iz obnovljivih virov energije;

5. načrtuje in izvaja aktivnosti v zvezi z učinkovito rabo primarne energije za proizvodnjo električne energije in toplote;

6. načrtuje in izvaja aktivnosti v zvezi s spodbujanjem učinkovite rabe energije pri končnih odjemalcih;

7. izvaja naloge nosilca urejanja prostora v skladu s predpisi, ki urejajo urejanje prostora, sodeluje pri pripravi državnega prostorskega načrta v skladu s predpisi, ki urejajo načrtovanje prostorskih ureditev državnega pomena v prostor s področja energetske infrastrukture za oskrbo z električno energijo, plini in naftnimi derivati;

8. sodeluje pri pripravi dolgoročne podnebne strategije;

9. izvaja sektorsko politiko iz NEPN, akcijskih načrtov in operativnih programov, ter drugih strateških dokumentov, ki urejajo področje energije;

10. podpira aktivnosti nevladnih organizacij za uresničevanje javnega interesa na področju energije;

11. zbira in analizira podatke o proizvedenih, prevzetih in oddanih količinah električne energije na prenosnem in distribucijskem omrežju ter omrežju zaprtega distribucijskega sistema;

12. zbira podatke o cenah zemeljskega plina in električne energije na maloprodajnem trgu in jih za izvajanje Uredbe 2016/1952/EU pošilja Statističnemu uradu Republike Slovenije;

13. zbira in analizira podatke iz LEK;

14. zbira in analizira podatke o cenah naftnih derivatov na veleprodajnem in maloprodajnem trgu ter je odgovorno za izvajanje Odločbe Sveta 1999/280/ES v delu, ki se nanaša na porabniške cene naftnih derivatov;

15. zbira in objavlja aktualne maloprodajne cene naftnih derivatov na vseh prodajnih mestih bencinskih servisov v Sloveniji za potrebe preglednega obveščanja potrošnikov.

(2) Minister za ugotavljanje primernosti oziroma zadostnosti ukrepov za učinkovito izvajanje sprejete energetske politike predpiše obseg in vrsto potrebnih podatkov, ki so mu jih dolžni sporočati izvajalci energetske dejavnosti in drugi zavezanci, ter periodiko in roke za pošiljanje teh podatkov.

30. člen

(tehnični predpisi in obveznost periodičnih pregledov)

(1) Postavitev, načrtovanje, gradnja, obratovanje in vzdrževanje energetskih naprav, strojev, objektov, napeljav, omrežij in sistemov morajo zagotavljati varno in zanesljivo obratovanje oziroma uporabo energetskih naprav, strojev, napeljav, omrežij, sistemov in energentov.

(2) Odgovorna oseba pravne ali fizične osebe in posameznik, ki upravlja energetske objekte, naprave, stroje ali napeljave, morata zagotoviti izvedbo predpisanih periodičnih pregledov in preizkusov v skladu s predpisi iz četrtega odstavka tega člena.

(3) Če se tehnični predpis sklicuje na standarde in so energetske naprave, stroji, objekti, napeljave, omrežja in sistemi skladni z njimi, velja domneva, da so energetske naprave, stroji, objekti, napeljave, omrežja in sistemi skladni z zahtevami tehničnega predpisa.

(4) Minister izdaja tehnične predpise za postavitev, načrtovanje, gradnjo, obratovanje in vzdrževanje energetskih naprav, strojev, objektov, napeljav, omrežij in sistemov, s katerimi dobaviteljem, upravljavcem oziroma uporabnikom predpiše pogoje za zagotavljanje varnega in zanesljivega obratovanja oziroma uporabe energetskih naprav, strojev, napeljav, omrežij, sistemov in energentov.

31. člen

(izmenjava podatkov)

(1) Državni organi, agencija in drugi nosilci javnih pooblastil, ki na podlagi tega zakona in zakonov s področja energetike

zbirajo podatke od izvajalcev energetskih dejavnosti in drugih zavezancev za poročanje, so dolžni zagotoviti učinkovito sodelovanje pri izmenjavi podatkov.

(2) Pri izmenjavi podatkov se lahko organom in osebam iz prejšnjega odstavka pošljejo samo tisti podatki, ki jih ta organ ali oseba potrebuje za opravljanje svojih nalog po tem zakonu in zakonih s področja energetike ali drugih nalog s področja energetike. Podatki se izmenjujejo na način, ki ne obsega pošiljanja ali razkritja osebnih podatkov.

(3) Ministrstvo usklajuje poenotenje postopkov izmenjave podatkov med organi in osebam iz prvega odstavka tega člena ter skrbi zanj.

III. POGLAVJE: AGENCIJA ZA ENERGIJO

1. oddelek: Splošne določbe

32. člen

(Agencija za energijo)

(1) Agencija je nacionalni regulativni organ Republike Slovenije na področju trga z energijo.

(2) Za agencijo se ne uporablja zakon, ki ureja javne agencije. Agencija je pravna oseba javnega prava.

(3) Agencija spremlja, usmerja in nadzira izvajalce energetskih dejavnosti na področju električne energije in plina ter opravlja z zakonom določene naloge reguliranja izvajalcev energetskih dejavnosti na področju toplote in drugih energetskih plinov.

33. člen

(samostojnost in neodvisnost agencije)

(1) Pri izvrševanju nalog in pristojnosti je agencija samostojna in neodvisna.

(2) Direktor ali direktorica agencije (v nadaljnjem besedilu: direktor), zaposleni v agenciji in člani ali članice sveta agencije (v nadaljnjem besedilu: člani sveta) pri svojem delu niso vezani na sklepe, stališča, navodila ali usmeritve državnih organov, organov lokalne skupnosti ali drugih organov, pravnih oseb ali posameznikov, niti jih ne smejo zahtevati.

(3) Agencija samostojno določa svojo notranjo organizacijo in sistemizacijo delovnih mest.

(4) Agencija samostojno odloča o potrebnem številu zaposlenih in finančnih virih za učinkovito izvajanje svojih nalog in pristojnosti, ki jih opredeli v programu dela in finančnem načrtu.

34. člen

(temeljni cilji delovanja agencije)

Agencija pri svojem delovanju sledi naslednjim temeljnim ciljem:

1. spodbujanje zanesljivega, konkurenčnega, prožnega in okoljsko trajnostnega trga z električno energijo in plinom ter učinkovito odpiranje trga za vse odjemalce in dobavitelje;

2. razvoj konkurenčnih in pravilno delujočih regionalnih čezmejnih trgov z električno energijo in plinom;

3. odprava omejitev pri trgovanju z električno energijo in plinom;

4. na stroškovno učinkovit način spodbujati razvoj varnih, zanesljivih in učinkovitih nediskriminatorskih sistemov, usmerjenih k odjemalcem, ki spodbujajo zadostno zmogljivost sistema, ter v skladu s splošnimi cilji energetske politike energetske učinkovitost in vključevanje proizvodnje električne energije in plina v manjšem in večjem obsegu iz obnovljivih virov energije ter porazdeljene proizvodnje v prenosnih in distribucijskih omrežjih ter olajšati obratovanje teh sistemov v povezavi z drugimi plinskimi ali toplotnimi energetskimi omrežji;

5. omogočanje lažjega vključevanja v omrežje novih proizvodnih zmogljivosti in objektov za shranjevanje energije, zlasti z odpravljanjem ovir, ki bi lahko novim udeležencem preprečile vstop na trg električne energije in plina iz obnovljivih virov energije;

6. zagotavljanje ustreznih spodbud za operaterje in uporabnike sistemov, kratkoročno in dolgoročno, da bi povečali učinkovitost omrežij in spodbudili povezovanje trgov;

7. zagotavljanje koristi odjemalcev električne energije in plina preko učinkovitega delovanja trga, spodbujanjem učinkovite konkurence in pomoči pri zagotavljanju visoke ravni varstva potrošnikov v sodelovanju z organi, pristojnimi za varstvo potrošnikov;

8. pomoč pri doseganju visokih standardov osnovne oskrbe in javnih storitev pri oskrbi z električno energijo in plinom ter prispevanje k zaščiti ranljivih odjemalcev in skladnosti potrebnih postopkov izmenjave podatkov, da se odjemalcem omogoči zamenjava dobavitelja.

35. člen

(mednarodno sodelovanje agencije)

(1) Agencija sodeluje z ACER pri čezmejnih zadevah.

(2) Visokega predstavnika agencije v odboru regulatorjev ACER v skladu s prvim odstavkom 21. člena Uredbe 2019/942/EU in njegovega namestnika imenuje svet agencije izmed zaposlenih na agenciji za dobo pet let. Visok predstavnik in njegov namestnik sta po preteku te dobe lahko znova imenovana. Izpolnjevati morata pogoje iz prvega odstavka 42. člena tega zakona.

(3) Visokemu predstavniku agencije in njegovemu namestniku predčasno preneha mandat iz razlogov, navedenih v prvem odstavku 43. člena tega zakona, in z dnem prenehanja delovnega razmerja v agenciji.

(4) Agencija sodeluje, se posvetuje in zagotavlja podatke, ki so potrebni za izpolnjevanje nalog ACER, drugih nacionalnih regulativnih organov, sistemskih operaterjev in operaterjev prenosnih sistemov drugih držav članic Evropske unije neposredno in v okviru regionalnega sodelovanja, po potrebi pa tudi z ustreznimi organi drugih držav.

(5) Agencija spodbuja in omogoča sodelovanje sistemskih operaterjev na regionalni ravni, vključno s čezmejnimi vprašanji, da se ustvari konkurenčen notranji trg za električno energijo in plin, ter spodbuja usklajenost pravnega, regulativnega in tehničnega okvira na geografskih območjih, ki so opredeljena v skladu s tretjim odstavkom 34. člena Uredbe 943/2019/EU, ali na drugih geografskih območjih.

(6) Agencija sodeluje z regulativnimi organi v drugih državah članicah Evropske unije pri izvajanju ukrepov, s katerimi:

1. spodbuja uvajanje obratovalnih dogovorov, da bi omogočili optimalno upravljanje omrežja, spodbudili skupne borze električne energije in plina in dodeljevanje čezmejnih zmogljivosti ter vključno z novimi povezavami omogočili ustrezno raven zmogljivosti za povezovanje v regiji in med regijami, da se omogoči razvoj učinkovite konkurence in izboljša zanesljivost dobave brez razlikovanja med dobavitelji v različnih državah članicah;

2. uskladi vse omrežne kodekse za operaterje prenosnih sistemov in druge udeležence na trgu;

3. uskladi skupni nadzor nad subjekti, ki opravljajo funkcije na regionalni ravni;

4. uskladi skupni nadzor, v sodelovanju z drugimi vključenimi organi, nad nacionalnimi, regionalnimi in vseevropskimi ocenami zadostnosti;

5. uskladi pravila za upravljanje omrežij in

6. izvaja svoje pristojnosti v skladu z Uredbo 1227/2011/EU.

(7) Agencija lahko sklepa sporazume z drugimi regulativnimi organi za pospešitev regulativnega sodelovanja. Pri izvajanju ukrepov iz prejšnjega odstavka se agencija, če je to potrebno, posvetuje z ministrstvom, sistemskim operaterjem in operaterjem trga.

(8) Agencija pri čezmejnih zadevah sodeluje z regulativnim organom ali organi zadevnih držav članic Evropske unije in ACER. Glede delovanja plinske infrastrukture, ki poteka v tretjo državo ali iz nje, se lahko agencija posvetuje in sodeluje

s pristojnimi organi tretje države. Kadar je v Republiki Sloveniji prva povezovalna točka plinske infrastrukture v tretjo državo ali iz nje, se agencija pred sodelovanjem s pristojnimi organi tretje države posvetuje z regulativnimi organi drugih držav članic, ki jih ta infrastruktura zadeva.

36. člen

(sodelovanje agencije z organoma, pristojnima za varstvo konkurence in regulacijo trga finančnih instrumentov)

(1) Agencija, organ, pristojen za varstvo konkurence, in organ, pristojen za regulacijo trga finančnih instrumentov, si izmenjujejo podatke in informacije, ki jih potrebujejo za izvrševanje svojih pristojnosti. Pri tem morajo ohraniti stopnjo zaupnosti teh podatkov, vključno s poslovno občutljivimi podatki.

(2) Podatki in informacije iz prejšnjega odstavka morajo biti omejeni in sorazmerni glede na namen njihove izmenjave.

2. oddelek: Statusne določbe o agenciji

1. pododdelek: Splošno

37. člen

(status agencije)

(1) Ustanovitelj agencije je Republika Slovenija.

(2) Agencija letno poroča Državnemu zboru Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: državni zbor) o svojem delu. Letno poročilo o delu agencije za preteklo leto mora agencija predložiti državnemu zboru do 30. junija tekočega leta.

38. člen

(poslovnik agencije)

(1) Agencija ima poslovnik, ki določa podrobnejše poslovanje agencije in njenih organov.

(2) Poslovnik agencije sprejme svet agencije z večino glasov vseh članov.

2. pododdelek: Organa agencije

39. člen

(organa agencije)

Organa agencije sta:

- svet agencije,
- direktor agencije.

40. člen

(pristojnosti sveta agencije)

(1) Svet agencije je organ upravljanja agencije.

(2) Svet agencije:

1. sprejema splošne akte agencije za izvrševanje javnih pooblastil;

2. izdaja soglasja k splošnim aktom izvajalcev energetskih dejavnosti, h katerim na podlagi zakonov s področja energetike daje soglasja agencija;

3. sprejema program dela agencije, finančni načrt in poslovno poročilo agencije;

4. sprejema poročilo agencije o stanju na področju energetike;

5. nadzira direktorja agencije glede zakonitosti njegovega dela ter doseganja rezultatov dela agencije in njenega poslovanja;

6. imenuje in razrešuje direktorja agencije;

7. opravlja druge naloge, določene s tem zakonom ali splošnim aktom agencije.

41. člen

(sestava in delovanje sveta agencije)

(1) Svet agencije sestavljajo predsednik in pet članov.

(2) Predsednika in člane sveta imenuje in razrešuje državni zbor na predlog vlade.

(3) Minister obvesti vlado in državni zbor o izteku mandata predsednika oziroma člana sveta agencije najpozneje šest mesecev pred iztekom mandata.

(4) Minister objavi v 30 dneh po pošiljanju obvestila iz prejšnjega odstavka v Uradnem listu Republike Slovenije poziv za zbiranje predlogov kandidatov za predsednika oziroma člana sveta agencije. Rok za oddajo predlogov ne sme biti krajši od 30 dni, v primeru predčasnega prenehanja mandata pa ne krajši od 15 dni po objavi poziva. Predlog mora biti obrazložen, priloženo pa mu mora biti pisno soglasje kandidata, da je kandidaturu pripravljen sprejeti.

(5) Izmed kandidatov za predsednika oziroma člana sveta agencije minister sestavi listo kandidatov in jo pošlje vladi. Vlada na podlagi liste kandidatov oblikuje predlog kandidatov, o katerih bo odločal državni zbor. Kandidata za predsednika oziroma člana sveta lahko predlaga tudi vlada sama. Predlog vlade mora biti obrazložen, s priloženim pisnim soglasjem kandidata, da kandidaturu sprejema. Rok za oddajo predloga vlade je 30 dni po izteku roka iz prejšnjega odstavka.

(6) Državni zbor glasuje o predlaganem kandidatu za predsednika oziroma člana sveta v 30 dneh po prejemu predloga vlade.

(7) Če predlagani kandidat za predsednika oziroma člana sveta agencije ne dobi potrebne večine poslanskih glasov, predsednik državnega zbora o tem takoj obvesti vlado, ki v 14 dneh sporoči predsedniku državnega zbora svojo odločitev o nadaljnjem postopku za imenovanje predsednika oziroma člana sveta agencije.

(8) Predsednik ali član sveta se imenuje za dobo šest let. Član sveta je lahko še enkrat imenovan, pri čemer se imenovanje za predsednika šteje tudi za imenovanje za člana sveta.

(9) Vsaka tri leta se imenuje polovica članov sveta. Če je zaradi predčasnega prenehanja funkcije predsednika ali člana sveta treba imenovati novega predsednika ali člana sveta, se ta imenuje za preostanek trajanja funkcije.

(10) Predsednik in člani sveta niso zaposleni v agenciji.

(11) Svet agencije veljavno odloča, če so na seji navzoči predsednik ali njegov namestnik in vsaj trije člani sveta.

(12) Svet agencije odloča z večino vseh glasov. Če je število glasov enako, odloči glas predsedujočega.

(13) Predsednik in člani sveta agencije so upravičeni do sejin in povračil stroškov, za katere se uporabljajo predpisi, ki urejajo sejinine in povračila stroškov v pravnih osebah javnega prava.

42. člen

(imenovanje predsednika in članov sveta agencije)

(1) Za predsednika ali člana sveta agencije je lahko imenovana oseba, ki izpolnjuje naslednje pogoje:

1. je državljan Republike Slovenije;

2. ima najmanj izobrazbo, pridobljeno po študijskih programih za pridobitev izobrazbe druge stopnje, ali raven izobrazbe, pridobljeno po študijskih programih, ki v skladu zakonom, ki ureja visoko šolstvo, ustrezajo izobrazbi druge stopnje ustrezne smeri;

3. je strokovnjak za elektrotehniška, strojnotehniška, ekonomska ali pravna vprašanja, pri čemer mora biti iz vsakega od navedenih strokovnih področij imenovan v svet agencije vsaj en član oziroma predsednik;

4. ni bil pravnomočno obsojen za kaznivo dejanje, katerega storilec se preganja po uradni dolžnosti, na kazen zavora šest mesecev ali več;

5. ni poslanec državnega zbora, član vlade, državni sekretar ali član organa politične stranke.

(2) Predsednik ali član sveta ne sme biti:

1. funkcionar v državnem organu,

2. javni uslužbenec v državnem organu,

3. župan ali podžupan v občini,

4. direktor občinske uprave,

5. zaposlen pri izvajalcu gospodarskih javnih služb, ki jih regulira agencija,

6. zaposlen pri izvajalcu drugih energetskih dejavnosti, če bi to lahko vplivalo na njegovo neodvisno odločanje v okviru njegove funkcije,

7. član organa vodenja ali organa nadzora pri izvajalcu energetskih dejavnosti.

(3) Predsednik ali član sveta ali z njim povezana oseba ne sme:

– imeti lastniškega deleža pri izvajalcu energetskih dejavnosti; z lastniškim deležem v smislu te alineje so izenačene druge pravice, na podlagi katerih ima navedena oseba pravico do udeležbe pri dobičku, glasovalne pravice ali lahko prejme plačilo od takega izvajalca energetskih dejavnosti,

– opravljati kakršnega koli dela ali storitev ali dobavljati blaga za izvajalce gospodarskih javnih služb, ki jih regulira agencija, ali

– opravljati kakršnega koli dela ali storitev za druge izvajalce energetskih dejavnosti, če bi to lahko vplivalo na neodvisno odločanje predsednika ali člana sveta v okviru njegove funkcije.

(4) Povezana oseba v smislu prejšnjega odstavka je:

– zakonec predsednika ali člana sveta ali njegov zunajzakonski partner,

– pravna oseba, ki jo predsednik ali član sveta v svetu neposredno ali posredno obvladuje na način, da ima on ali oseba iz prejšnje alineje ali pravna oseba, ki jo obvladuje, večinski delež v kapitalu te pravne osebe ali večino glasovalnih pravic v organu upravljanja ali nadzora te pravne osebe.

(5) Če pri predsedniku, članu sveta ali pri povezani osebi ob imenovanju obstaja kateri od razlogov iz drugega ali tretjega odstavka tega člena ali če ta razlog nastane v času opravljanja funkcije, mora predsednik oziroma član sveta najpozneje v dveh mesecih od imenovanja oziroma nastanka razloga uskladiti svoj položaj. Predsednik ali član sveta je prost te obveznosti, če je razlog iz tretjega odstavka tega člena tak, da to ne vpliva na neodvisnost njegovega odločanja.

43. člen

(razrešitev predsednika ali člana sveta agencije)

Državni zbor razreši predsednika ali člana sveta agencije na predlog vlade, če:

1. to sam zahteva;

2. pri opravljanju funkcije huje krši ta ali drug področni zakon, predpis Evropske unije ali splošni akt agencije, ki ureja izvajanje nalog sveta;

3. se ugotovi, da ob imenovanju ni izpolnjeval katerega od pogojev iz prvega odstavka prejšnjega člena;

4. je pravnomočno obsojen za kaznivo dejanje, katerega storilec se preganja po uradni dolžnosti, na kazen zavora šest mesecev ali več;

5. ne izpolnjuje pogoja iz 1. ali 5. točke prvega odstavka prejšnjega člena;

6. je pri njem podan kateri od razlogov iz drugega odstavka prejšnjega člena, pa ga v roku iz petega odstavka prejšnjega člena ne odpravi;

7. je pri njem podan kateri od razlogov iz tretjega odstavka prejšnjega člena, pa ga v roku iz petega odstavka prejšnjega člena ne odpravi, razen če je mogoče pričakovati, da to ne vpliva na neodvisnost njegovega odločanja;

8. iz zdravstvenih razlogov ni več sposoben opravljati svoje funkcije.

44. člen

(direktor agencije)

(1) Direktor je poslovodni organ agencije.

(2) Direktor ima naslednje naloge:

1. predstavlja agencijo in jo zastopa v pravnem prometu;

2. izdaja soglasja k drugim splošnim aktom, h katerim na podlagi 2. točke drugega odstavka 40. člena tega zakona ne izdaja soglasja svet agencije oziroma kadar tako določa področni zakon;

3. izdaja posamične akte agencije;
  4. vodi agencijo in njeno poslovanje;
  5. odloča o pravicah iz delovnega razmerja zaposlenih na agenciji;
  6. določi notranjo organizacijo agencije in sistemizacijo delovnih mest;
  7. imenuje vodilne delavce agencije.
- (3) Direktor odgovarja za zakonitost dela agencije.
- (4) Glede odškodninske odgovornosti direktorja za poslovanje agencije se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja gospodarske družbe, o odškodninski odgovornosti člana uprave.

45. člen

(imenovanje direktorja)

(1) Za direktorja je lahko imenovan, kdor izpolnjuje naslednje pogoje:

1. je državljan Republike Slovenije;
2. ima najmanj izobrazbo, pridobljeno po študijskih programih za pridobitev izobrazbe druge stopnje, ali raven izobrazbe, pridobljeno po študijskih programih, ki v skladu zakonom, ki ureja visoko šolstvo, ustrezajo izobrazbi druge stopnje ustrezne smeri;
3. je strokovnjak za tehnična, ekonomska ali pravna vprašanja s področja energetike, ki ima najmanj tri leta delovnih izkušenj na področju trga z električno energijo ali plinom;
4. ima najmanj deset let delovnih izkušenj, od tega pet let na vodilnih delovnih mestih;
5. obvlada angleški jezik;
6. ni bil pravnomočno obsojen za kaznivo dejanje, katerega storilec se preganja po uradni dolžnosti, na kazen zapora šest mesecev ali več;
7. ni poslanec državnega zbora, član vlade, državni sekretar ali član organa politične stranke.

(2) Direktorja imenuje svet agencije po opravljenem javnem natečaju za dobo šest let in je lahko še enkrat imenovan.

(3) Direktor za čas opravljanja funkcije sklene pogodbo o zaposlitvi. Doba imenovanja se šteje od dneva nastopa funkcije v skladu s pogodbo o zaposlitvi.

46. člen

(nezdružljivost)

(1) Funkcija direktorja agencije ni združljiva s funkcijo predsednika ali člana sveta agencije. Če je za direktorja imenovana oseba, ki opravlja funkcijo, s katero je njegova funkcija nezdružljiva, mora pred nastopom funkcije direktorja uskladiti svoj položaj.

(2) Direktor agencije ne sme:

1. biti funkcionar v državnem organu ali organu lokalne skupnosti, ki opravlja funkcijo nepoklicno,
2. biti zaposlen pri katerem koli drugem delodajalcu, razen pri agenciji,
3. biti član organa vodenja ali član organa nadzora v izvajalcu energetskih dejavnosti,
4. imeti lastniškega deleža v izvajalcu energetskih dejavnosti; z lastniškim deležem v smislu te točke so izenačene druge pravice, na podlagi katerih ima navedena oseba pravico do udeležbe pri dobičku, glasovalne pravice v katerem koli organu takega izvajalca ali lahko prejme kakršno koli plačilo od takega izvajalca,

5. za izvajalca gospodarskih javnih služb, ki jih regulira agencija, opravljati dela in storitev ali dobavljati blaga ali

6. opravljati kakršnegakoli dela ali storitev za druge izvajalce energetskih dejavnosti, če bi to lahko vplivalo na neodvisno odločanje predsednika ali člana sveta v okviru njegove funkcije.

(3) Prepoved iz 4. in 5. točke prejšnjega odstavka velja tudi za z direktorjem povezano osebo v smislu četrtega odstavka 42. člena tega zakona, če bi to lahko vplivalo na neodvisno odločanje direktorja v okviru njegove funkcije.

(4) Če pri direktorju kot tudi pri povezani osebi ob imenovanju obstaja kateri od razlogov iz drugega ali tretjega odstavka tega člena ali če ta razlog nastane v času opravljanja funkcije, mora direktor najpozneje v dveh mesecih od imenovanja oziroma nastanka razloga storiti vse potrebno, da razlog preneha. Direktor je prost te obveznosti, če je razlog iz prejšnjega odstavka, ki se nanaša na povezano osebo, tak, da to ne vpliva na neodvisnost njegovega odločanja.

47. člen

(razrešitev direktorja)

Svet agencije razreši direktorja, če:

1. ugotovi, da ob imenovanju ni izpolnjeval katerega od pogojev iz drugega odstavka prejšnjega člena;

2. je pravnomočno obsojen za kaznivo dejanje, katerega storilec se preganja po uradni dolžnosti, na kazen zapora šest mesecev ali več;

3. pri opravljanju funkcije huje krši ta ali drug področni zakon, predpis Evropske unije ali splošni akt agencije, ki ureja izvajanje njegovih nalog;

4. svojo funkcijo opravlja nevestno;

5. ne izpolnjuje pogoja iz 1. ali 7. točke prvega odstavka 45. člena tega zakona;

6. je pri njem podan kateri od razlogov iz 1., 2. in 3. točke drugega odstavka prejšnjega člena, pa ga v roku iz četrtega odstavka prejšnjega člena ne odpravi;

7. je pri njem podan kateri od razlogov iz 4. in 5. točke drugega odstavka prejšnjega člena, pa ga v roku iz četrtega odstavka prejšnjega člena ne odpravi, razen če je mogoče pričakovati, da to ne bo vplivalo na neodvisnost njegovega odločanja;

8. iz zdravstvenih razlogov ni več sposoben opravljati svoje funkcije.

3. pododdelek: Poslovanje agencije

48. člen

(letno poročilo, program dela in finančni načrt agencije)

(1) Agencija vodi poslovne knjige in izdeluje letno poročilo v skladu z zakonom, ki ureja računovodstvo.

(2) Ne glede na zakon iz prejšnjega odstavka mora svet agencije do 31. marca vsakega leta sprejeti letno poročilo za prejšnje leto. O sprejetju odloča svet agencije z večino glasov vseh članov.

(3) Letno poročilo agencije mora pregledati pooblaščen revizor.

(4) Svet agencije mora do 30. novembra tekočega leta sprejeti program dela in finančni načrt agencije za prihodnje leto. Program dela in finančni načrt agencije vključuje program nalog, ki jih je treba izvesti v prihodnjem letu, načrt finančnih sredstev, potrebnih za njihovo izvajanje, kadrovski načrt agencije ter višino nadomestila sistemskega operaterja, nadomestila operaterja prenosnega sistema in distributerja toplote, katerega cena je regulirana s strani agencije na podlagi zakona, ki ureja oskrbo s toploto (v nadaljnjem besedilu: distributer toplote). O sprejetju programa dela in finančnega načrta agencije odloča svet agencije z večino glasov vseh članov.

(5) S sprejetim programom dela in finančnim načrtom ter sprejetim letnim poročilom agencija seznaní državni zbor.

49. člen

(financiranje agencije)

(1) Agencija se financira izključno iz:

– nadomestil operaterjev prenosnih sistemov, sistemskih operaterjev in distributerjev toplote za izvajanje regulativnih nalog agencije,

– drugih prihodkov, ki jih ustvari agencija s svojim poslovanjem.

(2) Agencija v zvezi s svojimi nalogami ne sme sprejemati donacij in drugih plačil, razen plačil iz prejšnjega odstavka.

50. člen

(nadomestilo operaterjev)

(1) Operaterji prenosnih sistemov, sistemski operaterji in distributerji toplote plačujejo agenciji letno nadomestilo v višini, določeni v skladu s tretjim odstavkom tega člena.

(2) Nadomestilo je prihodek agencije.

(3) Nadomestilo iz prvega odstavka tega člena določi svet agencije v programu dela in finančnem načrtu agencije za posamezno leto na enoto prenesene električne energije, plina in distribuirane toplote tako, da skupaj z drugimi predvidenimi prihodi agencije in višino rezerv iz preteklih let nad zneskom rezerve agencije, ki mora biti trajno zagotovljena, zadošča za pokritje načrtovanih odhodkov agencije v zvezi z izvrševanjem njenih nalog.

51. člen

(presežek in primanjkljaj agencije)

(1) Presežek prihodkov nad odhodki agencije v zvezi z izvrševanjem njenih nalog se izloči v rezerve agencije.

(2) Svet agencije določi minimalno višino rezerv agencije vsaj v višini dvomesečnih povprečnih odhodkov za tekoče poslovanje (odhodki za plače in drugi izdatki zaposlenim, prispevki delodajalcev za socialno varnost in izdatki za blago in storitve), ki jo enkrat letno preveri na podlagi rezultatov poslovanja preteklega leta. Tako ugotovljena minimalna rezerva mora biti trajno zagotovljena, razen v primeru začasnega pokritja razlike. Če v določenem koledarskem letu sredstva rezerv presežejo višino minimalnih trajnih rezerv, se presežek uporabi za financiranje agencije v naslednjem letu.

(3) Če v posameznem koledarskem letu agencija iz prihodkov, skupaj s presežkom rezerv, ki se uporabi za financiranje agencije po prejšnjem odstavku, ne pokrije vseh odhodkov agencije, se razlika začasno pokrije iz sredstev minimalne rezerve agencije.

52. člen

(zaposleni v agenciji)

(1) Za položaj, pravice in obveznosti zaposlenih v agenciji se uporablja zakon, ki ureja delovna razmerja.

(2) Za plače zaposlenih se uporabljajo določbe predpisov, ki urejajo sistem plač v javnem sektorju, pri čemer obseg sredstev za posebne projekte, ki terjajo povečan obseg dela, in plačilo za tako povečan obseg dela določi agencija sama v okviru razpoložljivih sredstev znotraj finančnega načrta tekočega leta.

(3) Akt, s katerim se določi sistemizacija delovnih mest v agenciji, sprejme direktor agencije.

4. pododdelek: *Poročanje agencije in nadzor nad uporabo sredstev agencije*

53. člen

(poročilo o stanju na področju energetike)

(1) Agencija najmanj enkrat letno najpozneje do 30. junija za preteklo leto vladi in državnemu zboru predloži poročilo o stanju na področju energetike.

(2) Poročilo iz prejšnjega odstavka mora obsegati tudi:

1. podatke o alokaciji čezmejnih zmogljivosti;

2. podatke o mehanizmih za odpravljanje prezasedenosti v prenosnem in distribucijskih omrežjih;

3. čas, ki ga potrebujejo operaterji za priključitev in popravila;

4. podatke o dostopu do omrežij in do skladišč plina oziroma terminalov za utekočinjen zemeljski plin;

5. podatke o priključitvi novih proizvajalcev električne energije na omrežje;

6. podatke o ločenih obračunih izvajalcev energetskih dejavnosti po tem zakonu;

7. podatke o izvajanju nalog operaterjev;

8. oceno stopnje preglednosti in konkurenčnosti na trgu električne energije in plina;

9. podatke o deležu posameznih proizvodnih virov v celotni strukturi električne energije posameznega dobavitelja v preteklem letu;

10. podatke o predvidenem povpraševanju po električni energiji in plinu ter ravnatežu med ponudbo in povpraševanjem;

11. podatke o predvidenih dodatnih zmogljivostih, ki se načrtujejo ali gradijo;

12. podatke o kakovosti in ravni vzdrževanja sistemov električne energije in plina;

13. podatke o ukrepih ob konični obremenitvi in izpadu enega ali več dobaviteljev električne energije oziroma plina;

14. podatke o morebitnem prevladujočem položaju na trgu z električno energijo in plinom ter o dejanjih omejevanja konkurence;

15. pregled sprememb lastništva podjetij in ukrepov na državni ravni, s katerimi država zagotavlja zadostno število udeležencev trga, ali ukrepov, s katerimi država spodbuja povečevanje čezmejne izmenjave in konkurenco;

16. oceno naložbenih načrtov operaterjev prenosnega sistema glede njihove skladnosti z razvojnim načrtom omrežja za celotno Unijo iz točke b) prvega odstavka 30. člena Uredbe 2019/943/EU; takšna ocena lahko vključuje priporočila za spremembo teh naložbenih načrtov;

17. analizo doseganja sprejetih nacionalnih okvirnih ciljev za električno energijo, proizvedeno v sproizvodnji z visokim izkoristkom, in iz obnovljivih virov energije. V analizi se upoštevajo tudi podnebni dejavniki, ki lahko vplivajo na doseganje sprejetih ciljev, in ugotovitve, v kolikšni meri so sprejeti ukrepi skladni z nacionalnimi energetskimi zavezami v zvezi s podnebnimi spremembami;

18. podatke o ukrepih, ki so bili sprejeti, da bi se zagotovila zanesljivost sistema jamstev ter da so potrdila o izvoru natančna in zanesljiva;

19. podatke o dejavnostih in ukrepih, ki jih je agencija izvedla v zvezi z izpolnjevanjem svojih nalog;

20. informacije o glavnih spremembah v zvezi s pogodbami z dinamičnimi cenami, vključno s tržnimi ponudbami in vplivom na račune porabnikov, zlasti stopnjo nestanovitnosti cen;

21. ukrepe, uveljavljene za izpolnitev zasilne oskrbe in obveznosti javnih storitev, vključno z varstvom potrošnikov in okolja, ter o njihovem možnem vplivu na nacionalno in mednarodno konkurenco;

22. rezultate spremljanja izvajanja načrta za izvedbo ukrepov za zagotovitev zadostnosti virov iz zakona, ki ureja oskrbo z električno energijo.

(3) Poročilo iz prvega odstavka tega člena agencija objavi na javnosti dostopen način. Pred objavo se iz poročila izločijo podatki, do katerih se po predpisih o dostopu do informacij javnega značaja dostop zavrne.

(4) Poročilo iz prvega odstavka tega člena agencija najpozneje do 31. julija za preteklo leto pošlje Evropski komisiji in ACER.

54. člen

(nadzor nad uporabo sredstev)

Nadzor nad zakonitostjo, namembnostjo ter gospodarno in učinkovito rabo sredstev agencije opravlja Računsko sodišče Republike Slovenije.

3. oddelek: **Naloge agencije**

55. člen

(naloge agencije)

(1) Agencija kot javno pooblastilo izvaja upravne in druge naloge, določene s tem zakonom, uredbami Evropske unije, ki določajo pristojnost nacionalnih regulatorjev na področju energije, ali na podlagi zakona sprejetega splošnega akta agencije.

(2) Agencija z izvajanjem svojih nalog zagotavlja, da:

– elektrooperaterji ter po potrebi tudi lastniki sistema in elektroenergetska podjetja izpolnjujejo obveznosti, ki jim jih

nalagajo ta in drugi področni zakoni, predpisi Evropske unije in splošni akti agencije, vključno s čezmejnimi zadevami;

– operaterji prenosnih in distribucijskih sistemov plina ter po potrebi tudi lastniki sistema in podjetja plinskega gospodarstva izpolnjujejo obveznosti, ki jim jih nalagajo ta in drugi področni zakoni, uredbe Evropske unije in splošni akti agencije, vključno s čezmejnimi zadevami.

(3) Agencija izvaja na področju oskrbe z električno energijo tudi naslednje naloge:

1. spremlja in ocenjuje uspešnost systemskega in distribucijskega operaterja v zvezi z razvojem naprednega omrežja, ki spodbuja energetske učinkovitost, vključno z uravnavanjem obremenitev in prilagajanja odjema, vključevanjem obnovljivih virov energije, ki temelji na omejenem naboru kazalnikov, ter vsaki dve leti objavi nacionalno poročilo, vključno s priporočili za izboljšave, ki so jih operaterji dolžni upoštevati v svojih razvojnih načrtih;

2. spremlja naložbe v proizvodne zmogljivosti in zmogljivosti shranjevanja v zvezi z zanesljivostjo dobave;

3. spremlja odpravo neupravičenih ovir in omejitev za razvoj samooskrbe z električno energijo in energetskih skupnosti državljanov;

4. spremlja tehnično sodelovanje med operaterji prenosnih sistemov Evropske unije in tretjih držav;

5. objavlja priporočila glede skladnosti cen za dobavo, v skladu s točko s) prvega odstavka 59. člena Direktive 2019/944/EU;

6. prispeva k implementaciji izmenjave podatkov in dostopa do njih, ki mora temeljiti na minimalnih zahtevah po medsebojni obratovanosti ter stanju tehnike;

7. prispeva k združljivosti postopkov izmenjave podatkov za najpomembnejše tržne procese vsaj na regionalni ravni na način, da izvaja nadzor nad skladnostjo implementacije izmenjave podatkov na nacionalni ravni z določbami tega pododdelka.

(4) Agencija izpolnjuje in izvaja vse pravno zavezujoče odločitve ACER in Evropske komisije.

(5) Agencija preprečuje navzkrižno subvencioniranje med dejavnostmi prenosa, distribucije in dobave, pri čemer se lahko zaradi preprečitve pomembnega dviga omrežnine presežki in primanjkljaji omrežnine elektrooperaterjev na ravni sistema pobotajo. Enako velja v primeru načrtovanih presežkov in primanjkljajev omrežnine pri načrtovanju regulativnega okvira.

56. člen

(naloge agencije v zvezi z regionalnim koordinacijskim centrom)

(1) Agencija je dolžna zagotoviti, da v tesnem usklajevanju z regionalnimi regulativnimi organi regije obratovanja sistema, kjer je sedež regionalnega koordinacijskega centra, skupaj z njimi:

a) odobri predlog za ustanovitev regionalnih koordinacijskih centrov v skladu s prvim odstavkom 35. člena Uredbe 2019/943/EU;

b) odobri stroške, povezane z dejavnostmi regionalnega koordinacijskega centra, ki jih krijejo operaterji prenosnih sistemov in se upoštevajo pri izračunu tarif, vendar le, če so razumni in ustrezni;

c) odobri postopek sodelovalnega odločanja;

č) zagotovi, da imajo regionalni koordinacijski centri na voljo vse potrebne človeške, tehnične, fizične in finančne vire za izpolnjevanje svojih obveznosti iz Direktive 2019/944/EU ter za neodvisno in nepristransko opravljanje svojih nalog;

d) predlaga, da države članice regije obratovanja sistema regionalnim koordinacijskim centrom dodelijo morebitne dodatne naloge in dodatne pristojnosti;

e) zagotovi spoštovanje obveznosti na podlagi zakonodajnih in drugih pravnih aktov Evropske unije, zlasti pri čezmejnih vprašanjih, ter se posvetuje in ugotovi, ali regionalni koordinacijski centri ne izpolnjujejo svojih obveznosti; če regulativni

organi v štirih mesecih po začetku posvetovanj ne dosežejo sporazuma za namen skupnega odkritja neizpolnjevanja obveznosti, se v skladu z desetim odstavkom 6. člena Uredbe 2019/942/EU zadeva prenese v odločanje ACER;

f) spremlja uspešnost koordinacije sistema in o tem letno poroča ACER v skladu s 46. členom Uredbe 2019/943/EU.

(2) Za hitro izvajanje nalog iz prejšnjega odstavka ima agencija naslednja pooblastila:

a) zahtevati informacije od regionalnih koordinacijskih centrov;

b) izvajati nadzor nad regionalnim koordinacijskim centrom v skladu z določbami tega zakona o nadzoru agencije, če je njegov sedež na območju Republike Slovenije;

c) izdajati skupne zavezujoče odločitve o regionalnih koordinacijskih centrih.

57. člen

(zahteva za pošiljanje podatkov)

(1) Za potrebe izvajanja upravnih in drugih nalog agencije iz tega zakona, zakonov s področja energetike ter drugih zakonov, ki določajo naloge agencije, ter na njihovi podlagi izdanih podzakonskih aktov, morajo izvajalci energetskih dejavnosti in druge fizične ali pravne osebe, ki so zavezani za pošiljanje podatkov agenciji oziroma jih nadzira agencija (v nadaljnjem besedilu tega člena: zavezanec), ne glede na to, ali se zoper njih vodi postopek nadzora ali ne, agenciji na njeno zahtevo nemudoma poslati resnične, pravilne in popolne podatke, dokumente in druge dokaze, s katerimi razpolagajo, vključno s podatki, ki so v skladu s predpisi s področja gospodarskih družb določeni kot poslovna skrivnost.

(2) Zavezanec lahko v petih delovnih dneh po predložitvi podatkov zaradi formalnih pomanjkljivosti oziroma pomot v imenih in številkah, pisnih ali računskih pomot predloži popravek podatkov iz prejšnjega odstavka. Zavezanec lahko popravek predloži samo enkrat. Po poteku roka iz prvega stavka tega odstavka se lahko poslani podatki popravijo oziroma spremenijo samo, če agencija v okviru izvajanja svojih upravnih in drugih nalog ugotovi, da so nepravilni, nepopolni ali zavajajoči.

(3) Če na zahtevo agencije iz prvega odstavka tega člena zavezanec ne pošlje zahtevanih podatkov, če agenciji pošlje nepravilne, nepopolne ali zavajajoče podatke ali če agencija v okviru izvajanja svojih nalog ugotovi, da je poslal nepravilne, nepopolne ali zavajajoče podatke, agencija naloži pošiljanje podatkov s posebnim sklepom, ki vsebuje pravno podlago, namen zahteve, opredelitev zahtevanih podatkov, določitev roka za njihovo pošiljanje, ki ne sme biti krajši od treh delovnih dni, in opozorilo o zagrojeni denarni kazni zaradi pošiljanja nepravilnih, nepopolnih ali zavajajočih podatkov ali zaradi nepošiljanja podatkov v določenem roku.

(4) Če zavezanec pošlje agenciji nepravilne, nepopolne ali zavajajoče podatke ali če jih ne pošlje v določenem roku, lahko agencija ne glede na 38. člen Zakona o inšpekcijskem nadzoru (Uradni list RS, št. 43/07 – uradno prečiščeno besedilo in 40/14) izda sklep o plačilu denarne kazni do 50.000 eurov. Rok za plačilo denarne kazni ne sme biti krajši od 15 dni in ne daljši od enega meseca.

(5) S sklepom iz prejšnjega odstavka agencija določi tudi nov rok za pošiljanje podatkov, ki ne sme biti krajši od treh delovnih dni. Zoper zavezanca, ki zavrača sodelovanje, agencija izdaja sklepe o plačilu denarne kazni, dokler seštevke denarnih kazni iz posameznih sklepov ne doseže 1 % letnega prometa osebe iz prvega odstavka tega člena v predhodnem poslovnem letu.

(6) Sklep iz četrtega odstavka tega člena je izvršilni naslov. Izvršbo opravi davčni organ po postopku, predpisanem za izvršbo davčnih obveznosti.

(7) Način pošiljanja podatkov in dokumentov zavezancev agencija določi s splošnim aktom.

4. oddelek: **Splošni akti agencije**

58. člen

(splošne določbe)

(1) Agencija izdaja splošne akte, kadar je za to pooblaščen s tem zakonom in zakoni s področja energetike ali uredbo Evropske unije.

(2) Splošni akt za izvrševanje javnih pooblastil agencija objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

59. člen

(izdajanje splošnih aktov o omrežnini in tarifi za uporabo sistema)

(1) Pred sprejetjem splošnega akta za izvrševanje javnih pooblastil, s katerim se urejata metodologija za ugotavljanje upravičenih stroškov operaterjev in za določanje višine omrežnine ter metodologija za obračun tarife za uporabo sistema, mora agencija predlog akta objaviti na svojih spletnih straneh.

(2) Agencija mora omogočiti javno obravnavo predloga splošnega akta iz prejšnjega odstavka za najmanj en mesec po njegovi objavi. V okviru javne obravnave mora agencija omogočiti sprejemanje pripomb in predlogov, ki se nanašajo na akt v javni obravnavi.

(3) Ne glede na prvi odstavek tega člena agencija sprejme splošni akt brez postopka javne obravnave, če gre za:

- manjše spremembe splošnega akta, ki nimajo bistvenih posledic za operaterje in za uporabnike sistemov;
- spremembe splošnega akta, ki jih je nujno uveljaviti čim prej, da se odvrne nevarnost za zdravje in življenje ljudi ali za premoženje večje vrednosti.

60. člen

(zahteva za pregled)

(1) Oseba, ki izkaže, da je zaradi splošnega akta iz prejšnjega člena utrpela škodo, lahko v dveh mesecih po njegovi objavi vložiti pri agenciji zahtevo za pregled splošnega akta, s katero zahteva od agencije ponovni pregled vsebine ali posameznega dela.

(2) V zahtevi za pregled mora oseba iz prejšnjega odstavka izkazati nastanek škode in jasno navesti razloge, zaradi katerih zahteva ponovni preizkus splošnega akta in obseg tega preizkusa.

(3) Zahteva za pregled ne zadrži uveljavitve splošnega akta za izvrševanje javnih pooblastil.

(4) Agencija v dveh mesecih od prejema zahteve za pregled opravi ponovni pregled splošnega akta v izpodbijanem delu in vlagatelja obvesti o svojih odločitvah v zvezi s tem. Če je vlagatelj zahtevo za pregled vložil prepozno, ni izkazal nastanka škode ali v zahtevi navaja neutemeljene razloge, agencija zahtevo v enem mesecu od prejema zavrže.

61. člen

(odprava ali razveljavitev splošnega akta)

(1) Če Evropska komisija odloči, da mora agencija delno ali v celoti spremeniti, razveljaviti ali odpraviti splošni akt za izvrševanje javnih pooblastil, ker ni skladen s smernicami iz Direktive 2019/944/EU, Direktive 2009/73/ES ali z uredbo Evropske unije, je agencija dolžna v dveh mesecih po prejemu odločitve Evropske komisije izdati splošni akt, s katerim spremeni, deloma ali v celoti razveljavi ali odpravi neskladni splošni akt, in o tem nemudoma obvestiti Evropsko komisijo.

(2) Odprava splošnega akta učinkuje od dneva uveljavitve odpravljenega splošnega akta agencije.

(3) Agencija najpozneje v enem mesecu od uveljavitve splošnega akta, s katerim je neskladen splošni akt odpravljen, po uradni dolžnosti začne obnovo postopka odločanja o posamičnih aktih, ki jih je izdala na podlagi odpravljenega splošnega akta.

62. člen

(pooblastilo agencije za urejanje vprašanj namesto operaterja)

(1) Če operater oziroma druga oseba, ki izvaja energetska dejavnost, nima s področnim zakonom in splošnimi akti agencije usklajenega splošnega akta, h kateremu daje po tem zakonu soglasje agencija, lahko agencija s svojim splošnim aktom za izvrševanje javnih pooblastil uredi vprašanja, ki jih operater ali druga oseba ni uredila v skladu s področnim zakonom in splošnimi akti agencije. V delu, v katerem je agencija drugače uredila vprašanja, ki jih ureja splošni akt operaterja ali druge osebe, se ta splošni akt operaterja oziroma druge osebe ne uporablja. Agencija lahko objavi splošni akt operaterja ali druge osebe, h kateremu je dala soglasje, pa ga ta oseba ni objavila.

(2) Agencija z odločbo naloži osebi iz prejšnjega odstavka plačilo stroškov objave splošnega akta.

5. oddelek: **Odločanje agencije v posamičnih zadevah**

63. člen

(reševanje sporov)

(1) Če se spor nanaša na obveznosti, ki izvirajo iz uredbe Evropske unije, področnega zakona ali na njegovi podlagi izdanega podzakonskega akta ali akta za izvrševanje javnih pooblastil, je agencija pristojna za odločanje v naslednjih sporih iz razmerij med uporabniki elektroenergetskega sistema, uporabniki sistema plina, člani bilančne sheme oziroma dobavitelji plina na eni strani in operaterji oziroma operaterjem trga z električno energijo na drugi strani:

1. o dostopu do sistema,
2. v zvezi z obračunanim zneskom za uporabo sistema,
3. v zvezi s kršitvami sistemskih obratovalnih navodil,
4. v zvezi z ugotovljenimi odstopanji in zneski za pokrivanje stroškov izravnave odstopanj ter v zvezi s kršitvami splošnih aktov, ki urejajo odstopanja in njihovo izravnavo,
5. v zvezi s kršitvami predpisov s področja samooskrbe,
6. za katere tako določa področni zakon.

(2) V primeru sporov iz 1. točke prejšnjega odstavka se za uporabnika sistema šteje tudi potencialni uporabnik, ki želi v skladu s področnim zakonom pridobiti dostop do sistema.

64. člen

(izločitev uradne osebe)

O izločitvi uradne osebe agencije odloča direktor, o izločitvi direktorja pa predsednik sveta agencije.

65. člen

(postopek odločanja v sporu)

(1) Kadar stranka zahteva, da agencija odloči o sporu z drugo stranko, je vložitev zahteve dopustna le, če prva stranka izkaže, da je od stranke, zoper katero vlaga zahtevo (v nadaljnjem besedilu: nasprotna stranka), pisno zahtevala, naj ugodi njeni zahtevi, ki je predmet spora, in ji dala primeren rok, ki teče od prejema te zahteve, da na zahtevo odgovori. Ta rok ne sme biti krajši od 15 dni.

(2) Zahtevo, da agencija odloči o sporu z nasprotno stranko, sme stranka vložiti v 15 dneh od vročitve pisnega odgovora nasprotne stranke, s katerim je ta v celoti ali deloma zavrnila pisno zahtevo stranke, oziroma v 15 dneh od poteka roka za odgovor, če nasprotna stranka na pisno zahtevo ni odgovorila.

(3) Nasprotna stranka lahko v 15 dneh po vročitvi zahteve stranke za odločitev agencije v sporu vložiti nasprotni zahtevek, če je ta zahtevek v zvezi z zahtevkom stranke ali če se zahtevek prve stranke in nasprotni zahtevek lahko pobotata.

66. člen

(usklajevalni narok)

(1) V postopkih, vezanih na določitev regulativnega okvira, tarifnih postavk omrežnine in tarifnih postavk za druge

storitve, ter postopkih ugotavljanja odstopanj od regulativnega okvira agencija odloči brez ustne obravnave in usklajevalnega naroka, razen če uradna oseba, ki vodi postopek, presodi, da je treba zaradi razjasnitve ali ugotovitve določenih dejstev opraviti usklajevalni narok.

(2) Na usklajevalnem naroku lahko poleg uradne osebe agencije sodelujejo tudi drugi javni uslužbenci in strokovni pomočniki agencije.

(3) Na usklajevalnem naroku je javnost izključena. Izključitev javnosti ne velja za stranke, zakonite zastopnike, njihove pooblaščenke in strokovne pomočnike.

(4) Na usklajevalnem naroku si morata agencija in stranka prizadevati, da se sporazumeta o dejstvih, pomembnih za odločitev o zadevi.

(5) Na usklajevalnem naroku agencija in stranka lahko skleneta dogovor o posameznih vprašanjih v postopku določitve regulativnega okvira.

(6) Na usklajevalnem naroku se vodi zapisnik. Ne glede na zakon, ki ureja splošni upravni postopek, obsega zapisnik le usklajene ugotovitve glede dejstev, pomembnih za odločanje v zadevi, morebitne dogovore med agencijo in stranko ter izjave stranke, za katere stranka zahteva, da se vpišejo v zapisnik.

67. člen

(dokazovanje)

(1) Agencija lahko zahteva od stranke, ki je izvajalec energetske dejavnosti, lastnik omrežja ali izvajalec storitev na omrežju, naj predloži listine in druge dokumente ali podatke, vključno s potrebnimi izračuni, v skladu s pooblastili agencije za zbiranje podatkov v postopku nadzora oziroma poročanja iz tega zakona.

(2) Agencija lahko v postopku odločanja o posamični zadevi uporabi dejstva, ki jih je ugotovila v postopku poročanja in nadzora ter v drugih postopkih odločanja v posamičnih zadevah nad to stranko.

(3) Če so predmet postopka nadzora agencije podatki, ki so bili upoštevani pri določitvi regulativnega okvira ali v izračunu odstopanja od regulativnega okvira, in je bila odločba za regulativni okvir ali odstopanje od regulativnega okvira, v kateri so se ti podatki uporabili, že izdana, se ugotovitve iz postopka nadzora agencije upoštevajo pri pripravi naslednjega regulativnega okvira v postavki odstopanja preteklih let. Agencija v okviru te postavke preračuna element regulativnega okvira, v katerem so bili uporabljeni podatki, ki so bili predmet nadzora, po predpisih, ki so veljali v času izdaje odločbe iz prejšnjega stavka.

68. člen

(pravna sredstva v upravnem postopku)

(1) Zoper odločbo in sklep agencije ni pritožbe.

(2) Odločbe agencije ni mogoče odpraviti ali razveljaviti po nadzorstveni pravici.

(3) Odločbo agencije lahko izreče za nično le agencija pod pogoji in po postopku, določenimi v zakonu, ki ureja splošni upravni postopek.

(4) Postopek, ki je končan z odločbo, zoper katero v upravnem postopku ni rednega pravnega sredstva, se poleg razlogov iz zakona, ki ureja splošni upravni postopek, obnovi tudi, če odločba temelji na upravni odločbi, ki je bila pravnomočno spremenjena, razveljavljena ali odpravljena.

69. člen

(odločba)

(1) Rok za izdajo odločbe v postopku, začetem na zahtevo stranke, je dva meseca od vložitve popolne vloge, če področni zakon ne določa drugače, oziroma štiri mesece, če je treba izvesti poseben ugotovitveni postopek. Rok štirih mesecev se lahko podaljša s soglasjem stranke. Ta rok lahko agencija podaljša s soglasjem vlagatelja zahteve.

(2) Kadar se začne postopek po uradni dolžnosti, če je to v interesu stranke, pa pred odločitvijo ni potreben poseben ugotovitveni postopek, mora agencija izdati odločbo v dveh mesecih od začetka postopka oziroma štirih mesecih, če je treba izvesti poseben ugotovitveni postopek.

(3) Z odločbo agencija:

1. odloči o zahtevku stranke ali drugem predmetu postopka;

2. naloži stranki ravnanje, v skladu z zakonom in splošnim aktom agencije za izvrševanje javnih pooblastil, vključno s sklenitvijo ustreznih pogodb;

3. prepove stranki ravnanje, ki ni v skladu z zakonom in splošnim aktom agencije za izvrševanje javnih pooblastil;

4. delno ali v celoti razveljavi pogodbo ali drug akt, sklenjen v nasprotju z zakonom, splošnim aktom agencije za izvrševanje javnih pooblastil in splošnim aktom operaterja, izdanim za izvrševanje javnih pooblastil;

5. odloči o zahtevku zaradi preveč ali premalo plačanega zneska omrežnine ali cene za druge storitve operaterja;

6. odloči o drugih vprašanjih, če tako določa področni zakon.

(4) Agencija lahko za določen čas do izdaje pravnomočne odločbe zadrži sklepanje pogodb, ki so povezane s postopkom, ki ga vodi, če je to nujno potrebno za varstvo pravic prizadete stranke in drugih oseb na trgu in sorazmerno glede na potrebe delovanja trga in oskrbe z energijo.

(5) Pogodbe, sklenjene v nasprotju z odločbo agencije, so nične.

70. člen

(upravni spor)

(1) Če sodišče odpravi odločbo ali sklep, izdan v postopkih, vezanih na določitev regulativnega okvira, tarifnih postavk omrežnine, tarifnih postavk za druge storitve, ali postopku ugotavljanja odstopanj od regulativnega okvira, se do izdaje odločbe v ponovljenem postopku uporabljajo regulativni okvir, tarifne postavke omrežnine in tarifne postavke za druge storitve ter odstopanje od regulativnega okvira, kot so bili določeni v skladu z odpravljenimi odločbami oziroma sklepom.

(2) Pri ponovljenem odločanju zaradi odprave odločbe ali sklepa iz prejšnjega odstavka se uporabljajo predpisi in splošni akti agencije, veljavni v času izdaje odpravljene odločbe ali sklepa.

(3) Če sodišče odpravi odločbo o določitvi regulativnega okvira za zadevno regulativno obdobje in agencija v ponovljenem postopku z odločbo ugotovi drugačen regulativni okvir, se za zadevno regulativno obdobje ugotavlja odstopanje od regulativnega okvira, ki je bil določen v ponovljenem postopku. Razlika, med že z odločbo ugotovljenim odstopanjem od regulativnega okvira, ki je bil z odpravo odločbe o določitvi regulativnega okvira odpravljen, in ugotovljenim odstopanjem od regulativnega okvira za zadevno regulativno obdobje, ki ga je v ponovljenem postopku ugotovila agencija z odločbo, se v skladu s 113. členom Zakona o oskrbi z električno energijo (Uradni list RS, št. 172/21; v nadaljnjem besedilu: ZOEE) oziroma 109. členom Zakona o oskrbi s plini (Uradni list RS, št. 204/21 in 122/22; v nadaljnjem besedilu: ZOP) preračuna v prvem odprtem postopku ugotavljanja odstopanj od regulativnega okvira, za katerega še ni bila izdana odločba o ugotovljenem odstopanju.

(4) Če sodišče odpravi odločbo o ugotovljenem odstopanju od regulativnega okvira in agencija v ponovljenem postopku z odločbo ugotovi drugačno odstopanje od regulativnega okvira in je bilo ugotovljeno odstopanje od regulativnega okvira iz odpravljene odločbe z odločbo oziroma s soglasjem agencije že upoštevano pri določitvi regulativnega okvira za naslednje regulativno obdobje, se razlika med odstopanjem iz odpravljene odločbe in odstopanjem, ki ga je v ponovljenem postopku ugotovila agencija, v skladu s 113. členom ZOEE oziroma 109. členom ZOP preračuna v regulativnem okviru za prvo na-

slednje regulativno obdobje, za katero še ni bila izdana odločba o regulativnem okviru ali za katero še ni bilo podano soglasje k regulativnemu okviru.

6. oddelek: Nadzor agencije

1. pododdelek: Splošne določbe o postopku nadzora

71. člen

(pristojnost nadzora)

(1) Agencija nadzira izvajanje določb tega zakona, ki se nanašajo na agencijo, zakona, ki ureja oskrbo z električno energijo, zakona, ki ureja oskrbo s plini, ter na njihovi podlagi izdanih predpisov in splošnih aktov, razen v delu, ki po navedenih zakonih spadajo v izrecno pristojnost posameznih pristojnih inšpekcij. Agencija nadzira tudi izvajanje posameznih določb zakona, ki ureja spodbujanje rabe obnovljivih virov energije, in zakona, ki ureja učinkovito rabo energije, ter na njuni podlagi izdanih predpisov in splošnih aktov, kadar je v teh zakonih izrecno določeno, da je za njihov nadzor pristojna agencija.

(2) Agencija nadzira tudi izvajanje določb uredb Evropske unije s področja notranjega trga z električno energijo in plinom.

(3) Agencija vodi postopek nadzora in izreka ukrepe, ki so določeni v skladu s tem zakonom in področnimi zakoni, po uradni dolžnosti.

72. člen

(uporaba predpisov, ki urejajo inšpekcijski nadzor)

Glede vprašanj postopka nadzora se uporabljajo določbe zakona, ki ureja inšpekcijski nadzor, če ta zakon ne določa drugače. Če se nadzorni postopek ustavi, ker kršitev ni bila ugotovljena, vsaka stranka nosi svoje stroške postopka.

73. člen

(stranka postopka nadzora)

(1) Stranka postopka nadzora je oseba, nad katero agencija opravlja nadzor (v nadaljnjem besedilu: zavezanec za nadzor).

(2) Vlagatelj pobude, prijave, sporočila ali druge vloge nima položaja stranke.

74. člen

(varovanje tajnosti vira)

(1) Agencija mora na zahtevo osebe, ki je vir prijave ali drugih informacij, ki jih agencija uporablja pri izvajanju svojih pristojnosti, varovati tajnost njene identitete, če ta izkaže za verjetno, da bi ji razkritje povzročilo občutno škodo.

(2) Oseba, ki zahteva varstvo svoje identitete, mora agenciji ob predložitvi dokumentov predložiti tudi različico dokumentov, ki ne vsebuje podatkov, ki bi pomenili razkritje vira.

75. člen

(pooblaščen osebe agencije)

(1) Naloge nadzora agencije opravljajo osebe, ki so zaposlene na agenciji in imajo za to pooblastilo direktorja agencije.

(2) Pooblaščen oseba agencije pri opravljanju nalog nadzora samostojno vodi postopek ter izdaja odločbe in sklepe v upravnem in prekrškovnem postopku.

(3) Pooblaščen osebe agencije morajo izpolnjevati pogoje, ki jih predpisuje zakon, ki ureja inšpekcijski nadzor, za inšpektorje.

(4) Posamezna strokovna dela v postopku nadzora lahko na podlagi pooblastila direktorja, kadar to ni v nasprotju z javnim interesom ali interesom strank, opravljajo tudi strokovno usposobljene pravne ali fizične osebe.

76. člen

(ustna obravnava)

V postopku nadzora agencija odloči brez ustne obravnave, razen če uradna oseba, ki vodi postopek, presodi, da je

treba zaradi razjasnitve ali ugotovitve odločilnih dejstev opraviti ustno obravnavo.

77. člen

(prekrškovni organ)

(1) Agencija v skladu z zakonom, ki ureja prekrške, odloča kot prekrškovni organ o prekrških za kršitve tega zakona v primeru opustitve ravnanja v skladu z izvršljivo odločbo agencije in zakonov iz prvega odstavka 71. člena tega zakona, ter na njihovi podlagi izdanih predpisov, katerih izvajanje nadzira.

(2) Agencija odloča tudi o prekrških za kršitve določb Uredbe 1227/2011/EU.

(3) Za nadzor pooblaščen osebe agencije so hkrati tudi pooblaščen uradne osebe, ki vodijo postopek prekrškovnega organa in v njem odločajo pod pogoji in v skladu z zakonom, ki ureja prekrške.

2. pododdelek: Pooblastila agencije

78. člen

(pooblastila agencije)

(1) Pooblaščen osebe agencije imajo v postopku nadzora poleg pooblastil iz zakona, ki ureja inšpekcijski nadzor, še naslednja pooblastila:

1. zahtevati od izvajalcev energetske dejavnosti, da jim v skladu z 57. členom tega zakona pošljejo podatke;

2. vstopiti in pregledati prosto dostopne prostore, zemljišča, postroje, naprave, napeljave, predmete, blago, snovi, delovna in prevozna sredstva na sedežu podjetij in na drugem kraju, kjer podjetje samo ali drugo podjetje po njegovem pooblastilu opravlja dejavnost in posle;

3. pregledovati poslovne knjige, pogodbe, listine, poslovno korespondenco, poslovne evidence in druge podatke v zvezi s poslovanjem podjetja, ne glede na nosilec, na katerem so zapisani ali shranjeni (v nadaljnjem besedilu: poslovne knjige in druga dokumentacija);

4. odvzeti ali pridobiti kopije, forenzične kopije ali izvlečke iz poslovnih knjig in druge dokumentacije z uporabo fotokopirnih sredstev in računalniške opreme podjetja s strani agencije ali strokovne pooblaščen osebe (izvedenca, forenzika). Če zaradi tehničnih razlogov ni mogoče narediti kopij z uporabo fotokopirnih sredstev in računalniške opreme podjetja ali agencije, se lahko poslovne knjige in druga dokumentacija odnesejo za čas, potreben za izdelavo kopij. O tem se naredi uradni zaznamek;

5. zapečatiti vse poslovne prostore ter poslovne knjige in drugo dokumentacijo za čas trajanja nadzora in v obsegu, potrebnem za njegovo izvedbo;

6. zaseči predmete ter poslovne knjige in drugo dokumentacijo za največ 20 delovnih dni, če je to pogojeno z obstojem utemeljenega suma kršitve zakonov ali drugih predpisov, pri tem pa ne sme ovirati izvajanja dejavnosti fizične ali pravne osebe;

7. zaslišati stranke in prič, če je to pogojeno z obstojem utemeljenega suma kršitve zakonov ali drugih predpisov, pri tem pa ne sme ovirati izvajanja dejavnosti fizične ali pravne osebe;

8. zahtevati od osebe, zaposlene v podjetju, da predloži v pregled poslovne knjige in drugo dokumentacijo, če se zahteva nanaša na dokumentacijo oziroma zbirko podatkov, ki jo je zavezanec za nadzor dolžan voditi na podlagi tega ali področnega zakona ali drugega predpisa. Če je predpisana dokumentacija shranjena na elektronskem mediju, ima pooblaščen oseba pravico zahtevati, da se ji omogoči dostop do predpisane zbirke podatkov;

9. zahtevati od osebe, zaposlene v podjetju, ali druge pravne ali fizične osebe, ki je navedena v pregledani ali zaseženi dokumentaciji, ustno ali pisno pojasnilo dejstev ali dokumentov, ki se nanašajo na predmet ali namen nadzora, ter o tem sestaviti zapisnik. Če pooblaščen oseba zahteva pisno pojasnilo, določi rok, v katerem mora biti to poslano;

10. iz uradnih evidenc in drugih zbirk podatkov, ki se nanašajo na zavezanca in ki so potrebne za izvedbo nadzora, brezplačno pridobiti naslednje osebne podatke: ime, priimek, naslov in davčno številko ter druge podatke, ki jih potrebuje za postopek nadzora;

11. pregledati listine, s katerimi lahko ugotovijo istovetnost oseb;

12. opraviti druga dejanja, ki so v skladu z namenom nadzora.

(2) O zasegu predmetov se sestavi zapisnik o nadzoru, razen v primeru iz 4. točke prejšnjega odstavka, v katerem se opišejo predmeti, navede, kje so bili predmeti najdeni, in izda potrdilo o njihovem zasegu.

(3) Pooblaščen osebe morajo opravljati nadzor tako, da čim manj ovirajo poslovanje podjetja.

(4) Kadar se v kazenskem postopku, preiskovalnem postopku organa, pristojnega za varstvo konkurence, ali drugem sodnem ali uradnem postopku ob izvedbi preiskave prostorov ali kako drugače pridobijo poslovne knjige ali druga dokumentacija, ki bi bile lahko pomembne za odločitev agencije po tem zakonu, lahko agencija od sodišča, organa, pristojnega za varstvo konkurence, ali drugega organa zaprosi za izročitev kopij dokumentacije ali vpogled vanjo, razen če bi bilo to v nasprotju z interesi kazenskega ali drugega postopka, tajnostjo takega postopka ali bi očitno oviralo njegovo izvedbo.

79. člen

(odredba sodišča za preiskavo poslovnih prostorov ali elektronskih nosilcev podatkov)

(1) Pri izvajanju nadzora v poslovnih prostorih podjetja, ki niso prosto dostopni javnosti, se lahko proti volji zavezanca za nadzor opravi podroben pregled prostorov, prevoznih sredstev, elektronskih in z njimi povezanih naprav ter nosilcev elektronskih naprav podatkov (v nadaljnjem besedilu člena: elektronskih naprav), poslovnih knjig in druge dokumentacije ter zemljišč s pripadajočo energetsko infrastrukturo na podlagi obrazložene pisne odredbe pristojnega okrožnega sodišča ob navzočnosti dveh polnoletnih prič (v nadaljnjem besedilu: preiskava).

(2) Odredba o preiskavi se izroči pred začetkom preiskave tistemu, pri katerem naj se preiskava opravi ali ki naj se preišče. Pri tem se ga pouči, da ima pravico obvestiti odvetnika, ki je lahko navzoč pri preiskavi. Če tisti, na katerega se nanaša odredba o preiskavi, zahteva, da je pri preiskavi navzoč odvetnik, se začetek preiskave odloži do prihoda odvetnika, vendar največ za dve uri.

(3) Sodišče izda odredbo iz prejšnjega odstavka na zahtevo agencije, če obstajajo utemeljeni razlogi za sum, da je zavezanec za nadzor kršil ali krši predpise, in je verjetno, da se bodo pri pregledu prostorov, prevoznih sredstev, elektronskih naprav, poslovnih knjig in druge dokumentacije ter zemljišč s pripadajočo energetsko infrastrukturo našli dokazi, ki so pomembni za postopek nadzora ali prekrškovni postopek.

(4) Odredbo izda sodišče najpozneje v 24 urah od polne zahteve za izvedbo preiskave, ki mora vsebovati zlasti:

– opredelitev prostorov, zemljišč z vso pripadajočo energetsko infrastrukturo, prevoznih sredstev, elektronskih naprav oziroma poslovnih knjig in druge dokumentacije, ki jo je treba pregledati;

– utemeljitev razlogov za preiskavo;

– opredelitev dokazov oziroma vsebine podatkov, ki se iščejo, in

– druge pomembne okoliščine, ki narekujejo uporabo tega preiskovalnega dejanja in določajo način njegove izvršitve.

(5) Pooblaščen osebe lahko na podlagi odredbe sodišča ob navzočnosti dveh polnoletnih prič:

1. vstopijo v prostore, na zemljišča z vso pripadajočo energetsko infrastrukturo in v prevozna sredstva (v nadaljnjem besedilu: prostori) ter jih pregledajo;

2. pregledujejo, odzamejo ali pridobijo kopije, forenzične kopije ali izvlečke iz poslovnih knjig in druge dokumentacije. Kopije, forenzične kopije ali izvlečki v kakršni koli obliki se lahko odzamejo oziroma pridobijo z uporabo fotokopirnih sredstev in računalniške opreme podjetja ali agencije. Če zaradi tehničnih razlogov ni mogoče narediti kopij z uporabo fotokopirnih sredstev in računalniške opreme podjetja ali agencije, lahko odnesejo poslovne knjige in drugo dokumentacijo za čas, potreben, da se naredijo kopije. O tem naredijo uradni zaznamek;

3. pregledajo in po potrebi kopirajo vsebino elektronskih naprav, kot so telefon, telefaks, računalnik, disketa, optični mediji in spominske kartice, ter podatke in informacije, ki so upravljane na informacijski infrastrukturi izven prostorov zavezanca za nadzor v okviru storitev, ki jih zavezancu za nadzor zagotavljajo ponudniki tovrstnih storitev, če obstaja utemeljen sum, da je zavezanec za nadzor kršil ali krši predpise, za kršitev katerih je po tem zakonu zagrožena kazen do 10 % letnega prometa ali 100.000 eurov in če je verjetno, da elektronska naprava vsebuje elektronske podatke, ki so pomembni za postopek nadzora oziroma prekrškovni postopek. Zavezanec za nadzor mora agenciji omogočiti prost dostop do teh podatkov in informacij;

4. pregledajo in kopirajo tudi vso poslovno korespondenco ne glede na obliko ter posnetke telefonskih pogovorov, ki se uporabljajo pri sprejemanju odločitev, povezanih z nakupi ali prodajo električne energije ali plina na veleprodajnih energetskih trgih in z njimi povezanimi izvedenimi finančnimi instrumenti;

5. zapečatijo vse poslovne prostore ter poslovne knjige in drugo dokumentacijo za čas trajanja preiskave in v obsegu, potrebnem za njeno izvedbo;

6. zasežejo predmete ter poslovne knjige in drugo dokumentacijo za največ 20 delovnih dni;

7. zahtevajo od osebe, zaposlene v podjetju, ali druge pravne ali fizične osebe, ki je navedena v pregledani ali zaseženi dokumentaciji, ustno ali pisno pojasnilo dejstev ali dokumentov, ki se nanašajo na predmet ali namen preiskave, ter o tem sestavijo zapisnik. Če pooblaščen oseba zahteva pisno pojasnilo, določi rok, v katerem mora biti poslano;

8. pregledajo listine, s katerimi lahko ugotovijo istovetnost oseb;

9. opravijo druga dejanja, ki so v skladu z namenom preiskave.

(6) Če se zasežejo predmeti iz 6. točke prejšnjega odstavka, mora agencija v poročilu o preiskavi navesti, kje so bili predmeti najdeni, jih opisati in izdati potrdilo o njihovem zasegu. Za zavarovanje podatkov na zaseženih predmetih, vključno z elektronskimi napravami in vsemi pridobljenimi kopijami, forenzičnimi kopijami ali izvlečki iz poslovnih knjig in druge dokumentacije, se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja kazenski postopek, glede zavarovanja podatkov.

(7) Oseba, ki je uporabnik elektronske naprave, ki se pregleduje, mora pooblaščenim osebam agencije omogočiti dostop do naprave, predložiti šifrirne ključe oziroma gesla in dati pojasnila o uporabi naprave.

(8) Pregled elektronskih naprav mora biti opravljen na način, s katerim se v najmanjši možni meri posega v pravice oseb, ki niso zavezanci za nadzor, in varuje tajnost oziroma zaupnost podatkov ter ne povzroča nesorazmerna škoda. Če elektronsko napravo uporablja oseba, ki upravičeno pričakuje zasebnost na njej, ima pravico biti navzoča ob pregledu vsebine elektronske naprave.

(9) Preiskava se praviloma opravlja med 6. in 22. uro. Pooblaščen osebe morajo opravljati preiskavo tako, da čim manj ovirajo poslovanje podjetja.

80. člen

(opravljanje nadzora ali preiskave)

(1) Osebe, zaposlene v agenciji, izkazujejo pooblastilo za opravljanje nadzora ali preiskave s službeno izkaznico ali s pisnim pooblastilom direktorja, ki vsebuje obseg pooblastil.

(2) Službeno izkaznico izda direktor agencije, ki tudi predpiše obliko službene izkaznice in postopek za njeno izdajo.

(3) Pred začetkom nadzora ali preiskave se zahteva od tistega, na katerega se nanaša nadzor ali odredba o preiskavi, naj prostovoljno izroči predmete, ki se iščejo.

81. člen

(oviranje nadzora ali preiskave)

(1) Če podjetje ne dovoli vstopa v prostore ali ga ovira ali ne dovoli dostopa do poslovnih knjig ali druge dokumentacije ali ga ovira ali kako drugače ovira nadzor ali preiskavo ali če se to utemeljeno pričakuje, lahko pooblaščen oseba agencije vstopi v prostore ali dostopi do poslovnih knjig ali druge dokumentacije ob pomoči policije.

(2) Če podjetje ovira pooblaščen osebe pri izvajanju pooblastil iz 78. in 79. člena tega zakona, lahko agencija izda sklep, s katerim podjetju naloži denarno kazen v višini do 1 % njegovega letnega prometa v predhodnem poslovnem letu. Rok za plačilo denarne kazni ne sme biti krajši od 15 dni in ne daljši od enega meseca.

(3) Če fizična oseba ovira pooblaščen osebe pri izvajanju pooblastil iz 78. in 79. člena tega zakona in se v skladu s petim odstavkom tega člena ne šteje, da nadzor ovira podjetje, lahko agencija izda sklep, s katerim ji naloži denarno kazen v višini do 50.000 eurov. Rok za plačilo denarne kazni ne sme biti krajši od 15 dni in ne daljši od enega meseca.

(4) Sklep iz drugega in tretjega odstavka tega člena je izvršilni naslov. Izvršbo opravi davčni organ po postopku, predpisanem za izvršbo davčnih obveznosti.

(5) Šteje se, da podjetje ovira preiskavo, če jo ovirajo člani organov vodenja ali nadzora podjetja, zaposleni v podjetju, ali pogodbeni sodelavci podjetja.

82. člen

(zapisnik)

(1) Agencija o preiskavi sestavi zapisnik, ki vsebuje:

- kraj, datum in uro začetka in konca opravljanja preiskave;
- zadevo, v kateri se preiskava opravlja;
- ime pooblaščen osebe, ki je vodila dejanje, zapisnikarja in drugih udeležencev, ki so sodelovali pri preiskavi;
- kratek opis poteka preiskave ter vsebino v postopku opravljenega dejanja in danih izjav ter
- seznam dokumentov in drugih predmetov, ki jih je agencija pridobila med preiskavo.

(2) Preden se zapisnik sklene, imajo udeleženci, ki so prisotni pri preiskavi, pravico prebrati ali poslušati branje zapisnika in dati nanj svoje pripombe. Na koncu zapisnika se navedeta pravica iz prejšnjega stavka in podatek, ali se udeleženci z vsebino zapisnika strinjajo oziroma ali imajo nanj kakšne pripombe. Če imajo udeleženci pripombe na zapisnik, se v zapisnik na kratko zapiše njihova vsebina. Udeleženci preiskave podpišejo zapisnik, tega pa overita uradna oseba, ki je preiskavo vodila, in zapisnikar.

3. pododdelek: Nadzorni ukrepi

83. člen

(ukrepi agencije)

(1) Če pooblaščen oseba agencije pri opravljanju nalog nadzora ugotovi, da je kršen zakon, drug predpis oziroma drug akt, katerega izvajanje nadzoruje, ima pravico in dolžnost:

- izreči opozorilo;
- izdati odločbo v skladu z 86. členom tega zakona;
- izvesti ukrepe za varovanje pravic drugih oseb;
- predlagati pristojnemu organu sprejetje ukrepov;
- odrediti druge ukrepe in opraviti dejanja, za katera je pooblaščen oseba agencije z zakonom, ali drugim predpisom.

(2) Če pooblaščen oseba agencije pri opravljanju nalog nadzora ugotovi kršitev zakona, drugega predpisa oziroma

akta, katerega izvajanje nadzoruje drug organ ali inšpekcija, sama ugotovi dejansko stanje ter o svojih ugotovitvah sestavi zapisnik in ga pošlje pristojnemu organu oziroma inšpekciji.

(3) Če je možnih več enako učinkovitih ukrepov za odpravo kršitev in njihovih posledic, agencija v skladu z načelom sorazmernosti zavezancu naloži tisti ukrep, ki je zanj najmanj obremenilen.

84. člen

(opozorilo)

(1) Če pooblaščen oseba agencije pri opravljanju nalog nadzora ugotovi nepravilnosti in oceni, da glede na pomen dejanja zadostuje opozorilo, z zapisnikom zavezanca za nadzor opozori na nepravilnosti in njihove posledice ter določi primeren rok za njihovo odpravo. Če je narava nepravilnosti oziroma posledic takšna, da jih ni mogoče odpraviti, pooblaščen oseba agencije zapiše svoje ugotovitve in izrečeno opozorilo v zapisnik, s katerim tudi ustavi postopek.

(2) Če je bila zavezancu za nadzor naložena odprava nepravilnosti in njihovih posledic, zavezanec za nadzor pa jih odpravi v postavljenem roku, pooblaščen oseba agencije postopek nadzora ustavi po določbah zakona, ki ureja splošni upravni postopek.

(3) Če zavezanec za nadzor v postavljenem roku nepravilnosti in njenih posledic ne odpravi, pooblaščen oseba agencije ravna v skladu s 85. členom tega zakona.

85. člen

(obvestilo o ugotovljeni kršitvi)

Če agencija pri nadzoru ugotovi kršitve pri izvajanju določb zakona ali uredbe Evropske unije ter na njihovi podlagi izdanih predpisov in drugih splošnih aktov, zavezanca za nadzor obvesti o ugotovljenih kršitvah z možnostjo pojasnitve in ga pozove k odpravi kršitve oziroma njenih posledic v roku, ki ga določi agencija in ki je lahko krajši od 30 dni, če gre za ponavljajoče se kršitve ali če se zavezanec za nadzor s tem strinja, razen če ni z zakonom ali uredbo Evropske unije drugače določeno. Agencija lahko zavezancu za nadzor naloži tudi takojšnje prenehanje ugotovljenih kršitev.

86. člen

(odločba za odpravo kršitev oziroma njihovih posledic)

(1) Če zavezanec za nadzor ugotovljenih kršitev oziroma njihovih posledic ne odpravi v postavljenem roku iz prejšnjega člena, pooblaščen oseba agencije odpravo kršitve in njenih posledic naloži z odločbo. Za zahtevo za odpravo kršitve se v smislu tega zakona šteje tudi prepoved nadaljnjih kršitev, če je taka narava kršitve.

(2) Odločba, s katero se zavezancu naloži odprava ugotovljenih kršitev oziroma njihovih posledic, mora v izreku vsebovati:

1. določen opis kršitev in njihovih posledic, katerih odprava je z odločbo naložena;
2. primeren rok, v katerem mora zavezanec odpraviti kršitve in njihove posledice ter predložiti poročilo o odpravi kršitev;
3. način odprave kršitev in njihovih posledic, kadar agencija zavezancu naloži, naj kršitve in njihove posledice odpravi na določen način;
4. listine oziroma druge dokaze, kadar agencija zavezancu naloži, naj o odpravi kršitev predloži določene listine oziroma druge dokaze.

(3) Odločba se izda kot odločba po zakonu, ki ureja splošni upravni postopek.

87. člen

(ukrepi v primeru neodprave kršitve)

Če zavezanec za nadzor v roku, določenem z odločbo iz prejšnjega člena, ne odpravi ugotovljene kršitve, lahko pooblaščen oseba agencije z novo odločbo, če je to potrebno, do

odprave kršitve oziroma dokler je to potrebno, prepove opravljanje dejavnosti oziroma zaseže predmete ali dokumentacijo, ki jih zavezanec za nadzor uporablja za kršitve ali so s kršitvami nastali. Pooblaščenca oseba agencije ima pravico odrediti tudi druge posebne ukrepe iz zakona, ki ureja inšpekcijski nadzor.

88. člen

(posebni ukrepi)

(1) Pooblaščenca oseba agencije lahko v primeru neposredne in resne grožnje za javni red, javno varnost ali življenje in zdravje ljudi ali v primeru možnosti povzročitve resnih gospodarskih ali obratovalnih težav izvajalcem energetske dejavnosti oziroma odjemalcem z odločbo določi nujne začasne ukrepe za odpravo tega stanja, brez predhodne določitve roka za odpravo nepravilnosti iz 85. člena tega zakona ali ugotovljenih kršitev iz 86. člena tega zakona.

(2) Agencija v izreku odločbe iz prejšnjega odstavka ugotovi izvršljivost odločbe.

89. člen

(začasna odločba)

(1) Če obstaja verjetnost kršitve določb zakona ali podzakonskega predpisa, katerega izvajanje nadzira agencija, zaradi katere bi lahko nastale težko odpravljive posledice, huda in težko popravljiva škoda ali bi bil ogrožen javni interes ali stabilnost delovanja elektroenergetskega sistema, lahko agencija ne glede na to, ali vodi nadzorni ali drug upravni postopek, po uradni dolžnosti izda začasno odločbo.

(2) S ciljem ohranjanja poštenih poslovnih praks, ki zagotavljajo konkurenčnost energetskega trga, preprečevanje morebitnih zlorab na energetskem trgu in zagotavljanja stabilnosti delovanja elektroenergetskega sistema agencija z začasno odločbo naloži izvedbo potrebnih ukrepov in obveznosti za zagotovitev skladnosti z zakonodajo ter zaščito javnega interesa, zlasti:

- začasno prepove ali omeji izvajanje trgovalnih dejavnosti,
- začasno odredi potrebna finančna kritja ter
- začasno odredi vsebino in pogostost poročanja.

(3) Agencija je dolžna v čim krajšem možnem času izvesti ustrezne postopke in sprejeti končno odločitev za ureditev razmerij. Začasna odločba velja do izdaje končne odločbe agencije.

(4) Zoper začasno odločbo ni pritožbe. Agencija v izreku odločbe ugotovi njeno takojšnjo izvršljivost. Zaradi nujnosti ukrepov v javnem interesu se začasna odločba izvrši takoj, ne glede na to, ali je bila že vročena stranki.

4. pododdelek: *Monitoring delovanja trga z električno energijo in plinom*

90. člen

(monitoring delovanja trga)

(1) Agencija po tem zakonu izvaja monitoring delovanja trgov na področju reguliranih in tržnih energetskih dejavnosti s področja električne energije in plina.

(2) Izvajanje monitoringa iz prejšnjega odstavka obsega spremljanje dejavnikov, ki vplivajo na učinkovito konkurenco na trgu električno energijo in plina, zlasti pa na:

1. zagotavljanje nediskriminatornega dostopa do omrežij, zagotavljanje predpisane razpoložljivosti in zanesljivosti omrežja, zagotavljanje učinkovitega izvajanja ključnih procesov za delovanje trga (priklučevanje uporabnikov sistema, merjenje, obračunavanje, menjava dobavitelja, zagotavljanje univerzalnih storitev in podobno);

2. raven preglednosti upoštevne trga, vključno z veleprodajnimi cenami in cenami za končne odjemalce;

3. spremljanje ravni in učinkovitosti odprtosti trga in konkurence pri veleprodaji in maloprodaji, vključno z borzami elek-

trične energije, cenami za gospodinjске odjemalce, ki zajemajo tudi predplačilne sisteme, učinkom pogodb z dinamičnimi cenami električne energije in uporabe sistemov naprednega merjenja, deležem odjemalcev, ki zamenjajo dobavitelja, deležem odklopov, plačila za vzdrževalne storitve, izvedbo vzdrževalnih storitev, razmerjem med cenami za gospodinjstva in veleprodajnimi cenami, spreminjanjem tarif in pristojbin omrežja in pritožbami gospodinjских odjemalcev, ter morebitnega izkrivljanja ali omejevanja konkurence, pri čemer organom, pristojnim za konkurenco, zagotavljajo potrebne informacije in jim pošiljajo zadevne primere;

4. zadovoljstvo in dobrobit odjemalcev z vidika učinkov delovanja trga (zahteve, pritožbe, razpoložljivost in zadostnost informacij in podobno);

5. pojav omejevalnih pogodbenih praks, zlasti določb o ekskluzivnosti dobave, ki lahko odjemalcem preprečijo sklenitev pogodb z več kot enim dobaviteljem hkrati ali jih pri tem omejujejo;

6. spremljanje trgovanja z veleprodajnimi energetskimi proizvodi s skladu z Uredbo (EU) št. 1227/2011 z namenom odkrivanja in preprečevanja trgovanja na podlagi notranjih informacij in tržnih manipulacij;

7. pojav drugih omejevalnih ravnanj udeležencev na trgu, ki preprečujejo, omejujejo ali izkrivljajo konkurenco na trgu, vključno z vidika ravnanja podjetij s prevladujočim položajem in vidika koncentracij;

8. spremljanje zanesljivosti oskrbe, od katere so odvisni ravnotežje med ponudbo in povpraševanjem na nacionalnem trgu, raven predvidenega prihodnjega povpraševanja in predvidene dodatne zmogljivosti, ki se načrtujejo ali gradijo;

9. izdelavo in vzdrževanje primerjalnika cen za gospodinjске in male poslovne odjemalce;

10. preprečevanje navzkrižnega subvencioniranja med dejavnostmi prenosa, distribucije in proizvodnje.

(3) Agencija o izvajanju monitoringa sestavi poročilo, ki obsega oceno o stopnji preglednosti in konkurenčnosti na trgu električne energije in plina. Vsebinska poročila je sestavni del letnega poročila o stanju na področju energetike iz 53. člena tega zakona.

91. člen

(zbiranje podatkov in register udeležencev na trgu)

(1) Za namene izvajanja monitoringa delovanja trga so operaterji, proizvajalci električne energije in trgovci na debelo, dobavitelji končnim odjemalcem, operater trga z električno energijo, borze in druge oblike organiziranih trgov, center za podpore in končni odjemalci (v nadaljnjem besedilu: zavezanci za poročanje) dolžni na način, ki ga določi agencija v skladu z 57. členom tega zakona, sporočati zlasti naslednje sklope podatkov:

a) operaterji:

1. podatke o priklučevanju uporabnikov na omrežje,

2. podatke o doseženi ravni kakovosti oskrbe in zagotavljanju kakovosti oskrbe z električno energijo (ki zajema neprekinjenost napajanja, komercialno kakovost, kakovost napetosti), vključno s podatki o pogodbah o nestandardni kakovosti oskrbe,

3. podatke o zahtevah za uveljavitev dostopa do omrežja, ločeno po tipih (potrebe po zmogljivostih, in podobno),

4. podatke o menjavah dobavitelja, ločeno po različnih kategorijah uporabnikov, vključno s podatki o količinah energije,

5. podatke o izvajanju univerzalnih storitev (zasilna oskrba, ranljivi odjemalci),

6. podatke o izvajanju in stopnji učinkovitosti ključnih procesov na trgu z električno energijo in plinom (procesu menjave dobavitelja, merjenje, obračunavanje in podobno) ter podatke o zagotavljanju učinkovite in standardizirane izmenjave podatkov med posameznimi udeleženci na trgu,

7. podatke o pritožbah gospodinjских odjemalcev, ločeno po tipih (priklučevanje, obračun, kakovost oskrbe in tako dalje),

8. podatke o načrtovanju ali izvajanju del na omrežju, ki so potrebna za zagotavljanje zanesljivosti omrežja,

9. podatke o prenesenih in distribuiranih količinah električne energije in plina, podatke o čezmejnih prenosnih zmogljivostih,

10. podatke o načrtovanju in izvajanju sistemskih storitev,

11. druge podatke, od katerih je odvisno ugotavljanje obstoja nediskriminatornega in preglednega dostopa do omrežja ter stanja največje mogoče zmogljivosti omrežja;

b) proizvajalci električne energije in trgovci na debelo:

1. podatke o zmogljivostih, razpoložljivosti in vzdrževanju proizvodnih enot,

2. podatke o načrtovani vključitvi novih proizvodnih zmogljivostih in njihovih lastnosti ter načrtovani ustavitvi obstoječih proizvodnih enot,

3. podatke o sklenjenih sporazumih o skupnih prodajah električne energije, identiteti pogodbenih strank in količinah energije,

4. podatke o veleprodajnih cenah in količinah električne energije in plina za vsako transakcijo, vključno s podatki o trajanju pogodbe, identiteti pogodbenih strank, pogodbenih klavzulah o »vzemi ali plačaj«, rabatih, ekskluzivnosti, klavzulah o prilagajanju cen in pogodbenih kazni,

5. podatke o internih obračunskih cenah vertikalno integriranega podjetja,

6. druge podatke, od katerih je odvisno ugotavljanje stopnje konkurenčnosti in odprtosti veleprodajnega trga;

c) dobavitelji končnim odjemalcem:

1. podatke o količinah in maloprodajnih cenah električne energije in plina, ločeno po kategorijah uporabnikov, vključno s popusti,

2. število končnih odjemalcev po posameznih kategorijah, vključno s podatki o deležu dobavljene energije po posamezni kategoriji,

3. podatke o pritožbah, ločeno po tipih (obračun stroškov storitev, preglednost računov in tako dalje),

4. pritožbe zoper delovanje operaterja (dostop do podatkov in tako dalje),

5. podatke o izvajanju procesov za zagotavljanje univerzalnih storitev (zasilna oskrba, ranljivi odjemalci),

6. druge podatke, od katerih je odvisno ugotavljanje stopnje konkurenčnosti in odprtosti maloprodajnega trga;

č) operater trga:

1. podatke o evidentiranju zaprtih pogodb in bilančnem obračunu,

2. podatke o upravljanju bilančne sheme (podatki o članih, kršitvah, izključitvah in podobno),

3. podatke o ročnosti zaprtih pogodb,

4. podatke o zagotavljanju učinkovite in standardizirane izmenjave podatkov med posameznimi udeleženci na trgu,

5. druge podatke, od katerih je odvisno delovanje bilančne sheme in ki imajo vpliv na delovanje trga;

d) borze in druge oblike organiziranih trgov:

1. podatke o udeležencih v trgovanju na borzi,

2. podatke o cenah, količinah in produktih na borzi,

3. podatke o cenah in količinah energije, s katerimi se trguje na podlagi 98. člena tega zakona,

4. druge podatke, od katerih je odvisno ugotavljanje stopnje konkurenčnosti in odprtosti maloprodajnega trga;

e) center za podpore:

1. podatke o prevzemu in prodaji odkupljene električne energije na organiziranem trgu,

2. druge podatke, od katerih je odvisno ugotavljanje stopnje konkurenčnosti in odprtosti maloprodajnega trga;

f) končni odjemalci:

1. podatke o aktivni vključitvi v upravljanje porabe,

2. podatke o restriktivnih pogodbenih praksah,

3. druge podatke, od katerih je odvisno ugotavljanje stopnje konkurenčnosti in odprtosti maloprodajnega trga.

(2) Agencija lahko zahteva podatke, o katerih je treba poročati na podlagi 8. člena Uredbe 1227/2011/EU, tudi od drugih

oseb, ki vstopajo v posle na veleprodajnem energetske trgu, vključno z osebami, ki izdajajo naročila za trgovanje z veleprodajnimi energetske proizvodi.

(3) Po navodilu ACER lahko agencija od oseb iz prvega in drugega odstavka tega člena zahteva evidenco transakcij na veleprodajnem energetske trgu, vključno z evidenco naročil za trgovanje z veleprodajnimi energetske proizvodi.

(4) V zahtevi za pošiljanje podatkov agencija podrobneje določi vrsto podatkov in njihovo vsebino ter trajanje obveznosti poročanja, rok za pošiljanje podatkov, periodičnost poročanja in druge okoliščine, od katerih je odvisna obveznost pošiljanja podatkov glede na namen njihovega zbiranja. Osebe pošiljajo podatke brezplačno ter na način in v obliki, kot to določi agencija.

(5) Podatke iz prvega odstavka tega člena so agenciji dolžni pošiljati tudi podjetja in podružnice podjetij iz držav članic Evropske unije ali tretjih držav, ki v Republiki Sloveniji opravljajo energetske dejavnost. Poleg teh so zavezanci za poročanje iz tega člena tudi tretje osebe, ki ravnaajo za račun oseb iz prvega in drugega odstavka tega člena.

(6) V okviru zbiranja podatkov iz prvega odstavka tega člena agencija za namen izvajanja monitoringa delovanja trga zbira, vodi in obdeluje v skladu z zakonom, ki ureja varstvo osebnih podatkov, naslednje osebne podatke: ime in priimek, naslov stalnega prebivališča in naslov opravljanja dejavnosti.

(7) Agencija vzpostavi in vodi register udeležencev na trgu, ki sklepajo posle, o katerih je treba poročati ACER v skladu s prvim odstavkom 8. člena Uredbe 1227/2011/EU.

92. člen

(obdelava in pošiljanje podatkov)

(1) Agencija sme uporabljati pridobljene podatke iz prejšnjega člena za izdelavo poročil, ki jih je dolžna pripraviti na podlagi tega ali področnega zakona, za statistične analize monitoringa in za izvajanje drugih obveznosti po zakonu.

(2) Agencija lahko za potrebe povečanja preglednosti trgov javno objavi le tiste pridobljene podatke, ki niso označeni kot zaupni in so javnega značaja (na primer cene).

(3) Agencija je na utemeljeno zahtevo dolžna pošiljati in izmenjevati podatke z drugimi organi Republike Slovenije, regulativnimi organi in drugimi organi držav članic ter organi Evropske unije, ki jih potrebujejo za izvrševanje svojih pristojnosti. Pri tem mora agencija zagotoviti stopnjo njihove zaupnosti.

93. člen

(zaupnost podatkov)

(1) Osebe, zaposlene v agenciji, in osebe, ki občasno opravljajo določene naloge za agencijo, so dolžne kot uradno tajnost varovati vsebino podatkov iz 91. člena tega zakona, če imajo podatki lastnost osebnih podatkov, poslovne skrivnosti ali tajnih podatkov.

(2) Dolžnost varovanja uradne tajnosti iz prejšnjega odstavka traja tudi po prenehanju delovnega razmerja v agenciji oziroma po prenehanju opravljanja določenih nalog za agencijo.

94. člen

(raziskava posameznih trgov)

(1) Če agencija pri izvajanju monitoringa ugotovi, da obstajajo ovire za vstop novih udeležencev na trg, da togost cen ali druge okoliščine kažejo na to, da trg ni dovolj konkurenčen, lahko izvede raziskavo na posameznem delu trga. Pri tem agencija sodeluje z organom, pristojnim za varstvo konkurence, in organom, pristojnim za varstvo potrošnikov.

(2) Analizo meddržavnih trgov izvede agencija skupaj s pristojnimi organi urejanja iz drugih držav članic Evropske unije, ki jih ta meddržavni trg obsega.

95. člen

(poročilo o raziskavi)

- (1) O opravljeni raziskavi agencija pripravi poročilo.
- (2) Če agencija v raziskavi ugotovi, da se na določenem trgu električne energije ali plina preprečuje, omejuje ali izkrivlja učinkovita konkurenca na tem trgu, da to ima ali bi lahko imelo škodljiv učinek za potrošnike, mora v poročilu navesti:
  - vrsto ukrepov za preprečitev, odpravo ali zmanjšanje škodljivih učinkov za konkurenco oziroma potrošnike;
  - predlog pristojnim organom za ukrepanje v skladu z njihovimi pristojnostmi;
  - predloge potrebnih sprememb ali dopolnitev predpisov, ki urejajo področje trga z električno energijo in plinom.
- (3) Agencija lahko objavi poročilo o izsledkih raziskave brez zaupnih podatkov.

96. člen

(sodelovanje agencije pri preiskavah drugih organov)

Pooblaščen osebe agencije na zaposilo sodelujejo z organom, pristojnim za varstvo konkurence, organom, pristojnim za regulacijo trga finančnih instrumentov, ali Evropsko komisijo v preiskavah, ki jih vodijo ti organi v zvezi s kršitvami pravil o konkurenci.

5. pododdelek: *Posebne določbe o zagotavljanju učinkovite konkurence na veleprodajnem trgu električne energije in plina*

97. člen

(zagotavljanje konkurenčnosti veleprodajnega trga električne energije in plina)

- (1) Kadar agencija z raziskavo posameznega trga ugotovi, da na veleprodajnem trgu električne energije ali plina obstajajo resne in trajne ovire za dostop do proizvodnih virov električne energije ali plina, zaradi česar trg na maloprodajni ravni ni dovolj konkurenčen in ima to škodljive učinke za končne odjemalce, lahko z odločbo naloži proizvajalcu električne energije oziroma dobavitelju plina, naj sprost določene količine električne energije ali plina oziroma naj pogodbene pravice do uvoza plina pregledno in nediskriminatorno ponudi zainteresiranim kupcem.
- (2) Po posvetovanju z organom, pristojnim za varstvo konkurence, agencija začne postopek za izrek ukrepa po 98. ali 99. členu tega zakona.

98. člen

(sprostitve obveznih količin električne energije ali plina)

- (1) Agencija proizvajalcu naloži sprostitev količin električne energije ali plina na način, da je mogoče razumno pričakovati znatno povečanje konkurenčnosti trga na maloprodajni ravni. Agencija pri tem upošteva načelo sorazmernosti.
- (2) Agencija pri določitvi ukrepa iz prejšnjega odstavka določi:
  1. obvezno skupno količino energije, na katero se ta ukrep nanaša, vključno z določitvijo različnih produktov energije glede na količine in časovno trajanje dobave,
  2. trajanje ukrepa,
  3. izhodiščno ceno ali metodologijo za določitev izhodiščne cene, po kateri je zavezanec dolžan sprostiti obvezne količine,
  4. plačilne in druge elemente pogodbe o dobavi,
  5. vrsto postopka, po katerem je zavezanec dolžan sprostiti obvezne količine,
  6. pogoje dostopa do prenosnega omrežja,
  7. pogoje dostopa do končnih odjemalcev,
  8. druge pogoje, ki so potrebni, da se doseže namen ukrepa.
- (3) Pri določitvi obvezne skupne količine energije mora agencija upoštevati velikost in strukturo trga, stopnjo vertikalne integriranosti trga, prisotnost vertikalno integriranega podjetja

na maloprodajnem trgu in proste zmogljivosti na prenosnem omrežju. Pri določitvi različnih produktov energije mora agencija upoštevati razumne zahteve zainteresiranih kupcev po prilagoditvi strukture obveznih količin lastnim potrebam.

(4) Trajanje ukrepa mora biti določeno dovolj dolgo, da se bistveno in trajno spremenijo pogoji konkurence na trgu.

(5) Izhodiščna cena, po kateri je zavezanec dolžan prodati obvezne količine energije, mora omogočiti razvoj konkurence na maloprodajnem trgu.

(6) Plačilni in drugi elementi pogodbe o dobavi, ki jih zavezanec ponudi zainteresiranim kupcem, ne smejo odvracati kupcev od nakupa obveznih količin energije.

(7) Dodeljevanje obveznih količin energije lahko poteka prek operaterja trga ali energetske borze, obveznih količin plina pa tudi preko avkcij, ki jih organizira zavezanec. Postopek avkcije mora biti zasnovan tako, da omogoča vsem zainteresiranim kupcem sodelovanje pod enakimi in nediskriminatornimi pogoji.

(8) Kadar ima vertikalno integrirano podjetje zakupljene zmogljivosti na prenosnem omrežju, lahko agencija določi, da mora v razmerju do operaterja sprostiti zmogljivosti v obsegu, ki ustreza obvezni sprostitvi količin, če to za kupce teh količin predstavlja oviro za dostop do prenosnega omrežja.

(9) Agencija lahko določi, da mora vertikalno integrirano podjetje svojim končnim odjemalcem na maloprodajnem trgu omogočiti, da zamenjajo dobavitelja brez nesorazmernih stroškov, če pogodbeni razmerja o dobavi predstavljajo oviro za dostop do končnih odjemalcev.

99. člen

(obvezna dodelitev pogodbenih pravic do uvoza plina)

- (1) Če agencija oceni, da z ukrepom iz prejšnjega člena ne bi bilo mogoče znatno povečati konkurenčnosti na maloprodajnem trgu plina, lahko dobavitelju plina naloži ukrep obvezne prenosa pogodbenih pravic in obveznosti do uvoza določenih količin plina.
- (2) Prenos pogodbenih pravic in obveznosti na zainteresirane kupce je trajen in se izvede na podlagi avkcije, ki jo organizira dobavitelj plina.
- (3) Agencija pri določitvi ukrepa iz tega člena smiselno upošteva pogoje iz drugega odstavka prejšnjega člena.

100. člen

(izdaja odločbe)

- (1) Agencija ukrepe iz 98. in 99. člena tega zakona izreče z odločbo, v kateri določi:
  - vsebino in obseg ukrepa,
  - obveznosti, s katerimi zagotovi izpolnjevanje ukrepa in nadzor nad njim, ter
  - rok za izpolnitev ukrepa.
- (2) Kadar je izpolnitev ukrepov vezana na soglasje ali drugo dejanje agencije, agencija o tem odloči s sklepom.
- (3) Agencija lahko z zahtevo za pošiljanje podatkov od proizvajalca električne energije oziroma dobavitelja plina zahteva poročilo o izpolnjevanju ukrepov in obveznosti, ki so bili naloženi z odločbo.

101. člen

(odprava ali razveljavitev odločbe)

Agencija lahko po uradni dolžnosti odpravi ali razveljavi odločbo o obvezni sprostitvi proizvodnih zmogljivosti električne energije ali plina tako, da z novo odločbo staro v celoti odpravi ali razveljavi ter določi novo vsebino in obseg ukrepov in obveznosti, s katerimi zagotovi njihovo izpolnjevanje in nadzor nad njimi ter rok izpolnitve obveznosti, če:

- se po izdaji odločbe bistveno spremenijo okoliščine na trgu, na katerih je temeljila odločba;
- se pri izpolnjevanju obveznosti iz odločbe brez krivde zavezanca pojavijo resne težave, zaradi katerih ni mogoče doseči namena iz odločbe.

102. člen

(sodelovanje agencije z drugimi regulativnimi organi)

Agencija se je dolžna posvetovati z regulativnimi organi drugih držav članic Evropske unije pred sprejetjem ukrepa, njegovo spremembo ali preklicem, če to vpliva na trgovinsko menjavo med državami članicami Evropske unije.

103. člen

(vpliv javnosti)

(1) Agencija je dolžna pred sprejetjem ukrepa iz 98. in 99. člena tega zakona pridobiti in primerno upoštevati mnenje zainteresirane javnosti.

(2) Agencija je dolžna pred sprejetjem ukrepa njegov predlog objaviti in zbirati mnenja v objavljenem roku, ki ne sme biti krajši od 30 dni.

(3) Po preteku roka iz prejšnjega odstavka in pred sprejetjem ukrepov iz prvega odstavka tega člena mora agencija na spletnih straneh objaviti pridobljena mnenja in pripombe ter v objavi navesti način, kako so bili upoštevani, ali razloge, zaradi katerih niso bili upoštevani. Pri tem se ne objavijo informacije in podatki, ki so zaupne narave.

6. pododdelek: *Izmenjava podatkov med udeleženci na trgu z električno energijo in plinom*

104. člen

(določitev entitet v izmenjavi podatkov)

(1) Izvajalci energetskih dejavnosti so dolžni za potrebe elektronske izmenjave podatkov označiti virtualne in fizične objekte, storitve in produkte (v nadaljnjem besedilu: entitete), ki se uporabljajo v elektronski izmenjavi podatkov na trgu z energijo.

(2) Za določitev entitet morajo izvajalci energetskih dejavnosti uporabiti odprte standarde, ki določajo ustrezne standardizirane sisteme identificiranja in obliko identifikatorjev. Izvajalci energetskih dejavnosti morajo v procesih izmenjave podatkov na slovenskem trgu z energijo uporabiti vse obstoječe standardizirane identifikatorje entitet, ki so v uporabi na ravni Evropske unije.

(3) Za dodeljevanje identifikatorjev so odgovorni izvajalci energetskih dejavnosti, pri katerih nastajajo podatki, ki so predmet določitve, ki vodijo registre entitet ali nadzorujejo procese izmenjave navedenih podatkov. Če izvajalci energetskih dejavnosti nastopajo v vlogi izdajanja oziroma dodeljevanja identifikatorjev, morajo zagotoviti integriteto in trajnost storitve izdajanja oziroma dodeljevanja identifikatorjev ter upoštevati pravila dodeljevanja glede na izbrani sistem identificiranja.

(4) Agencija s splošnim aktom podrobneje predpiše vrsto uporabljenih sistemov za identifikacijo entitet, pravila in obveznosti izvajanja storitve dodeljevanja identifikatorjev posameznih entitet ter prehodno obdobje uvajanja novih sistemov identificiranja entitet.

105. člen

(opredelitev obsega izmenjave podatkov in vlog ter odgovornost)

(1) Podatki iz prejšnjega člena obsegajo podatke o uporabnikih sistema, podatke povezane s priključnim mestom uporabnika, merilne podatke, podatke o porabi oziroma proizvodnji ter podatke, potrebne za zamenjavo dobavitelja, bilančni obračun, prilagajanje odjema in druge storitve na trgu z energijo. Podatki zajemajo nevalidirane (na primer obratovalne meritve) in validirane podatke (na primer obračunske podatke).

(2) Izvajalci energetskih dejavnosti morajo omogočiti učinkovito izmenjavo podatkov, s katerimi razpolagajo v okviru opravljanja svoje dejavnosti, z drugimi udeleženci na trgu z električno energijo in plinom, ki te podatke potrebujejo za nemoteno poslovanje na trgu. Pri tem morajo upoštevati vse splošne in specifične normativne zahteve za medsebojno obra-

tovalnost na področju izmenjave in dostopa do podatkov na evropski in nacionalni ravni.

(3) Izvajalci energetskih dejavnosti so dolžni uporabnikom na enoten način omogočiti dostop do podatkov, ki nastanejo pri izvajanju njihove dejavnosti. Pri zagotavljanju enotnega dostopa so dolžni upoštevati specifičnosti medpodjetniškega elektronskega poslovanja in elektronskega poslovanja s strankami, ki vključujejo aktivne odjemalce, tudi najmanjše, če ti delujejo kot udeleženci na trgu z električno energijo ali plinom. Pri določitvi vrste in strukture podatkov ter načina izmenjave podatkov so udeleženci na trgu z električno energijo in plinom dolžni uporabljati razpoložljive odprte standarde.

(4) Vrsto in strukturo podatkov ter način izmenjave podatkov, na katere se nanaša obveznost iz prejšnjega odstavka in ki niso opredeljeni z razpoložljivimi odprtimi standardi ali s predpisi s tega področja, predpišejo izvajalci energetskih dejavnosti glede na svoje odgovornosti in vlogo na trgu. Pri tem so dolžni upoštevati stanje tehnike in stroškovno učinkovitost.

(5) Obveznost izmenjave podatkov se ne nanaša na:

– podatke, ki so na podlagi zakona, ki ureja tajne podatke, opredeljeni kot tajni zaradi javne varnosti, obrambe države, zaupnosti mednarodnih odnosov ali zaupnosti obveščevalne in varnostne dejavnosti državnih organov;

– podatke, ki so opredeljeni kot poslovna skrivnost v skladu z zakonom, ki ureja poslovne skrivnosti;

– osebne podatke, katerih razkritje bi pomenilo kršitev varstva osebnih podatkov v skladu z zakonom, ki ureja varstvo osebnih podatkov ali Uredbe (EU) 2016/679 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. aprila 2016 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov ter o razveljavitvi Direktive 95/46/ES (UL L št. 119 z dne 4. 5. 2016, str. 1), zadnjič popravljene s Popravkom (UL L št. 127 z dne 23. 5. 2018, str. 2);

– podatke, ki so bili pridobljeni zaradi upravnega postopka, ki ga vodi izvajalec energetske dejavnosti, in katerih razkritje bi škodovalo izvedbi tega postopka;

– podatke, ki so bili pridobljeni v zvezi z notranjim delovanjem oziroma dejavnostjo izvajalcev energetskih dejavnosti, če bi njihovo razkritje povzročilo motnje pri delovanju oziroma dejavnosti izvajalca.

(6) Obveznosti izvajalcev energetske dejavnosti iz tega člena ne posegajo v obveznosti teh oseb iz drugih določb tega ali področnega zakona, ki jim nalagajo dolžnost omogočanja dostopa do podatkov ali njihovega pošiljanja agenciji in drugim osebam, ki so po tem ali področnem zakonu upravičene do pridobitve določenih podatkov od izvajalcev elektroenergetskih dejavnosti.

106. člen

(dolžnosti izvajalcev energetskih dejavnosti)

(1) Izvajalci energetskih dejavnosti odgovarjajo za formalno pravilnost svojih podatkov in njihovo pravočasno razpoložljivost za izmenjavo v standardizirani obliki.

(2) V zvezi z obveznostjo iz prejšnjega odstavka morajo izvajalci energetskih dejavnosti zagotoviti hrambo in kakovost podatkov, avtentificiran in avtoriziran dostop do podatkov ter njihovo varnost in zaupnost. Poslovna korespondenca, ne glede na obliko, ter posnetki telefonskih pogovorov, ki se uporabljajo pri sprejemanju odločitev, povezanih z nakupi ali prodajo električne energije ali plina na veleprodajnih energetskih trgih in z njimi povezanimi izvedenimi finančnimi instrumenti, se hranijo šest let od njihovega nastanka. Izvajalci energetskih dejavnosti morajo zagotoviti tudi dokumentiranje poslovnih procesov zunanje izmenjave podatkov v standardizirani obliki.

(3) Ob upoštevanju pogojev iz prejšnjega člena izvajalci energetskih dejavnosti v svojih aktih določijo osebe, ki so odgovorne za izmenjavo podatkov, ter predpišejo postopke in ukrepe za učinkovito izmenjavo podatkov, ki obsegajo:

- nabor, vrsto in strukturo podatkov,
- pravila za dostopanje do podatkov,
- način izmenjave podatkov in

– opredelitev ravni kakovosti storitev izmenjave (minimalni standard kakovosti podatkov ter časovno razpoložljivost podatkov v izmenjavi na ravni posamezne storitve).

(4) Izvajalci energetskih dejavnosti javno objavijo vse potrebne informacije iz prejšnjega odstavka na ravni vsake posamezne storitve izmenjave podatkov, ki jo zagotavljajo.

(5) Agencija s splošnim aktom predpiše obvezne vsebine aktov iz tretjega odstavka tega člena, če ugotovi odstopanja in je to potrebno, da se poenotijo pristopi v informatizaciji procesov izmenjave podatkov.

IV. POGLAVJE: ENERGETSKA INFRASTRUKTURA

1. oddelek: Splošne določbe

107. člen

(opredelitev energetske infrastrukture)

(1) Energetska infrastrukturo sestavljajo naslednji objekti, naprave in omrežja:

- prenosno omrežje električne energije in prenosni sistem plina,
- distribucijsko omrežje električne energije in distribucijski sistem plina,
- sistem za utekočinjen naftni plin (v nadaljnjem besedilu: UNP),
- sistem za proizvodnjo in skladiščenje plina,
- sistem za proizvodnjo, shranjevanje in distribucijo toplote za daljinsko ogrevanje,
- sistem za distribucijo drugih energetskih plinov,
- sistem za proizvodnjo in shranjevanje električne energije skupaj s priključkom na prenosni ali distribucijski sistem, razen naprav za samooskrbo z električno energijo.

(2) Določbe tega zakona o energetski infrastrukturi se uporabljajo tudi za stvarne in druge pravice na nepremičninah, potrebne za gradnjo, rekonstrukcijo, obratovanje, nadzor in vzdrževanje objektov, naprav in omrežij iz prejšnjega odstavka.

(3) Energetska infrastruktura za prenosno omrežje električne energije in prenosni sistem plina, distribucijsko omrežje električne energije in distribucijski sistem plina, distribucijo toplote za daljinsko ogrevanje in sistem za distribucijo drugih energetskih plinov, ki se izvaja v obliki gospodarske javne službe, je gospodarska javna infrastruktura v skladu z zakonom, ki ureja področje urejanja prostora (v nadaljnjem besedilu: energetska gospodarska javna infrastruktura).

(4) Vlada na predlog ministrstva podrobneje predpiše vrste objektov, naprav, omrežij in sistemov, ki sestavljajo energetska infrastrukturo.

108. člen

(gradnja in vzdrževanje)

(1) Energetska infrastruktura mora biti načrtovana in gradena tako, da ustreza zadnjemu stanju tehnike in je ekonomsko učinkovita, vzdrževana pa mora biti tako, da zagotavlja optimalno tehnično delovanje in je ekonomsko učinkovita.

(2) Lastnik energetske infrastrukture mora to vzdrževati kot dober gospodarstvenik.

(3) Lastnik objekta, naprave ali omrežja, ki sestavlja energetska infrastrukturo, je dolžan stvari, ki sestavljajo to energetska infrastrukturo, tekoče in investicijsko vzdrževati ter ustrezno škodno zavarovati.

(4) Z namenom zagotavljanja gospodarskih javnih služb na področju energetike vlada z uredbo določi vrste vzdrževalnih del v javno korist na objektih, napravah in omrežjih, ki so potrebni za prenos in distribucijo električne energije, plina, distribucijo toplote in oskrbo z drugimi energetskimi plini, ter način njihovega izvajanja, v skladu z zakonom, ki ureja področje graditev objektov.

(5) Ne glede na določbe zakona, ki ureja varstvo, gojenje, izkoriščanje in rabo gozdov in zakona, ki ureja načela

delovanja, organizacijo, naloge in pooblastila finančne uprave, lahko lastnik oziroma upravljavec energetske gospodarske javne infrastrukture predlaga uvedbo upravnih postopkov, če je to potrebno zaradi izvajanja gospodarske javne službe na področju energetike.

109. člen

(izvajanje del na energetski gospodarski javni infrastrukturi v primeru izrednih dogodkov)

(1) Če je zaradi nesreče, poškodbe in drugih izrednih dogodkov ali okoliščin treba izvesti nujna dela in druge ukrepe v zvezi z zavarovanjem ali zagotovitvijo obratovanja energetske gospodarske javne infrastrukture, pa tega ni mogoče zagotoviti hitro in učinkovito v okviru pridobljenih služnosti v javno korist in drugih pravic na nepremičninah, mora lastnik ali posestnik nepremičnine, prek katere je potreben nujen začasni dostop do energetske gospodarske javne infrastrukture oziroma na kateri je energetska gospodarska javna infrastruktura, ki je potrebna za izvedbo nujnih del in ukrepov, proti pravični odškodnini dovoliti nujen začasni dostop do nepremičnine ter izvajanje potrebnih del in ukrepov. Nujno potreben začasni dostop je glede na potrebe zavarovanja ali zagotovitve obratovanja energetske gospodarske javne infrastrukture treba izvesti na način, ki čim manj obremenjuje lastnika ali posestnika nepremičnine in povzroča najmanjšo škodo. Pravična odškodnina pripada lastniku ali posestniku nepremičnine za čas od dejanske uporabe nepremičnine zaradi izvedbe del na energetski infrastrukturi v primeru izrednih dogodkov oziroma okoliščin do prenehanja nujnega začasnega dostopa do nepremičnine.

(2) Za izredne dogodke ali okoliščine iz prejšnjega odstavka se štejejo dogodki ali ukrepi, ki ogrožajo življenje, zdravje ali premoženje ljudi ali bi ogrozili delovanje energetske gospodarske javne infrastrukture in s tem oskrbo širše skupnosti z energijo, oziroma bi nedelovanje energetske gospodarske javne infrastrukture ogrozilo delovanje druge državne ali občinske javne infrastrukture ali ji povzročilo nesorazmerne stroške.

(3) V primeru izrednih okoliščin iz tega člena se pri vzdrževalnih delih v javno korist lahko uporabijo drugačne tehnične rešitve, kot so bile uporabljene pri gradnji prvotne energetske gospodarske javne infrastrukture, če taka rešitev sega izven obstoječih gabaritov naprav in objektov energetske gospodarske javne infrastrukture, vendar ne več, kot je potrebno za zagotavljanje varnosti obratovanja, ki temelji na izvedbi tehničnih varnostnih ukrepov v skladu s tehničnimi predpisi.

(4) Če lastnik ali posestnik ne dovoli začasnega dostopa po prvem odstavku tega člena, mu energetska inšpektor z odločbo naloži, naj začasni dostop dovoli, ter tudi določi trajanje, obseg in način izvedbe tega dostopa.

(5) Če se lastnik ali posestnik in investitor ne dogovorita o odškodnini, je investitor še pred odločitvijo o sporu dolžan lastniku ali posestniku plačati nesporni del odškodnine v višini, kot jo določi pooblaščenec ocenjevalec vrednosti nepremičnin, imenovan po predpisih, ki urejajo revidiranje in ocenjevanje vrednosti, sodni cenilec nepremičnin, sodni cenilec kmetijske stroke ali sodni cenilec gozdarske stroke, imenovan po predpisih, ki urejajo delovanje sodišč. Finančna uprava Republike Slovenije na zahtevo investitorja pošlje podatek o davčni številki in transakcijskem računu lastnika oziroma posestnika nepremičnine za namen izvedbe plačila odškodnine.

110. člen

(smernice pri poseganju v prostor)

(1) Operaterji:

- sodelujejo z ministrstvom pri pripravi smernic in mnenj v postopku priprave prostorskih aktov v skladu s predpisi, ki urejajo urejanje prostora, in tem zakonom;
- določajo projektne in druge pogoje pred začetkom izdelave projektne dokumentacije za pridobitev mnenj in gradbenega dovoljenja ter dajejo mnenja za načrtovane posege na območju varovalnih pasov prenosnih in distribucijskih omrežij, v

skladu z zakonom, ki ureja graditev objektov, in tem zakonom, če investitorji zaprosijo zanje.

(2) Smernice, mnenja, projektni in drugi pogoji se izdajo za načrtovanje in gradnjo v varovalnih in varstvenih pasovih sistemov električne energije in sistemov plina.

111. člen

(javno pooblastilo za izdajanje smernic in mnenj pri poseganju v prostor)

(1) Lokalna skupnost lahko z odlokom podeli javno pooblastilo distributerju, ki opravlja lokalno gospodarsko javno službo na področju distribucije plina, toplote in drugih energetskih plinov, da:

– daje v postopku priprave prostorskih aktov smernice in mnenja na načrtovane prostorske ureditve v skladu s predpisi o urejanju prostora in tem zakonom;

– določa projektne in druge pogoje pred začetkom izdelave projektne dokumentacije za pridobitev mnenj in gradbenega dovoljenja in daje mnenja za načrtovane posege v območje varovalnih pasov omrežij, v skladu z zakonom, ki ureja graditev objektov, in tem zakonom, če je zanje zaprosen.

(2) Ne glede na prejšnji odstavek v postopkih priprave državnih prostorskih aktov zastopa interese distributerja, ki opravlja lokalno gospodarsko javno službo na področju distribucije plina, toplote in drugih energetskih plinov, lokalna skupnost, ki je lokalni nosilec urejanja prostora na območju, ki je zajeto v državnem prostorskem aktu.

112. člen

(varovalni pas sistemov električne energije)

(1) Varovalni pas sistemov električne energije je zemljiški pas ob elektroenergetskih vodih in objektih, v katerem se smejo graditi drugi objekti in naprave ter izvajati dela oziroma posegi, ki bi lahko vplivali na razvoj in obratovanje omrežja, le ob določenih pogojih in na določeni oddaljenosti od vodov in objektov tega omrežja. Območje, ki ga določa varovalni pas sistemov električne energije, je pravni režim električne energije po zakonu, ki ureja urejanje prostora.

(2) Širina varovalnega pasu elektroenergetskega omrežja poteka na vsako stran od osi elektroenergetskega nadzemnega voda in osi vsakega posameznega podzemnega elektroenergetskega sistema oziroma od zunanje ograje razdelilne ali transformatorske postaje in znaša:

1. za nadzemni vod, ki lahko obsega enega ali več sistemov in razdelilno transformatorsko postajo nazivne napetosti 400 kV in 220 kV, 40 m;

2. za vsak posamezen podzemni sistem nazivne napetosti 400 kV in 220 kV 10 m;

3. za nadzemni vod, ki lahko obsega enega ali več sistemov, razdelilno transformatorsko postajo in razdelilno postajo nazivne napetosti 110 kV in 35 kV, 15 m;

4. za vsak posamezen podzemni sistem nazivne napetosti 110 kV in 35 kV 3 m;

5. za nadzemni vod, ki lahko obsega enega ali več sistemov nazivne napetosti od 1 kV do vključno 20 kV, 10 m;

6. za vsak posamezen podzemni sistem nazivne napetosti do vključno 20 kV 1 m;

7. za nadzemni vod, ki lahko obsega enega ali več sistemov nazivne napetosti do vključno 1 kV, 1,5 m;

8. za razdelilno transformatorsko postajo, razdelilno postajo in transformatorsko postajo nazivne napetosti do vključno 20 kV 2 m.

(3) Če upravljavec energetske infrastrukture ob izvajanju del ugotovi, da je na geografsko neugodnem območju širina varovalnega pasu preozka, lahko določi širši varovalni pas z uporabo standarda, ki ureja področje nadzemnih električnih vodov izmenične napetosti oziroma ustanovi služnost v javno korist, če je to potrebno zaradi preprečitve ogrožanja varnega obratovanja energetske infrastrukture.

(4) V varovalnem pasu sistemov električne energije se smejo graditi tudi drugi objekti in naprave ter se lahko izvajajo potrebna dela, če to ne ogroža razvoja, varnega in zanesljivega delovanja energetske infrastrukture ter niso ogroženi objekti v varovalnem pasu. Podrobnejše pogoje, ki morajo biti skladni z zahtevami iz prejšnjega stavka in pod katerimi se smejo graditi drugi objekti, naprave v varovalnem pasu sistemov električne energije, in pogoje, pod katerimi se smejo izvajati dela oziroma posegi na območju varovalnih pasov sistemov električne energije, predpiše minister.

113. člen

(varovalni in varnostni pas sistemov plina)

(1) Varovalni pas prenosnega sistema plina je zemljiški pas, ki v širini 65 m poteka na vsaki strani plinovoda prenosnega sistema, merjeno od njegove osi, ter zemljiški pas 65 m od ograje merilne-regulacijske postaje in drugih objektov prenosnega sistema, razen kompresorskih postaj. Varovalni pas prenosnega sistema plina je tudi pas 100 m od ograje kompresorske postaje. Varovalni pas distribucijskega sistema plina pa je zemljiški pas, ki v širini 5 m poteka na vsaki strani plinovoda, merjeno od njegove osi.

(2) V varovalnem pasu sistema plina se smejo načrtovati in graditi drugi objekti, naprave in napeljave ter izvajati dela le ob določenih pogojih in na določeni oddaljenosti od plinovodov in objektov tega omrežja glede na njihovo vrsto in namen.

(3) Če je zaradi graditve objekta, naprave ali napeljave oziroma izvajanja drugih del v večji oddaljenosti od prenosnega sistema plina, kot je meja varovalnega pasu prenosnega sistema iz prvega odstavka tega člena, treba za zagotovitev sprejemljive stopnje tveganja na plinovodu ali drugih delih prenosnega sistema izvesti dodatne varovalne posege oziroma ukrepe, jih je operater prenosnega sistema dolžan izvesti v okviru nalog izvajanja gospodarske javne službe dejavnost operaterja prenosnega sistema plina, stroški teh posegov oziroma ukrepov pa so upravičeni stroški izvajanja te javne službe.

(4) Varnostni pas prenosnega sistema plina je zemljiški pas, ki v širini 5 m poteka na vsaki strani plinovoda prenosnega sistema, merjeno od njegove osi.

(5) V varnostnem pasu prenosnega sistema plina se ne smejo načrtovati in graditi drugi objekti, naprave in napeljave ter izvajati dela, razen če je to nujno potrebno za gradnjo, rekonstrukcijo, obratovanje, nadzor ali vzdrževanje infrastrukture oziroma gospodarske javne infrastrukture po predpisih o graditvi objektov oziroma če investitor oziroma izvajalec del pridobi mnenje operaterja tega prenosnega sistema pred začetkom izvajanja del.

(6) Pogoje za posege na območju varovalnega pasu iz prvega odstavka tega člena predpiše minister, upošteva nazivni tlak omrežja in premer plinovoda.

114. člen

(evidentiranje infrastrukture za distribucijo električne energije, plina, toplote in drugih energetskih plinov)

(1) Operaterji, distribucijski operaterji ter distributer toplote in drugih energetskih plinov morajo zagotavljati evidenco energetske gospodarske javne infrastrukture, ki obsega kataster vodov in priključkov, ter seznam evidence vgrajenih elementov in naprav v sistemu. Operaterji elektroenergetskih vodov nazivne napetosti 110 kV in več zagotavljajo tudi evidenco varovalnih pasov in dostopnih poti.

(2) Operaterji, distribucijski operaterji ter distributer toplote in drugih energetskih plinov so dolžni poročati o obsegu in lokaciji energetske gospodarske javne infrastrukture koncedentu in v zbirni kataster gospodarske javne infrastrukture na način, ki je določen s predpisom, ki ureja zbirni kataster gospodarske javne infrastrukture. V zbirni kataster gospodarske javne infrastrukture so vključeni tudi prostorski podatki o varovalnem pasu te infrastrukture.

115. člen

(donosnost pri investicijskih projektih)

(1) Ne glede na določbe predpisov s področja javnih financ, ki urejajo enotno metodologijo za pripravo in obravnavo investicijske dokumentacije na področju javnih financ, in ne glede na potrebno ravnanje v skladu s standardom skrbnosti, ki izhaja iz zakona, ki ureja gospodarske družbe, se v gospodarskih družbah, v katerih so neposredno ali posredno imetnice večinskega deleža Republika Slovenija oziroma lokalne skupnosti, v okviru vrednotenja upravičenosti investicijskih projektov v proizvodnjo električne energije iz obnovljivih virov energije (kot so fotonapetostne elektrarne, vetrne elektrarne, hidroelektrarne, geotermične in geotermalne elektrarne in drugo), investicijskih projektov v shranjevalnike energije ter vire fleksibilnosti elektroenergetskega sistema (baterijski sistemi, črpalne hidroelektrarne, vodikove tehnologije in drugo) in investicijskih projektov v energetske gospodarske javne infrastrukture za distribucijo in prenos električne energije, ki vzpodbujajo priključitev zgoraj navedenih projektov, za pozitivno oceno ekonomske upravičenosti teh investicijskih projektov ne zahteva splošne donosnosti investicijskih projektov v višini 4 % ali višje zahtevane stopnje donosnosti.

(2) Investicijski projekti iz prejšnjega odstavka v gospodarskih družbah, v katerih so neposredno ali posredno imetnice večinskega deleža Republika Slovenija oziroma lokalne skupnosti, morajo za pozitivno oceno ekonomske upravičenosti dosegati najmanj 3,5 % interno stopnjo donosnosti.

2. oddelek: Razlastitev in omejitev lastninske pravice v javno korist

116. člen

(javna korist, razlastitev in omejitev lastninske pravice)

(1) Gradnja, postavitve, obratovanje, vzdrževanje in dostop do objektov in zemljišč, ki so potrebni za:

- prenos in distribucijo električne energije, plina, distribucijo toplote in oskrbo z drugimi energetskega plini ali
- proizvodnjo električne energije, priključek do objektov za proizvodnjo in shranjevanje električne energije z inštalirano močjo, večjo od 10 MW

so v javno korist.

(2) Za namene iz prejšnjega odstavka se nepremičnine lahko razlastijo, omejijo s pravico uporabe za določen čas ali obremenijo z začasno ali trajno služnostjo ali stavbno pravico.

(3) Za vprašanja glede razlastitve in omejitve lastninske pravice, ki niso posebej urejena s tem zakonom, se uporabljajo določbe zakona, ki ureja razlastitev in omejitev lastninske pravice.

117. člen

(posebne določbe o razlastitvi in omejitvi lastninske pravice v javno korist)

(1) Ne glede na določbe 209. člena Zakona o urejanju prostora (Uradni list RS, št. 199/21, 18/23 – ZDU-10, 78/23 – ZUNPEOVE, 95/23 – ZIUOPZP in 23/24) se lahko postopek za razlastitev ali omejitev lastninske pravice začne zgolj na predlog države, lokalne skupnosti ali investitorja v energetske infrastrukture iz prvega odstavka prejšnjega člena. Če investitorju v energetske infrastrukture iz prvega odstavka prejšnjega člena v 30 dneh po vročitvi ponudbe za sklenitev pogodbe o pridobitvi lastninske pravice na nepremičninah iz prejšnjega člena te pogodbe ne uspe skleniti, vložiti država oziroma lokalna skupnost oziroma investitor v energetske infrastrukture iz prvega odstavka prejšnjega člena kot razlastitveni upravičenec nemudoma predlog za razlastitev. Ponudba za sklenitev pogodbe mora vsebovati cenitev sodno zapriseženega cenilca.

(2) Če je razlastitveni upravičenec investitor v energetske infrastrukture iz prvega odstavka prejšnjega člena, je razlaščen nepremičnino dovoljeno uporabljati samo za namen

iz prvega odstavka prejšnjega člena, uresničitev katerega je bila razlog razlastitve in ki ga je določil razlastitveni organ z razlastitveno odločbo. Ta omejitev se zaznamuje v zemljiški knjigi po pravilih, ki jih zakon, ki ureja zemljiško knjigo, določa za zaznambo pravnega dejstva o javnopravnih omejitvah. Zaznamba ima za posledico, da omejitev iz prvega stavka tega člena učinkuje tudi proti poznejšim pridobiteljem lastninske pravice na nepremičnini, pri kateri je vpisana.

(3) Če investitorju v energetske infrastrukture iz prvega odstavka prejšnjega člena v 30 dneh po vročitvi ponudbe za sklenitev pogodbe o ustanovitvi stavbne pravice ali služnosti v javno korist na nepremičninah iz prejšnjega člena te pogodbe ne uspe skleniti, lahko nemudoma vložiti predlog za omejitev lastninske pravice. Ponudba za sklenitev pogodbe mora vsebovati cenitev sodno zapriseženega cenilca.

(4) Ne glede na določbe drugih zakonov se pogodbe o ustanovitvi služnosti v javno korist ali stavbne pravice sklepajo za čas obratovanja energetske infrastrukture iz prvega odstavka prejšnjega člena in v korist vsakokratnega investitorja ali lastnika posamezne infrastrukture ali v korist gospodujočega zemljišča, katerega lastnik je investitor ali lastnik infrastrukture.

(5) Ne glede na določbe o pridobitvi lastninske pravice in posesti v nujnem postopku v zakonu, ki ureja razlastitev in omejitev lastninske pravice, so postopki za omejitev lastninske pravice in za razlastitev po tem zakonu nujni, če je javna korist izkazana v skladu z določbami zakona, ki ureja razlastitev in omejitev lastninske pravice, in če razlastitveni upravičenec pri sodišču ali notarju da v hrambo znesek v višini ocenjene odškodnine za nepremičnino, ki je predmet postopka razlastitve ali omejitve lastninske pravice, in varščino v višini ene polovice ocenjene odškodnine za morebitno drugo škodo po predpisih o razlastitvi, s čimer se šteje, da je izpolnjen pogoj za prevzem posesti na razlaščen nepremičnini.

(6) V notarskem zapisu ali zapisniku o prevzemu denarja v hrambo mora biti določen rok hrambe zneska iz prejšnjega odstavka do izpolnitve pogoja za izplačilo odškodnine ali najmanj pet let, kar nastopi prej. Kot pogoj za izplačilo razlastitvenemu zavezancu ali drugi upravičeni osebi mora biti določena predložitev sporazuma o odškodnini ali pravnomočne odločbe o razlastitvi.

(7) Ne glede na določbe o javni koristi v zakonu, ki ureja razlastitev in omejitev lastninske pravice, se v postopku razlastitve ali omejitve lastninske pravice na nepremičninah na območju prostorskega akta za prostorske ureditve državnega pomena ali pri že zgrajenih omrežjih gospodarske javne infrastrukture ali njihovih delih, ki so evidentirani v katastru gospodarske javne infrastrukture, ne ugotavlja, ali država razpolaga z drugo ustrezno nepremičnino za doseg razlastitvenega namena ali namena omejitve lastninske pravice.

(8) Za prenos lastninske pravice, stavbne pravice ali služnosti na razlaščen nepremičnini na investitorja v energetske infrastrukture iz prvega odstavka prejšnjega člena se ne uporabljajo predpisi, ki urejajo prodajo stvarnega premoženja države in samoupravnih lokalnih skupnosti.

(9) Določbe tega zakona o obsegu ustanovitve služnosti ali stavbne pravice v javno korist na zemljiščih v lasti Republike Slovenije ali lokalne skupnosti se uporabljajo ne glede na določbe drugih zakonov in predpisov, ki ta vprašanja za posamezne vrste zemljišč urejajo drugače.

(10) Ne glede na zakon, ki ureja ceste, zakon, ki ureja sklad kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije, zakon, ki ureja Družbo za avtoceste v Republiki Sloveniji, in zakon, ki ureja gospodarjenje z gozdovi v lasti Republike Slovenije, se odškodnina za služnost ali stavbno pravico v javno korist za namene iz prvega odstavka prejšnjega člena na zemljiščih v lasti države ali lokalne skupnosti ne plačuje. Vsaka pogodbeno stranka nosi svoje stroške priprav pogodbe o omejitvi lastninske pravice. Za izvrševanje služnosti se ne zahteva plačilo taks ali drugih dajatev za uporabo zemljišč v njihovi lasti ali pogojuje izdaja drugih mnenj ali soglasij s plačilom stroškov, ki nimajo podlage v zakonu.

(11) Ne glede na določbe zakona, ki ureja zemljiško knjigo, vknjižena pravica prepovedi odtujitve in obremenitve ni ovira za dovolitev vpisa prenosa oziroma omejitve lastninske pravice v javno korist.

(12) Služnost za elektroenergetske vode se ustanovi največ v širini oziroma obsegu kot ga določa 112. člen tega zakona, služnost za prenosne sisteme plina pa se ustanovi v širini oziroma obsegu, kot ga določa 113. člen tega zakona. V času gradnje prenosnega sistema plina se ustanovi začasna služnost v širini oziroma obsegu, kot je predvidena s projektom za pridobitev gradbenega dovoljenja za predmetni vod.

118. člen

(posebne določbe o omejitvi lastninske pravice v primeru solastnine)

(1) Investitor lahko vložijo predlog za omejitev lastninske pravice s služnostjo v javno korist v primeru solastnine, če kdo od solastnikov ni dosegljiv ali ponudbe ne sprejme oziroma jo zavrne v 30 dneh od poslano ponudbe. Postopek omejitve lastninske pravice se lahko uvede zoper posameznega ali vse solastnike nepremičnine, četudi je že pridobljena pravica graditi za idealni solastniški delež te nepremičnine.

(2) Če solastnik sprejme ponudbo investitorja za sklenitev pogodbe o ustanovitvi služnosti in overi svoj podpis na zemljiškooknjižnem dovolilu, s katerim dovoli vpis služnosti v zemljiško knjigo, lahko investitor predlaga, da se pri deležu tega solastnika zaznamuje, da je soglašal z ustanovitvijo služnosti v javno korist (zaznamba ustanovitve služnosti v javno korist). Zaznamba ustanovitve služnosti v javno korist ima za posledico, da zemljiškooknjižno dovolilo iz prejšnjega stavka učinkuje tudi proti poznejšemu pridobitelju idealnega deleža lastninske pravice, pri katerem je ta zaznamba vpisana.

(3) Služnost v javno korist se vpiše na celotno nepremičnino, potem ko vsi solastniki overijo svoj podpis na zemljiškooknjižnem dovolilu oziroma je proti solastnikom izdana odločba v postopku omejitve lastninske pravice, v kateri je določena služnost v javno korist.

(4) Zemljiškooknjižno sodišče zaznambo ustanovitve služnosti v javno korist po uradni dolžnosti izbriše, če se vpiše služnost v javno korist na celotni nepremičnini.

(5) Ta člen se smiselno uporablja tudi v primeru skupne lastnine na nepremičnini.

119. člen

(lastninska pravica ali služnost v javno korist po samem zakonu)

(1) Z dnem uveljavitve prostorskega akta v skladu s predpisi, ki urejajo urejanje prostora, je na nepremičninah, katerih lastnik je Republika Slovenija ali lokalna skupnost in na katerih je predvidena omejitev lastninske pravice s služnostjo v javno korist za namene iz prvega odstavka 116. člena tega zakona, vzpostavljena brezplačna služnost v javno korist za namen iz prostorskega akta, razen za služnost na vodnih in priobalnih zemljiščih v upravljanju ministrstva, pristojnega za vode, katere plačilo se določi v skladu z zakonom, ki ureja vode, in na njegovi podlagi izdanimi predpisi.

(2) Če pridobi lastninsko pravico na nepremičnini iz prejšnjega odstavka Republika Slovenija ali lokalna skupnost po uveljavitvi prostorskega akta iz prejšnjega odstavka, je služnost iz prejšnjega odstavka vzpostavljena z dnem pridobitve lastninske pravice.

(3) Služnost iz prvega odstavka tega člena je vzpostavljena za vode električne energije največ v širini varovalnega pasu za določeno vrsto voda električne energije, kot je določeno s 112. členom tega zakona, oziroma največ v obsegu območja sprejetega prostorskega akta. Za sisteme plina in distribucijske vode toplote ali drugega energetskega plina je služnost iz prvega odstavka tega člena vzpostavljena največ v naslednjem obsegu:

- za prenosni vod plina 5 m od osi voda na vsako stran,
- za distribucijski vod plina 2,5 m od osi voda na vsako stran,

- za distribucijski vod toplote ali drugega energetskega plina 1,5 m od osi voda na vsako stran.

(4) V času gradnje vodov iz prejšnjega odstavka je služnost iz prvega odstavka tega člena vzpostavljena v naslednjem obsegu:

- za vode električne energije največ v širini varovalnega pasu za določeno vrsto voda električne energije ter obligacijska pravica za gradnjo oziroma izvajanje del na takšni nepremičnini v širini delovnega pasu,
- za prenosni vod plina 12 m od osi voda na vsako stran,
- za distribucijski vod plina 6 m od osi voda na vsako stran,
- za distribucijski vod toplote ali drugega energetskega plina 5 m od osi voda na vsako stran.

(5) Upravljevec nepremičnine v lasti Republike Slovenije ali lokalne skupnosti in upravičenec služnosti v javno korist iz prvega odstavka tega člena sta dolžna skleniti pogodbo, s katero ugotovita obseg služnosti iz prvega odstavka tega člena na določeni nepremičnini oziroma nepremičninah, na vodnih in priobalnih zemljiščih pa tudi plačilo za služnost, najpozneje do poteka šestih mesecev od pravnomočnosti gradbenega dovoljenja za objekt infrastrukture, za katerega je služnost v javno korist vzpostavljena. Če v tem roku pogodba ni sklenjena, lahko upravljavec nepremičnine ali upravičenec služnosti zahteva, da sodišče s sodbo nadomesti pogodbo.

(6) Investitor je dolžan vložiti predlog za vpis služnosti iz prvega odstavka tega člena v zemljiško knjigo najpozneje v 24 mesecih od uveljavitve prostorskega akta iz prvega odstavka tega člena ali od pridobitve lastninske pravice v smislu drugega odstavka tega člena. Vpis v zemljiško knjigo nima oblikovalnega učinka.

(7) Ne glede na peti odstavek tega člena se pogodba, s katero se ugotovi obseg služnosti ter določi znesek nadomestila za služnost na vodnih in priobalnih zemljiščih v upravljanju ministrstva, pristojnega za vode, sklene neposredno po dokončnosti vodnega soglasja po zakonu, ki ureja vode.

(8) Ne glede na šesti odstavek tega člena in četrti odstavek 120. člena tega zakona je investitor predlog za vpis služnosti na vodnih in priobalnih zemljiščih v upravljanju ministrstva, pristojnega za vode, dolžan vložiti po sklenitvi pogodbe iz prejšnjega odstavka. Pravica graditi na vodnih in priobalnih zemljiščih v upravljanju ministrstva, pristojnega za vode, je izkazana z vknjiženo služnostjo v javno korist v zemljiški knjigi oziroma s predložitvijo sklenjene in notarsko overjene pogodbe o služnosti ter kopije predloga za vpis pogodbe v zemljiško knjigo, s podatkom o zemljiškooknjižni plombi, pod katero se vodi predlog.

120. člen

(gradnja energetske infrastrukture)

(1) Za dokazilo pravice graditi sisteme električne energije z nazivno napetostjo 20 kV in več ali prenosne sisteme plina se poleg dokazil po zakonu, ki ureja graditev objektov, štejejo tudi naslednje listine, in sicer za gradnjo največ do širine varovalnega pasu elektroenergetskih omrežij iz 112. člena tega zakona ali na nepremičnini, ki je v območju izvedbenega prostorskega akta oziroma varnostnega pasu prenosnega sistema plina iz tretjega odstavka 113. člena tega zakona:

1. notarsko overjena pogodba in zemljiškooknjižno dovolilo o pridobitvi lastninske ali kakšne druge stvarne pravice na določeni nepremičnini, in sicer največ do širine varovalnega pasu elektroenergetskih omrežij iz 112. člena tega zakona ali nepremičnini, ki je v območju državnega prostorskega načrta oziroma varnostnega pasu prenosnega sistema plina iz 113. člena tega zakona;

2. potrdilo pristojnega organa, da niso dokončani postopki po Zakonu o denacionalizaciji (Uradni list RS, št. 27/91, 56/92 – odl. US, 13/93 – odl. US, 31/93, 24/95 – odl. US, 20/97 – odl. US, 23/97 – odl. US, 65/98, 76/98 – odl. US, 66/00 – ORZDen27, 66/00, 11/01 – odl. US, 54/04 – ZDoh, 18/05 – odl. US, 18/23 – ZDU-10 in 77/23 – odl. US);

3. potrdilo pristojnega sodišča, da niso dokončani zaupušinski postopki po Zakonu o dedovanju (Uradni list SRS, št. 15/76 in 23/78, Uradni list RS, št. 13/94 – ZN, 40/94 – odl. US, 117/00 – odl. US, 67/01, 83/01 – OZ, 73/04 – ZN-C, 31/13 – odl. US in 63/16) oziroma po Zakonu o dedovanju kmetijskih gospodarstev (Uradni list RS, št. 70/95, 54/99 – odl. US, 30/13 in 44/22 – ZKZ-G);

4. historični izpisek iz zemljiške knjige, da je bila nepremičnina vknjižena na agrarne skupnosti, oziroma potrdilo pristojnega organa, da niso dokončani postopki vračanja premoženja po Zakonu o ponovni vzpostavitvi agrarnih skupnosti ter vrnitvi njihovega premoženja in pravic (Uradni list RS, 5/94, 38/94, 69/95, 22/97, 56/99, 72/00, 87/11, 14/15 – ZUJFO in 74/15 – ZAgrS), ali zemljiškknjižni izpisek, da je nepremičnina v lasti agrarne skupnosti ali vaške skupnosti, ali odločba upravne enote o vračilu premoženja agrarni skupnosti, da je v korist upravičencev agrarne skupnosti vzpostavljena lastninska pravica;

5. potrdilo pristojnega organa, da niso dokončani postopki vračanja premoženja po Zakonu o zadrugah (Uradni list RS, št. 62/07 – uradno prečiščeno besedilo in 121/21);

6. zemljiškknjižni izpisek, da je nepremičnina vknjižena kot javno dobro;

7. potrdilo pristojnega organa, da je vložen predlog za razglasitev lastnika nepremičnine za mrtvega ali da je začel postopek za dokazovanje smrti na podlagi predpisov, ki urejajo nepravdni postopek.

(2) Po končanju vsakega od postopkov iz prejšnjega odstavka izvede investitor v energetska infrastrukturo z lastniki nepremičnin postopek za pridobitev lastninske pravice ali ustanovitev služnosti v javno korist oziroma stavbne pravice v javno korist in skladu s tem zakonom in s predpisi, ki urejajo razlastitev.

(3) V primerih iz prvega odstavka prejšnjega člena se v postopkih izdaje gradbenega dovoljenja šteje, da je pravica graditi izkazana že s samo uveljavitvijo državnega izvedbenega prostorskega akta oziroma občinskega izvedbenega prostorskega akta, v primerih iz drugega odstavka prejšnjega člena pa z dnem pridobitve lastninske pravice države oziroma lokalne skupnosti.

(4) V primeru zahteve za preureditev ali prestavitev objektov in naprav energetske gospodarske javne infrastrukture zaradi rekonstrukcije, obnavljanja ali vzdrževanja občinske ceste ali izvedbe ukrepov za zavarovanje občinske ceste in prometa na njej je pristojni upravljavec občinske ceste dolžan kriti stroške preureditve oziroma prestavitve te energetske infrastrukture.

121. člen

(agrarne operacije)

(1) Investitor ali lastnik energetske infrastrukture pa tudi operater, kadar ni lastnik infrastrukture, je stranka v postopku agrarnih operacij (na primer komasacije, melioracije ali arondacije), če se kateri od teh postopkov začne izvajati na območju, ki je s prostorskim aktom v skladu s predpisi, ki urejajo načrtovanje prostorskih ureditev, predvideno kot območje gradnje infrastrukture, ali je na tem območju zgrajena infrastruktura.

(2) Če investitor v energetska infrastrukturo pred začetkom postopka ene od agrarnih operacij z lastniki zemljišč še nima sklenjene ustrezne pogodbe o ustanovitvi služnosti v javno korist ali pogodbe o pridobitvi lastninske pravice, pridobi to pravico z upravno odločbo, ki se izda pri izvajanju agrarne operacije.

(3) Obstoječe služnosti v javno korist se z odločbo iz prejšnjega odstavka določijo na istem mestu in v enakem obsegu na morebitnih novooblikovanih zemljiških parcelah, pri čemer imetniku te služnosti ni treba plačati odškodnine za novodoločeno služnost.

(4) Organ, ki vodi agrarno operacijo, mora upoštevati izvedbeni prostorski akt in izvesti agrarno operacijo tako, da bo

zagotovil investitorju infrastrukture pridobitev ustrezne pravice graditi.

(5) Kot dokazilo o pravici graditi po 3. točki prvega odstavka 46. člena Gradbenega zakona (Uradni list RS, št. 199/21 in 105/22 – ZZNŠPP) se na območju, kjer se izvajajo agrarne operacije, šteje tudi odločba upravnega organa iz drugega odstavka tega člena, ki vsebuje zemljiškknjižno dovolilo, ali potrdilo upravnega organa, da je uveden postopek ene od agrarnih operacij.

(6) Investitor v energetska infrastrukturo lahko začne, nadaljuje ali dokonča gradnjo infrastrukture ne glede na to, da je uveden in še ni pravnomočno končan postopek ene od agrarnih operacij.

(7) Ne glede na določbo devetega odstavka 18. člena Zakona o katastru nepremičnin (Uradni list RS, št. 54/21) se ob vpisu pogodbene komasacije, upravne komasacije, izravnave meje in nove izmere, v katero je bil vključen postopek preureditve parcel, v kataster nepremičnin podatki o območju služnosti v javno korist in podatki o imetnikih nepravne stvarne služnosti v javno korist na območju stavbne pravice in območju služnosti v javno korist, vpisani v kataster nepremičnin, ne izbrisejo iz katastra nepremičnin in zemljiške knjige.

122. člen

(skrbnik za posebni primer)

(1) Če investitorju v energetska infrastrukturo ne uspe skleniti pogodbe o pridobitvi lastninske ali pogodbe o ustanovitvi služnosti v javno korist ali stavbne pravice v javno korist, ker mu ne uspe pridobiti podatkov iz javnih evidenc, ker ti podatki ne obstajajo oziroma organi, ki vodijo javne evidences, podatkov nimajo ali ker je lastnik zemljišča umrl, če ni imel zadnjega prijavljenega prebivališča v Republiki Sloveniji, ali v primerih, ki jih za postavitve skrbnika za posebni primer določa zakon, ki določa urejanje prostora, centru za socialno delo pošlje predlog za postavitve skrbnika za posebni primer.

(2) Center za socialno delo v 60 dneh imenuje skrbnika za posebni primer, ki z investitorjem v energetska infrastrukturo sklene ustrezno pogodbo o pridobitvi lastninske ali pogodbo o ustanovitvi služnosti v javno korist ali stavbne pravice v javno korist. Odločbo o imenovanju skrbnika za posebni primer center za socialno delo vroči tudi predlagatelju za postavitve skrbnika za posebni primer iz prejšnjega odstavka.

V. POGLAVJE: ENERGETSKA INŠPEKCIJA

123. člen

(pristojnost energetske inšpekcije)

(1) Inšpektorat, pristojen za energijo (v nadaljnjem besedilu: energetska inšpekcija), opravlja naloge inšpekcijskega nadzora nad izvajanjem določb tega zakona in na njegovi podlagi izdanih predpisov ter zakonov s področja energetike, če je v njih tako določeno, razen tistih določb, nad katerimi izvaja nadzor agencija.

(2) Energetska inšpekcija opravlja tudi nadzor nad strokovnostjo in usposobljenostjo delavcev, ki upravljajo z energetskimi napravami, v okviru zagotovitve varnosti in zanesljivosti obratovanja ter učinkovite rabe energije.

(3) Posamezna strokovna dela v postopku nadzora lahko na podlagi pooblastila predstojnika inšpektorata, kadar to ni v nasprotju z javnim interesom ali interesom strank, opravljajo tudi strokovno usposobljene pravne ali fizične osebe.

(4) Energetska inšpekcija izvaja nadzor nad izvajanjem tehničnih zahtev iz tega zakona ter na njegovi podlagi izdanih predpisov in splošnih aktov za izvrševanje javnih pooblastil pri gradnji, vzdrževanju, obratovanju in uporabi energetskih objektov, naprav in omrežij, ki obsega zlasti:

1. nadzor nad upoštevanjem tehničnih zahtev tega zakona, tehničnih in drugih predpisov ter obveznih standardov, ki veljajo za področje učinkovite rabe energije, elektroenergetike in strojne energetike;

2. nadzor tehničnih zahtev pri gradnji, obratovanju in uporabi objektov, postrojev, vodov, naprav in napeljav, ki so namenjeni proizvodnji, prenosu, distribuciji, merjenju, zaščiti, vodenju, lastni porabi in porabi električne energije, in sicer:

a) pri napravah za proizvodnjo električne energije v elektrarnah in toplarnah, pri napravah za prenos in distribucijo električne energije v okviru razdelilnih postaj, transformatorskih postaj, centrov vodenja ter elektroenergetskih omrežij in napeljav v objektih,

b) pri izpolnjevanju tehničnih pogojev za dobavo električne energije, posebno glede prekinitev in omejitev v dobavi,

c) pri učinkoviti rabi električne energije v objektih in postrojih iz inšpekcijske pristojnosti,

č) nad upoštevanjem določb obratovalnih navodil omrežij, objektov, postrojev ter posameznih sklopov in sistemskih obratovalnih navodil,

d) nad izvajanjem predpisov, ki urejajo omejevanje obtežb in porabo električne energije,

e) nad upoštevanjem tehničnih pogojev iz izdanih soglasij za priključitev na prenosni ali distribucijski sistem;

3. nadzor tehničnih zahtev pri gradnji, obratovanju in uporabi objektov, postrojev, napeljav in naprav, ki so namenjeni za proizvodnjo, prenos, shranjevanje, distribucijo, merjenje in indikacijo ter porabo toplote, plinov, ki obsega zlasti nadzor:

a) pri postrojih in napravah, ki so namenjeni za proizvodnjo toplote oziroma hladu,

b) pri toplotnih postrojih in napravah, ki so namenjeni za proizvodnjo električne energije in toplote za daljinsko ogrevanje ali neposredno porabo v tehnološke namene,

c) pri opremi pod tlakom in premični tlačni opremi v uporabi,

č) pri postrojih in napravah, ki uporabljajo toploto, tehnične pline, zemeljski plin oziroma druge energetske pline,

d) pri prenosnih in distribucijskih plinovodih, parovodih in vročevodih ter pripadajočih napravah in opremi,

e) pri polnilnicah in skladiščih UNP, tehničnih plinov in polnilnicah komprimiranega zemeljskega plina,

f) pri napeljavah v objektih, in sicer napeljavah za toploto, hlad, tehnične pline, zemeljski plin oziroma druge energetske pline,

g) pri učinkoviti rabi toplote in goriv pri napravah in postrojih,

h) pri sistemih za prezračevanje in klimatizacijo stavb,

i) nad upoštevanjem določb sistemskih obratovalnih navodil prenosnih in distribucijskih omrežij za zemeljski plin in distribucijskih omrežij za oskrbo s toploto oziroma drugimi energetskimi plini.

124. člen

(pogoji za energetskega inšpektorja)

Za energetskega inšpektorja ali inšpektorico (v nadaljnjem besedilu: energetskega inšpektor) je lahko imenovana oseba, ki ima najmanj izobrazbo, pridobljeno po študijskih programih za pridobitev izobrazbe druge stopnje s področja strojništva in obdelave kovin ali področja elektrotehnike in energetike, ali fizike ali raven izobrazbe, pridobljeno po študijskih programih, ki v skladu z zakonom, ki ureja visoko šolstvo, ustrezajo izobrazbi druge stopnje s področja strojništva in obdelave kovin ali področja elektrotehnike in energetike ali fizike, pet let delovnih izkušenj in opravljen strokovni izpit za inšpektorja ter izpolnjuje druge splošne pogoje za delo v državni upravi.

125. člen

(ukrepi inšpektorja)

Poleg pooblastil, ki jih ima po zakonu, ki ureja inšpekcijski nadzor, ima energetskega inšpektor pravico:

– odrediti, da se ugotovljene nepravilnosti ali pomanjkljivosti odpravijo v roku, ki ga določi;

– odrediti, da se ustavi nadaljnja uporaba objekta, naprav, postrojev, napeljav oziroma prekine dobava energije;

– do odprave pomanjkljivosti prepovedati uporabo energetskega sistema, objektov, postrojev, napeljav in omrežij oziroma izvajanje takih del, ki ne ustrezajo tehničnim ali drugim predpisom, in zaradi tega obstaja nevarnost za življenje in zdravje ljudi ali nevarnost, da utegne nastati večja materialna škoda;

– do odprave pomanjkljivosti prepovedati upravljanje energetske naprave delavcu, ki ni strokovno usposobljen v skladu s predpisi o strokovnem usposabljanju;

– do odprave pomanjkljivosti prepovedati izvajanje del, ki so v nasprotju z določili predpisa iz 30. člena tega zakona in bi imela lahko za posledico nevarno ali nezanesljivo delovanje energetskega objekta, naprav, napeljav.

126. člen

(dolžnost zavezancev)

Pravne ali fizične osebe ali posameznik morajo energetskega inšpektorja oziroma zagotoviti nemoteno izvrševanje inšpekcijskega nadzorstva, mu omogočiti vstop v objekt ter dostop do energetskega objekta, omrežij, postrojev in napeljav ter mu dati na voljo vse zahtevane podatke, tehnično dokumentacijo ter druge listine in poročila.

127. člen

(obvestilo o izvršenem ukrepu)

Odgovorna oseba pravne ali fizične osebe ter posameznik morajo energetskega inšpektorja obvestiti o izvršitvi naloženih ukrepov iz odločbe najpozneje v osmih dneh po preteku roka, določenega za odpravo pomanjkljivosti.

128. člen

(obvestilo o nastopu okoliščin)

Odgovorna oseba pravne ali fizične osebe in posameznik, ki upravlja energetske objekte, naprave, postroje ali napeljave, za katere je predpisan inšpekcijski nadzor po tem zakonu, morata takoj obvestiti energetskega inšpektorja o poškodbah in okvarah, ki imajo za posledico prekinitev oziroma omejitev dobave energije ali če obstaja nevarnost za življenje in zdravje ljudi ali nevarnost, da utegne nastati večja materialna škoda.

129. člen

(obvestilo o začetku gradnje in preizkusov)

Odgovorna oseba pravne ali fizične osebe in posameznik, ki izvaja dela na energetskega objektu, napravi, napeljavi oziroma postroju, morata energetskega inšpektorja sporočiti datum začetka gradnje, rekonstrukcije ali obnove ter datum začetka funkcionalnih in zagonskih preizkusov na energetskega napravah, napeljavah, postrojih in objektih.

VI. POGLAVJE: DODELJEVANJE SPODBUD ZA NALOŽBE V OBNOVLJIVE VIRE ENERGIJE IN UČINKOVITO RABO ENERGIJE

130. člen

(namen dodeljevanja spodbud)

(1) Za doseganje trajnostnega razvoja, podnebne nevtralnosti in ciljev na področju deleža energije iz obnovljivih virov v bruto končni porabi v Republiki Sloveniji se dodeljujejo finančne spodbude in drugi finančni mehanizmi za naložbe v pospeševanje proizvodnje in rabe energije iz obnovljivih virov in njenega shranjevanja ter naložbe v povečanje učinkovite rabe energije in energetske učinkovitost (v nadaljnjem besedilu: spodbude).

(2) Pri odločanju o dodelitvi spodbud se smiselno uporablja zakon, ki ureja splošni upravni postopek, kolikor ta zakon ne določa drugače.

131. člen

(viri financiranja)

Spodbude za naložbe v pospeševanje proizvodnje in rabe energije iz obnovljivih virov in njenega shranjevanja se financi-

rajo iz sredstev za podpore v skladu z zakonom, ki ureja spodbujanje rabe obnovljivih virov energije in iz sredstev državnega proračuna. Spodbude za naložbe v povečanje učinkovite rabe energije se financirajo iz sredstev v skladu z zakonom, ki ureja učinkovito rabo energije, in iz sredstev državnega proračuna.

132. člen

(nosilci dodeljevanja spodbud)

Postopek dodeljevanja spodbud izvajajo ministrstvo in izvajalec državne gospodarske javne službe center za podpore, ki upravlja sredstva za podpore.

133. člen

(postopek dodeljevanja spodbud)

(1) Spodbude se dodeljujejo z javnim pozivom ali javnim razpisom. Javni razpis se uporabi ob izvedbi konkurenčnega postopka izbora projektov.

(2) Vloga na javni poziv ali javni razpis se vloži pri nosilcu dodeljevanja spodbud iz prejšnjega člena praviloma v elektronski obliki, v roku, opredeljenem v javnem pozivu ali javnem razpisu. Za elektronsko vložitev vlog nosilec dodeljevanja spodbud iz prejšnjega člena vzpostavi vstopno spletno mesto.

(3) Postopek dodeljevanja spodbud, komunikacija, vročanje in obveščanje potekajo na elektronski način prek informacijskega sistema, ki je dostopen na vstopnem spletnem mestu. Na zahtevo prijavitelja zagotovi dostop do informacijskega sistema in pomoč pri elektronski oddaji vloge kontaktna točka, ustanovljena na podlagi zakona, ki ureja spodbujanje rabe obnovljivih virov energije.

(4) Prejete vloge se obravnavajo po vrstnem redu oddaje, pri čemer se ugotavlja, ali so popolne in ali so izpolnjeni pogoji iz javnega poziva. V konkurenčnem postopku se vloge ocenijo na podlagi meril iz javnega razpisa.

(5) O dodelitvi spodbud se odloči z odločbo o dodelitvi spodbud za naložbe v obnovljive vire energije in učinkovito rabo energije, zoper katero ni pritožbe. Odločba določa obveznosti, ki jih mora prijavitelj izpolniti za izplačilo spodbude.

(6) Vlada z uredbo podrobneje predpiše postopek dodeljevanja spodbud, način vodenja, pripravo in obvezne sestavine javnega poziva in javnega razpisa, način vložitev, obravnave in dopolnjevanja vlog, način odločanja o dodelitvi spodbud in obvezne sestavine odločbe o dodelitvi, vlaganje zahtevkov za izplačilo spodbud, način izplačila spodbud, hrambo dokumentacije, izvedbo nadzora in spremljanje izvajanja naložb.

134. člen

(pomoč za pospeševanje uvajanja energije iz obnovljivih virov in shranjevanja)

(1) Za pospeševanje uvajanja energije iz obnovljivih virov in njenega shranjevanja se v skladu s Sporočilom Komisije Začasni okvir za krizne razmere in prehod za ukrepe državne pomoči v podporo gospodarstvu po agresiji Rusije proti Ukrajini 2023/C 101/03 (UL C št. 101 z dne 17. 3. 2023, str. 3) dodeljuje pomoč v obliki neposrednih nepovratnih sredstev za investicije v nove proizvodne naprave iz obnovljivih virov energije za proizvodnjo električne energije in toplote ter za hranilnike električne energije in toplote v kombinaciji s proizvodnjo energije.

(2) Ne glede na drugi odstavek 18. člena Zakona o spodbujanju rabe obnovljivih virov energije (Uradni list RS, št. 121/21, 189/21 in 121/22 – ZUOKPOE; v nadaljnjem besedilu: ZSROVE) je dodeljevanje pomoči iz prvega odstavka tega člena del dejavnosti centra za podpore.

(3) Javne pozive za dodeljevanje pomoči izvaja center za podpore, pri čemer se pomoči lahko dodelijo brez konkurenčnega postopka izbire projektov.

(4) Sredstva za pomoči se ne glede na četrty odstavek 16. člena ZSROVE zagotavljajo iz sredstev za izvajanje podpor centra za podpore.

(5) Vlada Republike Slovenije določi način, postopek in pogoje dodeljevanja pomoči, vrste energetskih tehnologij pro-

izvodnih naprav, omejitve inštalirane moči za določene proizvodne naprave, vrste upravičencev do pomoči, intenzivnost in višino pomoči, poročanje ter spremljanje izvajanja ukrepa.

135. člen

(dostop do podatkov)

(1) Nosilec dodeljevanja spodbud lahko za namen vodenja postopka in odločanja o dodelitvi spodbude ali izplačila spodbude ali v postopku spremljanja in nadzora dodeljenih spodbud pridobiva in obdeluje naslednje podatke:

1. iz centralnega registra prebivalstva, ki ga vodi ministrstvo, pristojno za notranje zadeve, na podlagi davčne številke ali EMŠO: osebno ime, EMŠO, prebivališče in vrsta prebivališča ter naslove za vročanje, številko, naziv in veljavnost dokumenta, datum in kraj rojstva, datum smrti;

2. iz katastra nepremičnin, ki ga vodi Geodetska uprava Republike Slovenije, na podlagi katastrske občine in parcelne številke ali naslova: podatke o parcelah, stavbah in delih stavb ter podatke o lastniku, in sicer ime in priimek, naslov stalnega prebivališča in EMŠO za fizične osebe ter ime oziroma firmo, naslov sedeža in matično številko za pravne osebe, delež lastništva ter druge podatke o lastnostih parcel, stavb in delov stavb;

3. iz zemljiške knjige, ki jo vodi sodišče, na podlagi identifikacijskega znaka nepremičnine ali davčne številke ali EMŠO lastnika: podatke o lastniku in imetniku morebitnih drugih stvarnih ali obligacijskih pravic na nepremičnini (osebno ime, EMŠO in naslov prebivališča za fizično osebo ter firmo, matično številko in sedež za pravno osebo), idealni delež osnovnega pravnega položaja nepremičnine ter podatke lastništvu o nepremičnin posamezne osebe;

4. iz evidenc Vrhovnega sodišča Republike Slovenije na podlagi davčne številke ali EMŠO ali matične številke:

a) za fizične osebe: podatke o postopkih zaradi insolventnosti;

b) za pravne osebe, združenja oseb po tujem pravu, ki so brez pravne osebnosti, neposredne uporabnike državnega in občinskih proračunov ter druge osebe, ki opravljajo dejavnost: podatke o postopkih zaradi insolventnosti, postopkih prisilnega prenehanja;

5. iz poslovnega in sodnega registra Slovenije, ki ga vodi Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve, na podlagi davčne številke ali EMŠO: firmo in sedež, elektronski naslov in matično številko, podatke o zastopnikih (osebno ime, EMŠO, naslov stalnega ali začasnega prebivališča in vrsta zastopnika), podatke o številkah računov v Republiki Sloveniji in zunaj nje (tudi za povezane osebe), določene z zakonom o obdavčenju, pravnoorganizacijsko obliko, podatke o dejavnosti družbe, velikost družbe po merilih zakona, ki ureja gospodarske družbe, velikost družbe po standardih Evropske unije, podatke o poslovnih naslovih, številu in lokaciji poslovnih enot in drugih delov, podatke o začetku postopka v skladu z zakonom, ki ureja postopke zaradi insolventnosti in prisilno prenehanje;

6. iz registra transakcijskih računov, ki ga vodi Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve, na podlagi davčne številke ali EMŠO: podatke o imetniku transakcijskega računa (osebno ime in naslov prebivališča imetnika transakcijskega računa, ki je fizična oseba, ter firmo, sedež in poslovni naslov imetnika transakcijskega računa, ki je pravna oseba, podjetnik ali zasebnik, ter naziv in naslov drugega imetnika transakcijskega računa), številko transakcijskega računa, naziv in matično številko ponudnika, ki vodi transakcijski račun, oznako vrste računa, podatek o statusu računa (odprt, zaprt), podatek, da sredstva na transakcijskem računu ne zadoščajo za izvršitev sklepa o izvršbi ali zavarovanju (oznaka R);

7. iz registra dejanskih lastnikov, ki ga vodi Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve na podlagi davčne številke ali imena pravne osebe in države, kjer ima sedež, ali osebne imena in davčne številke ali osebne

imena in datuma rojstva ali osebnega imena in naslova stalnega prebivališča dejanskega lastnika: podatke o dejanskih lastnikih (ime in priimek, naslov stalnega in začasnega prebivališča, datum vpisa dejanskega lastnika v register, način nadzora nad poslovnim subjektom, datum rojstva, davčna številka, državljanstvo dejanskega lastnika).

8. iz zbirke prostorskih aktov, zbirke podatkov o graditvi objektov, evidence stavbnih zemljišč in evidence dejanske rabe poseljenih zemljišč, ki jih vodi ministrstvo, pristojno za prostor, na podlagi katastrske občine in parcelne številke, številke stavbe ali dela stavbe, če obstaja, ali naslova: podatke o prostorskih aktih, ki se vodijo v zbirki prostorskih aktov, podatke o graditvi objektov, ki se vodijo v zbirki podatkov o graditvi objektov, podatke o stavbnih zemljiščih, ki se vodijo v evidenci stavbnih zemljišč, ter podatke o poseljenih zemljiščih, ki se vodijo v evidenci dejanske rabe poseljenih zemljišč;

9. iz evidence izvajanja dimnikarskih storitev, ki jo vodi ministrstvo, na podlagi katastrske občine in parcelne številke ali številke stavbe ali številke dela stavbe ali naslova: podatke o uporabnikih dimnikarskih storitev, in sicer lastnikih in etažnih lastnikih (osebno ime, naslov prebivališča, firma in sedež za pravno osebo), ter podatke o malih kurilnih napravah (številka kurilne naprave, ki jo napravi dodeli aplikacija ministrstva, moč, leto proizvodnje oziroma leto vgradnje, vrsta goriva, identifikacijski podatki iz prostorskih registrov Republike Slovenije o stavbi, namen in vrsta kurilne naprave ter drugi obratovalni podatki, kot so na primer podatki o gorilniku, prezračevalni in dimovodni napravi, zalaganju);

10. iz evidence registriranih vozil, ki jo vodi ministrstvo, pristojno za promet, na podlagi številke prometnega dovoljenja ali identifikacijske številke vozila (številke VIN) ali davčne številke ali EMŠO lastnika vozila: podatke o posameznem vozilu, ki so navedeni na prometnem dovoljenju, o aktualnih in predhodnih registracijah vozila, izdanih prometnih dovoljenjih, lastnikih vozila ali osebah, na katere je bilo in je vozilo registrirano, ter druge tehnične podatke;

11. iz nacionalnega elektronskega registra, ki vsebuje evidenco izdanih licenc, licenc Skupnosti in dovoljenj Skupnosti ter njihovih izdanih izvodov (v nadaljnjem besedilu: licenca) in ga vodi ministrstvo, pristojno za promet, na podlagi številke pravne osebe: številko, veljavnost in status izdane licence, za katero vrsto prevozov je bila licenca izdana, osebno ime, EMŠO, davčno številko in stalno prebivališče osebe, ki je pri prevozniku odgovorna za prevoze, registrsko označbo, vrsto, znamko in tip vozila, za katero je bila licenca izdana;

12. iz evidence homologiranih vozil, ki jo vodi Javna agencija Republike Slovenije za varnost prometa: podatke o tihih vozil, njihovih proizvajalcih ter izdanih listinah in oznakah o skladnosti tipov vozil;

13. iz centralne zbirke podatkov o otroških dodatkih, denarnih socialnih pomočeh in varstvenem dodatku, državnih štendijah, znižanih plačilih vrta, subvencijah malice za učence in dijake, subvencijah kosila za učence, subvencijah najemnine, oprostitvah plačil socialnovarstvenih storitev in prispevkih k plačilom družinskega pomočnika, pravicah do kritja razlike do polne vrednosti zdravstvenih storitev, pravicah do plačila prispevka za obvezno zdravstveno zavarovanje, ki jo vodi ministrstvo, pristojno za socialno varstvo, na podlagi davčne številke ali EMŠO: osebno ime, prebivališče, EMŠO, davčna številka, podatke o družinskih članih in podatke, ki se nanašajo na družinska razmerja, podatke o upravičenosti do denarne socialne pomoči in do varstvenega dodatka;

14. iz evidence o davkih in knjigovodske evidence, ki jo vodi Finančna uprava Republike Slovenije, na podlagi davčne številke ali EMŠO: podatke, potrebne za pobiranje davkov, v vsebini, določeni z zakonom o obdavčenju ali zakonom, ki ureja davčni postopek, ali zakonom, ki ureja o dohodnino ali podzakonskim predpisom, podatek, ali ima vlagatelj na dan oddaje vloge ali na dan izdaje odločbe neplačane zapadle obvezne datjave in druge denarne nedavčne obveznosti, ki jih pobira Finančna uprava Republike Slovenije, višje od 50 eurov,

podatke iz odločb o odmeri dohodnine in podatke iz davčnega obračuna akontacije dohodnine ali dohodnine od dohodka iz dejavnosti, podatke, ki jih davčnemu organu pošljejo osebe, zavezane za dajanje podatkov, in podatke, potrebne za izračun akontacije dohodnine;

15. iz vpisnika čolnov, ki ga vodi ministrstvo, pristojno za promet, na podlagi davčne številke ali EMŠO: podatke o lastništvu vodnih plovil;

16. iz evidence distribucijskega operaterja: podatke o izdanih soglasjih za priključitev, in sicer podatke o lastniku merilnega mesta oziroma merilne točke in z njim povezanih enoličnih identifikatorjev, naziv in naslov merilnega mesta in imetniku soglasja ter morebitnih drugih stvarnih ali obligacijskih pravic (osebno ime, davčna številka ali EMŠO in naslov prebivališča za fizično osebo ter firmo, matično številko in sedež za pravno osebo) in podatke o tehničnih pogojih in omejitvah priklopa proizvodnih naprav in sheme priključitve na omrežje;

17. iz evidence izdanih vodnih dovoljenj, ki jo vodi Direkcija Republike Slovenije za vode, na podlagi parcelne številke in katastrske občine ali naslova: številko odločbe, občino zajema oziroma izpusta vode, datum odločbe, datum veljavnosti odločbe, rabo vode;

18. iz Centralnega registra nematerializiranih vrednostnih papirjev, ki ga vodi Klirinško depotna družba na podlagi davčne številke ali EMŠO: podatke o imetnikih vrednostnih papirjev, pravicah, obveznostih in bremenih na njih.

(2) Če prijavitelj za dodelitev spodbude nosilcu dodeljevanja spodbud prepove dostop do podatkov iz evidenc po prejšnjem odstavku, potrebnih za odločanje v konkretnem postopku, jih mora kot nosilec dokaznega bremena zagotoviti sam.

(3) Če je upravičenje do spodbude po javnem pozivu ali javnem razpisu vezano na materialni položaj prijavitelja in njegove družine, lahko nosilec dodeljevanja spodbud po uradni dolžnosti pridobi tudi podatke, ki štejejo za davčno tajnost, iz obstoječih zbirk podatkov, določenih v zakonu, ki ureja uveljavljanje pravic iz javnih sredstev. Do navedenih zbirk podatkov dostopa nosilec dodeljevanja spodbud brezplačno prek neposredne elektronske povezave ali posredno prek sistema za standardizirano izvajanje elektronskih poizvedb. Ne glede na prejšnji stavek so prijavitelji nosilcu dodeljevanja spodbud dolžni dati vse podatke iz prejšnjega stavka, o katerih se ne vodijo zbirke podatkov, so pa nujni, da se pravilno in popolno ugotovi materialni položaj prijavitelja in njegove družine.

(4) Nosilec dodeljevanja spodbud pridobljene podatke iz prvega in tretjega odstavka tega člena hrani v posebni zbirki podatkov ter jih obdeluje za potrebe posameznega postopka odločanja o dodelitvi spodbud, dodeljevanja spodbud, odvzema spodbud, izplačila spodbud ali za izvrševanje nadzora in spremljanje stanja tega postopka.

(5) Nosilci dodeljevanja spodbud in Eko sklad, Slovenski okoljski javni sklad si izmenjujejo podatke iz prvega odstavka tega člena z namenom preprečevanja morebitnih nepravilnosti in goljufij ter morebitnega dvojnega financiranja.

(6) Podatki se za namen spremljanja in nadzora izvajanja naložb hranijo največ pet let po izplačilu spodbud.

(7) Zaradi javnega interesa v okviru izvajanja namenov iz prvega odstavka tega člena je nosilec dodeljevanja spodbud upravičen do brezplačnega pridobivanja podatkov iz prvega in tretjega odstavka tega člena.

(8) Zaradi javnega interesa v okviru izvajanja namenov iz prvega odstavka tega člena je nosilec dodeljevanja spodbud upravičen do neposrednega dostopa do podatkov iz prvega in tretjega odstavka tega člena, kar vključuje dostop do vsebine podatkov, njihov prepis, kopiranje ali prenos v evidenco nosilca. Neposredni dostop se omogoči zaradi interesa iz prejšnjega stavka brezplačno, če to omogočajo tehnične možnosti, kadar to ni možno, pa je upravljavec evidence nosilcu dolžan podatke posredovati prednostno. Nosilec in upravljavec evidence se dogovorita o načinu izvajanja neposrednega dostopa in ukrepih varnosti osebnih podatkov.

VII. POGLAVJE: DODELJEVANJE SPODBUD ZA NALOŽBE
V PODORO REGIJAM IN OBMOČJEM, ODVISNIM
OD OGLJIKA, TER MODERNIZACIJO V SMERI
PRAVIČNEGA, ZELENEGA PREHODA

136. člen

(finančne spodbude za naložbe v podporo regijam
in območjem, odvisnim od ogljika, ter modernizacijo
v smeri pravičnega, zelenega prehoda)

(1) Država z namenom zmanjševanja emisij toplogrednih plinov, povečanja energetske učinkovitosti in deleža obnovljivih virov energije v bruto rabi končne energije ter celovitega energetskega prestrukturiranja dodeljuje finančne spodbude za spodbujanje naložb in aktivnosti, neposredno povezane z naložbami, za:

1. podporo pravičnemu, zelenemu prehodu regij in območij, odvisnih od ogljika,
2. modernizacijo energijskih sistemov in izboljšanje energetske učinkovitosti za pospeševanje zelenega prehoda,
3. komplementarno financiranje v podporo zelenemu prehodu.

(2) Pri odločanju o dodelitvi finančnih spodbud iz prejšnjega odstavka se smiselno uporablja zakon, ki ureja splošni upravni postopek, če ta zakon ne določa drugače.

137. člen

(finančne spodbude za naložbe v podporo pravičnemu,
zelenemu prehodu regij in območij, odvisnih od ogljika)

(1) Finančne spodbude za naložbe v podporo pravičnemu, zelenemu prehodu regij in območij, odvisnih od ogljika, se dodeljujejo za naložbe, ki so opredeljene v 8. členu Uredbe (EU) 2021/1056 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. junija 2021 o vzpostavitvi Sklada za pravični prehod (UL L št. 231 z dne 30. 6. 2021, str. 1), zadnjič popravljene s Popravkom (UL L št. 421 z dne 26. 11. 2021, str. 74), (v nadaljnjem besedilu: Uredba 2021/1056/EU), in ki izpolnjujejo vsaj enega od naslednjih ciljev:

1. prispevajo k znatnemu zmanjšanju emisij toplogrednih plinov,
2. zagotavljajo učinkovito rabo energije,
3. spodbujajo rabo obnovljivih virov energije,
4. prispevajo k razogljičenju lokalnega prometa,
5. zmanjšujejo rabo fosilnih goriv,
6. prispevajo k celovitemu energetskega prestrukturiranju regij in območij,
7. prispevajo k sanaciji in revitalizaciji prostorsko in okoljsko degradiranih območij, ki so povezana s premogovništvom in rabo premoga.

(2) Finančne spodbude iz prejšnjega odstavka se dodeljujejo kot naložbeni transferji, subvencije, posojila ali garancije za posojila.

138. člen

(finančne spodbude za naložbe v modernizacijo energijskih sistemov in izboljšanje energetske učinkovitosti ter komplementarno financiranje v podporo zelenemu prehodu)

(1) Finančne spodbude za naložbe v modernizacijo energijskih sistemov in izboljšanje energetske učinkovitosti se dodeljujejo za naložbe, ki so opredeljene v 10. (d) členu Direktive 2003/87/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. oktobra 2003 o vzpostavitvi sistema za trgovanje s pravicami do emisije toplogrednih plinov v Uniji in o spremembi Direktive Sveta 96/61/ES (UL L št. 275 z dne 25. 10. 2003, str. 32), zadnjič spremenjene z Direktivo (EU) 2023/959 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 10. maja 2023 o spremembi Direktive 2003/87/ES o vzpostavitvi sistema za trgovanje s pravicami do emisije toplogrednih plinov v Uniji ter Sklepa (EU) 2015/1814 o vzpostavitvi in delovanju rezerve za stabilnost trga za sistem Unije za trgovanje z emisijami toplogrednih plinov (UL L št. 130 z dne 16. 5. 2003, str. 134).

(2) Finančne spodbude iz prejšnjega odstavka se dodeljujejo kot naložbeni transferji, subvencije, posojila ali garancije za posojila.

(3) Komplementarno financiranje v podporo zelenemu prehodu se dodeljuje za naložbe, ki so bile izbrane ali visoko ocenjene v okviru centraliziranih ali decentraliziranih izbornih postopkov dodeljevanja evropskih ali nacionalnih sredstev, so skladne s področno zakonodajo na evropski in nacionalni ravni ter prispevajo k vsaj enemu od naslednjih ciljev:

1. znatnemu zmanjšanju emisij toplogrednih plinov,
2. učinkoviti rabi energije,
3. rabi obnovljivih virov energije,
4. razogljičenju prometa,
5. zmanjšanju rabe fosilnih goriv,
6. celovitemu energetskega prestrukturiranju regij in območij,
7. sanaciji in revitalizaciji prostorsko in okoljsko degradiranih območij, ki so povezana s premogovništvom in rabo premoga.

(4) Finančne spodbude iz prejšnjega odstavka se dodeljujejo kot naložbeni transferji, subvencije, posojila ali garancije za posojila, pri čemer gre za komplementarno financiranje izbranih ali delno financiranje visoko ocenjenih projektov z dokazilom o kakovosti (pečat odličnosti, pečat suverenosti in podobno).

139. člen

(viri financiranja)

Finančne spodbude za naložbe iz 136. člena tega zakona se financirajo iz:

- državnega proračuna na postavkah ministrstva,
- sredstev Sklada za podnebne spremembe, ustanovljenega na podlagi zakona, ki ureja varstvo okolja,
- evropskih sredstev iz Sklada za pravični prehod in Sklada za modernizacijo ter
- drugih virov.

140. člen

(pogoji in merila za izbor)

(1) Finančne spodbude za naložbe iz 137. člena tega zakona se dodelijo pod pogoji, da naložba:

1. prispeva k cilju iz 2. člena Uredbe 2021/1056/EU;
  2. izhaja iz območnega načrta za pravični prehod, potrjenega v okviru programa za izvajanje evropske kohezijske politike;
  3. zagotavlja skladnost s cilji NEPN;
  4. prispeva k prehodu v podnebno nevtralno gospodarstvo;
  5. upošteva načelo, da se ne škoduje bistveno v skladu s 17. členom Uredbe (EU) 2020/852 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. junija 2020 o vzpostavitvi okvira za spodbujanje trajnostnih naložb ter spremembi Uredbe (EU) 2019/2088 (UL L št. 198 z dne 22. 6. 2020, str. 13; v nadaljnjem besedilu: Uredba 2020/852/EU);
  6. upošteva druga horizontalna načela za izbor projektov, kot izhajajo iz podlag na področju izvajanja evropske kohezijske politike;
  7. zagotavlja skladnost s predpisi, ki urejajo dodeljevanje državne pomoči in
  8. zagotavlja skladnost s predpisi, ki urejajo javne finance.
- (2) Finančne spodbude za naložbe iz 138. člena tega zakona se dodelijo pod pogoji, da naložba:
1. zagotavlja skladnost s cilji NEPN;
  2. prispeva k razogljičenju in prehodu v podnebno nevtralno gospodarstvo;
  3. upošteva načelo, da se ne škoduje bistveno v skladu s 17. členom Uredbe 2020/852/EU;
  4. zagotavlja skladnost s predpisi, ki urejajo dodeljevanje državne pomoči, in
  5. zagotavlja skladnost s predpisi, ki urejajo javne finance.

(3) Za dodeljevanje finančnih spodbud iz 137. člena se smiselno uporabljajo merila za izbor operacij, sprejeta na področju izvajanja evropske kohezijske politike.

(4) Za finančne spodbude iz 137. in 138. člena tega zakona minister podrobneje predpiše oblike spodbud, način dodelitve spodbud, pogoje in merila za njihovo dodelitev, upravičence, vrste upravičenih stroškov in najvišji delež sofinanciranja po posameznih vrstah ukrepov glede na veljavna pravila o državnih pomočeh. Ministrstvo lahko v postopku dodeljevanja spodbud opredeli dodatne pogoje in merila za njihovo dodelitev.

141. člen

(način izbora projektov)

(1) Finančne spodbude iz 137. in 138. člena tega zakona se dodeljujejo z javnim razpisom, javnim pozivom ali neposredno potrditvijo projektov po postopkih, ki veljajo za dodelitev sredstev iz državnega proračuna. Pri dodeljevanju finančnih spodbud, ki se dodeljujejo iz sredstev evropske kohezijske politike oziroma iz sredstev Sklada za modernizacijo, se upoštevajo tudi pravila in postopki iz predpisov, ki veljajo za izvajanje evropske kohezijske politike, oziroma iz predpisov, ki veljajo za Sklad za modernizacijo.

(2) Postopek dodeljevanja finančnih spodbud iz prejšnjega odstavka izvaja ministrstvo.

VIII. POGLAVJE: POSEBNE DOLOČBE

1. oddelek: Posebne določbe o izvršbi, stečaju in predkupni pravici

1. pododdelek: Izvršba

142. člen

(predmeti, izvzeti iz izvršbe)

(1) Objekti, naprave in omrežja energetske infrastrukture, ki so nujno potrebni za opravljanje gospodarske javne službe po zakonih s področja energetike, razen objektov za proizvodnjo električne energije ali plina v lasti fizičnih oseb in pravnih oseb, v katerih Republika Slovenija nima neposrednega ali posrednega lastniškega deleža, ne morejo biti predmet izvršbe.

(2) Izvzetje iz prejšnjega odstavka ne velja, če se vodi izvršba zaradi poplačila terjatve iz naslova posojila, s katerim je bil predmet kupljen, oziroma posojila, danega za razvoj dejavnosti javne službe, ter kadar se vodi izvršba zaradi poplačila terjatve, ki je bila zavarovana s pogodbeno zastavno pravico na tem predmetu.

2. pododdelek: Stečaj

143. člen

(izvzetje iz stečajnih postopkov za koncesionarje in javna podjetja)

(1) Nad družbami v 100% lasti Republike Slovenije ali lokalne skupnosti, ki imajo v skladu s področnim zakonom podeljeno koncesijo za izvajanje gospodarske javne službe, ter nad javnimi podjetji v lasti države ali lokalne skupnosti, ki opravljajo gospodarsko javno službo po zakonih s področja energetike, ni mogoče uvesti stečajnega postopka v skladu z Zakonom o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (Uradni list RS, št. 176/21 – uradno prečiščeno besedilo, 178/21 – popr., 196/21 – odl. US, 157/22 – odl. US, 35/23 – odl. US, 57/23 – odl. US in 102/23; v nadaljnjem besedilu: ZFPPIPP).

(2) Za obveznosti pravnih oseb iz prejšnjega odstavka odgovarjajo subsidiarno njihovi ustanovitelji.

144. člen

(posebna pravila za gospodarsko javno infrastrukturo v stečaju ali prisilni likvidaciji)

(1) Energetska infrastruktura in premoženjske pravice, ki so kot celota nujno potrebne za opravljanje gospodarske javne

službe po zakonih s področja energetike, se v stečaju ali prisilni likvidaciji lahko prodajo samo kot poslovna celota.

(2) V stečajnem postopku ali prisilni likvidaciji se prodaja kot celota lahko izvede, če se zagotovi celovitost in nemoteno izvajanje gospodarske javne službe.

145. člen

(predkupna pravica za izvajalca GJS)

(1) Izvajalec gospodarske javne službe oziroma najemodajalec iz 114. člena ZOEE, ima zakonito predkupno pravico pri prodaji v izvršbi, postopku zaradi insolventnosti in pri vsaki drugi prodaji objektov, naprav, omrežij energetske infrastrukture, nepremičnin in premoženjskih pravic, ki sestavljajo to infrastrukturo, in ki so nujno potrebni za opravljanje gospodarske javne službe.

(2) Cenilec, ki je določen za cenitev predmeta prodaje v postopkih izvršbe in zavarovanja ali postopkih zaradi insolventnosti, je dolžan v katastru gospodarske javne infrastrukture preveriti ter obvestiti sodišče, če ugotovi, da je na predmetu cenitve zgrajena energetska infrastruktura. Sodišče je dolžno v tem primeru v 15 dneh o postopku obvestiti predkupnega upravičenca iz prejšnjega odstavka.

(3) Predkupna pravica izvajalca gospodarske javne službe oziroma najemodajalca iz 114. člena ZOEE se nanaša tudi na zemljišča, ki so del stečajne mase in na katerih stojijo objekti, naprave ali napeljave izvajalca gospodarske javne službe oziroma najemodajalca iz 114. člena ZOEE.

(4) Ne glede na določbe zakona, ki ureja zemljiško knjigo, služnosti in stavbne pravice, ustanovljene v korist izvajalca gospodarske javne službe oziroma najemodajalca iz 114. člena ZOEE, ki učinkujejo po dnevu od katerega učinkuje zaznamba izvršbe ali zaznamba stečaja, s prodajo v izvršilnem postopku ali stečaju ne ugasnejo. Sodišče v sklepu o izročitvi nepremičnine kupcu ali sklepu, s katerim nepremičnino prenese na upnike zaradi razdelitve premoženja upnikom, po uradni dolžnosti določi, da pravice iz prejšnjega stavka ostanejo vknjižene. Lastnik nepremičnine je, če služnost ali stavbna pravica v korist osebe iz prejšnjega stavka omrežja bistveno omejuje lastninsko pravico na nepremičnini in če izvajalec gospodarske javne službe oziroma najemodajalec iz 114. člena ZOEE odškodnine ali nadomestila še ni plačal lastniku ali njegovim pravnim prednikom, upravičen do odškodnine zaradi služnosti ali stavbne pravice. Lastnik nepremičnine lahko odškodnino pri pristojnem sodišču zahteva v treh mesecih od pravnomočnosti sklepa sodišča o izročitvi.

(5) Kadar je stečajni dolžnik izvajalec gospodarske javne službe po zakonih s področja energetike na temelju koncesije gradnje ali koncesije storitev, način prodaje premoženja iz prejšnjega člena in predkupna pravica po tem členu ne posegata v izločitveno pravico koncedenta po zakonu, ki ureja javno-zasebno partnerstvo.

146. člen

(posebna pravila o nadaljevanju poslovanja stečajnega dolžnika)

(1) Ne glede na predpise, ki urejajo poslovanje stečajnega dolžnika po začetku stečajnega postopka, je stečajnemu dolžniku, ki je izvajalec gospodarske javne službe ali ki po pooblastilu izvajalca gospodarske javne službe opravlja naloge gospodarske javne službe, dovoljeno nadaljevanje opravljanja dejavnosti javne službe ali opravljanje drugih poslov, ki so nujno potrebni za nemoteno opravljanje gospodarske javne službe v skladu s 317. členom ZFPPIPP.

(2) Stečajni upravitelj mora v primeru iz prejšnjega odstavka poskrbeti, da se opravljanje nalog gospodarske javne službe zagotovi v neokrnjenem obsegu.

2. oddelek: Posebne določbe o stavki pri izvajalcih energetskih dejavnosti

147. člen

(omejitev stavke pri izvajalcih gospodarske javne službe na področju energetike)

(1) Delavci pri izvajalcih gospodarske javne službe na področju energetike morajo v primeru stavke opravljati dela in naloge, ki so nujno potrebni za varno in zanesljivo izvajanje gospodarske javne službe.

(2) Naloge iz prejšnjega odstavka so delavci dolžni opravljati pravočasno, učinkovito in v skladu z navodili poslovodnega organa. Če o tem ni doseženo soglasje med delavci, ki sodelujejo v stavki, poslovodni organ s sklepom določi delavce, ki so med stavko dolžni opravljati naloge v skladu s prejšnjim odstavkom.

(3) Obveznosti iz prvega in drugega odstavka tega člena veljajo tudi za delavce pri delodajalcu, na katerega je izvajalec gospodarske javne službe na področju energetike prenesel opravljanje nalog s področja gospodarske javne službe.

148. člen

(omejitev stavke pri dobaviteljnih sistemskih storitev)

Delavci pri delodajalcu, ki sistemskemu operaterju dobavlja sistemske storitve, so dolžni med stavko zagotavljati stalno pripravljenost ter opravljati dela in naloge, ki so nujno potrebni za to, da je v okviru prevzetih pogodbenih obveznosti delodajalca zagotovljena zanesljiva in pravočasna izvedba ustreznih sistemskih storitev, ki jih za vodenje sistema potrebuje sistemski operater.

149. člen

(določba o omejitvi pravice do stavke v energetskih dejavnostih)

Pravica do stavke delavcev pri delodajalcih iz prejšnjega člena se lahko uveljavi pod pogojem, da se zagotovi minimum delovnega procesa v skladu s prejšnjim členom.

3. oddelek: Upravljanje kapitalskih naložb s področja energetike

150. člen

(upravljanje kapitalskih naložb s področja energetike)

Vlada v skladu z zakonom, ki ureja gospodarske družbe, izvršuje pravice Republike Slovenije kot delničarke oziroma družbenice v gospodarskih družbah v večinski ali 100-odstotni lasti Republike Slovenije, ki opravljajo gospodarsko javno službo dejavnost operaterja prenosnega sistema, dejavnost sistemskega operaterja in dejavnost distribucijskega operaterja ter dejavnost operaterja trga z električno energijo v Republiki Sloveniji. Za spremljanje teh naložb je pristojno ministrstvo.

151. člen

(poraba sredstev iz naslova lastninskega preoblikovanja)

(1) Sredstva iz osme alineje prvega odstavka 7. člena Zakona o uporabi sredstev, pridobljenih iz naslova kupnine na podlagi zakona o lastninskem preoblikovanju podjetij (Uradni list RS, št. 45/95, 34/96, 60/99 – ZSRR, 22/00 – ZJS, 67/01 in 47/02), ki so zbrana na namenski postavki ministrstva, se namenijo za investicije v izgradnjo energetske infrastrukture za prenos električne energije na napetostnem nivoju 110 kV ali višjem v skladu s pravili državnih pomoči.

(2) S sredstvi iz prejšnjega odstavka vlada na predlog ministrstva poveča osnovni kapital gospodarske družbe, ki opravlja dejavnost gospodarske javne službe sistemskega operaterja.

152. člen

(presežki in primanjkljaji omrežnine)

(1) Agencija preprečuje navzkrižno subvencioniranje med dejavnostmi prenosa, distribucije in dobave, pri čemer se

lahko zaradi preprečitve znatnega dviga omrežnine presežki in primanjkljaji omrežnine dejavnosti distribucije in prenosa, ugotovljeni z odločbo o odstopanju, na ravni sistema pobotajo. Enako velja v primeru načrtovanih presežkov in primanjkljajev omrežnine pri načrtovanju regulativnega okvira.

(2) Zaradi preprečitve znatnega dviga omrežnine za prenosni in distribucijski sistem lahko agencija ne glede na določbo drugega odstavka 109. člena ZOEE pri določitvi regulativnega okvira določi načrtovani primanjkljaj omrežnine za prenosno in distribucijsko dejavnost.

(3) Načrtovani primanjkljaj omrežnine za prenosno ali distribucijsko dejavnost se pobota v skladu s prvim odstavkom tega člena. Ostanek načrtovanega primanjkljaja prenosne ali distribucijske dejavnosti se pokrije iz drugih prostih virov elektrooperaterja.

(4) Za drug prosti vir iz prejšnjega odstavka se šteje tudi naknadno vplačilo kapitala, s katerim razpolaga elektrooperater na dan izdaje odločbe o regulativnem okvirju, pri čemer ni ogroženo izpolnjevanje določbe 11. člena ZFPPIP.

(5) Elektrooperater z drugimi prostimi viri krije predhodno vzpostavljeno terjatev za primanjkljaj omrežnine na dan izdelave bilance stanja obračunskega obdobja, ki se sestavi v skladu z določbami 54. člena Zakona o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št. 65/09 – uradno prečiščeno besedilo, 33/11, 91/11, 32/12, 57/12, 44/13 – odl. US, 82/13, 55/15, 15/17, 22/19 – ZPosS, 158/20 – ZIntPK-C, 18/21, 18/23 – ZDU-10 in 75/23).

(6) Določbe od tretjega do petega odstavka tega člena se uporabljajo tudi v postopku ugotavljanja odstopanja od regulativnega okvira iz 113. člena ZOEE.

4. oddelek: Transport ogljikovega dioksida

153. člen

(transport ogljikovega dioksida)

Na območju Republike Slovenije je omogočen transport zajetega ogljikovega dioksida po cevni prenosni transportni omrežji (v nadaljnjem besedilu: transportno omrežje).

154. člen

(pogoji za transport ogljikovega dioksida)

(1) Transport zajetega ogljikovega dioksida po transportnem omrežju na območju Republike Slovenije je mogoč pod naslednjimi pogoji:

a) podjetje pred izvajanjem prenosa ali predelave ogljikovega dioksida za transport prijavi svojo dejavnost agenciji;

b) dostop do prenosnega transportnega omrežja ali predelave ogljikovega dioksida se mora izvajati transparentno in nediskriminatorno. Pri tem je treba upoštevati:

– tehnične in druge zmogljivosti transportnih omrežij in postrojenj, ki so ali bodo na voljo,

– usklajenost tehničnih specifikacij,

– delež s predpisi določenega obveznega zmanjšanja ogljikovega dioksida uporabnika transportnega omrežja,

– potrebo po upoštevanju potreb lastnika, upravljavca in drugih uporabnikov transportnega omrežja, skladišča ali predelave ogljikovega dioksida, ki jih to zadeva.

(2) Pravna ali fizična oseba, ki upravlja transportno omrežje (v nadaljnjem besedilu: upravljavec transportnega omrežja) lahko zavrne transport ogljikovega dioksida po transportni omrežji na podlagi utemeljenih razlogov v primeru pomanjkanja zmogljivosti transportnega omrežja. V tem primeru izvede analizo možnih ukrepov za zagotovitev zmogljivosti. V primeru ekonomske upravičenosti ukrepa ali financiranja s strani zavrnjenega uporabnika upravljavec transportnega omrežja poveča zmogljivost transportnega omrežja.

155. člen

(spori glede dostopa do omrežja ogljikovega dioksida)

(1) V primeru spora glede dostopa do omrežja odloča agencija, pri čemer upošteva število zainteresiranih odjemalcev

za transport. Pri tem lahko od strank zahteva vse podatke, ki so nujno potrebni za rešitev spora.

(2) V primeru čezmejnih sporov glede dostopa do omrežja ogljikovega dioksida agencija sodeluje s pristojnimi organi v drugih državah.

(3) Agencija enkrat letno do 1. julija poroča vladi o zahtevah za dostop in sporih s področja dostopa do transportnega omrežja.

5. oddelek: Krizne razmere na področju oskrbe z energijo

156. člen

(razglasitev stanj povečanega tveganja pri oskrbi z energijo)

(1) V primeru motenj, ki se lahko pričakujejo (v nadaljnjem besedilu: predvidene motnje), ali motenj, ki že obstajajo zaradi razmer doma, v regiji ali širše (v nadaljnjem besedilu: dejanske motnje), pri oskrbi z električno energijo in plinom v Republiki Sloveniji vlada razglasi višjo ali nižjo stopnjo tveganja pri oskrbi z energijo. Za motnje iz prejšnjega stavka se štejejo motnje pri oskrbi zaradi nezmožnosti dobaviteljev zagotoviti potrebne količine električne energije ali plina na trgu doma in iz uvoza, nezmožnosti porabnikov za zamenjavo osnovnega energenta z nadomestnimi ali zaradi neobratovanja energetske infrastrukture, kot posledice poškodb zaradi naravnih nezdod ali zlonamernih dejanj zaradi terorizma ali vojne, ki terjajo pripravo na začasno razglasitev nedelovanja trga, ter tudi možne posledice na oskrbo domačih odjemalcev v primeru čezmejnih vplivov motenj pri oskrbi v regiji.

(2) Nižja stopnja tveganja pri oskrbi z energijo pomeni pripravo na krizo na področju oskrbe z energijo, saj so prepoznana tveganja oziroma okoliščine, da bo zelo verjetno treba razglasiti stopnjo pripravljenosti v sektorju oskrbe s plinom v skladu z Uredbo (EU) 2017/1938 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2017 o ukrepih za zagotavljanje zanesljivosti oskrbe s plinom in o razveljavitvi Uredbe (EU) št. 994/2010 (UL L št. 280 z dne 28. 10. 2017, str. 1), zadnjič spremenjeno z Uredbo (EU) 2022/1032 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. junija 2022 o spremembi Uredb (EU) 2017/1938 in (ES) št. 715/2009 glede skladiščenja plina (UL L št. 173 z dne 30. 6. 2022, str. 17) in zgodnje opozorilo v sektorju oskrbe z električno energijo v skladu z Uredbo (EU) 2019/941 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. junija 2019 o pripravljenosti na tveganja v sektorju električne energije in razveljavitvi Direktive 2005/89/ES (UL L št. 158 z dne 14. 6. 2019, str. 1), pri čemer se ocenjuje, da je že treba obvestiti energetske družbe ter odjemalce električne energije in zemeljskega plina prek sredstev javnega obveščanja, da se pripravijo na pričakovane krizne razmere in izvedejo potrebne in možne ukrepe, kot so sprememba poslovanja, napolnitev zalog goriv, zagotovitev dodatnih skladiščnih kapacitet ali dobav goriv, zamenjava goriva in podobno.

(3) Višja stopnja tveganja pri oskrbi z energijo pomeni krizo na področju oskrbe z energijo, ker so že razgllašene izredne razmere pri oskrbi s plinom na podlagi akta, ki določa postopke, vloge in odgovornosti v posamezni stopnji krize pri oskrbi s plinom, in kadar na podlagi analize zadostnosti v skladu z Uredbo Komisije (EU) 2017/1485 z dne 2. avgusta 2017 o določitvi smernic za obratovanje sistema za prenos električne energije (UL L št. 220 z dne 25. 8. 2017, str. 1) sistemski operater ugotovi, da bo v določenem obdobju prišlo do večjega pomanjkanja ponudbe električne energije v regulacijskem območju, zaradi česar je treba izkoristiti vse domače vire za proizvodnjo električne energije in toplote.

(4) Vlada lahko v času razglāšene nižje ali višje stopnje tveganja pri oskrbi z energijo gospodarskim družbam s področja energetike, ki so v 100% posredni ali neposredni lasti Republike Slovenije, predpiše izvedbo ukrepov, ki omogočajo neprekinjenost oskrbe z energijo čim večjemu delu odjemalcev in s katerimi bo možno izkoristiti vse razpoložljive domače vire za proizvodnjo električne energije in toplote ter se s tem izogniti

predvidenim motnjam in ali skrajšati trajanje dejanskih motenj in zmanjšati cenovni pritisk, kot so obvezni obseg proizvodnje, zagotavljanje sistemskih storitev sistemskemu operaterju ali zagotavljanje energije za pokrivanje izgub sistema. Ukrepi vlade morajo biti potrebni in sorazmerni.

(5) Vlada vsakih sedem dni preverja upravičenost razglasitve stopnje tveganja na področju oskrbe z energijo iz drugega in tretjega odstavka tega člena.

157. člen

(obveznost skladiščenja in združevanje povpraševanja plina)

(1) Nosilec bilančne skupine mora zagotoviti skladiščenje plina v drugih državah članicah Evropske unije na dan 1. novembra tekočega leta v obsegu, ki je enak vsaj 15% povprečne letne dobave plina te bilančne skupine končnim odjemalcem v Republiki Sloveniji v zadnjih petih koledarskih letih pred tekočim letom.

(2) Nosilec bilančne skupine plina zagotavlja skladiščenje iz prejšnjega odstavka z neposrednim dogovorom o skladiščenju z operaterjem skladišča ali s posrednim dogovorom o skladiščenju plina z drugim udeležencem trga.

(3) Nosilec bilančne skupine agenciji najpozneje do 1. avgusta tekočega leta poroča o že sklenjenih dogovorih za skladiščenje plina, lokaciji skladiščenja in predvidenem obsegu skladiščenega plina na dan 1. novembra tekočega leta. Nosilec bilančne skupine najpozneje do 15. novembra tekočega leta agenciji pošlje dokazilo o izpolnitvi obveznosti iz prvega odstavka tega člena. Na zahtevo agencije nosilec bilančne skupine pošlje celotno pogodbeno ali drugo dokumentacijo, ki izkazuje izpolnjevanje obveznosti iz tega člena.

(4) Nosilec bilančne skupine mora sodelovati v združevanju povpraševanja, ki ga organizira izvajalec storitev v skladu z Uredbo 2022/2576/EU, vsaj za količino plina, ki pomeni 2,25% povprečne letne dobave plina te bilančne skupine končnim odjemalcem v Republiki Sloveniji v zadnjih petih koledarskih letih pred tekočim letom.

158. člen

(izjeme pri doseganju kazalnikov učinkovitosti sistema daljinskega ogrevanja)

Na glede na 50. člen Zakona o učinkoviti rabi energije (Uradni list RS, št. 158/20) se za sisteme daljinskega ogrevanja, ki kot gorivo uporabljajo plin, čas razglāšene višje stopnje tveganja iz tretjega odstavka 156. člena tega zakona ne šteje v obdobje za izračun doseganja kazalnikov učinkovitosti.

159. člen

(omejitev temperature zraka za namen ogrevanja in hlajenja v javnih stavbah in stavbah, kjer se zadržuje javnost)

(1) V času razglāšene stopnje tveganja iz 156. člena tega zakona in največ eno leto po izteku razglāšene stopnje tveganja iz 156. člena tega zakona mora lastnik ali upravljavec stavbe, ki je v lasti ali uporabi oseb javnega sektorja, in stavbe, kjer se pogosto zadržuje javnost, zagotoviti, da se prostori v stavbah ne ogrevajo na višjo ali hladijo na nižjo temperaturo zraka, kot je določena v uredbi iz drugega odstavka tega člena.

(2) Vlada z uredbo določi najvišje temperature ogrevanja in hlajenja v stavbah, ki so v lasti ali uporabi oseb javnega sektorja, in v stavbah, kjer se pogosto zadržuje javnost, velikost in vrste stavb, za katere velja obveznost iz prejšnjega odstavka, izjeme in druge posebnosti, ki so nujne za omejitev temperature zraka.

160. člen

(prepoved osvetljevanja)

(1) V času razglāšene stopnje tveganja iz 156. člena tega zakona in največ eno leto po izteku razglāšene stopnje tveganja iz 156. člena tega zakona upravljavci razsvetljave zaradi varčevanja z energijo in potreb po znižanju rabe električne energije zmanjšajo rabo električne energije z osvetljevanjem.

(2) Vlada podrobneje določi način zmanjšanja rabe električne energije z osvetljevanjem v določenem obdobju dneva, opredeli prostore, površine in stavbe, kjer je prepovedano osvetljevanje, in druge ukrepe, ki so pomembni za prepoved osvetljevanja pri določenih stavbah, prostorih ali površinah.

161. člen

(prenos odjemalcev drugemu dobavitelju)

Vlada lahko v primerih, ko se dobavitelj električne energije ali plina umakne s trga ali ga s trga izloči organizator trga, in bi tak umik ali izločitev povzročil resna tveganja za motnje v oskrbi odjemalcev dobavitelja, dotedanje odjemalce dodeli enemu ali več novim dobaviteljem električne energije ali plina od preostalih dobaviteljev, ki delujejo na trgu.

162. člen

(začasna kontrola cen energije)

(1) Če nastopijo ali se utemeljeno pričakujejo večje motnje na trgu oziroma daljša obdobja z velikim nihanjem cen energentov, pri čemer ne gre za redna sezonska nihanja, lahko vlada na predlog ministrstva določi začasni ukrep kontrole cen za električno energijo, plin ali toploto za določene skupine končnih odjemalcev z določitvijo najvišje cene, pri čemer dobavitelji ne smejo prodajati energije nad to ceno, lahko pa jo pod njo.

(2) Če je treba spodbujati varčevanje z določenim energentom, lahko vlada določi tudi, da najvišja cena velja le za določen delež porabe ali za določeno količino porabljene energije.

(3) Dobavitelji, ki od uveljavitve začasnega ukrepa kontrole cene energije dobavljajo energijo upravičenim skupinam končnih odjemalcev, ne smejo prenehati z dobavo tem skupinam odjemalcev. Dobavitelji ne smejo prekiniti prodaje na drobno ali odkloniti sklenitve pogodbe o dobavi z novimi upravičenimi odjemalci ter morajo zagotavljati ponudbe, če končni odjemalec to zahteva. V času veljavnosti začasnega ukrepa kontrole cen energije odjemalci ne izgubijo pravice do menjave dobavitelja.

(4) Ukrep kontrole cen traja le toliko časa, dokler obstaja zanj razlog iz prvega odstavka tega člena, vendar ne dalj kot eno leto. Vlada lahko v utemeljenih primerih po tem času na podlagi predhodne analize razmer na trgu ukrep obnovi.

163. člen

(nadomestilo dobaviteljem, ki energijo prodajajo po regulirani ceni)

(1) Če vlada določi najvišjo ceno električne energije, plina ali toplote iz prejšnjega člena, lahko dobaviteljem energije, ki bi jim ta ukrep povzročil občutno škodo, določi primerno finančno nadomestilo ali drug ukrep z učinkom primernega nadomestila škode.

(2) Vlada z uredbo predpiše način določitve nadomestila in drugega ukrepa, pogoje in merila za upravičenost do nadomestila oziroma drugega ukrepa, način izplačila nadomestila, organ, ki nadomestilo izplačuje, in vir sredstev.

IX. POGLAVJE: KAZENSKÉ DOLOČBE

164. člen

(prekršek glede prednostne rabe virov energije in energentov)

(1) Z globo od 100 do 500 eurov se za prekršek kaznuje odgovorna oseba v lokalni skupnosti, če lokalna skupnost določa prednostno rabo energije in pri tem ne upošteva določbe prvega odstavka 22. člena tega zakona.

(2) Z globo od 5.000 do 125.000 eurov se za prekršek kaznuje pravna oseba, če kot investitor ali lastnik stavbe pri graditvi projektira ali vgradi kotel na zemeljski plin ali utekočinjen naftni plin v nasprotju s petim odstavkom 22. člena tega zakona.

(3) Z globo od 5.000 do 125.000 eurov se za prekršek iz prejšnjega odstavka kaznuje samostojni podjetnik posameznik ali posameznik, ki samostojno opravlja dejavnost.

(4) Z globo od 2.000 do 10.000 eurov se za prekršek iz drugega odstavka tega člena kaznuje odgovorna oseba pravne osebe, odgovorna oseba samostojnega podjetnika posameznika ali odgovorna oseba posameznika, ki samostojno opravlja dejavnost.

(5) Z globo od 1.000 do 5.000 eurov se kaznuje posameznik, ki stori prekršek iz drugega odstavka tega člena.

165. člen

(prekršek glede sporočanja podatkov)

(1) Z globo od 5.000 do 125.000 eurov se kaznuje za prekršek pravna oseba, če ne pošlje podatkov, zahtevanih s predpisom iz drugega odstavka 29. člena tega zakona.

(2) Z globo od 5.000 do 125.000 eurov se za prekršek iz prejšnjega odstavka kaznuje samostojni podjetnik posameznik.

(3) Z globo od 2.000 do 10.000 eurov se za prekršek iz prvega odstavka tega člena kaznuje tudi odgovorna oseba pravne osebe ali odgovorna oseba samostojnega podjetnika posameznika.

166. člen

(prekršek glede predpisanih periodičnih pregledov in preizkusov)

(1) Z globo od 15.000 do 250.000 eurov se za prekršek kaznuje pravna oseba, če ne opravi predpisanega periodičnega pregleda oziroma preizkusa (drugi odstavek 30. člena).

(2) Z globo od 15.000 do 150.000 eurov se za prekršek iz prejšnjega odstavka kaznuje samostojni podjetnik posameznik ali posameznik, ki samostojno opravlja dejavnost.

(3) Z globo od 2.000 do 10.000 eurov se za prekršek iz prvega odstavka tega člena kaznuje tudi odgovorna oseba pravne osebe, odgovorna oseba samostojnega podjetnika posameznika ali odgovorna oseba posameznika, ki samostojno opravlja dejavnost.

(4) Z globo od 400 do 2.000 eurov se kaznuje posameznik, ki stori prekršek iz prvega odstavka tega člena.

167. člen

(prekršek glede ravnanja v nasprotju z izvršljivo odločbo agencije o ukrepih)

(1) Z globo do 0,1 % letnega prometa v predhodnem poslovnem letu se kaznuje za prekršek pravna oseba, samostojni podjetnik posameznik ali posameznik, ki samostojno opravlja dejavnost, če ne ravna v skladu z izvršljivo odločbo agencije o ukrepih za odpravo kršitev iz prvega odstavka 86. člena tega zakona, s področja trga z električno energijo ali plinom.

(2) Z globo od 3.000 do 20.000 eurov se kaznuje za prekršek pravna oseba, samostojni podjetnik posameznik ali posameznik, ki samostojno opravlja dejavnost, če ne ravna v skladu z izvršljivo odločbo agencije o ukrepih za odpravo kršitev iz prvega odstavka 86. člena tega zakona, s področja spodbujanja rabe obnovljivih virov energije in učinkovite rabe energije.

(3) Z globo od 2.000 do 10.000 eurov se za prekršek iz prvega in prejšnjega odstavka kaznuje tudi odgovorna oseba pravne osebe, odgovorna oseba samostojnega podjetnika posameznika ali odgovorna oseba posameznika, ki samostojno opravlja dejavnost.

(4) Z globo od 15.000 do 250.000 eurov se za prekršek kaznuje pravna oseba, če:

- ne ravna v skladu z izvršljivo odločbo ali sklepom iz prvega ali drugega odstavka 100. člena tega zakona;
- ne ravna v skladu z zahtevo za pošiljanje podatkov iz tretjega odstavka 100. člena tega zakona.

(5) Z globo od 15.000 do 150.000 eurov se za prekršek iz prejšnjega odstavka kaznuje samostojni podjetnik posameznik ali posameznik, ki samostojno opravlja dejavnost.

168. člen

(prekrški glede izvajanja energetske inšpekcije)

(1) Z globo od 15.000 do 250.000 eurov se za prekršek kaznuje pravna oseba, če:

– ne omogoči ali prepreči energetskemu inšpektorju opraviti naloge inšpekcijskega nadzora ali mu ne da na voljo potrebnih podatkov (126. člen);

– ne obvesti energetske inšpekcije o nastalih poškodbah in okvarah (128. člen).

(2) Z globo od 15.000 do 150.000 eurov se za prekršek iz prejšnjega odstavka kaznuje samostojni podjetnik posameznik ali posameznik, ki samostojno opravlja dejavnost.

(3) Z globo od 2.000 do 10.000 eurov se za prekršek iz prvega odstavka tega člena kaznuje tudi odgovorna oseba pravne osebe, odgovorna oseba samostojnega podjetnika posameznika ali odgovorna oseba posameznika, ki samostojno opravlja dejavnost.

(4) Z globo od 400 do 2.000 eurov se kaznuje posameznik, ki stori prekršek iz prvega odstavka tega člena.

(5) Z globo od 5.000 do 125.000 eurov se kaznuje za prekršek pravna oseba, če:

– ne obvesti energetske inšpekcije o izvršitvi ukrepov, naloženih v določenem roku (127. člen);

– ne obvesti energetske inšpekcije o datumu začetka gradnje, rekonstrukcije ali obnove ter datumu začetka funkcionalnih in zagonskih preskusov na energetskih napravah, napeljavah, postrojih in objektih (129. člen).

(6) Z globo od 5.000 do 125.000 eurov se za prekršek iz prejšnjega odstavka kaznuje samostojni podjetnik posameznik ali posameznik, ki samostojno opravlja dejavnost.

(7) Z globo od 2.000 do 10.000 eurov se za prekršek iz petega odstavka tega člena kaznuje tudi odgovorna oseba pravne osebe, odgovorna oseba samostojnega podjetnika posameznika ali odgovorna oseba posameznika, ki samostojno opravlja dejavnost.

(8) Z globo od 50 do 400 eurov se kaznuje posameznik, ki stori prekršek iz petega odstavka tega člena.

169. člen

(prekršek glede transporta ogljikovega dioksida)

(1) Z globo od 5.000 do 125.000 eurov se kaznuje za prekršek pravna oseba, če ne prijavi izvajanja prenosa ali predelave ogljikovega dioksida za transport agenciji (točka a) prvega odstavka 154. člena).

(2) Z globo od 3.000 do 100.000 eurov se za prekršek iz prejšnjega odstavka kaznuje samostojni podjetnik posameznik ali posameznik, ki samostojno opravlja dejavnost.

(3) Z globo od 2.000 do 10.000 eurov se za prekršek iz prvega odstavka tega člena kaznuje tudi odgovorna oseba pravne osebe ali odgovorna oseba samostojnega podjetnika posameznika ali odgovorna oseba posameznika, ki samostojno opravlja dejavnost.

170. člen

(prekršek glede omejitve temperature zraka za namen ogrevanja in hlajenja v javnih stavbah in stavbah, kjer se zadržuje javnost)

(1) Z globo od 2.000 do 10.000 eurov se kaznuje za prekršek pravna oseba, če kot lastnik ali upravljavec stavbe v nasprotju s prvim odstavkom 159. člena tega zakona ne zmanjša rabe energije za namen ogrevanja ali hlajenja.

(2) Z globo od 1.000 do 5.000 eurov se za prekršek iz prejšnjega odstavka kaznuje samostojni podjetnik posameznik ali posameznik, ki samostojno opravlja dejavnost.

(3) Z globo od 500 do 1.000 eurov se za prekršek iz prvega odstavka tega člena kaznuje tudi odgovorna oseba pravne osebe ali odgovorna oseba samostojnega podjetnika posameznika ali odgovorna oseba posameznika, ki samostojno opravlja dejavnost, oziroma odgovorna oseba v državnem organu ali v lokalni skupnosti.

(4) Z globo od 100 do 500 eurov se za prekršek iz prvega odstavka tega člena kaznuje tudi posameznik.

171. člen

(prekršek glede prepovedi osvetljevanja)

(1) Z globo od 2.000 do 10.000 eurov se kaznuje za prekršek pravna oseba, če kot upravljavec razsvetljave v nasprotju s prvim odstavkom 160. člena tega zakona ne zmanjša rabe električne energije z osvetljevanjem.

(2) Z globo od 1.000 do 5.000 eurov se za prekršek iz prejšnjega odstavka kaznuje samostojni podjetnik posameznik ali posameznik, ki samostojno opravlja dejavnost.

(3) Z globo od 500 do 1.000 eurov se za prekršek iz prvega odstavka tega člena kaznuje tudi odgovorna oseba pravne osebe ali odgovorna oseba samostojnega podjetnika posameznika ali odgovorna oseba posameznika, ki samostojno opravlja dejavnost, oziroma odgovorna oseba v državnem organu ali v lokalni skupnosti.

(4) Z globo od 100 do 500 eurov se za prekršek iz prvega odstavka tega člena kaznuje tudi posameznik.

172. člen

(prekršek glede začasne kontrole cen energije)

(1) Z globo od 2.000 do 10.000 eurov se kaznuje za prekršek pravna oseba, če kot dobavitelj v nasprotju s tretjim odstavkom 162. člena tega zakona preneha z dobavo ali če odkloni sklenitev pogodbe o dobavi z novimi upravičenimi odjemalci ali če ne zagotavlja ponudbe.

(2) Z globo od 1.000 do 5.000 eurov se za prekršek iz prejšnjega odstavka kaznuje samostojni podjetnik posameznik ali posameznik, ki samostojno opravlja dejavnost.

(3) Z globo od 500 do 1.000 eurov se za prekršek iz prvega odstavka tega člena kaznuje tudi odgovorna oseba pravne osebe ali odgovorna oseba samostojnega podjetnika posameznika ali odgovorna oseba posameznika, ki samostojno opravlja dejavnost.

173. člen

(prekrški za kršitve določb Uredbe 1227/2011/EU)

(1) Z globo od 25.000 do 125.000 eurov se za prekršek kaznuje pravna oseba, samostojni podjetnik posameznik ali posameznik, ki samostojno opravlja dejavnost, če:

– ne predloži ACER evidence o transakcijah, povezanih z veleprodajnimi energetskimi trgi, v skladu s prvim odstavkom 8. člena Uredbe 1227/2011/EU;

– pred sklepanjem transakcij, o katerih mora poročati, transakcij ne prijavi agenciji v skladu z 9. členom Uredbe 1227/2011/EU ali nemudoma ne obvesti agencije o spremembah podatkov, ki jih vsebuje prijava za vpis v register udeležencev iz sedmega odstavka 91. člena tega zakona;

– nemudoma uradno ne obvesti agencije o upravičenem sumu, da bi transakcija lahko pomenila kršitev 3. ali 5. člena Uredbe 1227/2011/EU v skladu s 15. členom Uredbe 1227/2011/EU.

(2) Z globo od 2.000 do 4.000 eurov se kaznuje odgovorna oseba pravne osebe, samostojnega podjetnika posameznika ali posameznika, ki samostojno opravlja dejavnost, ki stori prekršek iz prejšnjega odstavka.

(3) Z globo od 0,1 % do 10 % letnega prometa v predhodnem poslovnem letu se za prekršek kaznuje pravna oseba, samostojni podjetnik posameznik ali posameznik, ki samostojno opravlja dejavnost, če:

– uporabi notranje informacije o veleprodajnem energetskem proizvodu v nasprotju s točko a) prvega odstavka 3. člena Uredbe 1227/2011/EU;

– razkrije notranje informacije kateri koli drugi osebi v nasprotju s točko b) prvega odstavka 3. člena Uredbe 1227/2011/EU;

– na podlagi notranje informacije kateri koli drugi osebi priporoči sklenitev posla v nasprotju s točko c) prvega odstavka 3. člena Uredbe 1227/2011/EU ali jo k temu napelje;

– ne objavi notranjih informacij, ki se nanašajo nanj ali na z njim povezane osebe v skladu s 4. členom Uredbe 1227/2011/EU;

– sklene kakršnen koli posel ali izda kakršna koli naročila za trgovanje ali razširja informacije na način, ki pomeni ali bi lahko pomenil tržno manipulacijo v nasprotju s 5. členom Uredbe 1227/2011/EU.

(4) Če se letni promet v predhodnem poslovnem letu iz prejšnjega odstavka ne da določiti, se za prekršek iz prejšnjega odstavka pravna oseba kaznuje z globo od 15.000 do 250.000 evrov, pravna oseba, ki se po zakonu, ki ureja gospodarske družbe, šteje za srednjo ali veliko gospodarsko družbo, se kaznuje z globo od 30.000 do 500.000 evrov, samostojni podjetnik posameznik ali posameznik, ki samostojno opravlja dejavnost, pa se kaznuje z globo od 5.000 do 150.000 evrov.

(5) Z globo od 4.000 do 10.000 evrov se kaznuje odgovorna oseba pravne osebe, samostojnega podjetnika posameznika ali posameznika, ki samostojno opravlja dejavnost, ki stori prekršek iz tretjega odstavka tega člena.

(6) Z globo od 1.000 do 5.000 evrov se kaznuje posameznik, ki stori prekršek iz prve, druge in tretje alineje tretjega odstavka tega člena.

174. člen

(višina globe v hitrem prekrškovnem postopku)

Za prekrške iz tega zakona se sme v hitrem prekrškovnem postopku izreči globa tudi v znesku, ki je višji od najnižje predpisane globe, določene s tem zakonom.

X. POGLAVJE: PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

175. člen

(prehodno obdobje glede prepovedi projektiranja in vgradnje kotla na zemeljski plin ali utekočinjen naftni plin)

Peti odstavek 22. člena tega zakona se uporablja za stavbe, za katere je bila vloga za izdajo gradbenega dovoljenja vložena od 1. januarja 2025.

176. člen

(določitev prednostne rabe virov energije in energentov ter uskladitev LEK in občinskih odlokov)

(1) Občine uskladijo svoje LEK in predpišejo prednostno rabo virov energije in energentov v skladu s 22. členom tega zakona v treh letih od uveljavitve tega zakona.

(2) Odloki občine, ki določajo prednostno rabo virov energije in energentov, se uskladijo s tem zakonom v treh letih od uveljavitve tega zakona.

177. člen

(prehodno obdobje glede LEK v digitalni obliki)

(1) Do vzpostavitve LEK v digitalni obliki iz 21. člena tega zakona lokalne skupnosti vsaki dve leti od sprejetja LEK poročajo o izvajanju ukrepov in ciljev LEK v pisni obliki.

(2) Določba enajstega odstavka 21. člena tega zakona se začne uporabljati naslednji dan po vzpostavitvi aplikacije za izdelavo in poročanje LEK v digitalni obliki.

(3) LEK, sprejet pred vzpostavitvijo aplikacije za izdelavo in poročanje LEK v digitalni obliki, se mora uskladiti z določbo enajstega odstavka 21. člena tega zakona v dveh letih od vzpostavitve aplikacije za izdelavo in poročanje LEK v digitalni obliki.

(4) Aplikacija za izdelavo in poročanje LEK v digitalni obliki se vzpostavi do konca leta 2027.

178. člen

(vključitev informacij o glavnih spremembah v zvezi s pogodbami z dinamičnimi cenami v poročilo o stanju na področju energetike)

Informacije iz 20. točke drugega odstavka 53. člena tega zakona se vključijo v poročilo o stanju na področju energetike

najpozneje pet let po uvedbi pogodb z dinamičnimi cenami iz 17. člena ZOEE.

179. člen

(pridobitev služnosti v javno korist s priposestvanjem)

(1) Najemodajalec iz 114. člena ZOEE na nepremičninah, na katerih se na dan uveljavitve tega zakona že nahaja energetska infrastruktura, kot je opredeljena v 107. členu tega zakona, pridobi z uveljavitvijo tega zakona služnost v javno korist, če so za to izpolnjeni vsi pogoji za priposestvanje služnosti skladno z zakonom in če je za pridobitev take služnosti izkazana javna korist skladno s 116. členom tega zakona.

(2) Najemodajalec iz 114. člena ZOEE lahko lastnikom nepremičnin iz prejšnjega odstavka posreduje ponudbo za sklenitev pogodbe o priznanju pridobitve služnosti (posadna listina). Če najemodajalec iz 114. člena ZOEE v 30 dneh po vročitvi ponudbe za sklenitev pogodbe o priznanju pridobitve služnosti take pogodbe ne uspe skleniti, lahko zoper lastnika nepremičnine vloži tožbo na ugotovitev obstoja služnosti v javno korist.

(3) Izvajalec gospodarske javne službe, ki je na podlagi 552. člena Energetskega zakona (Uradni list RS, št. 17/14) pridobil služnost v javno korist po zakonu, če so za to bili izpolnjeni vsi pogoji za priposestvanje služnosti skladno z zakonom in če je za pridobitev take služnosti bila izkazana javna korist skladno s 472. členom Energetskega zakona (Uradni list RS, št. 17/14), lahko lastnikom nepremičnin iz prvega odstavka 552. člena Energetskega zakona (Uradni list RS, št. 17/14) posreduje ponudbo za sklenitev pogodbe o priznanju pridobitve služnosti (posadna listina). Če izvajalec gospodarske javne službe iz prejšnjega stavka v 30 dneh po vročitvi ponudbe za sklenitev pogodbe o priznanju pridobitve služnosti take pogodbe ne uspe skleniti, lahko zoper lastnika nepremičnine vloži tožbo na ugotovitev obstoja služnosti v javno korist.

(4) Ne glede na 119. člen tega zakona se določbe tega člena uporabljajo tudi za pridobitev služnosti v javno korist na nepremičninah v lasti države ali lokalne skupnosti, na katerih se na dan uveljavitve tega zakona nahaja energetska infrastruktura.

180. člen

(priprava strokovnih podlag v prehodnem obdobju)

(1) Pripravo strokovnih podlag s področja energetike iz 26. člena tega zakona do 1. januarja 2030 po javnem pooblastilu izvaja Institut »Jožef Stefan« (v nadaljnjem besedilu: IJS).

(2) Izdelavo strokovnih podlag iz prejšnjega odstavka financira ministrstvo v skladu z razpoložljivimi proračunskimi sredstvi.

(3) IJS izvaja naloge iz 26. člena tega zakona po javnem pooblastilu na podlagi pogodbe, s katero se uredijo medsebojni odnosi.

(4) Izvajalci energetskih dejavnosti IJS zagotavljajo potrebne podatke za izvajanje nalog iz 26. člena tega zakona.

(5) Zainteresiranim pravnim in fizičnim osebam IJS omogoča dostop do podatkov in drugih podlag, ki so uporabljeni za pripravo energetskih bilanc in pridobljeni za izvedbo nalog iz 26. člena tega zakona.

181. člen

(prehodno obdobje glede dodeljevanja pomoči za pospeševanje uvajanja energije iz obnovljivih virov in shranjevanja)

Pomoči dodeljene od 1. januarja 2024 do uveljavitve tega zakona, se štejejo za dodeljene na podlagi 134. člena tega zakona.

182. člen

(inšpekcijski in upravni postopki v teku)

Inšpekcijski in upravni postopki v zadevah s področja tega zakona, ki so se začeli pred uveljavitvijo tega zakona, se dokončajo po dosedanjih predpisih.

183. člen

(nadaljevanje dela Agencije za energijo)

Agencija za energijo, ki je delovala na podlagi Energetskega zakona (Uradni list RS, št. 60/19 – uradno prečiščeno besedilo, 65/20, 158/20 – ZURE, 121/21 – ZSROVE, 172/21 – ZOEE, 204/21 – ZOP in 44/22 – ZOTDS), nadaljuje z delom po določbah tega zakona.

184. člen

(rok za izdajo in uskladitev predpisov)

(1) Vlada izda podzakonski predpis iz šestega odstavka 133. člena, drugega odstavka 159. člena in drugega odstavka 160. člena tega zakona v devetih mesecih od uveljavitve tega zakona.

(2) Vlada uskladi Uredbo o listi blaga in storitev, za katere se uporabljajo ukrepi kontrole cen (Uradni list RS, št. 80/00, 17/04 in 43/23) z določbami tega zakona v devetih mesecih od uveljavitve tega zakona.

185. člen

(podaljšanje veljavnosti predpisov)

(1) Pravilnik o metodologiji in obvezni vsebini lokalnega energetskega koncepta (Uradni list RS, št. 56/16) še naprej velja kot predpis, izdan na podlagi dvanajstega odstavka 21. člena tega zakona.

(2) Pravilnik o strokovnem usposabljanju in preizkusu znanja za upravljavca energetskih naprav (Uradni list RS, št. 92/15, 175/20 in 63/23) še naprej velja kot predpis, izdan na podlagi tretjega odstavka 28. člena tega zakona.

(3) Pravilnik o vrstah podatkov, ki jih zagotavljajo izvajalci energetskih dejavnosti in drugi zavezanci (Uradni list RS, št. 110/22) še naprej velja kot predpis, izdan na podlagi drugega odstavka 29. člena tega zakona.

(4) Uredba o energetski infrastrukturi (Uradni list RS, št. 22/16 in 173/21) še naprej velja kot predpis, izdan na podlagi četrtega odstavka 107. člena tega zakona.

(5) Uredba o vzdrževalnih delih v javno korist na področju energetike (Uradni list RS, št. 37/18) še naprej velja kot predpis, izdan na podlagi četrtega odstavka 108. člena tega zakona.

(6) Pravilnik o tehničnih zahtevah za priključitev in obratovanje vtične proizvodne naprave na obnovljive vire energije (Uradni list RS, št. 161/22) še naprej velja kot predpis, izdan na podlagi četrtega odstavka 30. člena tega zakona.

(7) Pravilnik o tehničnih pogojih za graditev nadzemnih elektroenergetskih visokonapetostnih vodov izmenične napetosti 1 kV do 400 kV (Uradni list RS, št. 52/14 in 67/22) še naprej velja kot predpis, izdan na podlagi četrtega odstavka 30. člena tega zakona.

(8) Pravilnik o zaščiti nizkonapetostnih omrežij in pripadajočih transformatorskih postaj (Uradni list RS, št. 202/21) še naprej velja kot predpis, izdan na podlagi četrtega odstavka 30. člena tega zakona.

(9) Pravilnik o tehničnih zahtevah za priključitev proizvodnih naprav električne energije na distribucijsko omrežje in o izvajanju 5. člena Uredbe Komisije (EU) št. 2016/631 o vzpostavitvi kodeksa omrežja za zahteve za priključitev proizvajalcev električne energije na omrežje (Uradni list RS, št. 97/21) še naprej velja kot predpis, izdan na podlagi četrtega odstavka 30. člena tega zakona.

(10) Pravilnik o minimalnih tehničnih zahtevah za gradnjo, obratovanje in vzdrževanje elektroenergetskih nizkonapetostnih vodov (Uradni list RS, št. 21/20) še naprej velja kot predpis, izdan na podlagi četrtega odstavka 30. člena tega zakona.

(11) Pravilnik o tehničnih zahtevah za obratovanje vročevodnih in parnih kotlov (Uradni list RS, št. 46/18) še naprej velja kot predpis, izdan na podlagi četrtega odstavka 30. člena tega zakona.

(12) Pravilnik o elektroenergetskih postrojih izmenične napetosti nad 1 kV (Uradni list RS, št. 63/16) še naprej velja kot predpis, izdan na podlagi četrtega odstavka 30. člena tega zakona.

(13) Pravilnik o obratovanju elektroenergetskih postrojev (Uradni list RS, št. 56/16) še naprej velja kot predpis, izdan na podlagi četrtega odstavka 30. člena tega zakona.

(14) Pravilnik o vzdrževanju elektroenergetskih postrojev (Uradni list RS, št. 98/15) še naprej velja kot predpis, izdan na podlagi četrtega odstavka 30. člena tega zakona.

(15) Pravilnik o tehničnih pogojih za graditev podzemnih elektroenergetskih vodov izmenične nazivne napetosti nad 1 kV do 400 kV (Uradni list RS, št. 42/21 in 20/22) še naprej velja kot predpis, izdan na podlagi četrtega odstavka 30. člena tega zakona.

(16) Uredba o pomoči za pospeševanje uvajanja energije iz obnovljivih virov, shranjevanja in toplote iz obnovljivih virov (Uradni list RS, št. 69/23) še naprej velja kot predpis, izdan na podlagi petega odstavka 134. člena tega zakona.

186. člen

(podaljšanje uporabe predpisov)

(1) Do uveljavitve predpisa iz četrtega odstavka 112. člena tega zakona se še naprej uporablja Pravilnik o pogojih in omejitvah gradenj, uporabe objektov ter opravljanja dejavnosti v območju varovalnega pasu elektroenergetskih omrežij (Uradni list RS, št. 101/10 in 17/14 – EZ-1).

(2) Do uveljavitve predpisa iz šestega odstavka 113. člena tega zakona se še naprej uporablja Pravilnik o tehničnih pogojih za graditev, obratovanje in vzdrževanje plinovodov z delovnim tlakom nad 16 barov ter o pogojih za posege v območjih njihovih varovalnih pasov (Uradni list RS, št. 12/10, 45/11 in 17/14 – EZ-1).

(3) Do uveljavitve predpisa iz četrtega odstavka 30. člena tega zakona se še naprej uporablja Pravilnik o tehničnih pogojih za graditev, obratovanje in vzdrževanje plinovodov z največjim delovnim tlakom do vključno 16 barov (Uradni list RS, št. 26/02 in 54/02).

(4) Do uveljavitve predpisa iz četrtega odstavka 30. člena tega zakona se še naprej uporablja Pravilnik o utekočinjenem naftnem plinu (Uradni list RS, št. 22/91, 114/04 in 17/14 – EZ-1).

(5) Do uveljavitve predpisa iz četrtega odstavka 30. člena tega zakona se še naprej uporablja Pravilnik o pogojih in omejitvah gradenj, uporabe objektov ter opravljanja dejavnosti v območju varovalnega pasu elektroenergetskih omrežij (Uradni list RS, št. 101/10 in 17/14 – EZ-1).

187. člen

(prenehanje veljavnosti Energetskega zakona in podaljšanje uporabe določbe)

Z dnem uveljavitve tega zakona preneha veljati Energetski zakon (Uradni list RS, št. 60/19 – uradno prečiščeno besedilo, 65/20, 158/20 – ZURE, 121/21 – ZSROVE, 172/21 – ZOEE, 204/21 – ZOP in 44/22 – ZOTDS), 24. člen pa se uporablja do uveljavitve zakona, ki ureja podnebje.

188. člen

(prenehanje veljavnosti nekaterih določb zakona)

V Zakonu o ukrepih za obvladovanje kriznih razmer na področju oskrbe z energijo (Uradni list RS, št. 121/22 in 49/23) prenehajo veljati 3., 9., 10., 14. in 15. člen.

189. člen

(začetek veljavnosti)

Ta zakon začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Št. 320-01/23-19/47

Ljubljana, dne 23. aprila 2024

EPA 1223-IX

Državni zbor
Republike Slovenije
mag. Meira Hot
podpredsednica

1289. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o prekrških (ZP-1K)

Na podlagi druge alineje prvega odstavka 107. člena in prvega odstavka 91. člena Ustave Republike Slovenije izdajam

U K A Z**o razglasitvi Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o prekrških (ZP-1K)**

Razglašam Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o prekrških (ZP-1K), ki ga je sprejel Državni zbor Republike Slovenije na seji dne 23. aprila 2024.

Št. 003-02-1/2024-80

Ljubljana, dne 1. maja 2024

Nataša Pirc Musar
predsednica
Republike Slovenije

Z A K O N**O SPREMEMBAH IN DOPOLNITVAH ZAKONA O PREKRŠKIH (ZP-1K)**

1. člen

V Zakonu o prekrških (Uradni list RS, št. 29/11 – uradno prečiščeno besedilo, 21/13, 111/13, 74/14 – odl. US, 92/14 – odl. US, 32/16, 15/17 – odl. US, 73/19 – odl. US, 175/20 – ZIUOPDVE in 5/21 – odl. US) se v 42. členu za sedmim odstavkom doda novi osmi odstavek, ki se glasi:

»(8) Če je pravnomočna odločba o prekršku v postopku z izrednim pravnim sredstvom ali ustavno pritožbo razveljavljena, je rok, v katerem mora biti postopek novega odločanja pravnomočno končan, dve leti od razveljavitve.«.

2. člen

V 66. členu se v drugem odstavku za besedo »postopka« črtata vejica in besedilo »če je bila izrečena višja globa od najnižje predpisane za prekršek ali če je bila izrečena globa, ki je predpisana v večkratniku ali v odstotku (četrti in peti odstavek 17. člena) ali če sta bila izrečena odvzem predmetov ali odvzem premoženjske koristi v vrednosti, ki presega 400 eurov«.

3. člen

V 108. členu se v drugem odstavku za piko na koncu tretjega stavka besedilo »Dokler traja pridržanje, ima obdolženec pravico do pritožbe zoper sklep, ki pa ne zadrži odvzema prostosti. O pritožbi mora sodišče odločiti v 48 urah od prejema spisa.« nadomesti z besedilom »Obdolženec lahko vložijo pritožbo zoper sklep o odreditvi pridržanja v času trajanja pridržanja in še dva dneva po tem, ko je pridržanje odpravljeno. Pritožba, ki je vložena v času trajanja pridržanja, ne zadrži izvršitve odvzema prostosti, sodišče pa mora v tem primeru o pritožbi odločiti v 48 urah od prejema spisa.«.

4. člen

V 110. členu se v tretjem odstavku za piko na koncu tretjega stavka besedilo »Dokler traja pridržanje, ima obdolženec pravico do pritožbe zoper sklep, ki pa ne zadrži odvzema prostosti. O pritožbi mora sodišče odločiti v 48 urah od prejema spisa.« nadomesti z besedilom »Obdolženec lahko vložijo pritožbo zoper sklep o odreditvi pridržanja v času trajanja pridržanja in še dva dneva po tem, ko je pridržanje odpravljeno. Pritožba, ki je vložena v času trajanja pridržanja, ne zadrži izvršitve odvzema prostosti, sodišče pa mora v tem primeru o pritožbi odločiti v 48 urah od prejema spisa.«.

5. člen

V 169. členu se za drugim odstavkom doda nov tretji odstavek, ki se glasi:

»(3) Ne glede na prejšnji odstavek lahko zahtevo za varstvo zakonitosti v treh mesecih od dokončnosti sodbe Evropskega sodišča za človekove pravice vložita tudi storilec prekrška in zagovornik, če je s sodbo Evropskega sodišča za človekove pravice ugotovljena kršitev človekove pravice ali temeljne svoboščine iz Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, spremenjene s protokoli št. 3, 5 in 8 ter dopolnjene s protokolom št. 2, ter njenih protokolov št. 1, 4, 6, 7, 9, 10 in 11 (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 7/94; v nadaljnjem besedilu: konvencija), ki se nanaša na pravnomočno odločbo o prekršku. Zahteva za varstvo zakonitosti se lahko vložijo tudi, če je bila kršitev človekovih pravic in temeljnih svoboščin ugotovljena v primeru prijateljske poravnave ali enostranske izjave države na podlagi konvencije.«.

Dosedanji tretji odstavek postane četrti odstavek.

KONČNA DOLOČBA

Začetek veljavnosti

6. člen

Ta zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Št. 716-01/24-1/16

Ljubljana, dne 23. aprila 2024

EPA 1351-IX

Državni zbor
Republike Slovenije
mag. Meira Hot
podpredsednica

1290. Zakon o spremembi Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o agrarnih skupnostih (ZAgrS-B)

Na podlagi druge alineje prvega odstavka 107. člena in prvega odstavka 91. člena Ustave Republike Slovenije izdajam

U K A Z**o razglasitvi Zakona o spremembi Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o agrarnih skupnostih (ZAgrS-B)**

Razglašam Zakon o spremembi Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o agrarnih skupnostih (ZAgrS-B), ki ga je sprejel Državni zbor Republike Slovenije na seji dne 23. aprila 2024.

Št. 003-02-1/2024-82

Ljubljana, dne 1. maja 2024

Nataša Pirc Musar
predsednica
Republike Slovenije

Z A K O N**O SPREMEMBI ZAKONA O SPREMEMBAH IN DOPOLNITVAH ZAKONA O AGRARNIH SKUPNOSTIH (ZAgrS-B)**

1. člen

V Zakonu o spremembah in dopolnitvah Zakona o agrarnih skupnostih (Uradni list RS, št. 44/22) se v 13. členu v prvem odstavku beseda »petih« nadomesti z besedo »osmih«.

PREHODNA IN KONČNA DOLOČBA

2. člen

(prenos deleža Republike Slovenije)

(1) Republika Slovenija v treh letih od uveljavitve tega zakona neodplačno prenese svoj solastniški delež ali nedoločen delež na nepremičnini članov, ki je v skupni lastnini, v agrarni skupnosti na druge člane agrarne skupnosti, če tako odločitev sprejme občni zbor z večino vseh glasov.

(2) V primeru iz prejšnjega odstavka se delež Republike Slovenije ne prenese na občino, če je članica agrarne skupnosti, pri čemer njen delež pridobijo drugi člani agrarne skupnosti v enakem deležu.

(3) V primeru iz prvega odstavka tega člena člani agrarne skupnosti pridobijo lastninsko pravico, ki je predmet prenosa, v enakem deležu.

(4) Solastniški delež, ki je pridobljen v skladu s tem členom, ne more biti predmet razpolaganja v skladu s tretjim odstavkom 37. člena zakona.

3. člen

Ta zakon začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Št. 322-01/24-7/13

Ljubljana, dne 23. aprila 2024

EPA 1373-IX

Državni zbor
Republike Slovenije
mag. Meira Hot
podpredsednica

1291. Zakon o spremembi in dopolnitvah Zakona o pomoči gospodarstvu za omilitev posledic energetske krize (ZPGOPEK-B)

Na podlagi druge alineje prvega odstavka 107. člena in prvega odstavka 91. člena Ustave Republike Slovenije izdajam

U K A Z

o razglasitvi Zakona o spremembi in dopolnitvah Zakona o pomoči gospodarstvu za omilitev posledic energetske krize (ZPGOPEK-B)

Razlašam Zakon o spremembi in dopolnitvah Zakona o pomoči gospodarstvu za omilitev posledic energetske krize (ZPGOPEK-B), ki ga je sprejel Državni zbor Republike Slovenije na seji dne 23. aprila 2024.

Št. 003-02-1/2024-79

Ljubljana, dne 1. maja 2024

Nataša Pirc Musar
predsednica
Republike Slovenije

Z A K O N

O SPREMEMBI IN DOPOLNITVAH ZAKONA O POMOČI GOSPODARSTVU ZA OMILITEV POSLEDIC ENERGETSKE KRIZE (ZPGOPEK-B)

1. člen

V Zakonu o pomoči gospodarstvu za omilitev posledic energetske krize (Uradni list RS, št. 163/22 in 15/23) se v 14. členu za tretjim odstavkom doda nov četrti odstavek, ki se glasi:

»(4) Ne glede na drugi odstavek tega člena se zadržana sredstva, ki jih pristojni organ zaradi pomanjkljivih podatkov, pridobljenih na podlagi tretjega do petega odstavka 16. člena tega zakona, ne more izplačati do roka iz drugega odstavka tega člena, izplačajo do 31. avgusta 2024.«.

Dosedanja četrti in peti odstavek postaneta peti in šesti odstavek.

2. člen

V 16. členu se v sedmem odstavku za besedilom »28. februarja 2024« doda besedilo »ali do roka iz četrtega odstavka 14. člena tega zakona«.

3. člen

V 49. členu se v četrtem odstavku besedilo »10 milijonov evrov za Javni sklad Republike Slovenije za podjetništvo za leti 2023 in 2024« nadomesti z besedilom »10 milijonov evrov za Javni sklad Republike Slovenije za podjetništvo za leto 2023 in 10 milijonov evrov za Javni sklad Republike Slovenije za podjetništvo za leto 2024«.

KONČNA DOLOČBA

4. člen

(začetek veljavnosti)

Ta zakon začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Št. 320-01/24-11/15

Ljubljana, dne 23. aprila 2024

EPA 1427-IX

Državni zbor
Republike Slovenije
mag. Meira Hot
podpredsednica

1292. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o trošarinah (ZTro-1D)

Na podlagi druge alineje prvega odstavka 107. člena in prvega odstavka 91. člena Ustave Republike Slovenije izdajam

U K A Z

o razglasitvi Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o trošarinah (ZTro-1D)

Razlašam Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o trošarinah (ZTro-1D), ki ga je sprejel Državni zbor Republike Slovenije na seji dne 26. aprila 2024.

Št. 003-02-1/2024-91

Ljubljana, dne 4. maja 2024

Nataša Pirc Musar
predsednica
Republike Slovenije

Z A K O N

O SPREMEMBAH IN DOPOLNITVAH ZAKONA O TROŠARINAH (ZTro-1D)

1. člen

V Zakonu o trošarinah (Uradni list RS, št. 47/16, 92/21, 192/21 in 140/22) se v 8. členu v prvem odstavku v 6. točki za besedo »odvzete« doda besedilo »ali zarubljene«.

V osmem odstavku se namesto pike postavi vejica in doda besedilo »razen če je bila trošarina za odvzete ali zaručljene trošarinske izdelke že plačana.«.

2. člen

V 19. členu se v prvem odstavku v 8. točki za besedo »utekočinjeni« doda besedilo »ali stisnjeni«.

3. člen

V 63. členu se v osmem odstavku besedilo »oseb iz tretjega odstavka« nadomesti z besedilom »podatkov prijave iz četrtega odstavka«.

4. člen

85. člen se spremeni tako, da se glasi:

»85. člen

(izdelki, namenjeni vdihovanju, brez izgorevanja)

(1) Izdelki, namenjeni vdihovanju, brez izgorevanja se uporabljajo za vdihovanje hlapov skozi ustnik ali drug sestavni del in vsebujejo:

- predelani tobak ali tobačne nadomestke, namenjene segrevanju (v nadaljnjem besedilu: tobak za segrevanje), ali
- tekočino za polnjenje elektronskih cigaret ali drugih elektronskih naprav, namenjenih segrevanju polnil (v nadaljnjem besedilu: elektronske cigarete).

(2) Obdavčljivi del izdelka je polnilo, ki vsebuje tobak za segrevanje ali tekočino za polnjenje elektronskih cigaret.

(3) Za izdelke iz prvega odstavka tega člena se glede obračunavanja in plačevanja trošarine uporabljajo določbe III. poglavja tega zakona, glede vračila določbe V. poglavja tega zakona in glede skladiščenja in gibanja 101. člen tega zakona. Glede proizvodnje tobaka za segrevanje se uporablja 87.a člen in glede proizvodnje elektronskih cigaret 101. člen tega zakona.«.

5. člen

V 86. členu se sedmi in osmi odstavek spremenita tako, da se glasita:

»(7) Trošarina se plačuje za:

1. cigarete: najmanj 60 % tehtane povprečne drobno-prodajne cene enega zavojčka cigaret, sproščenih v porabo, vendar najmanj 145 eurov za 1.000 kosov cigaret iz razreda tehtane povprečne drobno-prodajne cene cigaret;

2. cigare in cigarilose: 6,4 % od drobno-prodajne cene, vendar najmanj 57 eurov za 1.000 kosov;

3. drobno rezani tobak: 38 % od drobno-prodajne cene in 57 eurov, vendar najmanj 124 eurov za en kilogram;

4. drug tobak za kajenje: 57 eurov za en kilogram;

5. tobak za segrevanje: 180 eurov za en kilogram tobaka v polnilu;

6. elektronske cigarete: 0,70 eura za en mililiter tekočine, ki vsebuje nikotin, in 0,31 eura za en mililiter tekočine, ki ne vsebuje nikotina.

(8) Trošarino za izdelke iz drugega odstavka 81. člena tega zakona, ki se ne morejo uvrstiti v 85. člen tega zakona in so sproščeni v porabo po uveljavitvi tega zakona, določi vlada, in sicer najmanj v višini trošarine, ki je določena v tem členu za primerljiv tobačni izdelek iz 85. člena tega zakona.«.

6. člen

Za 87. členom se doda nov 87.a člen, ki se glasi:

»87.a člen

(proizvodnja tobačnih izdelkov in predelava in skladiščenje nepredelanega tobaka)

(1) Proizvodnja tobačnih izdelkov iz 81. člena tega zakona, razen elektronskih cigaret, predelava in skladiščenje nepredelanega tobaka, ki so za namene tega zakona izdelki iz tarifnih oznak 2401 10, 2401 20 in 2401 30, se lahko opravljajo le v trošarinskem skladišču, za katero je davčni organ izdal dovoljenje imetniku trošarinskega skladišča.

(2) Za izdajo dovoljenja, pogoje za delovanje trošarinskega skladišča in obveznosti imetnika trošarinskega skladišča za predelavo in skladiščenje nepredelanega tobaka se smiselno uporabljajo 43. do 45. člen tega zakona. Za zavarovanje plačila trošarine se za predelavo in skladiščenje nepredelanega tobaka v trošarinskem skladišču smiselno uporablja 58. člen tega zakona in določi višina instrumenta zavarovanja plačila trošarine najmanj v višini trošarinskega dolga za drobno rezani tobak v koledarskem mesecu. Trošarinski dolg za nepredelani tobak se izračuna kot zmnožek povprečne mesečne zaloge nepredelanega tobaka in zneska iz 3. točke sedmega odstavka 86. člena tega zakona.

(3) Fizična oseba ne sme proizvajati tobačnih izdelkov ali predelovati, skladiščiti ali gibati nepredelanega tobaka za namene opravljanja dejavnosti.

(4) Vsako rezanje, mešanje, drobljenje, mletje, vlaženje ali kakšno drugačno razkosanje nepredelanega tobaka in ravnanje z njim se štejejo za predelavo po tem členu.«.

7. člen

V 88. členu se v šestem odstavku 4. točka spremeni tako, da se glasi:

»4. bioplín, proizveden iz biomase iz prejšnjega odstavka (mešanica plinov, metana – CH₄ (več kot 45 vol. %), ogljikovega dioksida – CO₂ in v sledovih dušika – N₂, vodika – H₂ in vodikovega sulfida – H₂S), iz tarifne oznake 2711 19 00 in 2711 29 00;«.

8. člen

V 93. členu se za tretjim odstavkom doda nov četrti odstavek, ki se glasi:

»(4) Za gorivo, točeno na internem servisu za točenje goriv, določenem v skladu s pravilnikom, ki ureja tehnične zahteve za gradnjo in obratovanje postaj za preskrbo motornih vozil z gorivom, lahko uveljavlja vračilo trošarine za gorivo le upravičenec, ki je imetnik internega servisa za točenje goriv in je gorivo dokazljivo sam porabil v strojih, napravah in vozilih za namene iz prvega odstavka tega člena. Za gorivo, ki je bilo točeno v druge stroje, naprave in vozila, ali ni porabljeno za namene iz prvega odstavka tega člena, ne more uveljavljati vračila trošarine. Upravičenec za lastni interni servis za točenje goriv vodi evidenco količine goriva, ki se toči v stroje, naprave in vozila, z merilnimi napravami za točenje goriva. Količina iztočenega goriva se prikaže v merski enoti, kot je za gorivo predpisana s predpisi, ki urejajo meroslovje.«.

Dosedanji četrti odstavek postane peti odstavek.

9. člen

V 95. členu se za četrtim odstavkom doda nov peti odstavek, ki se glasi:

»(5) Za gorivo, točeno na internem servisu za točenje goriv, določenem v skladu s pravilnikom, ki ureja tehnične zahteve za gradnjo in obratovanje postaj za preskrbo motornih vozil z gorivom, lahko uveljavlja vračilo trošarine za gorivo le upravičenec, ki je imetnik internega servisa za točenje goriv in je gorivo dokazljivo sam porabil v vozilih za namene iz prvega odstavka tega člena. Za gorivo, ki je bilo točeno v druga vozila ali ni porabljeno za namene iz prvega odstavka tega člena, ne more uveljavljati vračila trošarine. Upravičenec za lastni interni servis za točenje goriv vodi evidenco količine goriva, ki se toči v vozila, z merilnimi napravami za točenje goriva. Količina iztočenega goriva se prikaže v merski enoti, kot je za gorivo predpisana s predpisi, ki urejajo meroslovje.«.

Dosedanji peti odstavek postane šesti odstavek.

10. člen

V 96. členu se v prvem odstavku za besedilom »energetsko intenzivno« dodata vejica in besedilo »ima pridobljen certifikat o skladnosti s standardom SIST EN ISO 14001 ali SIST EN ISO 50001«.

Drugi odstavek se spremeni tako, da se glasi:

»(2) Podjetje je energetsko intenzivno, če na podlagi podatkov izkaza poslovnega izida podjetja letni strošek nabave energentov in električne energije, nabavljenih ali proizvedenih

v okviru dejavnosti, znaša najmanj 3 % letnega kosmatega donosa od poslovanja. Strošek nabave energentov in električne energije vključuje vse davke, razen odbitnega davka na dodano vrednost. Izpolnjevanje pogoja energetske intenzivnosti se za koledarsko leto ugotavlja na podlagi izkaza poslovnega izida za koledarsko leto, za katero se uveljavlja oprostitev trošarine, letnega poročila, izdelanega na podlagi zakona, ki ureja gospodarske družbe, in na podlagi računovodskih standardov na obrazcih, kot jih predpisuje organizacija, pooblaščenca za zbiranje, obdelovanje in objavljanje letnih poročil. Če poslovno leto upravičenca ni enako koledarskemu letu, se za ugotavljanje pogoja energetske intenzivnosti upošteva izkaz poslovnega izida za poslovno leto, ki je oddan v koledarskem letu, za katero se uveljavlja oprostitev trošarine.«.

V tretjem odstavku se na koncu drugega stavka pika črta in doda besedilo »in ima pridobljen certifikat o skladnosti s standardom SIST EN ISO 14001 ali SIST EN ISO 50001.«.

V četrtem odstavku se na koncu prvega stavka namesto pike postavi vejica in doda besedilo »in certifikat o skladnosti s standardom SIST EN ISO 14001 ali SIST EN ISO 50001.«.

11. člen

101. člen se spremeni tako, da se glasi:

»101. člen

(poseben nadzor nekaterih izdelkov na ozemlju Slovenije)

(1) Poseben nadzor proizvodnje, predelave, skladiščenja in gibanja na ozemlju Slovenije velja za:

1. izdelke iz tarifnih oznak 2709 00 10, 2710 19 71, 2710 19 75, 2710 19 81, 2710 19 83, 2710 19 85, 2710 19 87, 2710 19 91, 2710 19 93, 2710 19 99, 2710 20 90, 3403 11 00, 3403 19 10, 3403 19 20, 3403 19 80, 3403 91 00, 3403 99 00, 3814 00 90 in 3826 00 90, za obsežna tržna gibanja kot je določeno v tretjem odstavku 89. člena tega zakona;

2. izdelke iz tarifne oznake 8478, ki so namenjeni za predelavo nepredelanega tobaka in proizvodnjo tobačnih izdelkov za namene opravljanja dejavnosti.

(2) Poseben nadzor gibanja na ozemlju Slovenije velja za gibanje nepredelanega tobaka.

(3) Oseba, ki proizvaja, predeluje, skladišči ali giba izdelke iz prvega odstavka tega člena, vsako proizvodnjo, predelavo, skladiščenje in gibanje izdelkov; oseba, ki giba nepredelani tobak iz prejšnjega odstavka, vsako gibanje nepredelanega tobaka; oseba, ki proizvaja, skladišči ali giba elektronske cigarete, vsako proizvodnjo, skladiščenje in gibanje elektronskih cigaret, in oseba, ki skladišči, giba tobak za segrevanje, vsako skladiščenje in gibanje tobaka za segrevanje:

1. prijavi davčnemu organu najmanj tri delovne dni pred začetkom proizvodnje, predelave, skladiščenja ali gibanja in pred vsako spremembo podatkov iz prijave, razen gibanja, ki se za izdelke iz prvega odstavka tega člena, nepredelan tobak, elektronske cigarete oziroma tobak za segrevanje prijavi pred vnosom na ozemlje Slovenije ali pred odpremo iz skladišča v Sloveniji, tako da prijava v vsakem trenutku izkazuje popolne in resnične podatke;

2. zagotovi, da gibanje izdelkov iz prvega odstavka tega člena, nepredelanega tobaka, elektronskih cigaret oziroma tobaka za segrevanje spremlja komercialni dokument, ki vsebuje popolne in resnične podatke;

3. vodi evidenco proizvodnje, predelave, skladiščenja in gibanja izdelkov iz prvega odstavka tega člena, vodi evidenco gibanja nepredelanega tobaka iz prejšnjega odstavka, vodi evidenco proizvodnje, skladiščenja in gibanja elektronskih cigaret oziroma vodi evidenco skladiščenja in gibanja tobaka za segrevanje, tako da evidenca v vsakem trenutku izkazuje popolne in resnične podatke.

(4) Prijava iz prejšnjega odstavka vsebuje naslednje podatke:

1. identifikacijske podatke prijavitelja,
2. trgovski naziv, tarifno oznako in črtno kodo izdelka, količino izdelka v enoti mere in vrsto tovora,
3. lokacijo in datum začetka opravljanja dejavnosti z izdelki v primeru proizvodnje, predelave ali skladiščenja izdelkov ter

4. identifikacijske podatke prevoznika, pošiljatelja in prejemnika izdelkov, lokacijo in datum odpreme, dostave oziroma razkladanja izdelkov, registrsko oznako vozila, priklopnega vozila, številko prevozne listine CMR ter vrsto in tehnične podatke tovora v primeru gibanja izdelkov.

(5) Podrobnejši način in obliko prijave ter vodenje evidenc iz tretjega odstavka tega člena predpiše minister, pristojen za finance.«.

12. člen

Za 101. členom se doda nov 101.a člen, ki se glasi:

»101.a člen

(nepravilnosti z izdelki, za katere velja poseben nadzor, na ozemlju Slovenije)

(1) Če je v zvezi s proizvodnjo, predelavo, skladiščenjem in gibanjem izdelkov iz 1. točke prvega odstavka prejšnjega člena ali nepredelanega tobaka na ozemlju Slovenije prišlo do nepravilnosti, se šteje:

1. da so izdelki iz 1. točke prvega odstavka prejšnjega člena namenjeni za uporabo kot gorivo za ogrevanje ali pogonsko gorivo, in zanje nastane obveznost za obračun in plačilo trošarine,

2. da je nepredelan tobak drobno rezani tobak, in zanj nastane obveznost za obračun in plačilo trošarine.

(2) Za izdelke iz 1. točke prvega odstavka prejšnjega člena se šteje, da je zanje na ozemlju Slovenije prišlo do nepravilnosti, če:

1. je davčni organ v nadzoru ugotovil, da se izdelki prodajajo, ponujajo ali uporabljajo za pogon ali ogrevanje,

2. oseba, ki proizvaja, predeluje, skladišči ali giba izdelke, ne izpolni obveznosti iz tretjega odstavka prejšnjega člena ali

3. oseba, ki proizvaja, predeluje, skladišči ali giba izdelke, ne opravlja registrirane dejavnosti.

(3) Za nepredelan tobak se šteje, da je zanj na ozemlju Slovenije prišlo do nepravilnosti, če:

1. je davčni organ v nadzoru ugotovil, da je nepredelan tobak namenjen ali se uporablja za proizvodnjo tobačnih izdelkov v nasprotju s tem zakonom,

2. se nepredelan tobak ne predeluje ali ne skladišči v trošarinskem skladišču v skladu s 87.a členom tega zakona,

3. oseba, ki giba nepredelan tobak, ne izpolni obveznosti iz tretjega odstavka prejšnjega člena ali

4. oseba, ki predeluje, skladišči ali giba nepredelan tobak, ne opravlja registrirane dejavnosti.

(4) Za osebo, ki proizvaja, predeluje, skladišči ali giba izdelke iz 1. točke prvega odstavka prejšnjega člena oziroma nepredelan tobak ali ima te izdelke oziroma nepredelan tobak v lasti ali posesti, ali drugo osebo, ki je sodelovala pri nepravilnosti, nastane obveznost za obračun in plačilo trošarine na dan, ko je davčni organ ugotovil nepravilnost na podlagi drugega oziroma tretjega odstavka tega člena. Trošarina se osebi iz prejšnjega stavka obračuna od izdelka iz 1. točke prvega odstavka prejšnjega člena oziroma od nepredelanega tobaka z uporabo zneska trošarine, ki velja na dan nastanka obveznosti za obračun trošarine, kot je ta določena za:

1. plinsko olje za pogon z 2.1 točko tretjega odstavka 92. člena tega zakona, za izdelke iz 1. točke prvega odstavka prejšnjega člena;

2. drobno rezani tobak s 3. točko sedmega odstavka 86. člena tega zakona, za nepredelan tobak.«.

13. člen

V 102. členu se četrty odstavek spremeni tako, da se glasi:

»(4) Ukrepi nadzora iz prejšnjega odstavka se smiselno uporabljajo za nadzor nad izdelki iz prvega odstavka 85. člena in 101. člena tega zakona.«.

14. člen

V 104. členu se v prvem odstavku v 3. točki za besedilom »oziroma vnese« dodata vejica in besedilo »uvozi, skladišči, prevaža ali ima v lasti ali posesti«.

V 11. točki se vejica in besedilo »tretji odstavek 101. člena« črtata.

Za 18. točko se doda nova 18.a točka, ki se glasi:
»18.a proizvaja tobačne izdelke ali predeluje, skladišči ali giba nepredelan tobak v nasprotju s prvim ali tretjim odstavkom 87.a člena;«.

23. točka se spremeni tako, da se glasi:

»23. ne zagotovi, da gibanje izdelkov, za katere velja poseben nadzor, spremlja komercialni dokument, ali komercialni dokument vsebuje nepopolne ali neresnične podatke (2. točka tretjega odstavka 101. člena);«.

24. točka se spremeni tako, da se glasi:

»24. ne prijavi proizvodnje, predelave, skladiščenja ali gibanja izdelkov, za katere velja poseben nadzor, ali v prijavi navede nepopolne ali neresnične podatke (1. točka tretjega odstavka 101. člena);«.

Za 24. točko se doda nova 24.a točka, ki se glasi:

»24.a ne vodi evidenc proizvodnje, predelave, skladiščenja ali gibanja izdelkov, za katere velja poseben nadzor, ali v evidenci navede nepopolne ali neresnične podatke (3. točka tretjega odstavka 101. člena);«.

15. člen

107. člen se črta.

16. člen

108. člen se spremeni tako, da se glasi:

»108. člen

(odvzem predmetov prekrška)

(1) Za prekrške iz 3., 18., 18.a, 23., 24. in 24.a točke prvega odstavka 104. člena tega zakona se poleg predpisane globe izreče stranska sankcija odvzema predmetov prekrška, s katerimi je bil prekršek storjen, in predmetov, ki so s prekrškom nastali.

(2) Predmeti iz prejšnjega odstavka se odzamejo tudi, če niso last storilca prekrška.

(3) Stranska sankcija odvzema predmeta prekrška se lahko odpusti, če bi bil izrek te sankcije v očitnem nesorazmerju s težo dejanja in posledicami prekrška.«.

PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

17. člen

(izdaja podzakonskih predpisov)

Pravilnik o izvajanju Zakona o trošarinah (Uradni list RS, št. 62/16, 67/16 – popr., 62/18, 13/19, 108/21, 71/22, 151/22, 4/23 in 100/23), Pravilnik o načinu vračila trošarine za energente, ki se porabijo za industrijsko-komercialni namen in komercialni prevoz (Uradni list RS, št. 70/17 in 60/22) in Pravilnik o pogojih in postopkih oprostite trošarine za energetska intenzivna podjetja (Uradni list RS, št. 83/16) se uskladijo s tem zakonom do 1. oktobra 2024.

18. člen

(prenehanje veljavnosti podzakonskega predpisa)

Z dnem uveljavitve tega zakona preneha veljati Uredba o določitvi zneska trošarine za tobačne izdelke (Uradni list RS, št. 106/23), uporablja pa se do začetka uporabe spremenjenega 86. člena zakona.

19. člen

(začetek veljavnosti)

(1) Ta zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, uporablja pa se od 1. junija 2024, razen:

– spremenjenega 88. člena zakona, ki se začne uporabljati 1. januarja 2025,

– spremenjenih prvega, tretjega in četrtega odstavka 96. člena zakona, ki se začnejo uporabljati 1. januarja 2026.

(2) Do začetka uporabe spremenjenih 8., 19., 63., 85., 86., 88., 93., 95., 96., 101., 102., 104. in 108. člena zakona se uporabljajo 8., 19., 63., 85., 86., 88., 93., 95., 96., 101., 102.,

104. in 108. člen Zakona o trošarinah (Uradni list RS, št. 47/16, 92/21, 192/21 in 140/22).

Št. 434-03/24-2/12

Ljubljana, dne 26. aprila 2024

EPA 1352-IX

Državni zbor
Republike Slovenije
mag. Meira Hot
podpredsednica

1293. Zakon o spremembi Zakona o sistemu plač v javnem sektorju (ZSPJS-AB)

Na podlagi druge alineje prvega odstavka 107. člena in prvega odstavka 91. člena Ustave Republike Slovenije izdajam

U K A Z

o razglasitvi Zakona o spremembi Zakona o sistemu plač v javnem sektorju (ZSPJS-AB)

Razglašam Zakon o spremembi Zakona o sistemu plač v javnem sektorju (ZSPJS-AB), ki ga je sprejel Državni zbor Republike Slovenije na seji dne 26. aprila 2024.

Št. 003-02-1/2024-92

Ljubljana, dne 4. maja 2024

Nataša Pirc Musar
predsednica
Republike Slovenije

Z A K O N

O SPREMEMBI ZAKONA O SISTEMU PLAČ V JAVNEM SEKTORJU (ZSPJS-AB)

1. člen

V Zakonu o sistemu plač v javnem sektorju (Uradni list RS, št. 108/09 – uradno prečiščeno besedilo, 13/10, 59/10, 85/10, 107/10, 35/11 – ORZSPJS49a, 27/12 – odl. US, 40/12 – ZUJF, 46/13, 25/14 – ZFU, 50/14, 95/14 – ZUPPJS15, 82/15, 23/17 – ZDOdv, 67/17, 84/18, 204/21 in 139/22) se Priloga 1 nadomesti z novo Prilogo 1, ki je kot Priloga sestavni del tega zakona.

PREHODNA IN KONČNA DOLOČBA

2. člen

(uporaba)

Vrednosti plačnih razredov iz nove Priloge 1 zakona se prvič uporabijo pri obračunu plač za junij 2024. Do takrat se uporabljajo vrednosti plačnih razredov, določene v Zakonu o sistemu plač v javnem sektorju (Uradni list RS, št. 108/09 – uradno prečiščeno besedilo, 13/10, 59/10, 85/10, 107/10, 35/11 – ORZSPJS49a, 27/12 – odl. US, 40/12 – ZUJF, 46/13, 25/14 – ZFU, 50/14, 95/14 – ZUPPJS15, 82/15, 23/17 – ZDOdv, 67/17, 84/18, 204/21 in 139/22).

3. člen

(začetek veljavnosti)

Ta zakon začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Št. 110-06/24-4/20

Ljubljana, dne 26. aprila 2024

EPA 1428-IX

Državni zbor
Republike Slovenije
mag. Meira Hot
podpredsednica

Priloga:

»Priloga 1: Plačna lestvica, ki se začne uporabljati pri plači za junij 2024

Plačni razred	Osnovna plača (v EUR)	Plačni razred	Osnovna plača (v EUR)
1	475,66	34	1735,39
2	494,69	35	1804,80
3	514,46	36	1877,01
4	535,05	37	1952,08
5	556,45	38	2030,17
6	578,72	39	2111,39
7	601,84	40	2195,84
8	625,94	41	2283,67
9	650,98	42	2375,00
10	677,03	43	2470,01
11	704,10	44	2568,81
12	732,26	45	2671,56
13	761,55	46	2778,42
14	792,02	47	2889,57
15	823,70	48	3005,14
16	856,64	49	3125,35
17	890,92	50	3250,36
18	926,55	51	3380,38
19	963,60	52	3515,59
20	1002,15	53	3656,22
21	1042,24	54	3802,47
22	1083,94	55	3954,56
23	1127,30	56	4112,74
24	1172,38	57	4277,26
25	1219,27	58	4448,35
26	1268,04	59	4626,27
27	1318,75	60	4811,33
28	1371,50	61	5003,77
29	1426,38	62	5203,94
30	1483,42	63	5412,08
31	1542,77	64	5628,57
32	1604,47	65	5853,71
33	1668,64	66	6087,86

«.

1294. Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2024–2028 (ReNPPZK24–28)

Na podlagi 135. člena Zakona o policiji (Uradni list RS, št. 66/09 – uradno prečiščeno besedilo, 22/10, 26/11 – odl. US, 58/11 – ZDT-1, 40/12 – ZUJF, 96/12 – ZPIZ-2, 15/13 – ZNPPol in 15/13 – ZODPol) in 109. člena Poslovnika državnega zbora (Uradni list RS, št. 92/07 – uradno prečiščeno besedilo, 105/10, 80/13, 38/17, 46/20, 105/21 – odl. US, 111/21 in 58/23) je Državni zbor na seji 26. aprila 2024 sprejel

**RESOLUCIJO
o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2024–2028
(ReNPPZK24–28)****1. UVOD**

Republika Slovenija namenja veliko pozornosti vprašanju varnosti, kar je predvsem posledica naraščajočih in kompleksnih varnostnih izzivov, s katerimi se sooča. Številni sprejeti dokumenti odražajo njen odziv na aktualne dogodke in okoliščine. Ti dokumenti, še posebej tisti, ki obravnavajo najhujše dejavnike ogrožanja, so ključni vir za oblikovanje Resolucije o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2024–2028 (v nadaljnjem besedilu: ReNPPZK24–28). Osnovni namen vseh strateških dokumentov je skrb za ohranjanje varnosti in razvoj varnostne kulture v družbi. Hkrati ti dokumenti spodbujajo zavedanje o tem, kako ključen je vidik varnosti pri zagotavljanju svobode, ki naj temelji na demokratičnih načelih in uravnoteženem sodelovanju vseh pomembnih deležnikov. ReNPPZK24–28 nadaljuje to prizadevanje z namenom ohranjanja že sprejetih zavez in standardov na področju varnostne politike ter hkrati nadgrajuje vsebino Resolucije o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2019–2023¹ (v nadaljnjem besedilu: ReNPPZK19–23).

Številni dogodki v preteklosti in aktualni premiki v globalni zavesti opozarjajo, da svoboda in varnost nista samoumevni ter ne obstajata brez aktivnega prizadevanja posameznikov in družbene skupnosti. Da bi zagotovili učinkovitost tudi represivnih ukrepov, je ključno delovati proaktivno na svetovni ravni. Vzpostavitev in ohranjanje temeljnih možnosti za trajnostni razvoj in povečanje odpornosti družb zahtevata ne le državno delovanje in izvajanje pravnih norm, ampak tudi vzpostavitev mehanizmov, ki bodo spodbujali zavedanje o pomembnosti teh vidikov varnosti tudi v smislu spoštovanja in razvoja kulture pripadnosti človeškim vrednotam. Le tako ravnanje lahko temelji na pravičnosti, enakopravnosti in enakosti, ki so ključne za svobodo in varnost ne le v posameznih skupnostih, temveč tudi na svetovni ravni. Demokratična družba ne more uresničiti svojega poslanstva brez praktičnega udeležanja tega zavedanja, ki mora biti osnova za spoštovanje temeljnih človekovih pravic, svobode in varnosti v okviru pravičnosti.

Sprejete ReNPPZK24–28 izhaja iz zavedanja, da je varnost posameznikov osrednja vrednota, še posebej ob soočanju s kompleksnimi kriminalitetnimi izzivi, ki presega klasične oblike. Vzpostavljane učinkovitih mehanizmov za preprečevanje in obravnavo različnih oblik kriminalitete je ključno za ohranjanje varnosti posameznikov in celotne družbe v dinamičnem in kompleksnem okolju, v katerem živimo, delamo in ustvarjamo.

Zavedajoč se naraščajočih izzivov in kompleksnosti kriminalnih dejavnosti v sodobni družbi, je ReNPPZK24–28 namenjena vzpostavitvi celovitega okvira za učinkovito preprečevanje kriminalitete in pravočasno odzivanje nanjo. Sodobne grožnje, kot so organizirana kriminaliteta, terorizem in digitalna kriminaliteta, zahtevajo odločne in prilagodljive ukrepe. Zato ReNPPZK24–28 postavlja temelje za usmerjeno in usklajeno delovanje v boju proti kriminaliteti, s poudarkom na zaščiti državljanek in državljanov ter izboljšanju splošne varnosti v naši družbi.

Kljub svetovnim družbenim problemom se ne sme zanemariti sociološkega pojmovanja kriminalitete, ki je v lokalni skupnosti bolj zaznavno in ima bistveno večji vpliv na samo zaznavo varnosti in kvaliteto življenja. Neučinkovitost nadzornih organov pri preprečevanju in zatiranju kaznivih ravnanj na lokalni ravni negativno vpliva tako na dojetje varnosti in reda v lokalnem okolju kot tudi na splošno dojetje delovanja pravne države, ne glede na to, ali gre za slabo preiskano vlomov v stanovanjske objekte, odkrivanje in procesiranje korupcije in drugih pojavnih oblik zlorabe javnih sredstev in gospodarskega kriminala ali neučinkovitost inšpekcijskega nadzorstva ali občinskih redarstev.

ReNPPZK24–28 je tako ključni korak pri vzpostavitvi celovitega in učinkovitega sistema za obvladovanje varnostnih izzivov, s katerimi se sooča družba. Osnovno načelo ReNPPZK24–28 temelji na preventivi in ne na represiji. Zato so v njej zajeti vsi pomembni deležniki, ki lahko na različne načine prispevajo k preprečevanju kriminalitete na posameznih področjih. ReNPPZK24–28 poudarja zagotavljanje varnosti v lokalnih okoljih, preprečevanje vseh oblik nasilja, vključno s sovražnim govorom, boj proti korupciji, tveganja na področju javnega zdravja, informacijsko varnost oziroma nevarnosti kibernetike kriminalitete, nevarnosti radikalizacije, ekstremnega nasilja in terorizma ter ogroženost Republike Slovenije zaradi hudih in organiziranih oblik kriminalitete.

Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije² (v nadaljnjem besedilu: ReSNV-2) je temeljni razvojno usmerjalni dokument na področju nacionalne varnosti in predstavlja krovno vlogo državne politike nacionalne varnosti. ReNPPZK24–28 je doktrinarno izhodišče preprečevanja in zatiranja kriminalitete, po namenu in ciljih pa je eden od ključnih strateških dokumentov notranje oziroma javne varnosti v Republiki Sloveniji. Policija je s svojo družbeno vlogo na področju javne varnosti, torej tudi ReNPPZK24–28, med glavnimi subjekti nacionalne varnosti.

2. RAZLOGI ZA SPREJETJE ReNPPZK24–28

ReNPPZK24–28 kot strateški dokument države je odziv na dogodke in okoliščine, ki pomembno vplivajo na varnost in tudi na posameznikovo dojetje varnosti, njegov fizični in psihični razvoj ter splošno počutje v okolju, v katerem živi, dela in ustvarja. Osnovni namen ReNPPZK24–28 je skrb za ohranjanje varnosti in razvoj varnostne kulture v družbi ter spodbujanje zavedanja o pomenu varnosti pri ohranjanju svobode, ki mora temeljiti na demokratičnih načelih in uravnoteženem delovanju vseh deležnikov, ki morejo in morajo kakor koli vplivati na dejavnike, ki so vzrok ali posledica kriminalnih dejanj.

Sprejete ReNPPZK24–28 je pomembno iz več razlogov, ti so:

– usklajenost (koherentnost) z državno politiko nacionalne varnosti ter njenimi zahtevami po celovitosti in povezljivosti organizacije in delovanja sistema nacionalne varnosti v Republiki Sloveniji (ReSNV-2), prav tako s sprejetimi obveznostmi države na področju mednarodne ter skupne varnosti Evropske unije in njenih članic,

¹ Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2019–2023 (Uradni list RS, št. 43/19).

² Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 59/19).

– javna varnost: V skladu z ustavnimi določbami in krovno politiko države o nacionalni varnosti zajema tako osebno varnost posameznika, državljanov in vseh prebivalcev Republike Slovenije kot varnost demokratičnega družbenega reda, obstoj temeljnih institucij države in preživetje ljudi, zlasti ko je zaradi varnostnih tveganj in neposrednih groženj, kriznih oziroma izrednih in ekstremnih razmer nujno takojšnje ukrepanje pristojnih državnih organov, organov lokalne samouprave in organizacij s posebnimi pooblastili za ukrepanje na področju javne varnosti,

– varnost državljanov in drugih prebivalcev: Določeni so ukrepi za zagotavljanje varnosti državljanov in drugih prebivalcev. Preprečevanje kriminalitete je ključnega pomena za zaščito življenj, premoženja in splošnega dobrega počutja prebivalcev,

– učinkovito pravosodje: Postavljeni so temelji za učinkovitejše delovanje pravosodnega sistema. S tem se zagotavljata pravičnost in odvracanje od kriminalnih dejanj,

– preprečevanje organizirane kriminalitete: Organizirana kriminaliteta pogosto presega državne meje, zato je nujno, da država sprejme usklajene ukrepe za preprečevanje te oblike kriminalitete in soočanje z njo. ReNPPZK24–28 vključuje mednarodno izmenjavo informacij,

– usklajeno delovanje: ReNPPZK24–28 omogoča usklajeno delovanje različnih državnih organov in institucij ter vzpostavljanje učinkovitega sistema sodelovanja med policijo, sodišči, socialnimi službami in drugimi pomembnimi organi,

– zaščita človekovih pravic: ReNPPZK24–28 vključuje določbe za zaščito človekovih pravic pri izvajanju ukrepov za preprečevanje kriminalitete in odzivanje nanjo. To je ključno za ohranjanje ravnotežja med varnostjo in spoštovanjem temeljnih pravic posameznikov,

– preventivni ukrepi: ReNPPZK24–28 vsebuje strategije za preprečevanje kriminalitete, s poudarkom na ozaveščanju, izobraževanju, socialni vključenosti ranljivih skupin in podpori tem skupinam.

Republika Slovenija je že pripravila in sprejela številne strateške dokumente, s katerimi se je odzvala na različne varnostne pojave, ki ogrožajo varnost posameznika ali celotne družbe. ReNPPZK24–28 pomeni kontinuirano nadaljevanje in nadgradnjo preteklih resolucij od leta 2007 dalje. Pravna podlaga za prvo Resolucijo o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2007–2011³ je bila določba 135. člena Zakona o policiji,⁴ ki je določala, da Republika Slovenija določi nacionalni program preprečevanja in zatiranja kriminalitete v Republiki Sloveniji.

3. CILJI ReNPPZK24–28

Temeljni cilj ReNPPZK24–28 je učinkovito oblikovanje in izvajanje politike preprečevanja in zatiranja kriminalitete oziroma zagotavljanje takšnega družbenega okolja, ki bo dolgoročno vplivalo na zmanjšanje kriminalitete ter zagotavljalo varnost, prebivanje in delo v varnem okolju, ter na podlagi predlaganih ukrepov doseči tako družbeno stanje, da bi se ljudje počutili čim bolj varne.

Pri tem je treba za vzpostavitev in dosego začrtanega stanja na posameznih področjih doseči naslednje cilje:

– znova vzpostaviti ustrezen stik policistov z državljani in lokalno skupnostjo ter vključiti vodje policijskih okolišev v vlogo rajonskega policista,

– pritegniti lokalno prebivalstvo k sodelovanju v prizadevanjih za povečanje varnosti, utrjevanje uvajanja in izvajanja filozofije policijskega dela v skupnosti ter zagotavljanje visoke stopnje integritete v partnerskem sodelovanju na vseh ravneh,

– vzpostaviti proaktivno sodelovanje vseh deležnikov na področju varnosti z lokalno skupnostjo oziroma vzpostaviti ustrezna partnerstva za doseganje skupnih ciljev, zlasti z občinskimi redarstvi in drugimi subjekti, ki v širšem smislu opravljajo pluralno policijsko dejavnost,

– zmanjšati tveganja za storitev kaznivih dejanj, ki jih storijo tuji migranti in vzbujajo strah v lokalni skupnosti,

– čim širšo skupnost ozavestiti o pomenu spoštovanja človekovih pravic, enakosti žensk in moških ter prepoznavanja vseh oblik nasilja in o ukrepanju proti njim,

– na različnih vsebinskih področjih vzpostavljati možnosti za ustvarjanje zagotovljene varnosti v širši skupnosti z namenom izboljšanja kakovosti življenja vseh starostnih skupin prebivalstva,

– vzpostaviti ocenjevanje varnostnih pojavov na podlagi strateških kriminalističnih analitskih izdelkov in nadgraditi analitične zmogljivosti policije, ki bodo omogočale hitro in učinkovito prepoznavanje varnostnih problemov v lokalni skupnosti,

– zagotoviti ustrezne zmogljivosti in zakonska pooblastila inšpekcijskim službam za učinkovito obravnavo nepravilnosti v okolju, ki bistveno vplivajo na zaznavanje občutka reda in varnosti pri občanih,

– zagotoviti ustrezne zmogljivosti in zakonska pooblastila občinskim redarstvom za učinkovito obravnavo nepravilnosti in deviantnosti v lokalnem okolju, ki bistveno vplivajo na zaznavanje občutka reda in varnosti pri občanih,

– krepiti storitve in socialnovarstvene programe, izobraževanja in usposabljanje strokovnih delavcev v centrih za socialno delo in drugih strokovnih institucijah ter intenzivno ozaveščati širšo in strokovno javnost o problematiki nasilja v družini in nasilja nad ženskami,

– sprejeti resolucijo o nacionalnem programu za preprečevanje nasilja v družini in nasilja nad ženskami, ustanoviti stalno medresorsko delovno telo za obravnavo te problematike,

– izboljšati obravnavo, položaj in zaščito žrtev nasilja, izboljšati ozaveščenost družbe in doseči ničelno toleranco do nasilja,

– razviti specializirane programe za povzročitelje nasilja v družini in nasilja nad ženskami,

– vzpostaviti celostni pristop pri odkrivanju in reševanju medgeneracijskega nasilja ter mehanizme, namenjene varstvu starejših, in zagotoviti pomoč za otroke, ki so nasilni do staršev,

– vzpostaviti sistematično vzgojo za nenasilje in doseči dosledno odzivanje na nasilno vedenje, k nenasilju pa spodbujati z vzorniki otrok in medvrstniško pomočjo. Pri tem je treba okrepiti odnosne kompetence ter čustvene in socialne veščine,

– zagotoviti integriran, večinstucionalni in uravnotežen pristop k varnosti, varovanju in storitvam pri delu z navijači, na športnih in drugih prireditvah ter nadaljevati mednarodna partnerstva in s pristojnimi deležniki upoštevati dobre domače in mednarodne prakse,

– zmanjšati tvegane in škodljive rabe spleta s spodbujanjem njegove varne rabe pri otrocih,

– ustanoviti nacionalno policijsko enoto za preiskovanje spolnih zlorab otrok prek interneta, s poudarkom na prepoznavi žrtev,

– opolnomočiti strokovne delavce v vzgojno-izobraževalnih zavodih pri zaznavanju in obravnavanju nasilja,

– vzpostaviti sodelovanje med vsemi pristojnimi deležniki glede sovravnega govora, tako državnih organov in institucij kot tudi nevladnega sektorja, civilnih iniciativ, interesnih združenj, izobraževalnega, znanstvenega in raziskovalnega sektorja ter ponudnikov interneta in medijev,

³ Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2007–2011 (Uradni list RS, št. 40/07).

⁴ Zakon o policiji (Uradni list RS, št. 66/09 – uradno prečiščeno besedilo, 22/10, 26/11 – odl. US, 58/11 – ZDT-1, 40/12 – ZUJF, 96/12 – ZPIZ-2, 15/13 – ZNPPol in 15/13 – ZODPol).

- uresničiti priporočila Strateškega sveta za preprečevanje sovražnega govora,
- prenoviti zakonske določbe o prepovedi spodbujanja neenakopravnosti in nestrpnosti ter sovraštva,
- za zmanjšanje korupcije in povečanje učinkovitosti javnih naročil izboljšati in poenotiti zakonske določbe in prakse javnega naročanja,
- zagotoviti ustrezne zmogljivosti organov odkrivanja in pregona za odkrivanje, preiskovanje in pregon kriminalitete, povezane s korupcijo,
- za vzpostavitev večje integritete in preglednosti okrepiti medinstitucionalno sodelovanje in izvajanje skupnih projektov, zlasti na področju gospodarske kriminalitete, korupcije in varovanja finančnih interesov Republike Slovenije in Evropske unije v povezavi z evropskimi sredstvi,
- z namenom prepoznave morebitnih sistemskih pomanjkljivosti na posameznih področjih (zdravstvo, prometna infrastruktura, odprava posledic naravnih nesreč in drugi veliki projekti državnega pomena) oblikovati medinstitucionalne (medresorske) strokovne delovne skupine, ki bodo izvedle analize normativne, organizacijske in institucionalne ureditve načrtovanja, priprave in vodenja projektov,
- pripraviti izhodišča za spremljanje uspešnosti poslovanja in delovanja javnih zdravstvenih zavodov, katerih ustanoviteljica je Republika Slovenija, ter ponuditi predloge meril uspešnosti delovanja v zdravstvu v sprejetje ministrstvu, pristojnemu za zdravje,
- opraviti analizo izobraževanj in strokovnih izpopolnjevanj zdravstvenih poklicev v javnih zavodih z ugotovitvijo vira financiranja in morebitnih finančnih transakcij prek različnih društev, ki delujejo v zdravstvu,
- usmeriti ozaveščanje javnosti o družbenih vidikih darovanja organov in tkiv v Republiki Sloveniji, pravicah in dolžnostih ljudi v povezavi z darovanjem in prejetjem organov ter nevarnostih trgovanja s človeškimi organi, tkivi in krvjo,
- izboljšati odpornost proti kibernetičnim grožnjam, ki lahko ogrozijo posameznika, podjetja, državne organe in družbo kot celoto, s povezovanjem deležnikov v nacionalnem sistemu informacijske varnosti in na strateški ravni ter okrepiti sodelovanje med državnimi organi na področju zagotavljanja kibernetične varnosti,
- zagotoviti sodelovanje akademskih raziskovalnih institucij in gospodarstva na državni in tudi mednarodni ravni ter izvajati programe ozaveščanja podjetij o tveganjih kibernetičnega prostora in varni uporabi informacijsko-komunikacijskih tehnologij,
- okrepiti zavedanje o kibernetičnih grožnjah in splošno sposobnost odzivanja nanje,
- zagotoviti izvajanje veljavnih nacionalnih programov ozaveščanja in izobraževanja (Varni na internetu, Center za varnejši internet (SAFE.SI, TOM telefon, Spletno oko)), jih nadgrajevati, razširiti in z njimi nagovarjati nove ciljne skupine uporabnikov,
- vsebine kibernetične varnosti sistemsko vključiti v izobraževalni sistem na vseh ravneh, vzpostaviti mreže srednjih šol za kibernetično varnost,
- v okviru ukrepov digitalnega opismenjevanja okrepiti zavest o prednostih uporabe digitalnih orodij za življenje posameznika in družbo kot celoto ter zaupanje v digitalne tehnologije, razumevanje digitalnih tehnologij ter njihovo odgovorno in varno uporabo,
- zagotoviti ustrezne zmogljivosti organov odkrivanja in pregona za odkrivanje, preiskovanje in pregon kibernetične kriminalitete,
- izdelati analizo stanja v policiji na normativnem, organizacijskem, funkcionalnem in kadrovskem področju z vidika preprečevanja, zgodnjega odkrivanja in učinkovitega preiskovanja kibernetične kriminalitete, vključno z uresničitvijo predlogov,
- izboljšati zavedanje in prepoznavanje lastne vloge večine resorjev, ki se na terenu prvi srečujejo s pojavnimi oblikami radikalizacije, ki lahko vodi v ekstremno nasilje in terorizem,
- razviti program na področju preprečevanja radikalizacije za izdelavo ocene tveganja pri ljudeh, krajih v zvezi z grožnjami za integracijo in nacionalno varnostjo,
- omogočiti učinkovit odvzem premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem ali zaradi njega, in premoženja nezakonitega izvora (urad za odvzem premoženjske koristi – *Asset Recovery Office* (v nadaljnjem besedilu: ARO)) ter zagotoviti učinkovito hrambo in upravljanje zavarovanega in odvzetega premoženja (urad za upravljanje zavarovanega in odvzetega premoženja – *Asset Management Office* (v nadaljnjem besedilu: AMO)),
- vzpostaviti centralizirano evidenco začasno zavarovanega in začasno odvzetega nezakonito pridobljenega premoženja ter oblikovati osrednji organ ARO in osrednji organ AMO,
- nadaljevati aktivno sodelovanje v okviru projektov Evropske večdisciplinarne platforme proti grožnjam kriminala (v nadaljnjem besedilu: EMPACT) za boj proti hudim oblikam organiziranega mednarodnega kriminala v obdobju od leta 2024 do leta 2029,
- nadaljevati zavodno kriminalistične obveščevalne dejavnosti za učinkovito soočenje z varnostnimi izzivi sodobnega kriminala,
- povečati zavedanje o vrednosti prostoživečih ogroženih in/ali zavarovanih vrst, o pravnih in etičnih vidikih trgovine z njimi ter o tveganjih za zdravje in varnost, ki jih prinaša ta trgovina,
- na področju okoljske kriminalitete, predvsem nezakonitega ravnanja in trgovanja z odpadki, okrepiti zmogljivosti nadzornih organov in s tem pripomoči k varovanju okolja in posledično zdravja ljudi,
- sprejeti nacionalno strategijo preprečevanja okoljske kriminalitete,
- sodelovati z mednarodnimi organizacijami in institucijami, in sicer zlasti z Mednarodno organizacijo kriminalistične policije (v nadaljnjem besedilu: Interpol), Evropskim policijskim uradom (v nadaljnjem besedilu: Europol), Evropsko unijo za sodelovanje na področju kazenskega pravosodja (v nadaljnjem besedilu: Eurojust), tujimi varnostnimi in pravosodnimi organi, pa tudi organizacijami in institucijami, ki sodelujejo znotraj svojih pristojnosti pri odkrivanju, preiskovanju ter pregonu storilcev in kriminalnih združb,
- okrepiti operativne zmogljivosti (razvoj prikritih preiskovalnih ukrepov in skupnih čezmejnih policijskih dejavnosti) za preprečevanje, odkrivanje, prepoznavanje in preiskovanje organiziranih kriminalnih skupin in mrež,
- učinkovito črpati evropska sredstva iz Sklada za notranjo varnost (ISF-P) v obdobju 2021–2027,
- pripraviti projekt konceptualnih sprememb organizacije in dela kriminalistične policije na državni in regionalni ravni v smislu organizacijske, normativne in kadrovske reforme.

4. POMEN PREVENTIVNIH DEJAVNOSTI

Za učinkovito preprečevanje kriminalitete je treba v preventivne aktivnosti vključiti različne deležnike na lokalni in državni ravni, v zasebnem sektorju in civilni družbi, saj je kriminaliteta odvisna od številnih dejavnikov v lokalnem, državnem in mednarodnem (globalnem) okolju. Zato je izrednega pomena tudi mednarodno sodelovanje.

Preventivne aktivnosti oziroma ukrepi morajo biti načrtovani in organizirani ter jih morajo izvajati vsi deležniki v družbi. Osredinjati se morajo na storilce, oškodovance (žrtve) in kraj oziroma okoliščine, v katerih se pojavlja kriminaliteta. Ne sme se pozabiti še na ukrepe, ki posredno preprečevalno vplivajo na kriminalne aktivnosti, in sicer na usposobljenost in opremljenost državnih

organov z ustreznimi orodji za učinkovito preprečevanje in odkrivanje varnostnih groženj ali pojavov. Poleg preventivnih aktivnosti v ožjem pomenu imajo preprečevalni učinek tudi represivni ukrepi in nadzorne aktivnosti državnih organov, ki se odzivajo na varnostne izzive in pojave.

Pri oblikovanju varnostnih politik na občinski ravni je nujno vključevati subjekte lokalne skupnosti (občine, redarstva, svete za preventivo in varnost in druge).

Ozaveščanje javnosti je ena od pomembnih preventivnih aktivnosti, ki jo v Republiki Sloveniji krepimo na različne načine, na primer z izobraževanjem, v medijih, na družbenih omrežjih, dogodkih, razstavah in z drugimi pobudami. Za lokalne skupnosti ali državljane ni pomembno, kaj je po mnenju države (varnostni) problem, ampak šteje tisto, kar ocenijo ali čutijo kot problematično. Prav na tem področju imajo tudi preventivne aktivnosti največjo moč in učinek.

Ocenjevanju varnostnih pojavov se daje premajhen pomen. Na podlagi ocen in predlogov bi se morali pripraviti ustrezni (tako preventivni kot represivni) odzivi policije in drugih deležnikov. Temeljiti bi morali na strateških kriminalističnih analitskih izdelkih, znanstvenoraziskovalnih spoznanjih in ugotovitvah nadzornih organov. Država mora spodbujati povezovanje akademskih raziskovalnih institucij in gospodarstva na državni in tudi mednarodni ravni. Pred načrtovanjem ukrepov je treba poznati vzroke, motive in dejavnike, ki vplivajo na gibanje kriminalitete. Ne nazadnje ima tudi zaostritev zakonodaje določen odvračalni učinek na potencialne storilce. K temu pripomore tudi ustrezno delovanje nadzornih organov.

Prepoznavanje varnostnih problemov je ključno za oblikovanje ustreznih ukrepov za zagotavljanje varnosti v lokalni skupnosti. Že v Temeljnih usmeritvah za izdelavo srednjeročnega načrta razvoja in dela policije za obdobje 2023–2027⁵ je Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije poudarilo pomen tako imenovanega rajonskega policista. Prisotnost policije v lokalnem okolju vpliva na občutek varnosti prebivalcev. Prisotnost policista na terenu bo treba nadgraditi tudi s tesnejšo vpetostjo in vključitvijo analitskih enot na regionalni ravni.

Izdana so bila že številna gradiva, ki so bila državljanom in različnim skupnostim predstavljena na različne načine (predavanja, okrogle mize, sodelovanje na sejmskih prireditvah, nastopi v medijih, igre s preventivno vsebino in tako dalje). Z razvojem informacijsko-komunikacijske tehnologije bo treba metode in sredstva preventivnih aktivnosti prilagoditi sodobnim trendom, kot je uporaba različnih družbenih omrežij. Pri tem bo treba aktivnosti prilagoditi ciljnim skupinam (na primer mlajši rajši komunicirajo na daljavo prek elektronskih naprav, starejši pa imajo še vedno raje osebni stik), vključevati strokovnjake, medijsko prepoznavne ljudi, spoznanja na podlagi temeljnih, ciljnih in drugih raziskovalnih programov (na primer Programska skupina Varnost v lokalnih skupnostih) in izkušnje iz mednarodnega sodelovanja.

Preprečevanje, obravnavanje in obvladovanje nasilja morajo biti del javne varnosti tudi v varnostnih programih lokalnih skupnosti, v katerih so s svojim usklajenim delovanjem povezani pristojni organi na državni in lokalni ravni. V občinskih programih varnosti⁶ so določeni politika in akcijski ukrepi izvajanja javne varnosti. Tudi vzgojno-izobraževalni zavodi morajo biti vključeni v varnostne programe lokalnih skupnosti, saj posamezne oblike kriminalitete lahko posežejo tudi v njihovo delovanje, v učne procese in v šolsko okolje. Sočasno morajo vzgojno-izobraževalni zavodi razvijati lasten sistem odpornosti proti nasilju.

Nasilje je splošen družbeni problem, pri čemer obstajajo različne oblike nasilja, vsaka posebej pa vpliva na občutek varnosti in kriminaliteto nasploh. Vsaka grožnja terja svoj pristop in cilj (povzročitelj – žrtev). Vse bolj je aktualno verbalno nasilje v obliki sovražnega govora, ki se pojavlja v vseh porah družbenega življenja. Vzrok takšnega naraščanja je tudi zagotovljena anonimnost, ki jo omogoča spletno komuniciranje. Predsednik Vlade Republike Slovenije je 17. marca 2023 ustanovil Strateški svet za preprečevanje sovražnega govora, ta pa je že pripravil priporočila za vse sorjse. Zagotavljati je treba sodelovanje med vsemi pristojnimi deležniki glede sovražnega govora tako državnih organov in institucij kot tudi nevladnega sektorja, civilnih iniciativ, interesnih združenj, izobraževalnega, znanstvenega in raziskovalnega sektorja, ponudnikov interneta in medijev – posebna vloga bo namenjena praktikom na lokalni ravni.

Tudi proaktivni pristop vseh deležnikov s področja zagotavljanja varnosti na športnih prireditvah je izredno pomemben. Policija je v zadnjih letih usposobila tako imenovane policiste spoterje, ki sodelujejo z navijači in organiziranimi navijaškimi skupinami, športnimi ekipami in organizatorji športnih prireditev ter zagotavljajo varnostno pomembne podatke, ki so potrebni za odločanje o vodenju varovanja ter preprečevanje in umirjanje konfliktnih položajev, ki bi lahko privedli do kršitve javnega reda ali kaznivega dejanja.

Preventivno delovanje bo treba prilagoditi aktualnim pojavnim oblikam kriminalitete: kibernetiski, okoljski, finančnim goljufijam, spolnemu nasilju na spletu in podobno.

Predvsem v javnem sektorju imata integriteta in preglednost delovanja javnih uslužbencev pomembno vlogo, da se uspešno odkrivajo in predvsem prijavljajo kazniva dejanja ter s tem vzpostavlja trajnostna ničelna toleranca do korupcije in drugih odklonskih dejanj. Za zaščito javnih sredstev bo več pozornosti treba nameniti praksam javnega naročanja in jih izboljšati, saj so močno povezane s korupcijo. Izboljšanje teh praks bi lahko pomagalo zmanjšati korupcijo in povečati učinkovitost javnih naročil. Zakoni in prakse javnega naročanja se lahko precej razlikujejo in bi jih bilo treba poenotiti.

Za vzpostavitev večje integritete in preglednosti je pomembno skupno in usklajeno delovanje različnih organov, zato sta med glavnimi rešitvami krepitev medinstitucionalnega sodelovanja in izvajanje skupnih projektov. Ključno je tudi tesno mednarodno sodelovanje v primeru ugotovljenih večjih pomanjkljivosti. S ciljem preprečevanja koruptivnih tveganj morajo organi predlagati določene prilagoditve oziroma dopolnitve veljavne zakonodaje in ustaljenih dosedanjih praks. Nadzorni organi morajo svoje delovanje usmeriti tudi v prepoznavo morebitnih sistemskih pomanjkljivosti.

Področje javnega zdravja spada med najpomembnejše vsebine širšega družbenega življenja in je temelj socialnega in gospodarskega razvoja ter odsev razmer v družbi. Oblikuje se novo področje preventivnega delovanja preprečevanja in zatiranja kriminalitete z vidika ogrožanja javnega zdravja, kar vključuje preprečevanje ponarejanja medicinskih izdelkov ter trgovine z ljudmi in človeškimi organi, tkivi, krvjo in podobno. Nujni so ugotavljanje varnostnih problemov, iskanje rešitev, metod in oblik dela, ki so potrebne za rešitev varnostnih problemov v povezavi s tveganjem za zdravje, ter izvedba celovitega in sistematičnega usposabljanja oziroma ozaveščanja.

Vse hitrejši in stalni razvoj informacijsko-komunikacijskih tehnologij ter njihova najrazličnejša uporaba prinašata koristi za moderno družbo, a obenem vplivata na pojav novih in tehnološko vse bolj dovršenih kibernetiskih groženj. Globalno gledano so

⁵ Dostopno na: <https://www.gov.si/drzavni-organi/ministrstva/ministrstvo-za-notranje-zadeve/o-ministrstvu/direktorat-za-policijo-in-druge-varnostne-naloge/sektor-za-sistemsko-usmerjanje-in-nadzor-policije/>.

⁶ Občinski program varnosti je temeljni strateški dokument, v katerem so opredeljena izhodišča za zagotavljanje varnega in kvalitetnega življenja prebivalcev občine (Smernice za izdelavo občinskega programa varnosti (dokument MNZ), Smernice za izdelavo občinskega programa varnosti, december 2015, dostopen na: <https://www.gov.si/teme/obcinsko-redarstvo/>).

težnje po uporabi informacijsko-komunikacijskih tehnologij za politično, gospodarsko in vojaško prevlado vse izrazitejše. Na drugi strani ta razvoj povzroča tudi ogroženost posameznikov pred kibernetško kriminaliteto. Podobno kot v fizičnem svetu se tudi do kibernetške kriminalitete ne sme biti strpen in jo je treba preganjati. Težava, ki se pojavlja pri spopadanju z njo, je temno polje, ki onemogoča presojo njenega dejanskega stanja. Gre za obliko kriminalitete, ki je žrtve pogosto ne zaznajo ali pa za zaznavo potrebujejo ogromno časa, kar posledično onemogoča učinkovite reakcije in preiskovanje.

Storilci kibernetške kriminalitete lahko kriminalna dejanja izvajajo iz tretjih držav, ob minimalni izpostavljenosti zaradi uporabe tehnik anonimiziranja in izkoriščanja anonimnih plačilnih mehanizmov, zato so žrtve še bolj izpostavljene tveganjem pred zlora-
bo. Ustrezna zaščita informacijsko-komunikacijskega sistema zmanjšuje tveganja in izpostavljenost tega sistema kibernetiskim grožnjam. V prihodnje je treba še krepiti povezanost dveh področij, ki se pogosto obravnavata ločeno, a sta dejansko pomembno prepleteni. To sta kibernetška varnost in zaščita kritične informacijsko-komunikacijske infrastrukture. Obe področji sta seveda tudi povezani s kibernetško kriminaliteto.

Krepiti je treba zavedanje o kibernetiskih grožnjah in splošno sposobnost odzivanja nanje. Pri tem je treba okrepiti in spodbuditi znanstvenoraziskovalne aktivnosti na domenskem področju, predvsem pa študije, s katerimi se bodo bolje razumele značilnosti viktimizacije, vedenje uporabnikov, (splošne in posebne) značilnosti kibernetiskih groženj med uporabniki in organizacijami v Republiki Sloveniji (zasebno in pri delu) ter učinkovitost posameznih varnostnih rešitev. S takim znanjem lahko izboljšamo (preventivno) delovanje organov pregona in uporabnikov. Vsebine kibernetške varnosti je treba vključiti v učne programe izobraževalnih ustanov na vseh ravneh izobraževalnega sistema. Državljanje je treba seznaniti z nevarnostmi in tveganji v kibernetškem prostoru, z načini za njihovo obvladovanje in s tem povezano odgovornostjo vsakega posameznika za lastno varnost. Država vlaga napore in sredstva v digitalno opismenjevanje tako otrok in mladostnikov kot tudi odraslih.

Tudi policija se mora ustrezno prilagoditi temu digitalnemu okolju, da bo lahko tako še naprej opravljala svoje poslanstvo z zagotavljanjem visoke ravni varnosti in bo pomenila »grožnjo« storilcem, da bodo odkriti in preganjani. Imeti mora potrebno znanje o kriminalnem okolju, ki omogoča uporabo učinkovitih kriminalističnih taktik in metod dela pri preprečevanju in preiskovanju kibernetške kriminalitete. Razvoju kriminalitete mora slediti tudi normativna ureditev policijskih pooblastil, ki bo policiji omogočala učinkovito delo.

Slovenska policija pridobiva in zasega velike količine elektronskih in drugih podatkov, ki se hranijo na različnih medijih in v informacijskih sistemih. Te podatke je treba ustrezno obdelati, urediti in s sodobnimi analitskimi orodji iz njih pridobiti informacije oziroma odgovore, ki so pomembni v okviru posamezne preiskave. To od kriminalistične analitike zahteva intenzivno pridobivanje novih znanj in veščin ter nabavo ustrezne programske in strojne opreme.

Pri preprečevanju in omejevanju hujših oblik kriminala je ključno, da policija usmerja svoje aktivnosti na tiste varnostne pojave, ki so najbolj razširjeni ali najresnejše ogrožajo posameznike in družbo ter povzročajo veliko materialno ali nematerialno škodo. Prednostno bo morala kadrovsko okrepiti enote za kriminalistično obveščevalno dejavnost ter poskrbeti za specialistično usposabljanje novih zaposlenih in izpopolnjevanje obstoječih. Delovanje policije v virtualnem svetu je osrednji izziv za kriminalistično obveščevalno dejavnost v prihodnjih letih.

Radikalizacija, ekstremno nasilje in terorizem so med seboj povezani pojavi, ki so za sodobne družbe pomemben izziv. Republika Slovenija v terorističnih napadih v preteklih letih ni bila neposredno prizadeta, vendar pa teroristična dejanja posredno vplivajo na varnostne razmere v državi.

Vse te pojave je treba obravnavati z večdimenzionalnim in večinstitucionalnim pristopom, večji poudarek bo treba nameniti preprečevanju z okrepitevijo strukturnih sprememb, vključevanjem skupnosti in krepitvijo odpornosti.

Da bi preprečili ali zmanjšali nastanek razmer v družbi, ki spodbujajo posameznika, da bi podlegel procesu radikalizacije, ki vodi v nasilni ekstremizem, bo treba okrepiti operativne zmogljivosti pristojnih organov, izboljšati razumevanje tveganja ter nadgraditi mednarodne izmenjave podatkov z drugimi državami in mednarodnimi organizacijami. Ena od bistvenih nalog na tem področju je seznaniti vse ključne deležnike s tem, kaj radikalizacija sploh je, izvajati preventivne aktivnosti, da se prepreči pojav radikalizacije, in uveljaviti dobre rešitve tako na institucionalni kot na lokalni ravni.

Sodobna mednarodna organizirana kriminaliteta je nadnacionalen in globalen pojav mednarodne organizirane združbe. Kriminalno aktivni posamezniki ustvarjajo iz kriminalnih aktivnosti obsežne prihodke. Za učinkovit odvzem premoženja nezakonitega izvora in njegovo upravljanje je pomembno, da ima država poleg sistematično določenega pravnega okvira, ki omogoča čim širši (kazenski, civilni in upravni) nabor poti za odvzem premoženja nezakonitega izvora, vzpostavljene tudi ustrezne organizacijske strukture za odvzem premoženjske koristi, kot je ARO, ter za upravljanje zavarovanega in odvzetega premoženja, kot je AMO. Učinkovitost pri odzivanju pristojnih organov na izzive in težave v zvezi z odvzemom premoženja nezakonitega izvora bo izboljšana, ko bo za naloge njegovega odkrivanja, odvzema in upravljanja vzpostavljen celovit organizacijski in funkcionalni okvir, v katerem bo delovanje pristojnih organov na tem področju povezano in usklajeno.

Policija ocenjuje, da z veljavnimi zakonskimi pooblastili na področju izvajanja prikritih preiskovalnih ukrepov ne more učinkovito in uspešno preprečevati, odkrivati in preiskovati hudih in organiziranih oblik kriminalitete. Kriminalistična policija bo morala spremeniti dozdajšnji način vodenja preiskav proti zmeraj bolj organizirani kriminalni združbi, in sicer z ustanavljanjem manjših homogenih preiskovalnih skupin, ki se bodo ukvarjale samo s preiskavo najhujših oblik organizirane kriminalitete. Tako kot se bo morala reorganizirati kriminalistična policija, pa se pričakuje tudi od drugih državnih organov, da se bodo po potrebi ustrezno prilagodili novim varnostnim izzivom, da bi bilo njihovo delo bolj učinkovito.

Vlada Republike Slovenije je na več področjih že ustanovila medresorske delovne skupine, ki pripravljajo usklajene predloge za krepitev učinkovitosti politik in ukrepov za boj proti posameznim zvrstem kriminalitete.

Deležnik zagotavljanja varnosti so tudi detektivi in subjekti zasebnega varovanja, ki lahko prispevajo k učinkovitejšemu spopadanju s kriminaliteto. Sodelovanje med vsemi deležniki notranje varnosti bi lahko prispevalo k učinkovitejšemu boju proti kriminaliteti.

5. METODOLOGIJA ZA IZDELAVO ReNPPZK24–28 IN PODLAGE ZANJO

Pri pripravi ReNPPZK24–28 se je ohranila metodologija ReNPPZK19–23, kar zagotavlja njeno vključitev v strateške in razvojne cilje Republike Slovenije ob sočasnem upoštevanju strateških programov na mednarodni ravni in proaktivni vključenosti vanje, na izvedbeni ravni pa zagotavlja sledljivost uresničitve zastavljenih ciljev in trajnost dejavnosti pri preprečevanju in zatiranju kriminalitete.

Pri pripravi gradiva je bila ReNPPZK19–23 nadgrajena z aktualnimi vsebinami. Nadaljujejo se aktivnosti pri nekončanih strategijah ali strategijah, ki terjajo kontinuirano dolgoročno delo. Za vsak prepoznan problem je naveden opis problema in vzroki

za takšno stanje ter so nakazane mogoče rešitve za dosego postavljenih ciljev. V okviru vsake strategije oziroma programa so določene ključne dejavnosti in ukrepi, nosilec načrtovanih dejavnosti in vsi sodelujoči, roki za izvedbo strategije oziroma programa in kazalniki za merjenje uspešnosti izpolnjenih nalog.

Za pripravo ReNPPZK24–28 je bila ustanovljena medresorska delovna skupina, v kateri so bili predstavniki vseh ministrstev in predstavnica Inštituta za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani.

Podlaga za pripravo ReNPPZK24–28 so bili področni resorni programi ter načrti in drugi akti, ki so že določali ukrepe, in naloge, ki lahko vplivajo na preprečevanje kriminalitete. Upoštevani so bili različni resorni strateški dokumenti in programi dela, povezani s preprečevanjem kriminalitete. Na mednarodni ravni so bili upoštevani akti in dokumenti Organizacije združenih narodov (v nadaljnjem besedilu: OZN), Evropske unije, Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi (v nadaljnjem besedilu: OVSE) in Sveta Evrope.

Republika Slovenija je v zadnjih letih sprejela več resolucij na posameznih področjih, zato ReNPPZK24–28 ne posega na druga področja. Zlasti je to pomembno za področje problematike tvegane rabe alkohola, drog in drugih psihoaktivnih snovi, ki je opredeljeno v Resoluciji o nacionalnem programu na področju prepovedanih drog 2023–2030 (ReNPPD23–30).⁷ V Resoluciji o nacionalnem programu duševnega zdravja 2018–2028 (ReNPZD18–28)⁸ sta med prednostnimi temami alkohol in duševno zdravje. Problematiko varstva okolja obravnava že Resolucija o nacionalnem programu varstva okolja za obdobje 2020–2030 (v nadaljnjem besedilu: ReNPVO20-30).⁹

6. MEDNARODNO ODZIVANJE NA KRIMINALITETO

6.1 Evropska unija

6.1.1 Lizbonska pogodba

Pogodba o Evropski uniji in Pogodba o delovanju Evropske unije (v nadaljnjem besedilu: Lizbonska pogodba)¹⁰ sta v letu 2009 postavili pomemben primarni pravni okvir sodelovanja držav članic pri preprečevanju in zatiranju kriminalitete.

Lizbonska pogodba je v delovanje Evropske unije prinesla številne novosti, med njimi večjo demokratičnost procesov odločanja v Evropski uniji, številne institucionalne spremembe in višje standarde varstva človekovih pravic. Bistvene novosti so bile prav v pravosodju in notranjih zadevah.

Ukrepi za notranjo varnost, s katerimi so države članice Evropske unije boljše usposobljene za varovanje svobode, varnosti in pravic, so neposredno povečali učinkovitost boja proti kriminaliteti in terorizmu. Največja pridobitev Lizbonske pogodbe je pravni temelj, ki s prenosom uredb in direktiv v zakonodajo držav članic omogoča policijsko in pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah in s tem neposredno veljavo, kar pripomore k skladnejšemu razvoju skupnih okvirov za preprečevanje in zatiranje kriminalitete. S tem je bila Evropski komisiji in Sodišču Evropske unije dana večja vloga za nadzor nad ustreznim izvajanjem sprejetih zakonodajnih aktov v državah.

Europol je dobil ključno vlogo pri podpori pristojnim državnim organom, določenim za zatiranje kriminalitete. Njegova vloga je podpirati in krepiti dejavnosti policijskih organov in drugih služb kazenskega pregona držav članic ter njihovo sodelovanje pri preprečevanju hudih oblik kriminalitete, ki vplivajo na dve državi članici ali več, terorizma in oblik kriminalitete, ki vplivajo na skupni interes politike Evropske unije, ter pri boju proti njim.

Ključna novost Lizbonske pogodbe je ustanovitev Stalnega odbora za operativno sodelovanje na področju notranje varnosti (COSI). Namenjen je krepitvi sodelovanja in boljšemu usklajevanju operativnih ukrepov glede notranje varnosti med državami članicami Evropske unije. V tem okviru poteka usklajevanje ukrepov pri policijskem in carinskem sodelovanju, varovanju zunanjih meja in pravosodnem sodelovanju v kazenskih zadevah. Stalni odbor znotraj Evropske unije zagotavlja pospeševanje in krepitve operativnega sodelovanja pri notranji varnosti, v njem pa sodelujejo države članice ter institucije in agencije Evropske unije.

6.1.2 Ocena ogroženosti glede organizirane kriminalitete v Evropski uniji

Države članice so sprejele sklepe Sveta o oblikovanju in izvajanju političnega cikla Evropske unije za organizirani kriminal in hude oblike mednarodnega kriminala (dokument Sveta 15358/10), na podlagi katerega se določajo prednostne dejavnosti.

Politični cikel Evropske unije za boj proti hudim oblikam organizirane mednarodne kriminalitete je metodologija, ki jo je leta 2010 določila Evropska unija in je namenjena boju proti najpomembnejšim grožnjam v povezavi s kriminaliteto, s katerimi se spopada Evropska unija. Vsak cikel traja štiri leta in prispeva k izboljšanju usklajevanja določenih prednostnih nalog na področju kriminalitete in sodelovanja pri teh nalogah. S kriminaliteto povezane grožnje se ugotavljajo na podlagi kriminalističnoobveščevalnih informacij (Europolova ocena ogroženosti zaradi hudih oblik organizirane kriminala – SOCTA 2021), nato pa se opredelijo na politični ravni kot sklepi Sveta o določitvi prednostnih nalog Evropske unije v boju proti hudim kaznivim dejanjem in organiziranemu kriminalu za politični cikel 2022–2025 (dokument Sveta 8665/21). Evropska komisija, države članice, države s sklenjenimi sporazumi o sodelovanju z Europolom in agencije Evropske unije pripravijo večletne strateške načrte, ki se izvajajo z operativnimi akcijskimi načrti za posamezno prednostno nalogo in se od vključno leta 2024 sprejemajo za dve leti. Navedeni načrti vključujejo skupne ukrepe držav članic, ki se izvajajo kot projekti EMPACT. Države članice, institucije in agencije Evropske unije so s tem zavezane k upoštevanju ugotovitev in opredeljenih prioritet ter k njihovem vključevanju v svoje dejavnosti za preprečevanje in zatiranje kriminalitete.

6.1.3 Strateški ukrepi Evropske unije kot odziv na posamezne vrste kriminalitete

Države članice Evropske unije so sprejele strateške dokumente, ki so usmerjeni k skupnemu pristopu za določeno vrsto kriminalitete. Med pomembnejšimi so:

– Strategija EU za varnostno unijo za obdobje 2020–2025, št. COM/2020/605 final z dne 24. julija 2020, ki zajema štiri ključne točke: 1) varnostno okolje, primerno za prihodnost, 2) obravnavanje pojavljajočih se groženj, 3) zaščita Evropejk in Evropejcev pred terorizmom in organiziranim kriminalom ter 4) trden evropski varnostni ekosistem,

⁷ Resolucija o nacionalnem programu na področju prepovedanih drog 2023–2030 (Uradni list RS, št. 75/23).

⁸ Resolucija o nacionalnem programu duševnega zdravja 2018–2028 (Uradni list RS, št. 24/18).

⁹ Resolucija o nacionalnem programu varstva okolja za obdobje 2020–2030 (Uradni list RS, št. 31/20 in 44/22 – ZVO-2).

¹⁰ Prečiščeni različici Pogodbe o Evropski uniji in pogodbe o delovanju Evropske unije (UL C 202/1, 7. junij 2016, str. 13–46).

– Strategija EU za boj proti organiziranemu kriminalu za obdobje 2021–2025, št. COM/2021/170 Final z dne 14. aprila 2021, ki zajema štiri ključne točke: 1) spodbujanje sodelovanja na področju kazenskega pregona in pravosodja, 2) učinkovite preiskave: razbijanje struktur organiziranega kriminala in reševanje visokoprioritetnih zločinov, 3) odprava dobička, ustvarjenega z organiziranim kriminalom, in preprečevanje vdora okuženega denarja v legalno gospodarstvo in družbo ter 4) prilagoditev kazenskega pregona in sodstva digitalni dobi,

– Agenda in akcijski načrt EU za boj proti drogam za obdobje 2021–2025, št. COM(2020) 606 final z dne 24. julija 2020,

– Strategija EU za učinkovitejši boj proti spolni zlorabi otrok, št. COM(2020) 607 final z dne 24. julija 2020,

– Akcijski načrt EU glede trgovine s strelnim orožjem za obdobje 2020–2025, št. COM(2020) 608 final z dne 24. julija 2020,

– Agenda EU za boj proti terorizmu: predvidevanje, preprečevanje, zaščita in odzivanje, št. COM(2020) 795 final z dne 9. decembra 2020,

– Strategija EU na področju drog za obdobje 2021–2025, št. 14178/20 z dne 18. decembra 2020,

– Strategija EU za boj proti trgovini z ljudmi (2021–2025), št. COM(2021) 171 final z dne 14. aprila 2021,

– Akcijski načrt EU za boj proti tihotapljenju migrantov (2021–2025), št. COM(2021) 591 final z dne 29. septembra 2021,

– Pakt o migracijah in azilu, št. COM(2020) 609 final z dne 23. septembra 2020,

– Resolucija Evropskega parlamenta z dne 16. septembra 2021 s priporočili Komisiji o opredelitvi nasilja na podlagi spola kot novega področja kriminala, vključenega na seznam iz člena 83(1) PDEU (2021/2035(INL)),

– Unija enakosti: strategija za enakost spolov za obdobje 2020–2025, št. COM(2020) 152 final z dne 5. marca 2020,

– Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini, št. COM(2022) 105 final z dne 8. 3. 2022.

Zakonodajni akti

– Direktiva 2011/92/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. decembra 2011 o boju proti spolni zlorabi in spolnemu izkoriščanju otrok ter otroški pornografiji in nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2004/68/PNZ, UL L št. 135 z dne 17. 12. 2011, str. 1,

– Direktiva (EU) 2023/977 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 10. maja 2023 o izmenjavi informacij med organi preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj držav članic ter razveljavitvi Okvirnega sklepa Sveta 2006/960/PNZ, UL L št. 134 z dne 22. 5. 2023, str. 1,

– Uredba (EU) 2016/794 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. maja 2016 o Agenciji Evropske unije za sodelovanje na področju preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj (Europol) ter nadomestitvi in razveljavitvi sklepov Sveta 2009/371/PNZ, 2009/934/PNZ, 2009/935/PNZ, 2009/936/PNZ in 2009/968/PNZ, UL L št. 135 z dne 24. 5. 2016, str. 53, in Uredba (EU) 2022/991 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 8. junija 2022 o spremembi Uredbe (EU) 2016/794 v zvezi s sodelovanjem Europola z zasebnimi strankami, obdelavo osebnih podatkov s strani Europola pri podpiranju preiskav kaznivih dejanj in vlogu Europola pri raziskavah in inovacijah, UL L št. 169 z dne 27. 6. 2022, str. 1,

– Uredba (EU) 2021/784 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2021 o obravnavanju razširjanja terorističnih spletnih vsebin, UL L št. 172 z dne 17. 6. 2021, str. 79,

– Priporočilo Sveta (EU) 2022/915 z dne 9. junija 2022 o operativnem sodelovanju na področju preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj.

Te strategije in druge dokumente je treba šteti za operativne, akcijsko usmerjene instrumente posameznih politik, ki jih morajo pristojni organi držav članic izvajati v skladu s svojo zakonodajo in upoštevati pri načrtovanju svojih dejavnosti.

Ključno sporočilo vseh strateških dokumentov je, da pristojni resorji aktivno sodelujejo z drugimi državami, hkrati pa k sodelovanju pritegnejo vse druge državne organe, da se zagotavlja večagencijski pristop pri preprečevanju in zatiranju kriminalitete. Poudarja se tudi, da je zelo uspešen instrument za preprečevanje in zatiranje kriminalitete odvzem premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem, ali drugega premoženja, povezanega s kaznivimi dejanji.

6.2 OZN

OZN kot svetovna mednarodna organizacija v skladu z načelom vzpostavljanja in zagotavljanja pravne države izvaja dejavnosti za razvoj, promocijo in uveljavitev mednarodnih norm in standardov mednarodnega prava. Dejavnosti OZN za preprečevanje kriminalitete in obravnavanje storilcev kaznivih dejanj so usmerjene v iskanje skupnih rešitev za zatiranje in preprečevanje različnih oblik kriminalitete na svetovni ravni. Znotraj te organizacije deluje tudi Urad Združenih narodov za droge in kriminal (UNODC) kot svetovni akter za boj proti prepovedanim drogam, terorizmu, mednarodni kriminaliteti in korupciji. Deklaracija Združenih narodov za novo tisočletje (A/RES/55/2, 8. plenarno zasedanje Generalne skupščine Združenih narodov, točka VIII/30) je zavezala države članice k razvojnim ciljem, na podlagi katerih si morajo zelo prizadevati za zatiranje vseh oblik transnacionalne kriminalitete, razvijati ukrepe za boj proti drogam in uskladiti dejavnosti proti mednarodnemu terorizmu in drugim transnacionalnim grožnjam. Republika Slovenija je ratificirala vse ključne mednarodne pravne akte OZN, prav tako pa kot članica organizacije upošteva vse strateške dokumente in dejavnosti, ki izhajajo iz njih, ter jih vključuje v razvojne načrte in dejavnosti pristojnih organov.

6.3 OVSE

OVSE je največja regionalna organizacija, ki temelji na sodelovanju in celostnem obravnavanju problemov. Njene glavne naloge so krepitev zaupanja in varnosti, zgodnje opozarjanje, preventivna diplomacija, preprečevanje konfliktov, pokonfliktna obnova, varstvo človekovih pravic, nadzor nad orožjem, krepitev civilne družbe, demokratizacija, vzpostavitev institucij, opazovanje volitev, vzpostavitev sodnega sistema, usposabljanje policije ter boj proti terorizmu, organizirani kriminaliteti in trgovini z ljudmi. OVSE tako kot evropska regionalna organizacija spodbuja izvajanje mednarodnih pravnih aktov med državami članicami te organizacije ter na podlagi drugih strateških dokumentov spodbuja razvoj dejavnosti za preprečevanje in zatiranje oblik kriminalitete, ki zahtevajo skupen pristop v širši regiji. Republika Slovenija je njena aktivna članica in tako njeni pristojni organi vključujejo sprejete razvojne dokumente v svoje dejavnosti in naloge.

6.4 Svet Evrope

Temeljni cilj držav članic Sveta Evrope je ustvariti skupen demokratičen in pravni prostor na vsej evropski celini ob spoštovanju ključnih vrednot: človekovih pravic, demokracije in vladavine prava. Glavne naloge Sveta Evrope so varstvo človekovih pravic, demokracije in pravne države, ozaveščanje ljudi ter spodbujanje razvoja evropske kulturne identitete in raznolikosti, iskanje skupnih

rešitev za težave, s katerimi se srečuje evropska družba (diskriminacija manjšin, sovraštvo do tujcev, nestrpnost, varstvo okolja, bioetika, trgovina s ljudmi, organizirana kriminaliteta, nasilje nad otroki in tako dalje), pomoč pri utrjevanju demokratičnih sistemov v Evropi s podporo političnim, zakonodajnim in ustavnim reformam.

Z namenom preprečevanja in zatiranja različnih transnacionalnih oblik kriminalitete so države članice Sveta Evrope sprejele več mednarodnih pogodb, ki vzpostavljajo skupne standarde in pravne okvire za preprečevanje, odkrivanje, preiskovanje in pregon določenih oblik kriminalitete, te so:

- Evropska konvencija o uresničevanju otrokovih pravic, Zakon o ratifikaciji Evropske konvencije o uresničevanju otrokovih pravic, Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 26/99,
- Konvencija Sveta Evrope o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolno zlorabo, podpisana 25. oktobra 2007 (Lanzarotska konvencija), Zakon o ratifikaciji Konvencije Sveta Evrope o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolno zlorabo, Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 13/13. Konvencija je začela veljati 1. septembra 2010, za Slovenijo pa 1. aprila 2014 (glejte tudi Council of Europe Treaty Series, No. 201),
- Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima, podpisana 7. aprila 2011 (Istanbulska konvencija),
- Konvencija Sveta Evrope o integriranem pristopu k varnosti, varovanju in storitvam na nogometnih tekmah in drugih športnih prireditvah, Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 8/20,
- Kazenskoppravna konvencija o korupciji, Uradni list RS, št. 26/00 – Mednarodne pogodbe, št. 7/00,
- Dodatni protokol h Kazenskoppravni konvenciji o korupciji, Uradni list RS, št. 62/04 – Mednarodne pogodbe, št. 17/04,
- Evropska konvencija o zatiranju terorizma, Uradni list RS, št. 96/00 – Mednarodne pogodbe, št. 27/00,
- Protokol, s katerim se spreminja evropska konvencija o zatiranju terorizma, Uradni list RS, št. 41/04 – Mednarodne pogodbe, št. 14/04,
- Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju terorizma, Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 16/09,
- Dodatni protokol h Konvenciji Sveta Evrope o preprečevanju terorizma, Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 13/19,
- Konvencija o kibernetiski kriminaliteti, Uradni list RS, št. 62/04 – Mednarodne pogodbe, št. 17/04,
- Dodatni protokol h Konvenciji o kibernetiski kriminaliteti, ki obravnava inkriminacijo rasističnih in ksenofobičnih dejanj, storjenih v informacijskih sistemih, Uradni list RS, št. 62/04 – Mednarodne pogodbe, št. 17/04,
- Konvencija Sveta Evrope o integriranem pristopu k varnosti, varovanju in storitvam na nogometnih tekmah in drugih športnih prireditvah, sklenjena v Saint-Denisu 3. julija 2016, Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 179/20.

6.5 Regionalne in dvostranske pobude sodelovanja

V skladu z ReSNV-2 in drugimi strateškimi dokumenti Republike Slovenije, Evropske unije, OZN in drugih mednarodnih organizacij ter pobud o sodelovanju držav za namene zatiranja kriminalitete je za uspešnost pristojnih organov nujno čezmejno sodelovanje. Tako se spodbuja aktivno sodelovanje v mednarodnih organizacijah ali pri drugih pobudah držav, ki podpirajo dejavnosti za zatiranje kriminalitete in zagotavljanje javne varnosti v ožjih geografskih regijah.

7. PODROČJA PREPREČEVANJA IN ZATIRANJA KRIMINALITETE

7.1 Varnost v lokalnih skupnostih

7.1.1 Opis problema

Varnost v lokalnih skupnostih je pomembna tema, ki se nanaša na različne vidike, vključno z zagotavljanjem varnosti ter preprečevanjem kriminalitete in sodelovanjem med različnimi deležniki. Razumeti jo je treba v najširšem pomenu, ki presega delovanje samo enega ali dveh deležnikov, ampak temelji na »človekocentričnem«
pojmovanju in zaznavanju varnosti. Z drugimi besedami, ni ključno, kaj država meni, da je (varnostni) problem, ampak tisto, kar kot problematično ocenijo v lokalnih skupnostih. Država je z decentralizacijo pristojnosti za zagotavljanje prometne varnosti ter javnega reda in miru prenesla določene naloge na občine in redarske službe.

Varnost v lokalnih skupnostih se kontinuirano uveljavlja kot ena od ključnih prednostnih nalog države, saj njen vpliv seže globoko v kakovost življenja in blaginjo vseh prebivalcev. Soočanje z nenehnimi in novimi varnostnimi izzivi zahteva celostno in proaktivno oblikovanje strategij, ki kriminaliteto na lokalni ravni ne le obravnavajo, temveč jo tudi aktivno preprečujejo in zatirajo. Učinkovitost policijskega dela se kaže tudi v njegovi sposobnosti, da je prisotno v skupnosti ter da z njo sodeluje pri prepoznavanju težav in odpravi vzrokov, ki do teh vodijo. V preteklosti si je policija prizadevala vzpostavljati ustrezen stik z državljani in lokalno skupnostjo, pri čemer je bila uspešnost teh prizadevanj spremenljiva ter pogosto odvisna od družbene ureditve in pozornosti, ki jo je država namenjala tej problematiki. V prihodnosti se bodo pojavljali ključni izzivi, ki vključujejo pritegovanje lokalnega prebivalstva k sodelovanju v prizadevanjih za povečanje varnosti, utrjevanje uvajanja in izvajanja filozofije policijskega dela v skupnosti ter zagotavljanje visoke stopnje integritete v partnerskem sodelovanju na vseh ravneh.

Trenutno je pri delovanju policije v lokalnih skupnostih poudarek predvsem na izvajanju preventivnih aktivnosti v ožjem pomenu in represivnih nalog, s čimer se policija odziva na že obstoječe varnostne izzive in pojave. Premajhen pomen in vloga pa sta namenjena ocenjevanju varnostnih pojavov in oblikovanju predlogov, kako se nanje odzvati, na podlagi ocen in predlogov bi se namreč lahko pripravili ustrezni odzivi policije, tako preventivni kot represivni. Tak pristop temelji na strateških kriminalističnih analitskih izdelkih, kar pa zahteva tesnejšo vpetost in vključitev analitskih enot na regionalni ravni pri delovanju policije v lokalni skupnosti.

Preprečevanje, obravnava in obvladovanje nasilja morajo biti del javne varnosti tudi v varnostnih programih lokalnih skupnosti, v katerih so s svojim usklajenim delovanjem povezani pristojni organi na državni in lokalni ravni. V občinskih programih varnosti so določeni politika in akcijski ukrepi izvajanja javne varnosti. Vzgojno-izobraževalni zavodi morajo biti vključeni v varnostne programe lokalnih skupnosti, saj posamezne oblike kriminalitete lahko posežejo tudi v delovanje vzgojno-izobraževalnih zavodov, v učne procese in šolsko ozračje. Sočasno vzgojno-izobraževalni zavodi razvijajo lasten sistem odpornosti proti nasilju.

Okoljska kriminaliteta in z njo povezane kršitve so vse bolj zaskrbljujoča in pereča državna, regijska in globalna grožnja posameznikom in družbi. Pogosto imajo okoljska kazniva dejanja dolgotrajne in nepopravljive čezmejne učinke ter vpliv na zdajšnje in prihodnje generacije. Nezanemarljiv je tudi vpliv na splošno varnostno sliko v državi.

Podnebne spremembe in okoljska kriminaliteta so postali neizpodbitno dejstvo. Velik del Republike Slovenije je avgusta 2023 z brutalno močjo občutil posledice podnebnih sprememb s poplavami, ki so določena območja popolnoma uničile. Leto prej smo se

borili s požarom epskih razsežnosti na Krasu. Narava se spreminja zaradi negativnih dejavnosti človeka. Zaradi posledic zastrupljanja okolja izginjajo rastlinske in živalske vrste ter umirajo ljudje. Človekov mačehovski odnos do narave je dosegel kritično mejo.

Okoljska kriminaliteta, predvsem pa področje nezakonitega pošiljanja nevarnih in nenevarnih odpadkov, postaja eden od najdonosnejših nezakonitih poslov na območju Evropske unije. Nezakonita trgovina in prevoz nevarnih in nenevarnih odpadkov pomeni potencialno veliko ogroženost za okolje in družbo. Organizirane kriminalne združbe poskušajo prevzeti družbe, ki se zakonito ukvarjajo s prometom z odpadki, ter prodreti vanje in pod krinko zakonitosti nadaljevati nezakonite aktivnosti. Gre za povsem nove pojavne oblike kriminalitete v smislu atipičnosti za klasične preiskovalce organizirane kriminalitete, kar ta dejanja postavlja na veliko višjo raven zahtevnosti. Kazenskopravno varstvo okolja je zadnji branik nezakonitih dejanj človeka zoper okolje in naravo.

7.1.2 Vzroki

Varnostni problemi v lokalnih skupnostih se lahko pojavijo na različnih področjih v obliki kaznivih dejanj, vandalizma, nasilja, terorizma, prometnih nesreč in podobno. Prepoznavanje varnostnih problemov je ključno za oblikovanje ustreznih ukrepov za zagotavljanje varnosti v lokalni skupnosti. Med znake, ki lahko kažejo na varnostne probleme v lokalni skupnosti, spadajo:

- povečano število kaznivih dejanj v lokalni skupnosti,
- povečano število prometnih nesreč,
- povečano število dejanj vandalizma in poškodb javne lastnine,
- povečano število kršitev javnega reda in miru ter drugih prekrškov,
- povečano število pritožb prebivalcev o neustreznem ravnanju drugih prebivalcev ali institucij,
- naraščanje nezaposlenosti in revščine,
- povečani občutki ogroženosti in varnostno samoorganiziranje občanov,
- upadanje varnostne kulture zaradi nepripravljenosti fizičnih in pravnih oseb v lokalnem okolju, da na demokratičen in zakonit način pripomorejo k preprečevanju nasilja in kriminalitete v svojem bivalnem in delovnem okolju, zasebnem in javnem prostoru.

Policija je v preteklih letih okrepila preventivne aktivnosti na različnih področjih dela. Izdelana so bila številna gradiva, ki so bila državljanom in različnim skupnostim predstavljena na različne načine (predavanja, okrogle mize, sodelovanje na sejemskih prireditvah, nastopi v medijih, igre s preventivno vsebino in tako dalje). Glavni nosilci teh aktivnosti na lokalni ravni so bili policisti, vodje policijskih okolišev, na višjih ravneh pa so dejavnosti usklajevali posamezni inšpektorji in delavci policijskih uprav in Generalne policijske uprave. Z zavedanjem, da preventivno delo ni dovolj za uspešno in učinkovito policijsko delo v skupnosti, je treba zagotoviti celovit pristop k policijskemu delu, kar pomeni, da je treba učinkovito in uspešno izvajati preventivne in represivne naloge, da bodo interesi in potrebe lokalne skupnosti kar najbolj zadovoljeni. Policijsko delo v skupnosti ne sme biti le preventivne narave, ampak mora vključevati tudi učinkovite represivne ukrepe. Te dejavnosti morajo biti usmerjene v hitro zaznavo in odpravo varnostnih težav, kar neposredno vpliva na občutek varnosti med prebivalstvom.

Problematično je, ker ljudje o problemih velikokrat molčijo, zlasti če niso neposredno prizadeti. Zato jih bo treba opolnomočiti, da znajo tudi sami prepoznavati varnostna tveganja in grožnje ter pravočasno obveščati pristojne organe ali institucije o njih, da se lahko čim hitreje odzivajo in ukrepajo pri zagotavljanju varnosti v lokalni skupnosti. Na drugi strani zaradi kadrovske stiske policije ni pristnega stika vodje policijskega okoliša s prebivalci v posamezni lokalni sredini, kot so ga v preteklosti vzdrževali tako imenovani rajonski policisti. Pri tem pa je treba znova opozoriti na problematiko upadanja varnostne kulture in demokratičnega deficita zaradi nepripravljenosti fizičnih in pravnih oseb v lokalnem okolju, da na demokratičen in zakonit način sodelujejo pri preprečevanju nasilja in kriminala v svojem bivalnem in delovnem okolju, zasebnem in javnem prostoru. Seveda so pri tem tudi svetle izjeme, ko posamezne občine v prizadevanjih za varnost na lokalni ravni proaktivno delujejo in ustanavljajo varnostne sosvete za različna področja, vendar so to še vedno izjeme, ki bi dejansko morale biti pravilo za vse občine, njihove prebivalce ter fizične in pravne osebe v lokalni skupnosti. To nikakor ni kritika lokalne samouprave, ampak je odraz dejanskega stanja z navedenimi vzroki in problemi varnosti v lokalnih skupnostih.

V zadnjih letih je policija sicer okrepila svoje preventivne aktivnosti, vendar pa bi bila za celostno in učinkovito obravnavo varnostnih zadev potrebna dodatna analitična podpora v smeri ugotavljanja varnostnih problemov, razvijanja strategij ter prepoznavanja optimalnih metod in oblik dela, ki bi bile najučinkovitejše za njihovo reševanje. Ta izziv se še posebej izraža na regionalni ravni, kjer bi lokalnim policijskim enotam analitična podpora omogočila bolj usmerjeno, strateško in učinkovito delovanje v smeri boljšega prepoznavanja varnostnih problemov ter njihovega analiziranja in reševanja, kar bi prispevalo k večji učinkovitosti policijskega dela v lokalnih skupnostih.

Vsako lokalno okolje ima edinstveno strukturo, dinamiko in niz varnostnih izzivov, ki izhajajo iz različnih dejavnikov, kot so demografska sestava, gospodarska struktura, kulturni vzorci, zgodovinske okoliščine in zemljepisne značilnosti. Razumevanje teh posebnosti in prilagajanje strategij na podlagi teh edinstvenih značilnosti je ključno za razvoj učinkovitih in ciljno usmerjenih varnostnih rešitev. Strateška kriminalistična analitika ima ključno vlogo v razkrivanju lokalnih posebnosti, saj omogoča globoko in obsežno razumevanje varnostnih vzorcev, trendov in dejavnikov, ki vplivajo na varnostno sliko v določeni skupnosti. Do zdaj je bila njena uporaba omejena skoraj izključno na načrtovanje delovanja policije na državni in mednarodni ravni, premajhen pomen pa je imela pri delovanju policije na regionalni in lokalni ravni. V sodobnih policijskih pristopih delovanja so strateški kriminalistični analitski izdelki ključni dejavnik pri načrtovanju in usmerjanju dela, njihova trenutna uporaba v slovenski policiji na regionalni in lokalni ravni pa je zelo omejena.

Pomanjkanje analitičnih zmogljivosti in strokovnjakov na tem področju lahko privede do vpeljave nepravilnih rešitev, zapoznelega odzivanja na varnostne probleme in nezmožnosti prepoznavanja varnostnih vzorcev. Prav tako je ključnega pomena zagotoviti potrebna orodja in tehnologijo za podporo analitičnega dela in omogočanje boljše komunikacije ter deljenje podatkov med različnimi deležniki. Razvoj in nadgradnja strateške kriminalistične analitike na regionalni ravni nista le priporočljiva, ampak nujna, da bi bili varnostni ukrepi tudi v lokalnem okolju učinkoviti, fleksibilni in pravočasni.

7.1.3 Rešitve

Sodelovanje z lokalno skupnostjo mora biti prilagojeno dejanskim oziroma pričakovanim varnostnim problemom. Biti mora pravočasno in izvedeno tako, da bo učinkovito in bo izboljšalo varnost na nekem območju. Za varnost v lokalnih skupnostih skrbijo različni deležniki. Za dobro sodelovanje vseh deležnikov je treba vzpostaviti ustrezna partnerstva za doseganje skupnih ciljev. Boljše ozaveščanje in občutljivost v družbi ter spodbujanje pozitivnih družbenih norm in vrednot lahko pripomore k hitrejšemu zaznavanju varnostnih pojavov.

Skupna izvedba občinskih programov varnosti v lokalnem okolju vključuje vzpostavljanje varnega okolja z jasnimi pravili in posledicami neprimernih ravnanj (protokoli), spodbujanje vključujočega delovanja, zagotavljanje pomoči in podpore učečim se, izobraževanje in usposabljanje zaposlenih v vzgojno-izobraževalnih zavodih, vključevanje staršev, predstavnikov lokalnih skupnosti in drugih deležnikov v pripravo varnostnih načrtov, zagotavljanje varnih šolskih poti, mreženje in sodelovanje vzgojno-izobraževalnih zavodov, sodelovanje pri načrtovanju kriznih načrtov in zagotavljanje rednih ovrednotenj.

Vzgojno-izobraževalni zavodi so prostorsko in varnostno vpeti v lokalne skupnosti. Zagotavljanje varnega in spodbudnega učnega okolja je tesno povezano z zagotavljanjem javne varnosti v lokalnem okolju, zato je pristop, ki vključuje sodelovanje zaposlenih v vzgojno-izobraževalnih zavodih, staršev, lokalnih oblasti, policije in drugih deležnikov, nujen del programov javne varnosti v lokalnih skupnostih.

Vzpostavitev in nadgradnja analitičnih zmogljivosti policije bi omogočala hitro in učinkovito prepoznavanje varnostnih problemov ter razvijanje in uveljavitev ustreznih rešitev, metod in oblik dela v lokalnih skupnostih. Uveljavitev naprednih analitičnih orodij in metodologij bi policiji omogočila zgodnjo prepoznavo potencialnih varnostnih tveganj in problemov ter s tem proaktiven odziv.

Detektivi in subjekti zasebnega varovanja imajo lahko pomembno vlogo v ozaveščanju skupnosti o pomenu prijavljanja varnostnih težav, če aktivno sodelujejo z lokalnimi skupnostmi (v sklopu varnostnih svetov/sosvetov, komisij in podobno).

Mogoče rešitve za zagotavljanje varnosti v lokalnih skupnostih so:

- usklajeno sodelovanje med organi in službami: Za varnost lokalnih skupnosti skrbijo različni deležniki, vključno z organi in službami na vseh ravneh (državni in lokalni). Policija ima praviloma glavno vlogo pri zagotavljanju lokalne varnosti,
- vzpostavitev partnerstev za doseganje ciljev: Pomembno je dobro sodelovanje med predstavniki občine in policije, zlasti pri izdelavi občinskih programov varnosti¹¹ in delovanju varnostnih svetov/sosvetov za varnost,¹²
- preprečevanje kriminalitete in kršitev javnega reda in miru: Preučiti je treba možnosti za preprečevanje kriminalitete in kršitev javnega reda in miru v mestnih in drugih okoliših,
- kontinuirano izvajanje raziskav o zagotavljanju varnosti na lokalni ravni: Na Fakulteti za varnostne vede se od leta 2015 izvaja raziskovalni program Varnost v lokalni skupnosti, ki ga financira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS). Izvedene so bile že tri raziskave (2011, 2017 in 2022),
- izvedba viktimizacijske študije: Študija bo poleg temeljnih vprašanj o viktimizacijah ter zaupanju v policijo in pravosodje vsebovala tudi preučevanje strahu pred kriminaliteto in subjektivno zaznavo odklonskega vedenja,
- demokratizacija družbenega nadzorstva: Namen je preusmeriti pozornost raziskovalcev s teoretične ravni na preverjanje znanstvenih spoznanj in vrednosti teh spoznanj za prakso,
- opolnomočenje lokalnih prebivalcev in ustanov za zagotavljanje varnosti pred nasiljem in kriminalom: Celostno, sistemsko in sistematično je treba odpravljati vzroke demokratičnega deficita oziroma nepripravljenosti fizičnih in pravnih oseb za vključevanje v skupna prizadevanja pri zagotavljanju javne varnosti in povečanju odpornosti v lokalnih skupnostih proti nasilju in kriminalu na demokratičen in zakonit način, še zlasti ko so žrtve otroci in mladostniki, ženske in starostniki, invalidi ali druge šibkejšee osebe in skupine ljudi.

Zagotavljanje varnosti mora temeljiti na »človekocentričnem«
pojmovanju in zaznavanju varnosti, ali drugače, ni ključno, kaj država meni, da je (varnostni) problem, ampak tisto, kar kot problematično ocenijo v lokalnih skupnostih. Pri tem policija ne sme biti sama, ampak mora sodelovati z različnimi deležniki.

7.1.4 Cilji

Pomembno je pravočasno zaznavanje, ugotavljanje in vrednotenje varnostnih izzivov in problemov ter posledično iskanje odzivov, metod in oblik dela, ki so potrebni za njihovo preprečitev oziroma rešitev. Spodbujanje pozitivnih družbenih norm in vrednot lahko prispeva k boljšemu ozaveščanju ljudi, da o morebitnih varnostnih pojavih v svojem lokalnem okolju obvestijo pristojne organe ali institucije, ki bodo lahko ukrepale in zagotovile varnost.

Vzpostavljene analitične zmogljivosti, ki bodo omogočale hitro in učinkovito prepoznavanje varnostnih problemov ter razvijanje in uveljavljanje ustreznih rešitev, metod in oblik dela v lokalnih skupnostih, bodo pripomogle k učinkovitejšemu proaktivnemu delu policije pri zagotavljanju varnosti v lokalnih skupnostih.

Za zagotavljanje varnosti v lokalni skupnosti je nujno vzpostaviti partnersko sodelovanje deležnikov iz lokalnega okolja.

7.1.4.1 Strategija/program – razvoj in nadgradnja strateške kriminalistične analitike na regionalni ravni

Ključne dejavnosti/ukrepi

Z vzpostavitvijo in nadgradnjo analitičnih zmogljivosti bo vzpostavljeno stanje, ki bo omogočalo hitro in učinkovito prepoznavanje varnostnih problemov v lokalni skupnosti ter razvijanje in uveljavljanje ustreznih rešitev, metod in oblik dela v boju proti kriminaliteti in drugim varnostnim izzivom, hkrati pa bo omogočilo proaktivno in usmerjeno delovanje, ki bo temeljilo na podatkih in analitičnih ugotovitvah. To bo zahtevalo organizacijske in sistemske spremembe policije v smeri razvoja ekip analitičnih strokovnjakov, ki bodo sposobni prepoznati, analizirati in razlagati kompleksne varnostne podatke in trende ter predlagati strategije za obvladovanje tveganj in problemov na lokalni ravni. Uveljavitev strateške kriminalistične analitike na regionalni ravni bo zahtevala nadgradnjo sodobnih analitičnih orodij in platform, ki jih uporablja policija za obdelavo in analizo večjih količin podatkov, s pomočjo katerih se lahko razkrijejo vzorci, trendi in potencialne varnostne grožnje. Razvoj kadrovske zmogljivosti bo prav tako zahteval organizacijo specialističnih usposabljanj na področju strateške kriminalistične analitike glede najnovejših metod in tehnologij v kriminalistični analitiki.

Cilj je prepoznati tveganja, ranljivosti in grožnje ter oblikovati učinkovite strategije za njihovo obvladovanje. Izvajanje strategije/programa zahteva sodelovanje različnih deležnikov, vključno s policijo, občinskimi vodstvi, strokovnjaki za varnost, analitičnimi strokovnjaki in skupnostjo, ter združuje tako kvantitativne kot kvalitativne pristope za celovito obravnavanje varnostnih zadev. Predvidena je izvedba rednih varnostnih analiz o prepoznanih varnostnih problemih in mogočih strategijah za njihovo obvladovanje.

Nosilec:

– policija.

Sodelujoči:

– Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije,

– Skupnost občin Slovenije,

¹¹ 6. in 7. člen Zakona o občinskem redarstvu (Uradni list RS, št. 139/06 in 9/17).

¹² 35. člen ZODPol.

- Združenje mestnih občin Slovenije,
  - Združenje občin Slovenije,
  - samoupravne lokalne skupnosti,
  - ustanove in predstavniki akademskih skupnosti, znanstvenoraziskovalne in inovacijske dejavnosti, gospodarske družbe in njihova interesna združenja,
  - državljani in civilna združenja.
- Rok za izvedbo:
- 31. december 2027.
- Kazalniki za merjenje uspešnosti:
- število izvedenih usposabljanj in število usposobljenih strateških analitikov na regionalni ravni,
  - zaposlovanje novih analitikov s specialističnimi veščinami s področja prediktivne oziroma napovedne analitike in obdelave velikih količin podatkov,
  - nabavljena specialistična analitična orodja in platforme, ki omogočajo policiji zgodnjo prepoznavo potencialnih varnostnih tveganj in problemov,
  - število izvedenih varnostnih analiz na regionalni ravni.

7.1.4.2 Strategija/program – krepitev subjektov lokalne samouprave pri zagotavljanju varnosti na občinski ravni

Ključne dejavnosti/ukrepi

Imeti je treba širši pogled na varnost v lokalni skupnosti in ne samo na ravni države (policije). Država je z decentralizacijo del pristojnosti za zagotavljanje prometne varnosti ter javnega reda in miru prenesla na občine in redarske službe. Redarske službe so postale pomemben subjekt zagotavljanja splošne in prometne varnosti na lokalni ravni. Podlaga za njihovo delo so občinski programi varnosti, v katerih so opredeljeni ukrepi za zagotavljanje varnosti, ter priporočila varnostnih svetov. Z namenom nadaljnjega razvoja in delovanja lokalne varnostne strukture bi veljalo razmisliti o morebitnih normativnih spremembah, tudi o spektru pooblastil in pristojnosti.

Občine se vsekakor zavedajo pomena varnosti in že zdaj izvajajo mnogo preventivnih aktivnosti, katerih cilj je zagotavljanje večje varnosti občanov in občanov – vse od varnih poti v šole, prometne varnosti in varnosti na različnih prireditvah ter problematike ilegalnih prehodov mej do težjih oblik kriminalnih dejanj. S ciljno usmerjenimi preventivnimi ukrepi se lahko zmanjša strah pred kriminaliteto in drugimi oblikami ogrožanja ter strah pred sekundarno viktimizacijo oškodovancev in prič, na drugi strani pa se povečuje zaupanje v policijo, pravosodje in druge deležnike s področja zagotavljanja varnosti. Pogosto je že zaradi stigmatizacije povečan strah pred migranti, ki naj bi izvrševali tudi nasilna kazniva dejanja. Na ravni občine tako delujejo številni sveti za varnost,¹³ ki vključujejo predstavnike različnih varnostnih institucij. Zato morajo občine dobiti večjo težo pri zagotavljanju varnosti na svojem območju.

Nosilec:

– Ministrstvo za javno upravo Republike Slovenije.

Sodelujoči:

- Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije,
  - Skupnost občin Slovenije,
  - Združenje mestnih občin Slovenije,
  - Združenje občin Slovenije,
  - policija,
  - Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede,
  - ustanove in predstavniki akademskih skupnosti, znanstvenoraziskovalne in inovacijske dejavnosti, gospodarske družbe in njihova interesna združenja,
  - državljani in civilna združenja.
- Rok za izvedbo:
- 31. december 2027.
- Kazalniki za merjenje uspešnosti:
- število ciljno usmerjenih preventivnih aktivnosti,
  - število kaznivih dejanj, ki so jih naznanili organi lokalne skupnosti,
  - povečan občutek varnosti,
  - vzpostavitev geografskega kartiranja kriminalitete in prekrškov (tako imenovanih vročih točk).

7.1.4.3 Strategija/program – utrjevanje povezanosti z lokalnimi skupnostmi in drugimi subjekti pri zagotavljanju varnosti

Ključne dejavnosti/ukrepi

V Temeljnih usmeritvah za izdelavo srednjeročnega načrta razvoja in dela policije za obdobje 2023–2027 je Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije poudarilo, da mora policija zagotoviti redno prisotnost vodij policijskih okolišev med lokalnim prebivalstvom ter na ta način izboljšati vidnost in dostopnost policistov v lokalnem okolju ter zagotoviti, da bo vsak policijski okoliš imel svojega vodjo in namestnika vodje, njihovo število pa prilagoditi varnostni problematiki in razvoju posameznega lokalnega okolja (nove stanovanjske zmogljivosti, širitev industrije in podjetništva in podobno).

Vodja policijskega okoliša je nosilec policijskega dela v skupnosti, zato mora svoje delo opravljati pretežno v policijskem okolišu. Zagotoviti se mora, da bo vodja policijskega okoliša tam večino delovnega časa tudi prisoten. S tem se bo izboljšala tudi vidnost in dostopnost policistov v lokalnem okolju. S svojim znanjem, sposobnostmi in veščinami mora vodja policijskega okoliša aktivno in pravočasno reševati konkretno problematiko v lokalni skupnosti in si prizadevati za njeno odpravljanje. Le s svojo navzočnostjo v policijskem okolišu bo lahko pravočasno zaznaval varnostno problematiko in jo znal ustrezno ovrednotiti. Poznavanje ljudi, poslovnih subjektov in infrastrukture mora biti temelj sodelovanja z različnimi subjekti, ki lahko pomagajo pri odpravljanju varnostnih problemov. Vodja policijskega okoliša se mora takoj odzvati na dogodke in pojave, ki kažejo na poslabšanje varnostnih razmer ali na nevarnosti, ki ogrožajo varnost ljudi in premoženja. Policija je bila že od nekdaj tesno povezana z lokalno skupnostjo.

¹³ Varnostni svet/sveti za varnost, občinski sveti za preventivo in vzgojo v cestnem prometu, komisije in podobno.

V zadnjih desetletjih je z organizacijskimi spremembami in razvojem informacijske tehnologije ta vez postala bolj ohlapna. Prebivalstvo ne prepozna več rajonskega policista, ki je pomembno vplival na občutek varnosti in zaupanje ljudi v policijo. Sodelovanje policije in lokalne skupnosti mora biti obojestransko. Policija mora prebivalce obveščati o varnostnih težavah v lokalni skupnosti, delu policije in možnostih preprečevanja pojavov, ki vplivajo na občutek varnosti. »*Pomembni sestavini preprečevanja varnostnih dogodkov s škodljivimi posledicami sta tudi krepitev povezanosti z lokalnimi skupnostmi in neposreden stik z državljani,*« je zapisano tudi v Strategiji razvoja Slovenije 2030.¹⁴

Nosilec:

– policija.

Sodelujoči:

– Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije,

– Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje Republike Slovenije,

– Skupnost centrov za socialno delo,

– ustanove in predstavniki akademskih skupnosti, znanstvenoraziskovalne in inovacijske dejavnosti, gospodarske družbe in njihova interesna združenja,

– centri za socialno delo,

– državljani in civilna združenja.

Rok za izvedbo:

– stalna naloga.

Kazalnika za merjenje uspešnosti:

– boljši rezultati preventivnega dela policije in odkrivanja kaznivih ravnanj v policijskem okolju v primerjavi s prejšnjim petletnim obdobjem,

– pokritost vseh policijskih okolišev z vodji policijskih okolišev ter število vodij in njihovih namestnikov.

7.2 Nasilje

7.2.1 Opis problema

Nasilje je splošen družbeni problem. Obstajajo različne oblike nasilja, vsaka posebej pa vpliva na občutek varnosti in kriminaliteto nasploh. Pri vsaki od oblik nasilja gre za poseben sociološki položaj, povezan z mnogo dejavniki, ki posredno in neposredno vplivajo na posamezno obliko nasilja. Na nasilje v družini in medvrstniško nasilje ter nasilje nad ženskami ali starejšimi tako lahko vplivajo socialno-ekonomski položaj posameznikov, uporaba oziroma zloraba sodobnih informacijsko-komunikacijskih tehnologij, stopnja tradicionalizacije družbe ter stopnja enakosti žensk in moških. Glavni dejavniki tveganja za nasilje so spol (ženske so bolj ogrožene), starost, zdravstveno stanje (fizična nemoč, demenca, težave v duševnem zdravju), odvisnost od tuje pomoči, revščina in socialna izključenost. Nasilje na športnih prireditvah pa izhaja predvsem iz subkulturnega okolja posamezne skupine, ki se poistoveti z določeno ideologijo.

Nasilje v družini

Obravnavajo tega problema presega meje zasebnosti družine kot ustavne kategorije, ki simbolizira zasebnost in svobodno izbiro. Republika Slovenija se je z uveljavitvijo Zakona o preprečevanju nasilja v družini¹⁵ in Resolucije o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini 2009–2014¹⁶ zavezala k ustvarjanju družbe, v kateri nobena oblika nasilja ni sprejemljiva, in k temu, da se, kadar vendarle pride do nasilja, ustrezno ukrepa, kot je predvideno v področni zakonodaji. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti Republike Slovenije na podlagi novelirane zakonodaje o nasilju v družini pripravlja nov strateški dokument v obliki nacionalnega programa preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami za obdobje 2024–2029.

Nasilje nad ženskami

Nasilje nad ženskami je kompleksen pojav, saj se dogaja tako na zasebnem kot na javnem področju. Pomeni nasilje, ki je usmerjeno proti ženski, ker je ženska, ali nesorazmerno prizadene ženske. Ima številne pojavnosti, od nasilja v partnerskih odnosih do zalezovanja, spolnega nasilja, prisilnih porok, pohabljanja ženskih spolovil, prisilnih prekinitev nosečnosti in prisilne sterilizacije, spolnega nadlegovanja in spletnega nasilja. Čeprav je Republika Slovenija zlasti v zadnjem desetletju že sprejela pomembno zakonodajo (na primer Zakon o preprečevanju nasilja v družini, spremembe Kazenskega zakonika) in izvedla številne ozaveščevalne kampanje ter daje velik poudarek usposabljanju strokovnih delavcev, pa s stanjem na področju nasilja nad ženskami ne moremo biti zadovoljni, saj pojav še ni izkoreninjen. Treba je torej zagotoviti razumevanje ključnih vzrokov za nastanek nasilja nad ženskami in nenehno izvajati dejavnosti za njihovo odpravo.

Nasilje nad starejšimi

Delež starejših ljudi se v družbeni strukturi prebivalstva strmo povečuje, zato je nasilje nad starejšimi resen družbeni problem. Svetovna zdravstvena organizacija (WHO) ocenjuje, da je ena od šestih starejših oseb doživela takšno ali drugačno obliko nasilja. Delež nasilja nad starejšimi ljudmi in trpinčenja starejših ljudi se povečuje tako znotraj družinskih krogov kot tudi v institucijah (na primer v domovih za starejše in bolnišnicah). Poročila kažejo, da približno dve tretjini osebja poročata o zlorabi starejših oseb. Prevalenca trpinčenja med starejšimi v skupnosti je ocenjena na 15,7 odstotka, pri čemer je približno ena od šestih oseb, starejših od 60 let, izpostavljena trpinčenju. Pandemija covid-19 je še poslabšala to težavo. Po podatkih Nacionalnega inštituta za javno zdravje (NIJZ) je bilo v Republiki Sloveniji leta 2019 prijavljenih približno 1200 primerov nasilja nad starejšimi. Ta številka pomeni več kot 50-odstotno povečanje v primerjavi z letom 2015. Statistični urad Republike Slovenije je leta 2018 poročal, da je bilo skupno 541 kaznivih dejanj nasilja nad starejšimi. Od tega jih je bilo 177 povezanih s fizičnim nasiljem, 233 s psihičnim nasiljem in 131 s finančnim izkoriščanjem.

Policija zaznava nasilje nad starejšimi osebami ter zanemarjanje in zlorabo starejših oseb predvsem pri izvajanju svojih pristojnosti, ko se starostniki nenadoma znajdejo v vlogi žrtev kaznivih dejanj ali prekrškov. Ne glede na to, kdo je povzročitelj (družinski člani ali pa popolni tujci) nasilja zoper starostnika v širšem smislu, so starostniki ranljiva skupina žrtev. Policisti morajo ob upoštevanju načela o spoštovanju človekove osebnosti in dostojanstva ravnati s starejšimi še posebej obzirno in skrbno ter jim nuditi vso pomoč.

¹⁴ Strategijo razvoja Slovenije 2030 je Vlada Republike Slovenije sprejela na svoji 159. redni seji, 7. decembra 2017.

¹⁵ Zakon o preprečevanju nasilja v družini (Uradni list RS, št. 16/08, 68/16, 54/17 – ZSV-H in 196/21 – ZDOsk).

¹⁶ Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini 2009–2014 (Uradni list RS, št. 41/09).

Medvrstniško nasilje¹⁷

Medvrstniško nasilje je kompleksen pojav, v katerem se odražajo številna družbena vprašanja in težave, za njegovo celostno razumevanje pa je nanj treba pogledati tudi z vidika spola. Mladostniki niso ločeni od širše družbe, zato navedene oblike nasilja ni mogoče obravnavati ločeno od širših družbenih vprašanj, povezanih s socialno-ekonomskim položajem družin, položajem mladih v družbi, nestrpnostjo do različnih družbenih skupin ter drugimi okoliščinami in dejavniki, ki vplivajo na mlade. Navedeno nasilje se največkrat dogaja v šolskih okoliših ali na javnih površinah v neposredni bližini, pojavlja pa se tudi v kibernetnem prostoru. Posebna oblika psihičnega nasilja med vrstniki namreč vključuje zlorabo sodobnih informacijsko-komunikacijskih tehnologij (interneta, mobilne telefonije). Zaradi tega je pomembno razumevanje vloge izobraževalnih institucij, ki se morajo neposredno vključevati v preprečevanje in zatiranje navedenih oblik medvrstniškega nasilja.

Nasilje na športnih prireditvah

To je posebna oblika nasilja, ki se v zadnjih letih vse pogosteje pojavlja v različnih športnih panogah. Gre za poseben družbeni pojav, saj posamezna subkulturna skupina z različnimi aktivnostmi poskuša neposredno in posredno vplivati na družbo in njena pravila. V Evropski konvenciji o nasilju in nedostojnem obnašanju gledalcev na športnih prireditvah, zlasti na nogometnih tekmah (Uradni list SFRJ – Mednarodne pogodbe, št. 14-34/90) je določeno, da so vse oblike nasilja prepovedane oziroma nesprejemljive. Ob tem je potrebno zavedanje, da pri tej obliki nasilja z odgovornostjo posredno nastopajo tudi druge fizične in pravne osebe, ki pa v vseh primerih ne morejo uresničevati svoje politike zagotavljanja varnosti.

Nasilje nad otroki na svetovnem spletu

V zadnjih 20 letih je opazen izreden napredek v razvoju informacijsko-komunikacijske tehnologije, zlasti strojne opreme in programskih orodij. Predvsem internet, različne spletne programske rešitve in družbena omrežja so dostopni tudi otrokom in mladostnikom, ki so pravzaprav generacija, rojena v obdobju najnovejših digitalnih storitev in možnosti. S tega vidika je informacijsko-komunikacijska tehnologija pozitiven dejavnik v razvoju človeštva in družbe. Kljub pozitivnim lastnostim informacijsko-komunikacijske tehnologije pa njeno ranljivost, kot tudi neznanje in naivnost otrok in mladostnikov ter pasivnost njihovih staršev, s pridom izkoriščajo posamezni storilci ali celo organizirane kriminalne združbe, ki želijo uresničiti svoje finančne oziroma materialne interese, pa tudi izživiljanje svojih spolnih parafilij oziroma preferenc. Ciljna populacija, ki je žrtev teh dejanj, so predvsem otroci in mladostniki.

Preprečevanje in odkrivanje vseh oblik nasilja ob upoštevanju vidika spola je obsežna naloga države, za uspešnost katere je nujno potrebno usklajeno delovanje vseh pristojnih organov. Ciljno usmerjene preventivne in vzgojne komponente prispevajo k oblikovanju temeljnih vrednot, ki jih ima posameznik vse življenje.

7.2.2 Vzroki

Dejavniki tveganja za medvrstniško nasilje so številni, med drugim odnosi, vzgoja, komunikacija, vrednote v družini otroka, osebnostna struktura, samospoštovanje, čustvena pismenost otrok, sposobnost empatije, vedenjski vzorci, sposobnost za reševanje konfliktov, skupinska dinamika v razredu in okolju, odnosi dominacije in podrejanja, vloge, ki jih imajo otroci, toleranca do nasilja v šolskih okoliših in družbi ter vplivi širšega družbenega okolja. Ob vseh že navedenih dejavnikih je pomembno poudariti tudi vpliv socialno-ekonomskih dejavnikov na učno uspešnost. Pri pojavu medvrstniškega nasilja ne smemo spregledati velike vloge svetovnega spleta.

Pri medvrstniškem nasilju se vzroki, motivi, dinamika, posledice in stopnja ogroženosti žrtve pri različnih primerih nasilja praviloma razlikujejo, zato je vedno vsaj nekoliko drugačna tudi pot njihove obravnave. Prav tako sta pot in način obravnave pogojena tudi s starostjo otrok, predvsem ko gre za obravnavo nasilja predšolskih otrok.

Vzroki za nasilje v družini so prav tako kompleksni in zajemajo številne dejavnike, zato je tudi obravnava izrazito večdisciplinarna. Zagotovo pa si je treba intenzivno prizadevati za odpravo neenakih odnosov moči med moškimi in ženskami. Vzgojno-izobraževalni zavodi se vključujejo v večdisciplinarne time za obravnavo nasilja v družini v skladu s Pravilnikom o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode.¹⁸

Najbolj ogroženi so tisti starejši, ki so socialno izključeni. Nasilje nad starejšimi ni enoznačno: kaže se v verbalnem, fizičnem, spolnem, psihičnem in ekonomskem nasilju, zanemarjanju in poniževanju ter je pogosto skrito, ker se običajno dogaja doma – v partnerskih, sorodstvenih, družinskih, intimnih in skrbstvenih odnosih ali v institucijah, ki nadomeščajo funkcijo doma. Vse več je tudi spletnega nasilja. Podatkov o nasilju nad starejšimi v Republiki Sloveniji je malo. Posebna oblika nasilja, s katero se soočajo starejši, je tudi zanemarjanje. Pogosto so odvisni od drugih, potrebujejo pomoč, a obenem lahko prav zaradi te odvisnosti postanejo žrtve. Starejši težko spregovorijo o nasilju, še zlasti če ga povzročajo osebe, ki bi morale skrbeti zanje, soočajo se z občutki sramu, nemoči in strahu, da se bo nasilje stopnjevalo v še večjo stisko.

Nasilje na športnih prireditvah je pogosto odraz stanja v družbi in lahko vodi v združevanje v navijaške skupine, ki lahko poraja nasilno vedenje med organiziranimi navijači. Med pomembnejšimi dejavniki sta skupinska prepoznavna navijačev in občutek pripadnosti predvsem pri mladih navijačih. Izkazovanje podpore svojemu klubu je za navijaške skupine danes nekaj običajnega in samoumevnega. Med izkazovanje podpore prištevamo glasno navijanje, petje navijaških pesmi, uprizarjanje koreografije z različnimi transparenti in bučno podporo s tribun. Ob tem ne gre prezreti dejstva, da so v tem tudi razna ideološka sporočila, neprimerne opazke in tako dalje. K nasilju vodijo dejanja, s katerimi želijo navijači pridobiti pozornost sovrstnikov in se tako povzpeti po tako imenovani hierarhiji v navijaški skupini, ali pa se preprosto odzovejo na provokacije nasprotnih navijačev. Takim navijačem nasilje ne pomeni le izzivanja nasprotnih navijačev, ampak tudi način dokazovanja in napredovanja na hierarhični lestvici znotraj navijaške skupine. Med ta nasilna dejanja spadajo predvsem žaljenje nasprotnih navijačev in igralcev, metanje pirotehničnih sredstev, odvzem zastave nasprotni skupini, uničevanje tribun in pretepanje z nasprotnimi navijači, kadar jim to okoliščine dopuščajo.

Kot vse oblike nasilja ima tudi medgeneracijsko nasilje številne vzroke, v katerih se lahko prepletajo različni dejavniki. Gre za pretekle življenjske izkušnje povzročitelja, različno razumevanje družbenih norm, vrednot, delovnih slogov in podobno.

7.2.3 Rešitve

Nasilje je kompleksen problem, ki zahteva celovite rešitve. Pravica do osebne varnosti in dostojnega življenja brez nasilja je ena temeljnih človekovih pravic. Tako kakršna koli oblika nasilja, ki temelji na zlorabi moči ene osebe nad drugo, pomeni poseg v temeljne človekove pravice.

¹⁷ Medvrstniško nasilje v okviru navedene resolucije je nasilje, ki ga izvajajo mladostniki v starosti 12–19 let v šolskih okoliših (okolica šol, javne površine v neposredni bližini šol ali javna prevozna sredstva na poti v šolo in domov) in kibernetnem prostoru.

¹⁸ Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode (Uradni list RS, št. 104/09).

Ena od ključnih nalog države je, da nasilje v največji mogoči meri preprečuje in da, če do njega pride, žrtvam nudi ustrezno obravnavo, varstvo in zaščito. Na področju nasilja v družini in nasilja nad ženskami bo to mogoče doseči s krepitvijo storitev in socialnovarstvenih programov, izobraževanjem in usposabljanjem strokovnih delavcev v centrih za socialno delo in drugih strokovnih institucijah ter intenzivnim ozaveščanjem širše in strokovne javnosti o problematiki.

Zaradi značilne dinamike med vpletenimi v procesu medvrstniškega nasilja je nujna zunanja intervencija odraslih. Zaznani znaki nasilja ali otrokova izpoved so pomembna priložnost, da vzgojno-izobraževalni zavod in starši ustavijo nasilje. Pomembno je, da so zaposleni v vzgojno-izobraževalnih zavodih senzibilizirani za prepoznavanje nasilja in da razumejo pomen doslednega odzivanja na nasilje v skladu s svojimi vlogami in odgovornostjo. Pri obravnavi medvrstniškega nasilja ukrepamo v skladu s svojimi vlogami.

Nasilje nad starejšimi obravnava več resolucij o nacionalnih programih, ki jih je sprejel državni zbor. Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2022–2030 (ReNPSV22–30)¹⁹ določa širitev mreže programov psihosocialne podpore žrtvam nasilja za 20 odstotkov in postopen prehod javnih socialnovarstvenih programov v mrežo javne službe. Ker se starostna struktura prebivalstva v Republiki Sloveniji spreminja in družba postaja dolgoživa (pričakovano trajanje življenja se podaljšuje, delež starejših od 65 let hitro narašča), je Vlada Republike Slovenije sprejela Strategijo dolgožive družbe.²⁰ Povečati bo treba stopnjo pripravljenosti tako žrtev kot tudi strokovnih delavcev glede prijave nasilja in izboljšati protokole za prepoznavo in ukrepanje ob zaznavi nasilja tako v domačem okolju kot v instituciji. Za boljše poznavanje problematike nasilja nad starejšimi, njegove specifikne in prepoznavanja razsežnosti bi bilo treba izvesti raziskavo o nasilju nad starejšimi v Republiki Sloveniji ter vzpostaviti sistematično zbiranje podatkov vseh deležnikov. Ministrstvo za solidarno prihodnost Republike Slovenije in Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti Republike Slovenije že imata vzpostavljeno delovno skupino za reševanje kadrovske problematike v socialnem varstvu. Vzpostaviti bo treba sistematično usposabljanje zdravstvenih in socialnih delavcev, policije in drugih, pristojnih za prepoznavanje, preprečevanje in obravnavanje problematike zlorab in nasilja nad starejšimi ter za nudenje pomoči in zaščito žrtev. Pomembno je zagotoviti zadostne in ustrezne namestitvene zmogljivosti, ki bodo ustrezale potrebam kriznega nameščanja starejših oseb, z različnimi kampanjami ozaveščati starejše in javnost o problematiki nasilja nad starejšimi, zlasti ob svetovnem dnevu ozaveščanja o nasilju nad starejšimi.²¹ Starejši so manj mobilni, zato jim je treba zagotoviti pomoč čim bližje domu oziroma na domu, zato je zelo pomembna enakomerna razpršenost programov pomoči po vsej državi. Na Ministrstvu za solidarno prihodnost Republike Slovenije so prepoznali potrebo po medsektorskem sodelovanju, zato je bilo ustanovljeno posebno posvetovalno telo ministra za pravice starejših, sestavljeno iz predstavnih in predstavnikov vladnih in nevladnih organizacij ter varuha človekovih pravic.

V skladu s Konvencijo Sveta Evrope o integriranem pristopu k varnosti, varovanju in storitvam na nogometnih tekmah in drugih športnih prireditvah se je Republika Slovenija zavezala, da bo zagotavljala varno okolje za udeležence na nogometnih tekmah in drugih športnih prireditvah. Hkrati se je zavezala, da bo zagotavljala integriran, večinstucionalni in uravnotežen pristop k varnosti, varovanju in storitvam na športnih prireditvah in ob njih. Pristop policije pa bo utemeljen na lokalnem, državnem in mednarodnem partnerstvu s pristojnimi deležniki. Zagotavljanje pristopa ni mogoče obravnavati ločeno, temveč je treba upoštevati dobre domače in mednarodne prakse pri razvoju integriranega pristopa k varnosti, varovanju in storitvam.

Če se želi rešiti problem medgeneracijskega nasilja, se mora uporabiti celostni pristop. Mogoči načini reševanja so:

- razumevanje delovnih slogov: Vsaka generacija ima svoj slog dela. Tako na primer tradicionalci in baby boomerji ne marajo mikroupravljanja, medtem ko milenijci in generacija Z želijo posebna, podrobna navodila o tem, kako opravljati naloge,
- upoštevanje generacijskih vrednot: Vsaka generacija varuje določen nabor vrednot, ki jih lahko konflikti ogrozijo,
- delitev zaznav: Ko so v konfliktu zaposleni iz dveh ali več generacij, se lahko veliko naučijo z deljenjem svojih zaznav,
- najti generacijsko ustrezno rešitev: Ne moremo spremeniti življenjskih izkušenj posameznikov, lahko pa delamo z naborom delovnih odnosov in pričakovanj, ki izhajajo iz tega,
- najti skupne točke: Vsaka generacija ima nekaj skupnega z drugimi, na primer tradicionalci in milenijci cenijo varnost in stabilnost,
- učiti se drug od drugega: Vsaka generacija ima dragocene nauke, ki jih lahko preda naslednji generaciji.

7.2.4 Cilji

Cilji za odpravo različnih oblik nasilja so:

- ozaveščanje javnosti: Povečanje ozaveščenosti o nasilju in njegovih posledicah je ključnega pomena. Ozaveščanje vključuje izobraževanje javnosti o različnih oblikah nasilja in načinih njegove prepoznavne,
- podpora žrtvam: Žrtvam nasilja se mora zagotoviti takojšnja podpora, ki vključuje svetovanje, zdravstveno oskrbo in pravno pomoč,
- preventivni ukrepi: Izvajati moramo preventivne ukrepe, med katere spadajo programi za preprečevanje nasilja, ter intervencije, osredinjene na posameznike, ki so najbolj izpostavljeni tveganju za nasilje,
- sodelovanje skupnosti: Skupnost se mora vključevati v prizadevanja za preprečevanje nasilja, saj lahko pomaga pri oblikovanju učinkovitih strategij in programov,
- raziskave: Izvajati je treba raziskave o vzrokih in posledicah nasilja, učinkovitosti različnih načinov njegovega preprečevanja ter o učinkovitosti ukrepov in postopkov za zaščito žrtve nasilja.²²

7.2.4.1 Strategija/program – zagotavljanje varnega in spodbudnega učnega okolja: v vrtcih in osnovnih šolah se izvajajo vsebine, povezane s kulturo nenasilja, duševnim zdravjem in dobrotitjo, sodelovanjem in reševanjem konfliktov ter prosocialnim vedenjem

Ključne dejavnosti/ukrepi

V Zakonu o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja²³ je predpisano, da se v vrtcih, šolah in zavodih za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami zagotovi varno in spodbudno učno okolje, v katerem je prepovedano

¹⁹ Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2022–2030 (Uradni list RS, št. 49/22).

²⁰ Dostopno na: https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/kratke_analize/Strategija_dolgozive_druzbe/Strategija_dolgozive_druzbe.pdf.

²¹ Zaznamujemo ga 15. junija na pobudo Mednarodne mreže za preprečevanje nasilja nad starejšimi.

²² Zaščita žrtev je trojna: primarna – ustrezno družbeno okolje nenasilja, sekundarna – ukrepanje, ko se nasilje pojavi, in terciarna – zaščita žrtev ter ustrezna obravnavna storilcev in vseh vpletenih, ki lahko pomagajo pri zmanjšanju nasilja v prihodnje.

²³ Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 36/08, 58/09, 64/09 – popr., 65/09 – popr., 20/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 47/15, 46/16, 49/16 – popr., 25/17 – ZVaj, 123/21, 172/21, 207/21, 105/22 – ZZNŠPP, 141/22, 158/22 – ZDoh-2AA in 71/23).

telesno kaznovanje otrok in vsakršna druga oblika nasilja nad otroki in med njimi. Prav tako je z zakonom prepovedana neena-koppravna obravnava, ki bi temeljila na spolu, spolni usmerjenosti, socialnem in kulturnem poreklu, veroizpovedi, rasni, etnični in narodni pripadnosti ter posebnostih v telesnem in duševnem razvoju. V sodelovanju s strokovnimi službami se izvajajo številne dejavnosti za prenos vsebin, ki spodbujajo varno in vključujoče učno okolje ter so podprte s priporočili za ustrezno predstavitev in obravnavo, v vzgojno-izobraževalne zavode.

V vzgojno-izobraževalnih zavodih razvijajo sistematični preventivni vsešolski pristop, s poudarkom na:

– razvijanju kulture dobrih odnosov (med učenci, učitelji, na ravni šole),

– krepitevi čustvenih in socialnih kompetenc, zlasti samouravnavanja čustev in vedenja ter empatije, komunikacijskih veščin in solidarnosti, ter

– odzivanju na neželeno vedenje.

Preventivno delovanje je dokazano edini učinkovit način preprečevanja nasilja. Osredinja se predvsem na krepitev odnosne kompetence ter čustvenih in socialnih veščin. Pomembna je sistematična vzgoja za nenasilje in dosledno odzivanje na nasilno vedenje. Na zmanjšanje nezaželenih oblik vedenja vpliva ustrezno vodenje razreda in dobra poučevalna praksa.

Proti medvrstniškemu nasilju delujejo tudi akcije, v katerih k nenasilju spodbujajo vzorniki otrok.²⁴

Da bi preprečili medvrstniško nasilje, je treba v preventivne namene spodbujati medvrstniško pomoč.

Nosilec:

– Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje Republike Slovenije.

Sodelujoči:

– Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Rok za izvedbo:

– stalna naloga.

Kazalnika za merjenje uspešnosti:

– izdelana gradiva, ki vključujejo vsebine o kulturi nenasilja, razvijanju čustvenih in socialnih veščin, prosocialnem vedenju in drugo,

– izvedene različne oblike usposabljanj za učitelje z vsebinami za krepitev odnosne kompetence ter čustvenih in socialnih veščin, za obvladovanje stresa, razvijanje ustreznih didaktičnih načinov za ustvarjanje varnega in spodbudnega učnega okolja.

7.2.4.2 Strategija/program – spodbujanje varne rabe interneta pri otrocih ter zmanjšanje njegove tvegane in škodljive rabe

Ključne dejavnosti/ukrepi

V policiji zaznavajo različne oblike (spolnih) zlorab otrok prek pametnih naprav in spleta, predvsem zaradi njihove nepremišljene in prezgodnje uporabe. Otroci niso poučeni o nevarnostih, ki jim pretijo na spletu, pa tudi o varni rabi pametnih naprav.

Nosilec:

– policija.

Sodelujoči:

– Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje Republike Slovenije,

– Zavod Republike Slovenije za šolstvo,

– Inšpektorat Republike Slovenije za šolstvo.

Rok za izvedbo:

– stalna naloga.

Kazalnik za merjenje uspešnosti:

– število izvedenih preventivnih aktivnosti za otroke in starše ter pedagoške in mladinske delavce.

7.2.4.3 Strategija/program – podpora in pomoč vzgojno-izobraževalnim zavodom pri prepoznavanju in obravnavanju nasilju

Ključne dejavnosti/ukrepi

Vzgojno-izobraževalnim zavodom so na voljo usmeritve, pripomočki in orodja, ki so v pomoč pri prepoznavanju in preprečevanju medvrstniškega nasilja in nasilja v družini, med drugim Protokol za ravnanje ob zaznavi in obravnavi medvrstniškega nasilja v vzgojno-izobraževalnih zavodih in Protokol za ravnanje ob zaznavi in obravnavi spolnega nasilja in spolnega nadlegovanja v vzgojno-izobraževalnih zavodih, v pomoč je tudi Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode.

Za strokovne delavce v vzgoji in izobraževanju so na voljo izobraževanja in strokovna gradiva različnih institucij za obravnavo nasilja. Pomoč in podporo pa zavodom po potrebi nudijo tudi drugi zaposleni na Ministrstvu za vzgojo in izobraževanje Republike Slovenije in Inšpektoratu Republike Slovenije za šolstvo – glede na vsebino, ki jo zavodi obravnavajo.

Za pridobivanje ustreznih strokovnih informacij glede sovražnega govora, psihičnega, fizičnega in medvrstniškega nasilja ter drugih vzgojnih problematik imajo vzgojno-izobraževalni zavodi številne možnosti: dostope do spletnih učilnic, svetovalne storitve, programe usposabljanja in tako dalje. Vzgojno-izobraževalnim zavodom pristojno ministrstvo nudi tudi pripomočke za notranje ovrednotenje, saj so v skladu z zakonodajo zavezani k rednemu (samo)ovrednotenju.

Nosilec:

– Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje Republike Slovenije.

Sodelujoča:

– Zavod Republike Slovenije za šolstvo,

– Inšpektorat Republike Slovenije za šolstvo.

Rok za izvedbo:

– stalna naloga.

Kazalnika za merjenje uspešnosti:

– izdana gradiva, ki so v pomoč in podporo zaposlenim pri obravnavi nasilja,

– programi usposabljanja za zaposlene v vzgojno-izobraževalnih ustanovah za ustrezno ukrepanje ob zaznavah nasilja.

²⁴ Kot primer dobre prakse navajamo preventivno akcijo Nasilje čist' out, v kateri sodeluje idol veliko otrok Challe Salle.

7.2.4.4 Strategija/program – krepitev kompetenc strokovnih delavcev vzgojno-izobraževalnih zavodov za prepoznavo primerov medvrstniškega nasilja in nasilja v družini ter ukrepanje v teh primerih

Ključne dejavnosti/ukrepi

Zavod Republike Slovenije za šolstvo izvaja številne programe za opolnomočenje zaposlenih v vzgojno-izobraževalnih zavodih pri zaznavanju in obravnavanju nasilja, vključno s pripravo gradiva, videoposnetkov in spletnih delavnic. Financira in izvaja tudi druge programe izobraževanja in usposabljanja strokovnih delavcev.

Nosilec:

– Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje Republike Slovenije.

Sodelujoča:

– Inšpektorat Republike Slovenije za šolstvo,

– Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Rok za izvedbo:

– stalna naloga.

Kazalniki za merjenje uspešnosti:

– usposabljanja, izobraževanja za zagotavljanje varnega in spodbudnega učnega okolja,

– protokoli za obravnavo nasilja,

– programi iz Kataloga programov nadaljnega izobraževanja in usposabljanja (KATIS).

7.2.4.5 Strategija/program – krepitev kompetenc strokovnih delavcev za prepoznavo in obravnavo primerov nasilja nad starejšimi ter ukrepanje v teh primerih

Ključne dejavnosti/ukrepi

Z vidika boljšega poznavanja problematike nasilja nad starejšimi, njegove specifik in prepoznavanja razsežnosti je treba izvesti raziskavo o nasilju nad starejšimi v Republiki Sloveniji. Nujno je sistematično usposabljanje zdravstvenih in socialnih delavcev, policije in drugih, pristojnih za prepoznavanje, preprečevanje in obravnavanje problematike zlorab starejših in nasilja nad njimi. Poleg tega je treba utrjevati medresorsko sodelovanje in pri tem upoštevati primere dobrih praks (kot je na primer med-institucionalna skupina za preprečevanje nasilja Pomurje, v kateri sodelujejo center za socialno delo, policija in zdravstveni dom). Krizne namestitve starejših oseb morajo biti dostopne 24 ur dnevno in omogočati hiter umik v varno in starejšim osebam prilagojeno prijazno okolje. Pomembno je ozaveščanje starejših in javnosti o pomenu človekovih pravic za kakovostno staranje, zato je treba okrepiti medijske kampanje o nasilju nad starejšimi.

Uspešnost odkrivanja in preiskovanja nasilja nad starejšimi je v medinstitucionalnem povezovanju strokovnih služb, ki se v okviru svojih dejavnosti srečujejo s starostniki in lahko prepoznajo nasilje (vključno z zanemarjanjem). Pomemben dejavnik za uspešno izvedbo preiskave pa je tudi primerna usposobljenost policistov.

Nosilec:

– Ministrstvo za solidarno prihodnost Republike Slovenije.

Sodelujoči:

– policija,

– Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti Republike Slovenije,

– Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije,

– Socialna inšpekcija,

– Skupnost centrov za socialno delo,

– centri za socialno delo,

– Socialna zbornica Slovenije,

– Zbornica zdravstvene in babiške nege,

– domovi za starejše,

– varstveno-delovni centri,

– posebni socialnovarstveni zavodi,

– centri za usposabljanje, delo in varstvo,

– ustanove in predstavniki akademskih skupnosti, znanstvenoraziskovalne in inovacijske dejavnosti, gospodarske družbe in njihova interesna združenja,

– nevladne organizacije in javni zavodi, ki delujejo na področju nasilja.

Rok za izvedbo:

– stalna naloga.

Kazalniki za merjenje uspešnosti:

– izvedena raziskava o nasilju nad starejšimi v Republiki Sloveniji,

– vzpostavljeno sistematično zbiranje podatkov o nasilju nad starejšimi,

– zagotovljene zadostne in ustrezne namestitvene zmogljivosti za krizno nameščanje starejših oseb,

– število prepoznanih primerov dobrih praks, ki so uvedene v institucionalno infrastrukturo,

– posodobljeni protokoli za prepoznavanje in ukrepanje ob zaznavi nasilja nad starejšimi,

– okrepljena medijska kampanja o nasilju nad starejšimi,

– število izvedenih medinstitucionalnih usposabljanj,

– število odkritih kaznivih dejanj in pravnomočnih obsodb za obravnavana kazniva dejanja.

7.2.4.6 Strategija/program – učinkovito medinstitucionalno sodelovanje, izobraževanje in usposabljanje strokovnih delavcev

Ključne dejavnosti/ukrepi

Dobro medinstitucionalno sodelovanje in visoka usposobljenost strokovnih delavcev in delavk ter strokovnjakov in strokovnjakinj, ki se pri svojem delu srečujejo s problematiko nasilja, je ključnega pomena za uresničevanje ciljev na področju nasilja v družini in nad ženskami.

Nadaljevati bo treba izvajanje rednih, obveznih in neobveznih, sistematičnih in tudi medresorskih izobraževanj in usposabljanj za zaposlene v centrih za socialno delo, ki se pri svojem delu srečujejo s problematiko in žrtvami nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter z žrtvami spolnega nasilja in s povzročitelji nasilja.

Vzpostaviti bo treba stalno medresorsko delovno telo za obravnavo problematike nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter konzultacije.

Nosilec:

– Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti Republike Slovenije.

Sodelujoči:

- Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije,
- policija,
- Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije,
- Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje Republike Slovenije,
- Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije,
- nevladne organizacije.

Rok za izvedbo:

– stalna naloga.

Kazalniki za merjenje uspešnosti:

- število in vrsta izobraževanj (za vsako področje posebej, po letih),
- število udeležencev izobraževanj,
- vzpostavljeno stalno medresorsko delovno telo,
- število srečanj/konzultacij stalnega medresorskega delovnega telesa (po letih).

7.2.4.7 Strategija/program – priprava nove resolucije o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami

Ključne dejavnosti/ukrepi

Nasilje nad ženskami in nasilje v družini spadata med najpogostejše kršitve človekovih pravic in oblik diskriminacije žensk, zato je izjemno pomemben ustrezen pristop države k ureditvi te problematike. Republika Slovenija je v dobrem desetletju na tem področju dosegla velik napredek, a je treba aktivnosti še okrepiti. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti Republike Slovenije je pripravilo Predlog resolucije o nacionalnem programu za preprečevanje nasilja v družini in nasilja nad ženskami. Predlog prvič združuje tako področje nasilja v družini kot tudi področje nasilja nad ženskami. Namen resolucije je prepoznati ključna področja, pri katerih se zaznavajo pomanjkljivosti oziroma slabše delovanje in bi bile potrebne spremembe, ter opredeliti cilje in ukrepe, s katerimi se bodo dosegle izboljšave, te so:

- krepitev in izboljšanje kakovosti programov s področja nasilja v družini in nasilja nad ženskami,
- izboljšana obravnava, položaj in zaščita žrtev tega nasilja,
- (še) večja strokovnost osebja, ki se pri svojem delu srečuje s problematiko nasilja v družini in nad ženskami,
- boljša ozaveščenost družbe in ničelna toleranca do nasilja v družini in nasilja nad ženskami,
- izboljšani predpisi na področju preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami,
- izboljšave na področju spremljanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter
- izboljšana organizacija področja, sodelovanje deležnikov in trajnostno delovanje sistema.

Nosilec:

– Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti Republike Slovenije.

Sodelujoči:

- Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije,
- policija,
- Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije,
- Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje Republike Slovenije,
- Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije,
- nevladne organizacije.

Rok za izvedbo:

– 31. december 2024.

Kazalnik za merjenje uspešnosti:

– sprejetje Resolucije o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter uresničitev zastavljenih ukrepov.

7.2.4.8 Strategija/program – socialnovarstveni programi za preprečevanje nasilja in krizne namestitve

Ključne dejavnosti/ukrepi

Socialnovarstveni programi na področju preprečevanja nasilja zajemajo telefonsko svetovanje, svetovalnice za žrtve nasilja, programe za celovito obravnavo žrtev (spolne) zlorabe, celostno pomoč in podporo žrtvam (spolne) zlorabe, materinske domove, varne hiše in zatočišča ter krizne centre. V programe se lahko vključijo osebe, ki doživljajo nasilje, ali pa tisti, ki ga povzročajo. Ukrepi bodo zajemali:

- razpršitev in okrepitev mreže socialnovarstvenih programov za pomoč žrtvam nasilja v družini, nasilja nad ženskami in nasilja nad starejšimi,
- analizo potreb po novih programih pomoči žrtvam vseh oblik nasilja ter vzpostavitev teh programov,
- evalvacijo in prenovno koncepta delovanja kriznih centrov, s posebnim poudarkom na obravnavi in zaščiti mladih žrtev nasilja.

Nosilec:

– Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti Republike Slovenije.

Sodelujoči:

- Ministrstvo za solidarno prihodnost Republike Slovenije,
- Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije,

- Socialna inšpekcija,
- Skupnost centrov za socialno delo,
- centri za socialno delo,
- Socialna zbornica Slovenije,
- Zbornica zdravstvene in babiške nege,
- domovi za starejše,
- varstveno-delovni centri,
- posebni socialnovarstveni zavodi,
- centri za usposabljanje, delo in varstvo,
- Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo.

Rok za izvedbo:

- stalna naloga.

Kazalniki za merjenje uspešnosti:

- vrste in število socialnovarstvenih programov (po letih),
- prikaz geografske razporejenosti socialnovarstvenih programov po Republiki Sloveniji,
- pripravljena analiza potreb v okviru spremljanja socialnovarstvenih programov,
- sprejete smernice za delo kriznih centrov,
- vzpostavljeno ovrednotenje delovanja kriznih centrov.

7.2.4.9 Strategija/program – delo s povzročiteljem nasilja

Ključne dejavnosti/ukrepi

Širiti in razvijati je treba mrežo programov za povzročitelje nasilja ter spodbujati vključevanje povzročiteljev v programe, kot je trening socialnih veščin, in individualno svetovanje. Ukrepi bodo zajemali:

- razpršitev in okrepitev mreže socialnovarstvenih programov za povzročitelje nasilja v družini in nasilja nad ženskami, da bo omogočala enako geografsko dostopnost do programov in večjo kakovost dela (več svetovalcev in svetovalk),
- razvoj specializiranih programov za povzročitelje nasilja v družini in nasilja nad ženskami,
- zagotavljanje pomoči za otroke, ki so nasilni do staršev,
- namenitev posebne pozornosti varstvu starejših.

Nosilec:

- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti Republike Slovenije.

Sodelujoči:

- Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije,
- policija,
- centri za socialno delo,
- Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje Republike Slovenije,
- Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije,
- nevladne organizacije.

Rok za izvedbo:

- stalna naloga.

Kazalniki za merjenje uspešnosti:

- število vzpostavljenih programov (po letih),
- število svetovalcev in svetovalk, zaposlenih v programih za povzročitelje nasilja, na uporabnika,
- vrste in število programov (po letih).

7.2.4.10 Strategija/program – učinkovita obravnava nasilja v družini in ustrezna zaščita žrtev

Ključne dejavnosti/ukrepi

V policiji zaznavajo, da je v veliko primerih prav policija tista, ki je prva seznanjena z nasilnim dogajanjem v posamezni družini. Žrtve po posegu policije pričakujejo, da se bo nasilje ustavilo in da jih bo policija zaščitila pred nasiljem. Za učinkovito, strokovno in zakonito obravnavo nasilja v družini je treba policiste stalno in kakovostno usposablјati.

Nosilec:

- policija.

Sodelujoči:

- Vrhovno državno tožilstvo Republike Slovenije,
- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti Republike Slovenije,
- Ministrstvo za solidarno prihodnost Republike Slovenije,
- centri za socialno delo,
- Socialna inšpekcija,
- Skupnost centrov za socialno delo,
- nevladne organizacije.

Rok za izvedbo:

- stalna naloga.

Kazalniki za merjenje uspešnosti:

- število usposobljenih policistov s področja obravnave nasilja v družini,
- število usposabljanj,
- število izrečenih ukrepov prepovedi približevanja določeni osebi, kraju ali območju na podlagi 60. člena Zakona o nalogah in pooblastilih policije²⁵ (v nadaljnjem besedilu: ZNPPol) in ukrepov prepovedi približanja določenemu kraju ali osebi na podlagi 195.a člena Zakona o kazenskem postopku²⁶ (v nadaljnjem besedilu: ZKP),

²⁵ Zakon o nalogah in pooblastilih policije (Uradni list RS, št. 15/13, 23/15 – popr., 10/17, 46/19 – odl. US, 47/19 in 153/21 – odl. US).

²⁶ Zakon o kazenskem postopku (Uradni list RS, št. 176/21 – uradno prečiščeno besedilo, 96/22 – odl. US, 2/23 – odl. US in 89/23 – odl. US).

– število odrejenih pridržanj na podlagi drugega odstavka 157. člena ZKP zaradi storitve kaznivega dejanja nasilje v družini po 191. členu Kazenskega zakonika²⁷ (v nadaljnjem besedilu: KZ-1).

7.2.4.11 Strategija/program – preprečevanje nasilja na športnih prireditvah

Ključne dejavnosti/ukrepi

V obdobju po epidemiji covid-19 se je v Republiki Sloveniji in drugod po Evropi opazno povečalo število hujših, nasilnih incidentov, povezanih z navijači in organiziranimi navijaškimi skupinami. Nasilni navijači so tako napadali policiste in varnostnike ter se spopadali drug z drugim. Policisti so morali v nekaterih primerih celo izvleči strelno orožje (z namenom samoobrambe), v nekaterih evropskih državah pa so ga morali celo uporabiti. Pojavljali so se tudi hujši incidenti z množičnimi kršitvami javnega reda in miru, med katerimi so bila tudi kazniva dejanja z elementi nasilja in poškodovanja tujih stvari. Ob tem so bili poškodovani policisti, navijači, udeleženi v incidentih, in mimoidoči. Uničeno ali poškodovano je bilo tudi premoženje ljudi. Med hujše incidente štejejo tudi spopadi med pripadniki različnih organiziranih navijaških skupin, ki so imeli za posledico tudi smrt navijačev. Tudi v Republiki Sloveniji se dogajajo incidenti, povezani z navijači, ki so potovali na športne prireditve v tujino in so čez Republiko Slovenijo samo tranzitirali. Zaradi vedno hujših oblik nasilja je pomembno krepiti aktivnosti policije tudi na področju dela z navijači (tako imenovano policijsko sposterstvo) in mednarodnega policijskega sodelovanja (dela nacionalne nogometne informacijske točke – NFIP Slovenija).

Delu policije z navijači bo še naprej treba zagotavljati pogoje v skladu z določili Resolucije Sveta o posodobljenem priložniku s priporočili za mednarodno policijsko sodelovanje in ukrepi za preprečevanje in nadziranje nasilja in neredov, povezanih z mednarodnimi nogometnimi tekmami, ki zadevajo vsaj eno državo članico (»nogometni priložnik EU«) (2016/C 444/01). K temu usmerja tudi Konvencija Sveta Evrope o integriranem pristopu k varnosti, varovanju in storitvam na nogometnih tekmah in drugih športnih prireditvah. Ta tudi svetuje, naj pri zagotavljanju varnosti sodelujejo vsi pristojni deležniki (policija, organizator, nogometne zveze, lokalna skupnost, lastniki športnih objektov in podobno). Določbe konvencije usmerjajo državne organe, da z zakonodajo uveljavijo ukrepe za zagotavljanje varnosti in dobrega počutja na športnih prireditvah.

Nosilec:

– policija.

Sodelujoči:

– Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport Republike Slovenije,

– Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije,

– Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije,

– Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije,

– Olimpijski komite Slovenije in panožne športne zveze,

– Skupnost občin Slovenije,

– Združenje občin Slovenije,

– Združenje mestnih občin Slovenije,

– Inšpektorat Republike Slovenije za šport,

– Inšpektorat Republike Slovenije za notranje zadeve,

– ustanove in predstavniki akademskih skupnosti, znanstvenoraziskovalne in inovacijske dejavnosti, gospodarske družbe in njihova interesna združenja,

– nevladne organizacije.

Rok za izvedbo:

– stalna naloga.

Kazalnik za merjenje uspešnosti:

– zmanjšanje prekrškov in kaznivih dejanj z elementi nasilja v zvezi s športnimi prireditvami.

7.2.4.12 Strategija/program – prepoznavanje oblik medvrstniškega nasilja z ustreznimi programi in izvedba ukrepov za preprečitev tega

Ključne dejavnosti/ukrepi

V policiji zaznavajo različne oblike nasilja med mladostniki, ki se dogajajo na krajih, kjer se otroci najdlje in najpogosteje zadržujejo (šole, igrišča, nakupovalni centri in podobno). Otroci pa se vedno več družijo tudi v virtualnem svetu, kjer lahko prihaja tudi do nasilnih dejanj. Vseh aktivnosti, ki jih otroci počnejo na spletu, in vseh vsebin, do katerih dostopajo, odrasli ne zmorejo nadzorovati, zato je ključnega pomena, da se otroke opolnomoči za spoštovanje in nenasilje tudi na spletu in pametnih napravah. Otroci, ki so žrtve nasilja tako v fizičnem kot tudi v virtualnem svetu, včasih ne povejo neposredno, kaj se jim dogaja, vendar se to pokaže v njihovem obnašanju, čustvovanju ali z drugimi psihosomatskimi znaki. Včasih niti ne vedo, da je to, kar se jim je zgodilo, nasilje ali zloraba (predvsem spolna). Zato je nujno prepoznavati znake, ki nam lahko kažejo, da je otrok žrtev kakršne koli oblike (medvrstniškega) nasilja. Prav tako je ob zaznavi nasilja nad otrokom ključnega pomena, da se posvetimo tako povzročiteljem in žrtvam kot tudi pričam tega dogodka. Vloge med žrtvami, povzročitelji in pričami se lahko pogosto in hitro menjujejo. Samo s pravičnim, pravočasnim in strokovnim ukrepanjem že pred pojavom nasilja (ozaveščanje otrok o nesprejemljivosti nasilja, pravici do iskanja pomoči, predvidevanje potencialnih nasilnih položajev in podobno), pa tudi s pravočasnim posredovanjem ob zaznavnem nasilju (kratkoročno in dolgoročno delo s povzročiteljem, žrtvijo in pričami dogodka) bomo lahko zmanjšali število teh dejanj. Ključnega pomena pa je, da se pedagoški delavci, starši, delavci policije in druge osebe, ki pri svojem delu prihajajo v stik z otroki, opolnomočijo z znanji o različnih oblikah nasilja nad otroki in med njimi, saj je to nujen pogoj, da ga bodo znali prepoznavati, nato pa tudi ustrezno ukrepati ter sodelovati z drugimi institucijami, ki tudi posredujejo v primerih zaznanega nasilja nad otrokom.

Nosilec:

– policija.

Sodelujoči:

– Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje Republike Slovenije,

– Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije,

²⁷ Kazenski zakonik (Uradni list RS, št. 50/12 – uradno prečiščeno besedilo, 6/16 – popr., 54/15, 38/16, 27/17, 23/20, 91/20, 95/21, 186/21, 105/22 – ZZNŠPP in 16/23).

- Zavod Republike Slovenije za šolstvo,
- Skupnost občin Slovenije,
- Združenje občin Slovenije,
- Združenje mestnih občin Slovenije,
- posamezne vzgojno-izobraževalne institucije,
- nevladne organizacije.

Rok za izvedbo:

- stalna naloga.

Kazalniki za merjenje uspešnosti:

- število izvedenih preventivnih aktivnosti v vzgojno-izobraževalnih zavodih in število udeležencev,
- število izvedenih strokovnih prispevkov na posameznih strokovnih srečanjih, posvetih in podobno,
- število zaznanih, prijavljenih in obravnavanih primerov medvrstniškega nasilja,
- število izvedenih usposabljanj za delavce policije s področja prepoznavanja in obravnave medvrstniškega nasilja,
- zmanjšanje števila prekrškov in kaznivih dejanj v šolskih okoliših.

7.2.4.13 Strategija/program – učinkovita obravnava spolnega izkoriščanja otrok

Ključne dejavnosti/ukrepi

Glavni poudarki učinkovite obravnave spolnega izkoriščanja otrok so ozaveščanje javnosti o zlorabah otrok in spodbujanje k prijavam, medinstitucionalno sodelovanje policije, vzgojno-izobraževalnih zavodov, zdravstva, pravosodja, centrov za socialno delo in drugih, ki so kakor koli povezani z vzgojo ali pomočjo otrokom, stalno usposabljanje kriminalistov s pomočjo domačih in tujih strokovnjakov, mednarodno sodelovanje, izmenjava dobrih praks, izkušenj in informacij, preventivne aktivnosti za otroke, starše in strokovne delavce ter osebna skrb preiskovalcev in drugih, ki so vključeni v vzgojo otrok ali njihovo obravnavo.

Nosilec:

- policija.

Sodelujoči:

- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti Republike Slovenije,
- Socialna inšpekcija,
- Skupnost centrov za socialno delo,
- centri za socialno delo,
- Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje Republike Slovenije,
- Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije,
- vzgojno-izobraževalni zavodi,
- nevladne organizacije.

Rok za izvedbo:

- stalna naloga.

Kazalniki za merjenje uspešnosti:

- število izvedenih usposabljanj za policiste in kriminaliste,
- število izvedenih strokovnih posvetov,
- število izvedenih preventivnih aktivnosti v vzgojno-izobraževalnih zavodih.

7.2.4.14 Strategija/program – vzpostavitev delovanja skupin kriminalistov na državni in regionalni ravni za prepoznavo mladoletnih oseb, ki so žrtve spolnih zlorab in spolnega izkoriščanja, ter storilcev teh dejanj

Ključne dejavnosti/ukrepi

Kazniva dejanja zoper spolno nedotakljivost otrok preiskujejo kriminalisti za mladoletniško kriminaliteto na regionalni ravni s pomočjo kriminalistov za mladoletniško kriminaliteto na državni ravni. Posebej specializirani kriminalisti preiskujejo kazniva dejanja spolnih zlorab in spolnega izkoriščanja otrok, storjenih prek interneta, kjer je prioriteta preiskovanja prepoznavanja žrtev spolnih zlorab, bodisi z video- ali fotoposnetki ali tistih, ki so žrtve napeljevanja. Večino prijav spolnih zlorab otrok prejmejo iz tujine kriminalisti za mladoletniško kriminaliteto na državni ravni. Najpogostejše prijave pošljejo lastniki družbenih omrežij in platform, policija pa jih prejme od Nacionalnega centra za pogrešane in zlorabljane otroke v ZDA (v nadaljnjem besedilu: NCMEC). Poleg teh prijav slovenska policija prejme podatke o izvrševanju teh kaznivih dejanj na območju Republike Slovenije kot posledico tujih operacij in preiskav, pogosto pa pri mednarodnih preiskavah tudi sodeluje.

Število prijav se iz leta v leto povečuje (na primer slovenska policija je leta 2015 od NCMEC prejela 293 prijav, leta 2018 1287 prijav, leta 2022 2755 prijav, v letu 2023 pa do konca oktobra že 3362 prijav). Zaradi velikega števila prijav je bila leta 2022 na Upravi kriminalistične policije Generalne policijske uprave ustanovljena delovna skupina za preiskovanje spolnih zlorab otrok prek interneta, ki poleg državne ravni vključuje tudi regionalno (večje policijske uprave). Na ta način je bilo sodelovanje boljše, preiskovanje pa učinkovitejše. Kriminalisti so v okviru delovne skupine prepoznali veliko otrok, žrtev spolnih zlorab.

Način dela je potrdil nujnost drugačnega, trajnejšega organiziranja dela ob vse več prijavah, ki so postale tudi zahtevnejše. Storiteli so vse bolj vešči uporabe tehnologij, z različnimi načini zakrivajo svojo istovetnost, za izvrševanje kaznivih dejanj uporabljajo omrežja enakovrednih računalnikov, šifrirana omrežja, temni splet, izkoriščajo možnosti, ki jih ponuja virtualno okolje, uporabljajo različne načine plačevanja, vključno s kriptovalutami, pogosto pa plačujejo za spolno zlorabo na daljavo.

Način delovanja interneta/temnega spleta in vseh možnosti, ki jih ponuja virtualno okolje, ter prilagajanje storilcev spolnih zlorab otrok, ki se povezujejo, izobražujejo, opozarjajo in skupaj izvršujejo kazniva dejanja, narekuje tudi prilagoditev kriminalistov. Najučinkovitejši sistem preiskovanja spolnih zlorab otrok, s poudarkom na prepoznavi otrok, žrtev spolne zlorabe, in njihovi rešitvi, je timsko delo v okviru ene enote, v kateri je prenos informacij in znanja takojšen, reševanje oziroma preiskovanje pa učinkovito.

Ustanovitev nacionalne enote za preiskovanje spolnih zlorab otrok prek interneta, s poudarkom na prepoznavi žrtev, bi bila za slovensko policijo nujno potrebna. Kot rečeno, preiskave bi bile učinkovitejše, saj bi bile informacije zbrane na enem mestu, prav tako pa bi bila na enem mestu tudi vsa potrebna oprema in orodja za preiskovanje. Prijave se še zdaj stekajo večinoma h kriminalistom za mladoletniško kriminaliteto na državni ravni, delo pa je učinkovitejše predvsem zaradi stalnega prenosa znanja, izkušenj in lažje razporeditve kriminalistov pri večjih in zahtevnejših operacijah.

Čeprav gre v osnovi za organizacijsko nalogo policije, sta pri usposabljanju kriminalistov nujno potrebna medresorsko sodelovanje in izmenjava dobrih praks, zato so vključeni tudi sodelujoči.

Nosilec:

– policija.

Sodelujoči:

- Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije,
- Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje Republike Slovenije,
- Skupnost centrov za socialno delo,
- nevladne organizacije.

Rok za izvedbo:

– stalna naloga.

Kazalniki za merjenje uspešnosti:

- število izvedenih preventivnih aktivnosti v vzgojno-izobraževalnih zavodih,
- ustanovitev nacionalne enote za preiskovanje spolnih zlorab otrok,
- število prepoznanih otrok, žrtev zlorabe.

7.3 Javno spodbujanje sovraštva in nestrpnosti – sovražni govor

7.3.1 Opis problema

Sovražni govor je oblika izražanja, ki spodbuja sovraštvo do posameznika ali skupine ljudi. Problem je izražanje, ki spodbuja sovraštvo proti narodnim, rasnim, verskim ali drugim skupinam ljudi. K sovražnemu govoru spadajo tudi žalitve ali klevete, ki se obravnavajo v okviru zasebnih odnosov. Sovražni govor lahko spodbuja kršenje človekovih pravic in pomeni nevarnost za družbo tako v posamezni državi kot tudi na mednarodni ravni. Pri obravnavi sovražnega govora je včasih težko ločiti med splošno pravico do izražanja (svoboda govora) in nesprejemljivim sovražnim govorom.

Sovražni govor je Svet Evrope opredelil kot vsako izražanje, ki širi, spodbuja ali opravičuje rasno sovraštvo, sovraštvo do tujcev, antisemitizem in druge vrste sovraštva, ki temeljijo na nestrpnosti, agresivnem nacionalizmu ali etnocentrizmu, diskriminaciji in sovražnosti proti manjšinam, migrantom ali ljudem tujega rodu.

Slovenski pravni red izraza sovražni govor ne pozna. Najbolj odklonski pojavi so določeni kot elementi kaznivega dejanja v 297. členu KZ-1: javno spodbujanje ali razpihovanje sovraštva, razdora ali nestrpnosti, ki temelji na narodnostni, rasni, verski ali etnični pripadnosti, spolu, barvi kože, poreklu, premoženjskem stanju, izobrazbi, družbenem položaju, političnem ali drugem prepričanju, invalidnosti, spolni usmerjenosti ali kateri koli drugi osebni okoliščini. Nesprejemljivo izražanje je lahko poleg že navedenega 297. člena KZ-1, tudi izvršitev katerega od drugih kaznivih dejanj, na primer kaznivega dejanja grožnje (135. člen KZ-1), razžalitve (158. člen KZ-1), obrekovanja (159. člen KZ-1), žaljive obdolžitve (160. člen KZ-1), opravljanja (161. člen KZ-1). Z vidika ukrepanja pravne države mora biti kazenski pregon zadnje mogoče sredstvo za odpravo negativnih pojavov v družbi, zato so drugi, manj zavržni pojavi prepovedanega sovražnega govora opredeljeni kot prekrški. Zakon o varstvu javnega reda in miru²⁸ (v nadaljnjem besedilu: ZJRM-1) kot prekrške opredeljuje tudi nasilno in drzno vedenje, ki povzroči občutek ponižanosti, ogroženosti, prizadetosti ali strahu (6. člen) ali nedostojno vedenje na javnem kraju (7. člen). V 20. členu ZJRM pa je določeno strožje sankcioniranje dejanj iz 6. (nasilno in drzno vedenje), 7. (nedostojno vedenje), 12. (poškodovanje uradnega napisa, oznake ali odločbe), 13. (pisanje po objektih) in 15. člena (uničevanje državnih simbolov), če so storjena z namenom vzbujanja narodnostne, rasne, spolne, etnične, verske, politične nestrpnosti ali nestrpnosti glede spolne usmerjenosti. 8. člen Zakona o medijih²⁹ (v nadaljnjem besedilu: ZMed) in 9. člen Zakona o avdiovizualnih medijskih storitvah³⁰ (v nadaljnjem besedilu: ZAVMS) določata, da je z razširjanjem programskih vsebin oziroma z avdiovizualnimi medijskimi storitvami prepovedano spodbujati k narodni, rasni, verski, spolni ali drugi neenakopravnosti, nasilju in vojni ter izzivati narodno, rasno, versko, spolno ali drugo sovraštvo in nestrpnost. Enako velja tudi pri prepovedi sovražnega govora po Zakonu o verski svobodi,³¹ ki v 3. členu prepoveduje vsakršno spodbujanje k verski diskriminaciji, razpihovanje verskega sovraštva in nestrpnosti ter diskriminacijo zaradi verskega prepričanja, izražanja ali uresničevanja tega prepričanja.

Poleg pravno opredeljenega sovražnega govora poznamo tudi tako imenovano sociološko opredelitev sovražnega govora, ki zajema še druge nesprejemljive oblike in načine javnega govora, kot so grožnje in uporaba nespoštljivih, žaljivih, poniževalnih ali vulgarnih izrazov. Tako sovražno oziroma žaljivo javno izražanje ni vselej podvrženo kaznovalnim sankcijam in zaradi načela sorazmernosti pri omejevanju svobode izražanja in načela *ultima ratio* pri izvrševanju kazenskega pregona tudi ne sme biti. Prizadevati si je treba tudi za zmanjšanje »nekažnive«³² sovražne retorike, ki lahko spodbuja pojave kaznivega in nedopustnega sovražnega govora ter vpliva nanje, in sicer s preventivnimi izobraževalnimi in promocijskimi aktivnostmi. Sovražni govor utrjuje diskriminacijo, izključevanje in neenakost v družbi. Škodljiv in nevaren pojav je zlasti sovražni govor, usmerjen proti družbenim manjšinam in ranljivim, depriviligiranim skupinam, katerega namen so zatiranje in podrejanje teh skupin ter ustvarjanje zastrašujočega in ponižujočega okolja. Skrb vzbuja tudi dejstvo, da je sovražni govor vse pogostejši pojav v političnih razpravah in javnosti, vključno z internetom, družbenimi omrežji, forumi in komentarji pod spletnimi medijskimi prispevki.

Kot odziv na naraščanje nestrpnosti, sovražnega govora in poglobljanja neenakosti v zadnjih letih je predsednik Vlade Republike Slovenije 17. marca 2023 ustanovil Strateški svet za preprečevanje sovražnega govora, sestavljen iz predstavnikov pristojnih ministrstev, predstavnikov nevladnih organizacij in posameznikov.³² Strateški svet kot neodvisno posvetovalno telo predsednika vlade je že izdal 57 sistemskih priporočil³³ za posamezna področja, in sicer za naslednje sklope: vzgoja, izobraževanje in mladina, preventiva, (kaznovalni) pravni odziv, mediji in splet.

²⁸ Zakon o varstvu javnega reda in miru (Uradni list RS, št. 70/06 in 139/20).

²⁹ Zakon o medijih (Uradni list RS, št. 110/06 – uradno prečiščeno besedilo, 36/08 – ZPOMK-1, 77/10 – ZSFCJA, 90/10 – odl. US, 87/11 – ZAVMS, 47/12, 47/15 – ZZSDT, 22/16, 39/16, 45/19 – odl. US, 67/19 – odl. US in 82/21).

³⁰ Zakon o avdiovizualnih medijskih storitvah (Uradni list RS, št. 87/11, 84/15 in 204/21).

³¹ Zakon o verski svobodi (Uradni list RS, št. 14/07, 46/10 – odl. US, 40/12 – ZUJF, 100/13 in 102/23).

³² <https://www.gov.si/zbirke/delovna-telesa/strateski-svet-za-preprecevanje-sovraznega-govora/>.

³³ Dostopno na: https://www.gov.si/assets/vlada/Fotografije/PV-Golob/07-2023/brosura_priporocila-za-preprecevanje-sovraznega-govora.pdf.

Sovražni govor lahko ogrozi temeljne pravice do dostojanstva, enakosti in nediskriminacije, zato so ukrepi za njegovo preprečevanje ključnega pomena tudi za zagotavljanje varstva človekovih pravic.

7.3.2 Vzroki

Z razvojem spletnega okolja in družbenih omrežij se je opazno okrepilo izražanje sovražnih stališč, žalitev, nestrpnosti, zaničevanja in drugo. Vzroki za naraščanje tako imenovanega sovražnega govora oziroma sovražnosti na družbenih omrežjih, forumih in v komentarjih so v dejstvu, da je to področje slabo urejeno, uporabniki pa se zaradi anonimnosti počutijo varne pred morebitnim pravnim sankcioniranjem. Z analizo je bilo tudi ugotovljeno, da gre pri naraščanju sovražnega govora za močno povezanost med aktualnimi družbenimi dogodki in sovražnim izražanjem, nestrpnostjo in drugim, kar se je na primer najbolj pokazalo prav v letu 2020, ko je bila zaradi covida-19 razglašena pandemija in se je življenje na neki način preneslo v računalniško oziroma virtualno okolje.

V zadnjih letih ima anonimnost, ki jo omogoča računalniško komuniciranje, dvojni učinek. Na eni strani se znižuje vpliv družbenega pritiska na posameznika, na drugi strani pa se zvišuje stopnja agresivnega, neprimernega in žaljivega komuniciranja. Internet in zlasti družbeni mediji so spremenili način komuniciranja, vključno s tem, kako se tako imenovani sovražni govor širi in »potuje« po spletu. Orodja, ki jih ponuja internet, prispevajo k zaostrovanju odnosov med posamezniki in skupinami na javnem področju, hkrati pa se internet in platforme družbenih medijev uporabljajo kot prostori in orodja sovraštva in obračunavanja.

Sovražni govor se pojavlja v vseh družbah, ne glede na to, ali gre za govor brez povezave ali komentar na spletu. Včasih je težko oceniti, kdaj je komentar mišljen kot sovražni govor – zlasti če je izražen v virtualnem svetu.

Vzroki za sovražni govor so različni:

- nestrpnost: Sovražni govor pogosto izhaja iz nestrpnosti do določene skupine ljudi zaradi njihove rase, religije, spolne usmerjenosti ali nacionalnosti,
- agresivni nacionalizem ali etnocentrizem: Sovražni govor se lahko pojavi, ko posamezniki ali skupine ljudi verjamejo, da je njihova rasa, narodnost ali etnična skupina superiorna,
- lažne novice in dezinformacije: Sovražni govor se lahko širi tudi z lažnimi novicami in dezinformacijami. To je še posebej pogosto na spletu, kjer je točnost informacij težko preverljiva,
- neravnovesje moči: Sovražni govor se lahko pojavi tudi kot posledica neravnovesja moči. To se lahko zgodi, ko posamezniki ali skupine ljudi uporabljajo sovražni govor kot sredstvo za uveljavljanje svoje moči nad drugimi.

7.3.3 Rešitve

Družbo je treba opozoriti, da sovražni govor ni sprejemljiv in da je vsak posameznik odgovoren za to, da se zavzema proti širjenju sovraštva.

Zagotavljati je treba sodelovanje med vsemi pristojnimi deležniki glede sovražnega govora, tako državnih organov in institucij kot tudi nevladnega sektorja, civilnih iniciativ, interesnih združenj, izobraževalnega, znanstvenega in raziskovalnega sektorja, ponudnikov interneta in medijev – posebna vloga naj bo namenjena praktikom na lokalni ravni.

Ukrepi za preprečevanje, odkrivanje in zmanjševanje sovražnosti v družbi so:

- zagotavljanje ustreznih rednih usposabljanj policistov in drugih pristojnih oseb v organih odkrivanja in pregona ter inšpekcijskih služb, in sicer z vsebinami o človekovih pravicah in etiki, ki omogočajo prepoznavanje in razumevanje primerov sovražnega govora ter pravilno odzivanje nanje,
- nadaljnja proučitev predpisov o preprečevanju, odkrivanju, preiskovanju ter opredelitvi kaznivih dejanj in prekrškov z znaki sovražnosti z namenom priprave morebitnih ustrežnejših zakonskih rešitev – v tem delu je že pripravljena novela ZMed, izdelana pa je bila tudi evalvacija določb ZJRM-1,
- ustanovljen je bil Strateški svet za preprečevanje sovražnega govora, sestavljen iz predstavnikov pristojnih ministrstev, predstavnikov nevladnih organizacij in posameznikov.

7.3.4 Cilji

Zmanjšati je treba obseg vseh oblik in pojavov tako imenovanega sovražnega govora oziroma javnega spodbujanja sovraštva, nasilja in nestrpnosti.

7.3.4.1 Strategija/program – oblikovanje programov za zmanjševanje javnega spodbujanja sovraštva in nestrpnosti

Ključne dejavnosti/ukrepi

Zagotoviti je treba boljše povezovanje in sodelovanje med vsemi pristojnimi deležniki na področju sovražnega govora, tako državnih organov in institucij kot tudi nevladnega sektorja, civilnih iniciativ, interesnih združenj, izobraževalnega, znanstvenega in raziskovalnega sektorja ter ponudnikov interneta in medijev. Nadaljevati je treba proučevanje predpisov o odkrivanju, preprečevanju, preiskovanju ter opredelitvi kaznivih dejanj in prekrškov z obeležjem sovražnosti z namenom priprave morebitnih ustrežnejših zakonskih rešitev.

Prenoviti je treba tudi določbe o prepovedi spodbujanja neenakopravnosti in nestrpnosti ter sovraštva v ZMed in ZAvMS na način, da se veljavnim prepovedim doda ustrezna kazenska določba ter določi ustrezna kazenska sankcija (globa) za njihovo kršitev oziroma določijo ukrepi za odpravo nepravilnosti.

Nosilec:

- Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije.

Sodelujoči:

- policija,
- Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije,
- Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije,
- Ministrstvo za digitalno preobrazbo,
- Agencija za komunikacijska omrežja in storitve,
- Vrhovno državno tožilstvo Republike Slovenije,

- Varuh človekovih pravic Republike Slovenije,
- Strateški svet za preprečevanje sovražnega govora,
- ustanove in predstavniki akademskih skupnosti, znanstvenoraziskovalne in inovacijske dejavnosti, gospodarske družbe in njihova interesna združenja.

Rok za izvedbo:

- stalna naloga.

Kazalnika za merjenje uspešnosti:

- posodobljene določbe o prepovedi spodbujanja neenakopravnosti in nestrpnosti ter sovraštva v posameznih področnih zakonih,

- število obravnavanih prekrškov (cilj je zmanjšanje ugotovljenih kršitev in povečanje opravljenih nadzorov).

7.4 Gospodarska kriminaliteta, korupcija in varovanje finančnih interesov Republike Slovenije in Evropske unije v povezavi z evropskimi sredstvi

7.4.1 Opis problema

Gospodarska kriminaliteta in področje varovanja finančnih interesov Republike Slovenije in Evropske unije v povezavi z evropskimi sredstvi ostajata prednostni nalogi vseh deležnikov na področju preprečevanja, nadzora, odkrivanja, preiskovanja in pregona kaznivih dejanj. Zagotavljanje ustreznega odzivanja na različne organizirane oblike gospodarskih kaznivih dejanj na državni in mednarodni ravni, pri katerih je povzročena velika materialna škoda oziroma pridobljena velika protipravna premoženjska korist, je zato izziv tudi z vidika korupcijskih tveganj. Poleg tega je treba dajati poudarek različnim pojavnim oblikam pranja denarja in učinkovitemu izvajanju finančnih preiskav. V času gospodarske rasti in velikih investicij v javnem in zasebnem sektorju se korupcija uporablja za izvrševanje različnih kaznivih dejanj, kar izkrivlja konkurenco in zmanjšuje zaupanje v pravno državo. Eden od pomembnejših ukrepov za dobro odzivanje na opisano problematiko je okrepljeno medinstitucionalno sodelovanje in krepitev sposobnosti preprečevanja, nadzora in zaznavanja kaznivih dejanj na izpostavljenih področjih. Sočasno pa je treba zagotavljati kakovostne in usposobljene človeške vire v vseh pristojnih državnih institucijah, ki bodo sposobni učinkovito zaznavati, odkrivati in preiskovati gospodarsko kriminaliteto.

Korupcija in prevare na področju javnih sredstev vplivajo na slabši gospodarski razvoj države, spodkopavajo demokracijo in škodujejo socialni pravičnosti. Republika Slovenija je z vstopom v Evropsko unijo postala tudi del enotnega proračuna Evropske unije. Torej prevare na področju javnih sredstev in korupcija v posamezni državi članici ne pomenijo samo njenega slabšega gospodarskega razvoja, temveč celotnega monetarnega sistema Evropske unije. Med bolj izpostavljenimi korupcijskim tveganjem in prevaram so tako tudi finančna sredstva, pridobljena iz različnih skladov Evropske unije. Korupcija, kot v svojih dokumentih poudarjajo ustanove Evropske unije, ima različne oblike in posledice na vseh družbenih področjih, na primer podkupovanje, poneverba, trgovanje z vplivom, trgovanje z informacijami, zlorabe uradnega položaja in nezakonite obogatitve.³⁴ Več držav članic Evropske unije med drugim poroča, da je po njihovi notranji zakonodaji inkriminirano trgovanje z vplivom, vendar se nekatere opredelitive bistveno razlikujejo od ustreznih določb Konvencije ZN proti korupciji, v nekaterih državah pa je kaznivo dejanje zajeto le deloma.³⁵

Pod izrazom korupcija razumemo tako korupcijska kazniva dejanja kot tudi družbeni pojav zlorabe oblasti zaradi pridobitve nedovoljene koristi, kar je uveljavljena opredelitev korupcije v mednarodnem okolju. Korupcija je opredeljena v 1. točki 4. člena Zakona o integriteti in preprečevanju korupcije³⁶ (v nadaljnjem besedilu: ZIntPK), in sicer je korupcija »vsaka kršitev dolžnega ravnanja uradnih in odgovornih oseb v javnem ali zasebnem sektorju, kot tudi ravnanje oseb, ki so pobudniki kršitev, ali oseb, ki se s kršitvijo lahko okoristijo, zaradi neposredno ali posredno objubljenih, ponujenih ali dane oziroma zahtevane, sprejete ali pričakovane koristi zase ali za drugega«. Korupcijska kazniva dejanja so pogosto pripravljala dejanja različnih kaznivih dejanj zoper gospodarstvo in zoper uradno dolžnost, javna pooblastila in javna sredstva.

V dozdajšnjih preiskavah je bilo ugotovljeno, da je zlasti v gospodarskem in javnem sektorju veliko primerov korupcijskih ravnanj, za katera je značilen prodor korupcijskih praks na različna področja. V času velikih investicijskih naložb in projektov tako v javnem kot v gospodarskem sektorju se za doseganje koristi posameznikov korupcija uporablja za lažje izvrševanje različnih kaznivih dejanj tako zoper gospodarstvo kot tudi zoper uradno dolžnost, javna pooblastila in javna sredstva, kar izkrivlja konkurenco, zmanjšuje zaupanje v pravno državo in povečuje draginjo. Med vzroke korupcijskih ravnanj štejemo tudi neuresničevanje mednarodnih zahtev in ciljev protikorupcijske politike države za primerno visoko stopnjo protikorupcijske kulture z oblikovanjem in uresničevanjem ustreznih etičnih standardov integritete³⁷ posameznikov in organizacij javnega sektorja.³⁸ Integriteta se nanaša tako na posameznike kot tudi na organizacije, saj odsotnost integritete enega zagotovo vpliva tudi na integriteto drugega.

Na področju gradnje oziroma sofinanciranja državne prometne infrastrukture gre v veliko primerih za projekte sorazmerno visokih vrednosti, to velja predvsem za največje infrastrukturne projekte državnega pomena. Ocenjuje se, da so v zvezi s tem tudi korupcijska tveganja večja, saj v posameznih projektih sodeluje večje število različnih deležnikov, kadar so deležniki sami vir korupcijskih tveganj oziroma njihovi organizacijski pogoji, zaposleni ali delovni procesi. To sicer ni nujno, dokler deležniki dobro upravljajo svoja tveganja.

Korupcija, ki se pojavlja pri javnih naročilih, je resen problem, ki ga je treba obravnavati. Po podatkih Svetovne banke se ocenjuje, da je podkupnin pri javnih naročilih kar med 8 in 25 odstotki vrednosti naročenega blaga, storitev ali del. Nedavna študija Evropske unije je ugotovila, da znašajo neučinkovitosti v javnih naročilih kar 18 odstotkov celotnih proračunov projektov in da dve tretjini od tega lahko pripišemo korupciji.

³⁴ Poročilo o stroških neukrepanja na ravni EU, Okrepitev prizadevanj EU za boj proti korupciji, EPRS Služba Evropskega parlamenta za raziskave, Fernandes, M. Jančová, L., v: Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o boju proti korupciji, Bruselj, 3. marec 2023, str. 6., dostopno na: <https://op.europa.eu/sl/publication-detail/-/publication/5b9689dc-ef39-11ed-a05c-01aa75ed71a1/language-sl>.

³⁵ Prav tam, str. 12.

³⁶ Zakon o integriteti in preprečevanju korupcije (Uradni list RS, št. 69/11 – uradno prečiščeno besedilo, 158/20, 3/22 – ZDeb in 16/23 – ZZPri).

³⁷ Integriteta po ZIntPK je opredeljena v tretji točki 4. člena: »integriteta« je pričakovano delovanje in odgovornost posameznikov in organizacij pri preprečevanju in odpravljanju tveganj, da bi bila oblast, funkcija, pooblastilo ali druga pristojnost za odločanje uporabljena v nasprotju z zakonom, pravno dopustnimi cilji in etičnimi kodeksi.

³⁸ Resolucija o preprečevanju korupcije v Republiki Sloveniji, poglavje IV. Cilji resolucije (Uradni list RS, št. 85/04).

Republika Slovenija iz evropskega proračuna prejema in bo še prejemale znatna sredstva iz Mehanizma za okrevanje in odpornost, ki je namenjen za različne projekte v Republiki Sloveniji, med njimi tudi na korupcijsko izpostavljenih področjih, kot so javna naročila pri velikih infrastrukturnih in drugih velikih projektih. Tveganje pomeni tudi financiranje pomoči za odpravo posledic poplav in plazov. Že sama povezanost z javnimi naročili in velikimi projekti na področju infrastrukture pomeni korupcijska tveganja.

Vlada Republike Slovenije že vrsto let izvaja številne aktivnosti s ciljem povečati občutljivost zaposlenih v državnih organih in organih samoupravnih lokalnih skupnosti za pojav korupcije oziroma ravnanj, ki niso usklajena z etičnimi, moralnimi in pravnimi normami s področja preprečevanja in omejevanja korupcijskih tveganj. V letu 2023 je sprejela Program Vlade Republike Slovenije za krepitev integritete in transparentnosti v javnem sektorju 2023–2026³⁹ in naložila nosilcem ukrepov, naj takoj začnejo izvajati potrebne aktivnosti za izvedbo ukrepov. Ministrstvo za javno upravo Republike Slovenije, ki je koordinator programa, je že pripravilo Prvo skupno vmesno poročilo o izvajanju programa za obdobje od 1. marca do 31. avgusta 2023.

Komisija za preprečevanje korupcije je julija 2023 končala Analizo dobaviteljev javnih zdravstvenih zavodov na sekundarni ravni na področju nabave medicinske opreme, farmacevtskih izdelkov in izdelkov za osebno nego,⁴⁰ ki je zajemala obdobje med 1. januarjem 2018 in 31. decembrom 2022. Med drugim je bilo ugotovljeno, da javni zdravstveni zavodi uporabljajo različne informacijske rešitve za ugotavljanje potreb, sami informacijski sistemi med javnimi zdravstvenimi zavodi niso povezani, kar onemogoča optimizacijo količine zalog. Nekateri javni zdravstveni zavodi niso niti zavezani k uporabi enotnih informacijskih tehnologij. Dodaten problem pri izvedbi postopkov javnega naročanja so neusklajeni interni akti javnih zdravstvenih zavodov glede postopkov javnega naročanja z veljavno zakonodajo. Prav tako so ugotovili, da Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije in Ministrstvo za javno upravo Republike Slovenije, ki lahko izvajata skupna javna naročila, teh ne izvajata.

7.4.2 Vzroki

Storilci na področju gospodarske kriminalitete in korupcije tudi z vidika varovanja finančnih interesov Republike Slovenije in Evropske unije v povezavi z evropskimi sredstvi delujejo prikrito, organizirano v zaprtih krogih in mednarodno povezano. Pri kriminalnih aktivnostih izkoriščajo razpršenost pristojnosti nadzornih organov in institucij, za kapital in denar odprt mednarodni prostor jim pomeni časovno prednost pred organi nadzora, odkrivanja in preiskovanja, ki jih omejujejo z zakonodajo povezane ovire (kazenske materialne in procesne ovire). V preteklih letih je bilo izvedenih več sistemskih in projektnih aktivnosti s sodelovanjem organov odkrivanja in preiskovanja, nadzornih organov in pristojnih državnih tožilstev, vendar pa se še vedno ugotavlja, da je »kultura prijavljanja«⁴¹ gospodarske in še posebej korupcijske kriminalitete v Republiki Sloveniji na dokaj nizki ravni.

Nepreglednost in nizka stopnja integritete posameznika prispevata k nastanku korupcijskih kaznivih dejanj oziroma otežujeta njihovo zaznavo in preiskavo tako v javnem kot tudi v zasebnem sektorju. Predvsem v javnem sektorju imata visoka stopnja integritete in preglednost delovanja javnih uslužbencev pomembno vlogo, da se uspešno odkrivajo in predvsem prijavljajo kazniva dejanja ter s tem vzpostavljajo trajnostna ničelna toleranca do korupcije in drugih odklonskih dejanj.

Ocenjuje se, da na področju izvedbe projektov prometne infrastrukture glavna korupcijska tveganja izhajajo predvsem iz dejstva, da gre za sorazmerno visoka finančna sredstva, kompleksnost postopkov in veliko število različnih deležnikov, ki sodelujejo v posameznih fazah načrtovanja in izvedbe infrastrukturnih projektov.

7.4.3 Rešitve

Medinstitucionalno sodelovanje vseh pristojnih nadzornih organov in institucij v Republiki Sloveniji in širše je nujno potrebno za uspešen boj na področju preprečevanja, nadziranja, zaznavanja, odkrivanja, preiskovanja in pregona gospodarske kriminalitete in korupcije, še posebej z vidika varovanja finančnih interesov Republike Slovenije in Evropske unije v povezavi z evropskimi sredstvi. Krepitev zmogljivosti na izpostavljenih področjih je tako izziv, sodelovanje vseh pristojnih pa rešitev za uspešno delo na tem področju.

Vlade so tradicionalno poskušale zmanjšati tveganje korupcije pri javnih naročilih z zakonskim urejanjem, vendar najnovejše raziskave kažejo, da je zakonodaja sama po sebi večinoma neučinkovita za zmanjšanje tveganja podkupovanja. Zato bi se moralo, da se zaščiti javna sredstva, več pozornosti nameniti praksam javnega naročanja in jih izboljšati, saj so te močno povezane s korupcijo. Izboljšanje teh praks bi lahko pomagalo zmanjšati korupcijo in povečati učinkovitost javnih naročil. Zakoni in prakse javnega naročanja se lahko precej razlikujejo in bi jih veljalo poenotiti.

Za merjenje zakonodaje in praks javnega naročanja je uporaben indeks, ki dokumentira obseg urejanja javnega naročanja na štirih področjih, to so: preglednost, konkurenca, omejitve izključitve in integriteta pogodbe. Za merjenje praks javnega naročanja se uporabljajo ukrepi, ki preverjajo, ali in kako se prakse javnega naročanja razlikujejo od zakonov na zgoraj naštetih področjih.

Obstaja zavedanje, da je za vzpostavitev večje integritete in preglednosti pomembno skupno in usklajeno delovanje različnih organov, zato je ena od glavnih rešitev krepitev medinstitucionalnega sodelovanja in izvajanje skupnih projektov. Policija bo kot organ odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj poleg okrepljenega medinstitucionalnega sodelovanja in stalnega usposabljanja svoje aktivnosti v obdobju 2024–2028 usmerjala predvsem v operativno odkrivanje in preiskovanje korupcijske kriminalitete na področju, na katerem so korupcijska tveganja največja (uradna dolžnost in javna pooblastila, zaščita finančnih interesov Republike Slovenije in Evropske unije, veliki investicijski projekti ...). Prav tako je dejstvo, da v naglo spreminjajočem se mednarodnem okolju osumljenci postajajo ključni pri storitvi kaznivih dejanj korupcije in so vse bolj informacijsko povezani, medtem ko manj pomembni udeleženci izvajajo svoje operacije sorazmerno neodvisno ali celo izolirano. Zato je ključno tudi tesno mednarodno sodelovanje. Za učinkovito delo policije je treba zagotoviti zadostne in kakovostne kadrovske vire, ki bodo sposobni učinkovito odkrivati in preiskovati gospodarsko kriminaliteto in korupcijo.

Kot ena od mogočih rešitev, ki bi na področju izvedbe projektov prometne infrastrukture zmanjšala možnost nastanka korupcijskih tveganj, je predvidena vzpostavitev medresorske strokovne delovne skupine, ki bi izvedla podrobnejšo analizo obravnavanega področja ter v primeru ugotovljenih večjih pomanjkljivosti predlagala določene prilagoditve oziroma dopolnitve veljavne zakonodaje in ustaljenih praks. Ob tem je treba upoštevati dejstvo, da gre za zelo kompleksen sistem, ki sega na delovna področja različnih resorjev oziroma institucij (področja javnih naročil, financ, tehnične zakonodaje, gospodarstva oziroma konkurenčnosti gospodarskih subjektov ...).

³⁹ Program je objavljen na spletni strani Vlade Republike Slovenije <https://www.gov.si teme/integriteta/>.

⁴⁰ Dostopno na: <https://www.kpk-rs.si/blog/2023/07/05/analiza-v-zdravstvu-izpostavila-stevilna-tveganjatakota-za-korupcijo-kot-za-nastanek-krsitve-integritete/>.

7.4.4 Cilji

Cilj je okrepiti medresorsko, medinstitucionalno in mednarodno sodelovanje za učinkovitejši boj proti gospodarski kriminaliteti in korupciji, še posebej na področju varovanja finančnih interesov Republike Slovenije in Evropske unije v povezavi z evropskimi sredstvi.

Državni organi in organi lokalne skupnosti morajo načelo integritete udejanjiti oziroma ga umestiti v svoje notranje okolje z vzpostavitvijo etičnih standardov ter konkretnih in učinkovitih mehanizmov notranje kontrole.⁴¹ Na ta način bo načelo imelo tudi uporabno vrednost, ne le filozofske in teoretične. To je zelo pomembna ugotovitev za preprečevanje korupcije in drugih oblik kriminalitete, gospodarske in organizirane kriminalitete že v zgodnji fazi dejavnikov tveganj, ki se začnejo že na ravni notranjega kontrolnega okolja in sistema obvladovanja tveganj v organizacijah javnega in zasebnega sektorja, da sploh ne pride do izvršitvenih dejanj in posledic kaznivih dejanj. Zato tudi ustanove Evropske unije poudarjajo, da je za vzpostavitev takšnega preventivnega sistema potreben ustrezen postopek ocene tveganja, da se ugotovijo in obravnavajo vrzeli in sektorji, ki so najbolj izpostavljeni tveganju korupcije.⁴²

7.4.4.1 Strategija/program – krepitev medinstitucionalnega sodelovanja na področju gospodarske kriminalitete, korupcije in varovanja finančnih interesov Republike Slovenije in Evropske unije v povezavi z evropskimi sredstvi

Ključne dejavnosti/ukrepi

Za uspešen boj zoper gospodarsko kriminaliteto in korupcijo v povezavi z varovanjem finančnih interesov Republike Slovenije in Evropske unije v povezavi z evropskimi sredstvi, je treba okrepiti notranje sisteme zaznavanja kaznivih dejanj na področju dodeljevanja in nadzora porabe evropskih sredstev in prijavljanje sumov kaznivih dejanj pristojnim organom. Velik obseg pričakovanih finančnih sredstev Evropske unije, ki bodo dodeljena Republikli Sloveniji preko različnih skladov (med drugim tudi za okrevanje in odpornost ter obnovo po poplavih) že sam po sebi predstavlja izziv na področju dodeljevanja in nadzora porabe sredstev ter s tem povezanimi korupcijskimi tveganji, zato bo treba vzpostaviti in nadgrajevati sisteme spremljanja in nadzora ter določiti jasne pristojnosti sodelujočih organov. Okrepiti bo treba usposobljenost pristojnih organov in institucij z vidika preprečevanja, zaznavanja ter prijavljanja sumov kaznivih dejanj. Zaposlene je treba poučiti tudi o zaščiti prijaviteljev in o vsebini etike ter poklicne integritete. Za doseganje operativnosti je nujno potrebno identificirati vse pristojne organe in institucije, krepiti medinstitucionalno sodelovanje, vzpostaviti kontaktne točke ter zagotoviti izvedbo usposabljanj na državni in mednarodni ravni.

Nosilec:

– policija.

Sodelujoči:

– Vrhovno državno tožilstvo Republike Slovenije,

– Evropsko javno tožilstvo,

– Komisija za preprečevanje korupcije,

– Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije,

– Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije,

– Ministrstvo za finance Republike Slovenije,

– Urad Republike Slovenije za nadzor proračuna,

– Urad Republike Slovenije za okrevanje in odpornost,

– Finančna uprava Republike Slovenije,

– Računsko sodišče Republike Slovenije,

– Ministrstvo za naravne vire in prostor Republike Slovenije,

– Ministrstvo za infrastrukturo Republike Slovenije,

– Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport Republike Slovenije,

– Ministrstvo za kohezijo in regionalni razvoj Republike Slovenije,

– Služba Vlade Republike Slovenije za obnovo po poplavih in plazovih.

Rok za izvedbo:

– stalna naloga.

Kazalniki za merjenje uspešnosti:

– identifikacija vseh pristojnih nadzornih organov, vključno z navedbo pristojnosti in pooblastil na področju varovanja finančnih interesov Republike Slovenije in Evropske unije v povezavi z evropskimi sredstvi,

– izdelava in letno posodabljanje kontaktnih točk v pristojnih nadzornih organih,

– porast števila naznanjenih kaznivih dejanj v povezavi z evropskimi sredstvi v primerjavi s preteklim petletnim obdobjem,

– število izvedenih usposabljanj in število udeležencev usposabljanj.

7.4.4.2 Strategija/program – vzpostavitev in/ali okrepitev pravnih, nadzornih in institucionalnih mehanizmov za prepoznavo, preprečevanje in omejevanje tveganj nepravilnosti, negospodarnosti oziroma stroškovne neupravičenosti ter gradnje in sofinanciranja prometne infrastrukture

Ključne dejavnosti/ukrepi

Oblikovanje medinstitucionalne strokovne delovne skupine, ki bo izvedla analizo normativne, organizacijske in institucionalne ureditve načrtovanja, priprave in vodenja velikih projektov državnega pomena z namenom prepoznave morebitnih sistemskih pomanjkljivosti. Po opravljeni analizi bo delovna skupina pripravila poročilo stanja s predlogi izhodišč za sistemsko ureditev opredelitve projektne organizacijske strukture, določitve pristojnosti in nalog te strukture ter morebitno podrobnejšo ureditev postopkov načrtovanja, priprave, potrjevanja, izvajanja, spremljanja in nadzorovanja velikih projektov državnega pomena ter poročanja o njih.

⁴¹ Drugi odstavek 100. člena Zakona o javnih financah (Uradni list RS, št. 11/11 – uradno prečiščeno besedilo, 14/13 – popr., 101/13, 55/15 – ZFisP, 96/15 – ZIPRS1617, 13/18, 195/20 – odl. US, 18/23 – ZDU-1O in 76/23): »... Notranje kontrole obsegajo sistem postopkov in metod, katerih cilj je zagotoviti spoštovanja načel zakonitosti, preglednosti, učinkovitosti, uspešnosti in gospodarnosti.«

⁴² Poročilo o stroških neukrepanja na ravni EU, Okrepitev prizadevanj EU za boj proti korupciji, EPRS Služba Evropskega parlamenta za raziskave, Fernandes, M. Jančová, L., v: Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o boju proti korupciji, Bruselj, 3. marec 2023, str. 16., dostopno na: <https://op.europa.eu/sl/publication-detail/-/publication/5b9689dc-ef39-11ed-a05c-01aa75ed71a1/language-sl>.

Ne glede na to, da gre za projekte državnega pomena, pa se ti izvajajo na območjih lokalnih skupnosti in pogosto tudi v sodelovanju z lokalnimi subjekti, zato je treba v vse aktivnosti vključiti tudi deležnike iz lokalnega okolja (predstavnike lokalne skupnosti, občinska redarstva, inšpekcijske službe in druge).

Nosilec:

– Ministrstvo za infrastrukturo Republike Slovenije.

Sodelujoči:

- Ministrstvo za naravne vire in prostor Republike Slovenije,
- Ministrstvo za finance Republike Slovenije,
- Računsko sodišče Republike Slovenije,
- Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport Republike Slovenije,
- Urad Republike Slovenije za nadzor proračuna,
- Ministrstvo za kohezijo in regionalni razvoj Republike Slovenije,
- Urad Republike Slovenije za okrevanje in odpornost,
- Združenje občin Slovenije,
- Združenje mestnih občin Slovenije,
- Skupnost občin Slovenije,
- ustanove in predstavniki akademskih skupnosti, znanstvenoraziskovalne in inovacijske dejavnosti, gospodarske družbe in njihova interesna združenja.

Rok za izvedbo:

– delovna skupina pripravi terminski načrt izvedbe posameznih ukrepov v treh mesecih po prejemu sklepov o imenovanju.

Kazalniki za merjenje uspešnosti:

- izdelana analiza normativne, organizacijske in institucionalne ureditve načrtovanja, priprave in vodenja velikih projektov,
- prepoznavna sistemskih pomanjkljivosti,
- pripravljeno poročilo delovne skupine s predlogi izhodišč za sistemsko ureditev področja,
- izdelan terminski načrt priprave systemske ureditve na podlagi predlaganih izhodišč.

7.4.4.3 Strategija/program – ureditev javnega naročanja v javnem zdravstvu z vključitvijo centralizacije in informatizacije (ter s tem izboljšanje njegove preglednosti)

Ključne dejavnosti/ukrepi

V zdravstvu je javno naročanje posebej izpostavljeno, saj je neposredno povezano z interesi tako družbe kot celote kot tudi posameznikov. Poleg dejanske vrednosti nabav, ki je sorazmerno visoka, vendar še vedno nižja, kot je lahko na nekaterih drugih področjih, na primer v energetiki ali obrambi, je prav človeški dejavnik tisti, ki vpliva na veliko pozornost, namenjeno nabavi v zdravstvu: kakšne so dosežene cene za posamezno zdravilo ali medicinski pripomoček, kakšna je kakovost, kako potekajo postopki javnega naročanja, kakšne so morebitne nepravilnosti ali katera so tveganja oziroma pojavi morebitne korupcije.

V okviru Ministrstva za zdravje Republike Slovenije je bil vzpostavljen Urad za nadzor, kakovost in investicije v zdravstvu. Med nalogami tega urada je tudi priprava izhodišč za spremljanje uspešnosti poslovanja in delovanja javnih zdravstvenih zavodov, katerih ustanoviteljica je Republika Slovenija, in ponujanje predlogov meril uspešnosti delovanja v zdravstvu v sprejetje ministrstvu, pristojnemu za zdravje.

Navedeni urad pripravlja tudi vsebinska izhodišča, poročila, analize in druga gradiva s področja poslovanja javnih zdravstvenih zavodov, izdaja soglasja k finančnim načrtom javnih zdravstvenih zavodov in izvaja primerjalne analize poslovanja javnih zdravstvenih zavodov, katerih ustanoviteljica je Republika Slovenija.

V tem okviru je treba stalno zagotavljati preglednost stanja in izvajanje vseh ukrepov za vzpostavitev preglednega in učinkovitega izvajanja javnega naročanja:

- z delujočo zbirko podatkov o cenah zdravil in medicinskih pripomočkov, ki mora biti upravljana tako, da se podatki ves čas posodabljaajo,
  - z izvajanjem skupnega javnega naročanja za tiste predmete, za katere je to strokovno in ekonomsko utemeljeno,
  - z uvajanjem standardizacije medicinskih pripomočkov, tako da se pripravijo tehnične specifikacije in enotni tehnični opisi za posamezne skupine medicinskih pripomočkov, ki bodo veljali za vse slovenske bolnišnice,
  - s striktnim preverjanjem trga pred izvedbo postopkov javnega naročanja, predvsem z namenom zagotovitve objektivnosti in preglednosti,
  - z vzpostavitvijo sistemskih rešitev izvajanja skupnih javnih naročil bolnišnic.
- Skupno javno naročanje naj bi bilo oblika javnega naročanja, ki ni nujno na ravni celotne države, ampak je treba spodbuditi bolnišnice, da se pri nabavah povezujejo glede na dejavnost, ki jo izvajajo, sposobnost nabavnih služb, zahtevnost in ceno posamezne skupine medicinskih pripomočkov.

Nosilec:

– Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije.

Sodelujoči:

- Ministrstvo za javno upravo Republike Slovenije,
- Komisija za preprečevanje korupcije,
- Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije,
- Javna agencija Republike Slovenije za zdravila in medicinske pripomočke,
- raziskovalne institucije,
- policija,
- Javna agencija Republike Slovenije za varstvo konkurence.

Rok za izvedbo:

– stalna naloga.

Kazalniki za merjenje uspešnosti:

- poenotene informacijske tehnologije vseh javnih zdravstvenih zavodov,
- usklajeni interni akti vseh javnih zdravstvenih zavodov,
- število izvedenih skupnih javnih naročil.

7.4.4.4 Strategija/program – priprava in uveljavitev sistema usposabljanja zdravstvenega osebja in njegovega financiranja tako, da ne bo tveganj odvisnosti od dobaviteljev, posrednikov in ponudnikov zdravil, medicinskih pripomočkov in medicinske opreme

Ključne dejavnosti/ukrepi

Javni zdravstveni zavodi morajo imeti izdelan letni načrt izobraževanj za zdravstveno osebje v skladu s potrebami in zmoglostmi. Finančna sredstva za izvedbo letnega načrta so lahko zbrana iz različnih virov, tudi iz donacij in sponzorskih sredstev, vendar ne smejo biti pogojena ali povezana s posameznimi udeleženci izobraževanj. Udeležence izobraževanj mora javni zavod določiti neodvisno ter v skladu s potrebami in načrti.

Poročilo o pridobitvi finančnih sredstev in izvedbi letnega načrta mora biti dosegljivo nosilcu aktivnosti.

Po določilih Evropske zveze farmacevtskih industrij in združenj (EFPIA) se podatki o prenosih vrednosti javno objavljajo periodično, vsako leto, najpozneje do konca junija, in sicer za preteklo koledarsko leto. Javna objava prenosov vrednosti vključuje podatke o vrednostih vseh sredstev, ki so jih prejeli posamezni zdravstveni delavci, zdravstvene organizacije in društva bolnikov, s katerimi sodelujejo posamezne članice Mednarodnega foruma znanstvenoraziskovalnih farmacevtskih družb ali sam forum – bodisi neposredno ali prek tretjih oseb, kot so agencije za organizacijo dogodkov.

Predvidena sta naslednja ukrepa:

- opraviti analizo izobraževanj in strokovnih izpopolnjevanj zdravstvenih poklicev v javnih zavodih z ugotovitvijo vira financiranja ter morebitnih finančnih transakcij prek različnih društev, ki delujejo v zdravstvu,
- pripraviti predlog sistemske ureditve poročanja vrednosti usposabljanj za zdravstvene delavce, zdravstvene organizacije in zdravstvene zavode.

Nosilec:

- Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije.

Sodelujoča:

- Komisija za preprečevanje korupcije,
- Javna agencija Republike Slovenije za zdravila in medicinske pripomočke,

Rok za izvedbo:

- do konca leta 2028.

Kazalnika za merjenje uspešnosti:

- izdelana analiza,
- izdelan predlog sprememb.

7.4.4.5 Strategija/program – vzpostavitev in/ali okrepitev pravnih, nadzornih in institucionalnih mehanizmov za prepoznavo, preprečevanje in omejevanje korupcijskih tveganj pri velikih projektih državnega pomena

Ključne dejavnosti/ukrepi

Oblikovanje medinstitucionalne strokovne delovne skupine, ki bo izvedla analizo normativne, organizacijske in institucionalne ureditve načrtovanja, priprave in vodenja velikih projektov državnega pomena z namenom prepoznave morebitnih sistemskih pomanjkljivosti. Po opravljeni analizi bo delovna skupina pripravila poročilo stanja s predlogi izhodišč za sistemsko ureditev opredelitve projektne organizacijske strukture, določitve pristojnosti in nalog te strukture ter morebitno podrobnejšo ureditev postopkov načrtovanja, priprave, potrjevanja, izvajanja, spremljanja in nadzorovanja velikih projektov državnega pomena ter poročanja o njih.

Ne glede na to, da gre za projekte državnega pomena, pa se ti izvajajo na območjih lokalnih skupnosti in pogosto tudi v sodelovanju z lokalnimi subjekti, zato je treba v vse aktivnosti vključiti tudi deležnike iz lokalnega okolja (predstavnike lokalne skupnosti, občinska redarstva, inšpekcijske službe in druge).

Nosilec:

- Ministrstvo za infrastrukturo Republike Slovenije.

Sodelujoči:

- Ministrstvo za naravne vire in prostor Republike Slovenije,
- Ministrstvo za finance Republike Slovenije,
- Računsko sodišče Republike Slovenije,
- Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport Republike Slovenije,
- Urad Republike Slovenije za nadzor proračuna,
- Ministrstvo za kohezijo in regionalni razvoj Republike Slovenije,
- Urad Republike Slovenije za okrevanje in odpornost,
- Združenje občin Slovenije,
- Združenje mestnih občin Slovenije,
- Skupnost občin Slovenije,
- ustanove in predstavniki akademskih skupnosti, znanstvenoraziskovalne in inovacijske dejavnosti, gospodarske družbe in njihova interesna združenja.

Rok za izvedbo:

- do konca leta 2028.

Kazalniki za merjenje uspešnosti:

- izdelana analiza normativne, organizacijske in institucionalne ureditve načrtovanja, priprave in vodenja velikih projektov,
- prepoznane sistemske pomanjkljivosti,
- izdelan terminski načrt aktivnosti priprave sistemske ureditve na podlagi predlaganih izhodišč.

7.5 Ogrožanje javnega zdravja

7.5.1 Opis problema

Področje javnega zdravja spada med najpomembnejše vsebine širšega družbenega življenja. V okviru javnega zdravja se želi z različnimi ukrepi in aktivnostmi prispevati k izboljšanju zdravja celotnega prebivalstva in posebej različnih ciljnih skupin s

povečanim tveganjem za zdravje. Pri tem se uporabljajo različne družbene strategije varovanja in krepitve zdravja, izvajajo se različni zdravstveni preventivni programi in aktivnosti za zmanjševanje neenakosti v zdravju. Pomembno je tudi sprotno usklajevanje medsektorskih politik za krepitev javnega zdravja vseh državljanov in za zmanjševanje tveganja zdravstvene ogroženosti, vključno s hitrim odzivanjem na tveganja.

Zdravje je splošna vrednota in glavni vir za produktivno in kakovostno življenje slehernega posameznika in skupnosti kot celote. Je temelj družbenega in gospodarskega razvoja in odsev razmer v družbi. Nanj vplivajo biološke, socialne, kulturne, tehnološke, psihološke, demografske, politične in civilizacijske razmere ter odzivanje zdravstvenega in preostalih sistemov na zdravstvene potrebe ljudi.

Resolucija o nacionalnem načrtu zdravstvenega varstva 2016–2025 »Skupaj za družbo zdravja«⁴³ je dokument, v katerem so navedene ključne težave zdravja in sistema zdravstvenega varstva v Republiki Sloveniji ter so določeni temelji za zdravje v vseh politikah. Z vlaganji v zdravje in zdravstvo, ki jih predvideva resolucija, naj bi se v prihodnje tudi učinkoviteje prispevalo k trajnostnemu razvoju Republike Slovenije.

Pri obvladovanju dejavnikov tveganja je bil v Republiki Sloveniji v preteklih letih dosežen napredek, obstaja pa še veliko priložnosti za izboljšanje stanja, in sicer predvsem pri uveljavljanju dokazano učinkovitih javnozdravstvenih ukrepov, kot so zvišanje cen za zdravju škodljive izdelke, zmanjšanje njihove dostopnosti in prepoved oglaševanja. Pri tem se oblikuje novo področje preventivnega delovanja preprečevanja in zatiranja kriminalitete z vidika ogrožanja javnega zdravja, kar vključuje preprečevanje ponarejanja medicinskih izdelkov, preprečevanje trgovine s ljudmi, človeškimi organi, tkivi, krvjo in podobno.

Poudariti je treba še dolge čakalne dobe za presaditev organov in veliko povpraševanje po organih, zaradi česar se ta oblika trgovine v svetu krepi. Telesni organi so pogosto odstranjeni iz žrtve tudi s prevaro in brez njenega pristanka. Prodajajo se vsi organi, ki so primerni za presaditev. Organi potujejo od revnih k bogatim, z globalnega juga proti severu. Naša država je kot članica Evropske unije podvržena podobnim varnostnim grožnjam na tem področju kot celotno območje Evropske unije. Povečanje števila vseh oblik kriminalitete nas obvezuje, da poiščemo učinkovite rešitve za zmanjšanje obsega kriminalitete, med katerimi so tudi preventivne aktivnosti za zmanjševanje ogrožanja javnega zdravja.

7.5.2 Vzroki

Ugotovljeno je bilo, da kriminalne družbe pogosto trgujejo s ponarejenimi medicinskimi izdelki v več državah članicah Evropske unije hkrati ali celo zunaj nje, kar pomeni, da s svojim delovanjem ogrožajo zdravje ljudi na območju Evropske unije in pogosto tudi v tretjih državah. Zato je pomembno tesno sodelovanje organov odkrivanja in pregona.

Presaditev organov in tkiv kot oblika metode zdravljenja je pomembno napredovala, in sicer tako v stopnji preživelih pacientov po presaditvi kot tudi v razvijanju novih presaditvenih metod. Uspešnost presaditve kot metode zdravljenja pa poraja veliko nesorazmerje med številom organov, ki so na voljo za presaditev, in številom ljudi, ki čakajo na presaditev. Metoda presaditve lahko doseže svoj potencial še, ko jo družba odprto sprejme in je število ljudi, ki so pripravljeni darovati svoje organe po smrti, v skladu s povpraševanjem po organih za presaditev. Povpraševanje po vitalnih organih se je v zadnjih desetletjih eksponentno povečalo, saj je za veliko kroničnih srčnih in pljučnih bolnikov ter oseb, ki so zbolele na jetrih, presaditev edina možnost za preživetje.

Trgovina s človeškimi organi za namen nezakonite presaditve je v mednarodnih dokumentih vključena v opredelitev trgovine z ljudmi tako kot vse druge oblike ali nameni izkoriščanja. Dogajanje na tem področju spremlja tudi Zavod Republike Slovenije za presaditve organov in tkiv Slovenija Transplant.

7.5.3 Rešitve

Učinkovito preprečevanje kriminalitete z vidika ogrožanja javnega zdravja je odvisno od številnih dejavnikov, zato je treba v preventivne aktivnosti vključiti različne družbene dejavnike od lokalne do državne ravni, zasebnega sektorja in civilne družbe. Nujni so ugotavljanje varnostnih problemov ter iskanje rešitev, metod in oblik dela, ki so potrebni za rešitev varnostnih problemov v povezavi s tveganjem za zdravje, pa tudi izvedba celovitega in sistematičnega usposabljanja oziroma ozaveščanja.

Slovenska kazenska zakonodaja že inkriminira kazniva dejanja s področja proizvodnje škodljivih sredstev za zdravljenje in prometa z njimi. Pravna podlaga za učinkovito sodelovanje med državami članicami Evropske unije in posameznimi pristojnimi institucijami je Zakon o sodelovanju v kazenskih zadevah z državami članicami Evropske unije.⁴⁴

Pri preprečevanju trgovine s človeškimi organi, tkivi in krvjo je ključno približati javnosti vsebine za ozaveščanje o nevarnostih pri tej trgovini v povezavi z obveščanjem o javnem sistemu v transplantacijski dejavnosti ter prizadevanji za kakovost delovanja celotnega sistema in posameznih elementov (uvrstitev na čakalni seznam, vodenje seznama, pridobivanje in prevoz organov, presaditev ter kakovost življenja po njej in po darovanju organa).

Aktivnosti je treba usmeriti v ozaveščanje javnosti o družbenih vidikih darovanja organov in tkiv v Republiki Sloveniji, pravicah in dolžnostih ljudi v povezavi z darovanjem in prejetjem organov ter nevarnostih, ki izhajajo iz tega. Prav tako so nujne zdravstvenovzgojne aktivnosti, usmerjene v varen način življenja, tudi v povezavi s potovanji v okolja s povečanim tveganjem za taka kazniva dejanja, in v ukrepe v primerih nespoštovanja osebnega dostojanstva, nevarnosti za zdravje oziroma življenje v povezavi s trgovino s človeškimi organi, tkivi in krvjo.

Nujni so medsektorski nadzor in preprečevanje kakršnih koli kartelnih dogovorov in nedovoljenih vplivov ter nasprotja interesov v procesu transplantacijske dejavnosti, nabave v zdravstvu in s tem odprava preplačil zdravil, medicinskih pripomočkov in opreme ter prelaganje stroškov na paciente.

7.5.4 Cilji

– Zagotoviti je treba ustrezno povezovanje pristojnih institucij ter njihovo učinkovito ukrepanje glede ponarejanja medicinskih izdelkov.

– Vzpostaviti je treba vzajemno sodelovanje pristojnih organov in institucij za učinkovitejše uveljavljanje zakonodaje v zvezi s preprečevanjem in zatiranjem kaznivih ravnanj zoper človekovo zdravje ter kaznovanjem storilcev.

– Čim širšo skupnost je treba ozavestiti o pomenu spoštovanja človekovih pravic v povezavi z varovanjem zdravja in prepoznavanjem vseh oblik tveganj in kršitev ter o ukrepanju proti njim.

⁴³ Resolucija o nacionalnem planu zdravstvenega varstva 2016–2025 »Skupaj za družbo zdravja« (Uradni list RS, št. 25/16).

⁴⁴ Zakon o sodelovanju v kazenskih zadevah z državami članicami Evropske unije (Uradni list RS, št. 48/13, 37/15, 22/18 in 94/21).

– Javnost je treba stalno seznanjati z nevarnostmi trgovine s človeškimi organi, tkivi in krvjo v povezavi z obveščanjem o javnem sistemu v transplantacijski dejavnosti ter prizadevanji za kakovost delovanja celotnega sistema in posameznih elementov (uvrstitev na čakalni seznam, vodenje seznama, pridobivanje in prevoz organov, presaditev ter kakovost življenja po njej in po darovanju organa).

– Izboljšati je treba sistem ozaveščanja javnosti o družbenih vidikih darovanja organov in tkiv v Republiki Sloveniji, pravicah in dolžnostih ljudi v povezavi z darovanjem in prejemanjem organov ter nevarnostih, ki izhajajo iz tega.

– Okrepiti je treba zdravstvenovzgojne aktivnosti, usmerjene v zdrav in varen način življenja, tudi v povezavi s potovanji v okolja s povečanim tveganjem za taka kazniva dejanja, in v ukrepe v primerih nespoštovanja osebnega dostojanstva, nevarnosti za zdravje oziroma življenje v povezavi s trgovino s človeškimi organi, tkivi in krvjo.

7.5.4.1 Strategija/program – preprečevanje ponarejanja medicinskih izdelkov in podobnih dejanj, ki ogrožajo javno zdravje

Ključne dejavnosti/ukrepi

V Republiki Sloveniji je 1. septembra 2022 začela veljati Konvencija Sveta Evrope o ponarejanju medicinskih izdelkov in podobnih kaznivih dejanjih, ki ogrožajo javno zdravje – MEDICRIME, zato je ustrezno dopolnjen 183. člen in dodan novi 183.a člen KZ-1.

Pravna podlaga tako omogoča pregon in sankcioniranje storilcev vseh dejanj, povezanih s proizvodnjo škodljivih sredstev za zdravljenje, med katere spadajo tudi ponarejeni medicinski izdelki, in prometom z njimi. Prav tako omogoča pregon in sankcioniranje proizvodnje in prodaje prehranskih dopolnil, ki so jim dodane nedeklarirane zdravilne učinkovine, kar poveča tveganje za uporabnika in ogroža njegovo zdravje.

Preprečevanje, odkrivanje in pregon teh kaznivih dejanj so izrazito medresorski in zahtevajo dobro sodelovanje med pristojnimi organi. Zahtevajo tudi programe izobraževanja, ozaveščanja in opolnomočenja vseh deležnikov. Zato je treba okrepiti delovanje medresorske koordinacijske delovne skupine.

Nosilec:

– Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije.

Sodelujoči:

– Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije,

– Javna agencija Republike Slovenije za zdravila in medicinske pripomočke,

– policija,

– Finančna uprava Republike Slovenije,

– Ministrstvo za javno upravo Republike Slovenije.

Rok za izvedbo:

– do konca leta 2028.

Kazalniki za merjenje uspešnosti:

– preventivni program za preprečevanje takih kaznivih dejanj,

– število srečanj medresorske koordinacije,

– število odkritih kaznivih dejanj in pravnomočnih obsodb za obravnavana kazniva dejanja,

– število izvedenih izobraževanj in posvetov o tem.

7.5.4.2 Strategija/program – preprečevanje trgovine s človeškimi organi, tkivi in krvjo

Ključne dejavnosti/ukrepi

Za usklajeno in učinkovito preprečevanje in pregon kaznivih dejanj trgovanja s človeškimi organi, tkivi in krvjo je v Republiki Sloveniji treba okrepiti sodelovanje vseh institucij na tem področju in preveriti potrebo po novelaciji zakonodaje s hkratnim izobraževanjem in ozaveščanjem vseh deležnikov.

Trgovina s človeškimi organi, tkivi in krvjo je eno od najbolj zavržnih dejanj. Trgovina z organi in trgovina z ljudmi za namen pridobivanja organov za presaditve sta pogosto mednarodni, to pa zahteva usklajen pristop in usklajene notranje zakonodaje. Konvencija Sveta Evrope proti trgovini s človeškimi organi⁴⁵ ponuja edinstveno priložnost, da dosežemo ta cilj z vzpostavitvijo jasnih pravnih norm glede dejanj, ki jih je kot kriminaliteto treba opredeliti na mednarodni ravni. Da bi se ta pravni instrument izkazal kot resnično učinkovit, je potreben skupni pristop h konvenciji in trdno skupno stališče, da se te prakse nikakor ne smejo nadaljevati in da jih je treba izkoreniniti. Kazniva dejanja iz konvencije so že uveljavljena s spremenjenim in dopolnjenim 181. členom in novim 181.a členom KZ-1.

V vsebinah za ozaveščanje so informacije o nevarnostih trgovine s človeškimi organi, tkivi in krvjo v povezavi z obveščanjem o javnem sistemu v transplantacijski dejavnosti ter prizadevanjih za kakovost delovanja celotnega sistema in njegovih posameznih elementov (uvrstitev na čakalni seznam, vodenje seznama, pridobivanje in prevoz organov, transplantacija ter kakovost življenja po njej in po darovanju organa). Aktivnosti bodo usmerjene v ozaveščanje javnosti o družbenih vidikih darovanja organov in tkiv v Republiki Sloveniji, pravicah in dolžnostih ljudi v povezavi z darovanjem in prejemanjem organov ter nevarnostih, ki izhajajo iz tega. Usmerjene bodo tudi v zdravstvenovzgojne aktivnosti o varnem načinu življenja, tudi v povezavi s potovanji v okolja s povečanim tveganjem za taka kazniva dejanja, in ukrepe v primerih nespoštovanja osebnega dostojanstva, nevarnosti za zdravje in življenje v povezavi s trgovino s človeškimi organi, tkivi in krvjo.

Nosilec:

– Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije.

Sodelujoči:

– Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije,

– Javna agencija Republike Slovenije za zdravila in medicinske pripomočke,

– Zavod Republike Slovenije za presaditve organov in tkiv Slovenija Transplant,

– policija,

– Finančna uprava Republike Slovenije,

– Državno odvetništvo Republike Slovenije,

⁴⁵ Zakon o ratifikaciji Konvencije Sveta Evrope proti trgovini s človeškimi organi (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 5/22).

- Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje Republike Slovenije,
- Ministrstvo za javno upravo Republike Slovenije,
- nevladne organizacije.

Rok za izvedbo:

- do konca leta 2028.

Kazalniki za merjenje uspešnosti:

- vzpostavitev medresorske koordinacije in število srečanj,
- število odkritih kaznivih dejanj in pravnomočnih obsodb za obravnavana kazniva dejanja,
- število izvedenih izobraževanj, posvetov in publikacij o tem.

7.6 Informacijska varnost in kibernetika kriminaliteta

7.6.1 Opis problema

Vse hitrejši in stalni razvoj informacijsko-komunikacijskih tehnologij ter njihova najrazličnejša uporaba prinašata koristi za moderno družbo, a obenem vplivata na pojav novih in tehnološko vse bolj dovršenih kibernetičnih groženj. Vseskozi se povečuje uporaba informacijsko-komunikacijskih sistemov in omrežij, zato se povečuje tudi pomen in vrednost, ki jih ti sistemi imajo za javni in zasebni sektor, uspešen razvoj gospodarstva, nevladne organizacije in individualne uporabnike. Odvisnost med sistemi in od teh sistemov je čedalje večja, saj sistemi ne omogočajo le stabilnega in učinkovitega delovanja gospodarstva ter domače in mednarodne trgovine, temveč tudi tekoče delovanje družbenega, kulturnega in političnega življenja ter nemoteno in zanesljivo delovanje kritične infrastrukture. Varnost omrežij in informacij v njih prispeva k spoštovanju pomembnih vrednot in ciljev v družbi, kot so demokracija, spoštovanje zasebnosti, gospodarska rast, prost pretok idej ter gospodarska in politična stabilnost.

Vzporedno s tem se vsak dan porajajo nove in tehnološko vse bolj izpopolnjene kibernetične grožnje, ki so pogosto odraz tudi svetovnih geopolitičnih razmer. Vse izrazitejše so težnje po uporabi informacijsko-komunikacijskih tehnologij za politično, gospodarsko in vojaško prevlado. Kibernetični vdori v informacijsko-komunikacijsko infrastrukturo in posledično s tem povezana kibernetična kriminaliteta so ena od najpomembnejših varnostnih groženj sodobnemu razvitemu svetu.

Podobno kot velja za kriminaliteto v fizičnem svetu, ne sme biti nobene tolerance niti do kibernetične kriminalitete in jo je treba preganjati. Težava, ki se pojavlja pri spopadanju z njo, je veliko temno polje, ki onemogoča presojo njenega dejanskega stanja. Gre za obliko kriminalitete, ki je žrtve pogosto ne zaznajo ali pa za zaznavo potrebujejo ogromno časa, kar posledično onemogoča učinkovite reakcije in preiskovanje.

Prijave informacijskih incidentov in kibernetičnih napadov uradnim organom so zelo redke, zato večina uresničenih groženj ni ustrezno obravnavana, nizka stopnja verjetnosti odkritja in kaznovanja pa je zagotovo spodbujevalna okoliščina za motivacijo storilcev. Pri tem so zelo pomembne vloga organov odkrivanja, pregona in sojenja, njihova učinkovita organiziranost, mednarodna povezanost in strokovna usposobljenost. To pomeni, da se morajo poleg kriminalistov tudi tožilci in sodniki čim prej seznaniti vsaj z osnovami informacijsko-komunikacijskih sistemov in omrežij, spoznati najpomembnejše gradnike teh sistemov in načine komunikacije ter v postopke priprave zakonodaje s tega področja vključevati ustrezne tehnične strokovnjake. Še pomembnejše je dobro poznavanje postopkov za preiskovanje omrežnih varnostnih incidentov, torej digitalne forenzike. Vse to znanje je pomembno tudi za uspešen pregon »običajnih« vrst kaznivih dejanj, saj se tudi za njihovo izvedbo vedno bolj uporabljajo storitve, ki jih omogočajo internet in druge vrste omrežij. Poleg tega je vse pomembnejše tudi povezovanje organov pregona z drugimi deležniki.

Vrednost črnega elektronskega trga se ocenjuje na tisoče milijard evrov. Sestavljajo ga manjše elektronske goljufije, ponarejanje elektronske istovetnosti, vdori v računalnike, kraja podatkov, kibernetično izsiljevanje, kibernetični terorizem in razširjanje nelegalnih vsebin – od piratstva in prepovedanih izdelkov do fotografij in posnetkov spolnih zlorab otrok.

7.6.2 Vzroki

Evropska agenda za varnost (The European Agenda on Security – COM (2015) 185 final) iz leta 2015 kibernetično kriminaliteto navaja kot eno od treh groženj za evropsko varnost (poleg terorizma in organiziranega kriminala). V skladu s to agendo je kibernetična kriminaliteta vedno večja grožnja temeljnim državljskim pravicam in gospodarstvu, pa tudi razvoju uspešnega enotnega digitalnega trga. Ker se vedno več aktivnosti opravlja po svetovnem spletu (trgovina, bančništvo ...), je to ogromen potencialni dobiček za storilce kaznivih dejanj. Storitve kibernetične kriminalitete lahko kriminalna dejanja izvajajo iz tretjih držav, ob minimalni izpostavljenosti zaradi uporabe tehnik anonimiziranja in izkoriščanja anonimnih plačilnih mehanizmov za nedovoljeno spletno trgovino z drogami in orožjem, pranje denarja in tako dalje. V naslednjih letih se bodo verjetno okrepi tudi kibernetični terorizem in hibridne grožnje. Kibernetična kriminaliteta je tesno povezana tudi s spolnim izkoriščanjem otrok.

Za posameznike in organizirane kriminalne združbe je kibernetična kriminaliteta zelo privlačna, saj z majhnim tveganjem omogoča velike zaslužke. Kazni za take prestopke so običajno nižje od tistih, ki so zagrožene za na primer oborožene rope. Zaradi globalnosti in tehnične dovršenosti je kibernetično kriminaliteto težko preganjati, osebni računalniki in pametni telefoni pa so za večino uporabnikov le črne škatle. Med glavne ovire, ki otežujejo učinkovito odzivanje na kibernetično kriminaliteto, spadajo anonimnost in geografska oddaljenost med žrtvijo in storilcem, stalen razvoj novih tehnologij in vrst ranljivosti, različni pravni redi v državah, ki so vpletene v primere, in počasnejše zaznavanje oškodovanosti, predvsem med individualnimi uporabniki.

Uspešne strategije za preganjanje kibernetične kriminalitete še ni. Ponudniki digitalnih storitev se bojijo, da bi preostre varnostne zahteve uporabnike odvrnile od elektronskega poslovanja, na katerem temelji celotna digitalna ekonomija, zato prevzemajo stroške prevar ali jih skupaj z zavarovalnicami neopazno povrnejo z višjimi premijami. Številne države, ki so znane po razširjenosti elektronske kriminalitete (Nigerija, Rusija, Kitajska ...), domačih kriminalcev ne preganjajo, dokler so njihove žrtve v drugih državah.

7.6.3 Rešitve

Vlada Republike Slovenije je na podlagi tretjega odstavka 21. člena in prvega odstavka 25. člena Zakona o Vladi Republike Slovenije⁴⁶ ter 27. člena Zakona o informacijski varnosti⁴⁷ (v nadaljnjem besedilu: ZInV) izdala Odlok o ustanovitvi, nalogah in or-

⁴⁶ Zakon o Vladi Republike Slovenije Uradni list RS, št. 24/05 – uradno prečiščeno besedilo, 109/08, 38/10 – ZUKN, 8/12, 21/13, 47/13 – ZDU-1G, 65/14, 55/17 in 163/22.

⁴⁷ Zakon o informacijski varnosti (Uradni list RS, št. 30/18, 95/21, 130/22 – ZEKom-2, 18/23 – ZDU-10 in 49/23).

ganizaciji Urada Vlade Republike Slovenije za informacijsko varnost⁴⁸ (v nadaljnjem besedilu: URSIV). URSIV je nacionalni organ, pristojen za informacijsko varnost, ki deluje kot samostojna vladna služba. Njegovo osnovno poslanstvo je izboljšanje odpornosti proti kibernetiskim grožnjam, ki lahko ogrozijo posameznika, podjetja, državne organe in družbo kot celoto. V ta namen povezuje deležnike v nacionalnem sistemu informacijske varnosti in na strateški ravni koordinira operativne zmogljivosti v sistemu. Posebno pozornost posveča zavezancem po ZInfV iz skupine izvajalcev bistvenih storitev na področjih energije, digitalne infrastrukture, oskrbe s pitno vodo in njenega razdeljevanja, zdravstva, prometa, bančništva, infrastrukture finančnega trga, preskrbe s hrano in varstva okolja, iz skupine ponudnikov digitalnih storitev in iz skupine organov državne uprave. Poleg navedenega URSIV izvaja naloge enotne kontaktne točke za zagotavljanje čezmejnega sodelovanja z ustreznimi organi drugih držav članic Evropske unije in z evropsko mrežo Skupin za odzivanje na incidente na področju računalniške varnosti (v nadaljnjem besedilu: CSIRT) ter druge naloge mednarodnega sodelovanja. Z lastno inšpekcijsko službo izvaja nadzor nad izvajanjem ZInfV.

Aprila 2023 je bil sprejet Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o informacijski varnosti⁴⁹ (v nadaljnjem besedilu: ZInfV-B). Z ZInfV-B se povečuje zaščita osrednjega informacijsko-komunikacijskega sistema, ki je hrbtenica informacijske podpore državnih organov (in drugih subjektov), ki se vanj povezujejo, posledično pa se zmanjšujejo tveganja za kibernetiske grožnje in izpostavljenost tega sistema kibernetiskim grožnjam. ZInfV-B v ta namen predpisuje obveznosti ter minimalne tehnične ukrepe in zahteve, ki jih bodo morali subjekti, ki se povezujejo z osrednjim informacijsko-komunikacijskim sistemom in hkrati doslej še niso bili zavezani po ZInfV, kot izvajalci bistvenih storitev ali kot organi državne uprave izpolnjevati, če želijo ostati povezani s tem sistemom. S tem namenom se določa nova kategorija zavezancev, tako imenovani povezani subjekti, in se hkrati določajo dodatne pristojnosti za organe državne uprave iz CSIRT in za pristojni nacionalni organ za informacijsko varnost. Prav tako zakonska novela določa pravno podlago za izdajo uredbe, ki bo določala minimalni obseg zahtev glede informacijske varnosti pri povezanih subjektih ter bo nadomestila uporabo nesistemske in pomanjkljive Uredbe o informacijski varnosti v državni upravi, ki je z dnem začetka veljavnosti ZInfV-B prenehala veljati ob sicer omogočeni nadaljnji uporabi do začetka uporabe nove uredbe. Brez poseganja v predpise s področja varstva osebnih podatkov se omogoča tudi ohranjanje dnevniških zapisov o delovanju ključnih krmilnih ali nadzornih informacijskih sistemov ali delov omrežja zavezancev za več kot šest mesecev, če so izpolnjeni ustreznimi pogoji. Ne nazadnje se ureja učinkovit nadzor in sankcioniranje. Nadzor bodo izvajali inšpektorji za informacijsko varnost, ki delujejo v Inšpekciji za informacijsko varnost pri URSIV.

Na ravni Evropske unije je bila sprejeta Direktiva EU 2022/2555 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. decembra 2022 o ukrepih za visoko skupno raven kibernetiske varnosti v Uniji, spremembi Uredbe (EU) št. 910/2014 in Direktive (EU) 2018/1972 ter razveljavitvi Direktive (EU) 2016/1148 (direktiva NIS 2), s katero se izboljšujejo odpornost proti incidentom tako javnih kot zasebnih subjektov in Evropske unije kot celote na področju kibernetiske varnosti in zmogljivost odzivanja nanje ter zaščita kritične infrastrukture. Digitalna preobrazba družbe je razširila področje kibernetiskih groženj in prinaša nove izzive, na katere se je treba dejavno odzivati. Krepi se zavedanje o kibernetiskih grožnjah in splošna sposobnost odzivanja nanje. Določa se nov način določanja zavezancev, in sicer na podlagi enotnega merila, ki temelji na velikosti podjetij (vključitev srednjih in velikih podjetij). Zavezanci se delijo na bistvene in pomembne. Dodajajo se tudi novi sektorji na podlagi njihove kritičnosti do gospodarstva in družbe. Uvajajo se tudi natančnejše določbe o postopku poročanja o incidentih, vsebini poročil in rokih za njihovo predložitev. Med drugim se določajo tudi strožji nadzorni ukrepi in okrepljena varnost dobavnih verig ter vzpostavlja osnovni okvir za usklajeno razkritje ranljivosti.

URSIV pripravlja spremembe in dopolnitve ZInfV, ki bo v slovenski pravni red prenesel sprejeto Direktivo EU 2022/2555 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. decembra 2022.

Za učinkovito zagotavljanje kibernetiske varnosti sta ključnega pomena ozaveščanje in sodelovanje vseh pomembnih deležnikov.

ZInfV je vzpostavil osnovni ekosistem kibernetiske varnosti v Republiki Sloveniji, v okviru katerega opredeljuje strategijo kibernetiske varnosti, delovanje pristojnega nacionalnega organa, nacionalnega CSIRT in organov državne uprave iz CSIRT. ZInfV kot zavezanec po zakonu predvideva izvajalce bistvenih storitev, ponudnike digitalnih storitev, organe državne uprave, ki upravljajo informacijske sisteme in dele omrežja oziroma izvajajo informacijske storitve, nujne za nemoteno delovanje države ali za zagotavljanje nacionalne varnosti, in državne organe, organe lokalnih skupnosti, javne agencije in nosilce javnih pooblastil ter druge subjekte, ki se povezujejo z osrednjim državnim informacijsko-komunikacijskim omrežjem oziroma sistemom.

V prihodnje je treba še krepiti povezanost dveh področij, ki se pogosto obravnavata ločeno, a sta dejansko pomembno prepleteni. To sta kibernetiska varnost in zaščita kritične informacijsko-komunikacijske infrastrukture. Obe področji sta seveda tudi povezani s kibernetisko kriminaliteto, saj ta nanju škodljivo vpliva. Morda se zdi, da kibernetiska kriminaliteta na kritično informacijsko-komunikacijsko infrastrukturo nima opaznega ali pomembnega vpliva, vendar se je treba zavedati, da je ta, če do njega pride, lahko izjemno uničujoč. Vsekakor pa je zaščita kritične informacijsko-komunikacijske infrastrukture v očitni povezavi s kibernetisko obrambo države, ki je prav tako povezana z vsemi do zdaj navedenimi področji.

Za boljše razumevanje kibernetiske kriminalitete je treba okrepiti in spodbuditi znanstveno raziskovanje na domenskem področju, predvsem pa študije, s katerimi se bodo bolje razumele značilnosti viktimizacije, vedenje uporabnikov, (splošne in posebne) značilnosti kibernetiskih groženj med uporabniki in organizacijami v Republiki Sloveniji (zasebno in pri delu) ter učinkovitost posameznih varnostnih rešitev. S takim znanjem lahko izboljšamo (preventivno) delovanje organov pregona in uporabnikov.

Vse državljanje je treba stalno ozaveščati o pomenu kibernetiske varnosti, saj to prispeva k oblikovanju oziroma izboljšanju kulture informacijske varnosti. Nadaljevati je treba izvajanje veljavnih programov ozaveščanja in vzpostavljati nove na področjih, ki še niso ustrezno pokrita. V te aktivnosti je treba vključiti tudi civilno družbo. Vsebine kibernetiske varnosti je treba vključiti v učne programe izobraževalnih ustanov na vseh ravneh izobraževalnega sistema.

7.6.4 Cilji

- Posodobitev nacionalnega sistema kibernetiske varnosti v skladu s sprejeto Direktivo EU 2022/2555.
- Varnost državljanov v kibernetiskem prostoru.
- Izboljšanje kibernetiske varnosti v gospodarstvu.
- Zatiranje kibernetiske kriminalitete.

⁴⁸ Odlok o ustanovitvi, nalogah in organizaciji Urada Vlade Republike Slovenije za informacijsko varnost (Uradni list RS, št. 114/21 in 69/23).

⁴⁹ Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o informacijski varnosti (ZInfV-B) (Uradni list RS, št. 49/23).

7.6.4.1 Strategija/program – vzpostavitev nacionalnega sistema informacijske varnosti

Ključne dejavnosti/ukrepi

Nadaljevati razvoj in krepitev kibernetских zmogljivosti v državi, posodobiti pravne podlage in s tem povezane podzakonske akte na področju kibernetiske varnosti, nadaljevati krepitev sodelovanja na področju kibernetiske varnosti, vzpostaviti in krepiti take kibernetiske zmogljivosti, da bodo sposobne samostojno varovati lastne informacijsko-komunikacijske sisteme, krepiti sodelovanje med državnimi organi na področju zagotavljanja kibernetiske varnosti, krepiti mednarodno sodelovanje na področju kibernetiske varnosti, kadrovske, finančne, strokovno in tehnološko ustrezno okrepiti nacionalni sistem kibernetiske varnosti in deležnike v tem sistemu, zagotoviti možnosti za kontinuirano delovanje koordinacije med ključnimi državnimi organi na področju kibernetiske varnosti, zagotoviti možnosti za nadaljevanje dela odzivnih centrov za kibernetiske dogodke, krepiti sodelovanje z zavezanci v skladu z zakonom, ki ureja področje informacijske varnosti.

Nosilec:

– Urad Vlade Republike Slovenije za informacijsko varnost.

Sodelujoči:

- Ministrstvo za digitalno preobrazbo Republike Slovenije,
- Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije,
- Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije,
- policija,
- Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije,
- Ministrstvo za zunanje in evropske zadeve Republike Slovenije,
- Slovenska obveščevalno-varnostna agencija,
- ustanove in predstavniki akademskih skupnosti, znanstvenoraziskovalne in inovacijske dejavnosti, gospodarske družbe in njihova interesna združenja.

Rok za izvedbo:

– stalna naloga.

Kazalniki za merjenje uspešnosti:

- vnovična določitev zavezancev (v skladu z direktivo NIS 2 in prenovljenim ZInfV),
- vzpostavitev sistema razkrivanja ranljivosti,
- delovanje koordinacijske skupine,
- sprejete ustrezne pravne in zakonodajne podlage.

7.6.4.2 Strategija/program – varnost državljanov v kibernetickem prostoru

Ključne dejavnosti/ukrepi

Državljanje je treba seznaniti z nevarnostmi in tveganji v kibernetickem prostoru, z načini za njihovo obvladovanje in s tem povezano odgovornostjo vsakega posameznika za lastno varnost. Ozaveščanje in izobraževanje je izredno pomembno, saj prispeva k oblikovanju oziroma izboljšanju varnostne kulture uporabnikov kibernetiskega prostora. Še naprej je treba zagotavljati izvajanje veljavnih nacionalnih programov ozaveščanja in izobraževanja (Varni na internetu, Center za varnejši internet (SAFE.SI, TOM telefon, Spletno oko)), jih nadgrajevati in razširiti ter z njimi nagovarjati nove ciljne skupine uporabnikov. Vzpostaviti je treba možnosti za pridobivanje znanja s področja kibernetiske varnosti med šolajočo se populacijo, s čimer se bosta povečala nabor ljudi z znanjem o kiberneticki varnosti in nabor prihodnjih strokovnjakov na tem področju. Vsebine kibernetiske varnosti je nujno treba sistemsko vključiti v šolski prostor oziroma učno okolje izobraževalnih ustanov na vseh ravneh izobraževalnega sistema, še zlasti pa na nižjih (osnovno- in srednješolska raven). K izboljšanju kibernetiske varnosti med šolajočo se populacijo bo pripomogla tudi vzpostavitev mreže srednjih šol za kiberneticko varnost, ki bo ponujala dodatno izobraževanje in usposabljanje s področja kibernetiske varnosti (na primer v obliki dodatnega pouka ali krožkov, v katere se bodo vključili zainteresirani posamezniki). Z mrežo šol se bo vzpostavilo okolje, v katero bodo vključene izobraževalne ustanove (srednje, pozneje morda tudi osnovne šole in fakultete) in gospodarstvo. Slediti je treba tudi cilju povečanja vključenosti žensk v vsebine s področja kibernetiske varnosti. S projekti ozaveščanja o varni rabi interneta je treba seznaniti tudi druge starostne skupine prebivalcev, kot so delovno aktivni in starejši državljani.

Nosilec:

– Urad Vlade Republike Slovenije za informacijsko varnost.

Sodelujoči:

- Ministrstvo za digitalno preobrazbo Republike Slovenije,
- Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije,
- Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije,
- policija,
- Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje Republike Slovenije,
- Zavod Republike Slovenije za šolstvo,
- Ministrstvo za javno upravo Republike Slovenije,
- ustanove in predstavniki akademskih skupnosti, znanstvenoraziskovalne in inovacijske dejavnosti, gospodarske družbe in njihova interesna združenja.

Rok za izvedbo:

– stalna naloga.

Kazalniki za merjenje uspešnosti:

- število izobraževanj o kiberneticki varnosti in kriminaliteti,
- število preventivnih programov za preprečevanje kibernetiske kriminalitete,
- nadgradnja in širitev veljavnih nacionalnih programov ozaveščanja in izobraževanja,
- vnos vsebin kibernetiske varnosti v šolski prostor in učno okolje izobraževalnih ustanov,
- programi za vključevanje žensk v področje kibernetiske varnosti,
- vzpostavitev mreže šol za kiberneticko varnost.

7.6.4.3 Strategija/program – izboljšanje ravni informacijske/kibernetske varnosti v gospodarstvu

Ključne dejavnosti/ukrepi

Zagotavljanje kibernetske varnosti v gospodarstvu je zlasti pomembno v okolju digitalnega podjetništva in industrije, ko so praktično že vsi procesi vsaj informacijsko podprti oziroma vse bolj tudi utemeljeni. Poleg tega je treba spodbujati razvoj, raziskave in inovacije na področju kibernetske varnosti ter vpeljavo novih tehnologij, potrebnih za dodaten napredek na tem področju. Država mora spodbujati povezovanje akademskih raziskovalnih institucij in gospodarstva na državni in tudi na mednarodni ravni. Vzporedno je treba izvajati programe ozaveščanja podjetij o tveganjih kibernetskega prostora in varni uporabi informacijsko-komunikacijskih tehnologij. Še naprej je treba sodelovati (državni organi in gospodarske družbe) na mednarodnih vajah s področja kibernetske varnosti. Strategija digitalne preobrazbe gospodarstva horizontalno podpira področje kibernetske varnosti. Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport Republike Slovenije je v preteklih letih spodbujalo podjetja k zagotavljanju večje kibernetske varnosti z »vavčerjem za kibernetsko varnost«. Pri vavčerjih gre za javne pozive, prek katerih se dodeljujejo spodbude manjših vrednosti. V skladu z Zakonom o podpornem okolju za podjetništvo⁵⁰ so te spodbude manjše od 10.000 evrov.

V okviru ukrepa digitalno opismenjevanje otrok in mladih gre za sofinanciranje izvedbe programov neformalnega usposabljanja za otroke in mlade (do 30 let) za spodbujanje zanimanja za digitalne tehnologije, njihovo razumevanje ter odgovorno in varno uporabo ter pridobivanje digitalnih kompetenc do šeste ravni po okviru digitalnih kompetenc za državljane (DigComp 2.2).

Povezava do digitalnega cilja: Le 63 odstotkov mladih v Republiki Sloveniji, starih od 16 do 24 let, ima vsaj osnovna digitalna znanja in spretnosti, kar je peti najslabši rezultat med vsem državami članicami Evropske unije. Četrtnina mladih dosega le nizko raven digitalnih spretnosti in znanj, kar je tretji najslabši rezultat. Mladi se v celotni starostni kategoriji od 16 do 29 let v Republiki Sloveniji približajo povprečju Evropske unije le pri osnovnih digitalnih spretnostih in znanjih. Pričakovati je, da bo ukrep neposredno prispeval k doseganju cilja 80 odstotkov prebivalstva z osnovnimi digitalnimi kompetencami.

Okvirni časovni raspored: Prve aktivnosti so se začele izvajati v letu 2023. Z večletnimi javnimi razpisi se načrtuje nadaljevanje vse do izteka ReNPPZK24-28.

V programe bo do leta 2030 vključenih 98.000 otrok in mladih, kar bo neposredno prispevalo k doseganju cilja vsaj 80 odstotkov prebivalstva z vsaj osnovnimi digitalnimi kompetencami.

V okviru ukrepa digitalno opismenjevanje odraslih je namen krepitev zavesti o prednostih uporabe digitalnih orodij za življenje posameznika in družbo kot celoto ter krepitev zaupanja v digitalne tehnologije, razumevanje digitalnih tehnologij ter njihove odgovorne in varne uporabe. Gre za sofinanciranje izvajanja izobraževalnih programov za prebivalce, stare 30 let in več, za pridobitev osnovnih in naprednih digitalnih kompetenc. Izvajanje programov vključuje tudi svetovanje v procesu izobraževanja.

Povezava do digitalnega cilja: V letu 2021 je imela v Republiki Sloveniji le polovica prebivalcev, starih od 16 do 74 let, najmanj osnovne digitalne spretnosti. Z ukrepom bomo neposredno prispevali k doseganju cilja 80 odstotkov ljudi z osnovnimi digitalnimi kompetencami.

Okvirni časovni raspored: Ukrep se bo začel izvajati v letu 2023 in se bo izvajal do izteka ReNPPZK24-28.

Nosilec:

– Urad Vlade Republike Slovenije za informacijsko varnost.

Sodelujoči:

– Ministrstvo za digitalno preobrazbo Republike Slovenije,

– Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport Republike Slovenije,

– Ministrstvo za infrastrukturo Republike Slovenije,

– Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije,

– policija,

– Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije,

– Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in inovacije Republike Slovenije,

– ustanove in predstavniki akademskih skupnosti, znanstvenoraziskovalne in inovacijske dejavnosti, gospodarske družbe in njihova interesna združenja.

Rok za izvedbo:

– stalna naloga.

Kazalniki za merjenje uspešnosti:

– število izobraževanj/ozaveščanj o kibernetski varnosti in kriminaliteti,

– število vpeljanih novih tehnologij,

– število inovacij v kibernetski varnosti,

– izvedba srečanj z zavezanci iz zakona, ki ureja področje informacijske varnosti,

– sodelovanje na mednarodnih vajah s področja kibernetske varnosti.

7.6.4.4 Strategija/program – nadaljnje razvijanje digitalne forenzike na področju zatiranja kibernetske kriminalitete

Ključne dejavnosti/ukrepi

Pri zatiranju kibernetske kriminalitete je treba razvijati dodatne zmogljivosti policije in pravosodnih organov. Večjo pozornost je treba nameniti razvoju digitalne forenzike in ustrezni usposobljenosti organov odkrivanja in pregona. Zagotoviti je treba ustrezne zmogljivosti organov odkrivanja in pregona za odkrivanje, preiskovanje in pregon kibernetske kriminalitete ter redno usposabljanje o informacijskih tehnologijah in kibernetski kriminaliteti za organe odkrivanja in pregona.

Nosilec:

– policija.

Sodelujoči:

– Urad Vlade Republike Slovenije za informacijsko varnost,

– Urad Vlade Republike Slovenije za varovanje tajnih podatkov,

– Urad Republike Slovenije za preprečevanje pranja denarja,

– Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije,

– Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije,

– Vrhovno državno tožilstvo Republike Slovenije.

⁵⁰ Zakon o podpornem okolju za podjetništvo (Uradni list RS, št. 102/07, 57/12, 82/13, 17/15, 27/17, 13/18 – ZSIn v 40/23 – ZZrID-A).

Rok za izvedbo:

– stalna naloga.

Kazalniki za merjenje uspešnosti:

- število preventivnih programov o informacijski/kibernetski varnost,
- število preiskanih kaznivih dejanja kibernetske kriminalitete,
- število mednarodnih kriminalističnih preiskav kibernetske kriminalitete,
- dopolnitev ustrezne zakonodaje.

7.6.4.5 Strategija/program – preprečevanje, odkrivanje in preiskovanje kibernetske kriminalitete

Ključne dejavnosti/ukrepi

Z razvojem informacijske tehnologije, spletnih okolij in informacijskih spletnih orodij se zelo hitro razrašča tudi kibernetska kriminaliteta, ki ta razvoj spretno izkorišča za izvrševanje kaznivih dejanj v spletnem okolju. Utemeljeno se lahko pričakuje, da bo z vse hitrejšim razvojem in uporabo umetne inteligence razmah kibernetske kriminalitete še večji in še hitrejši. Na ta način se družba sooča s prelomnimi spremembami tudi na področju kriminalitete, kar bo imelo velik vpliv na celotno sodobno globalno družbo. Klasična kriminaliteta se z ulice v vse večji meri umika v kibernetsko okolje, ki storilcem omogoča veliko mero anonimnosti, dostopnosti do spletnih storitev in posledično do potencialnih žrtev in predmetov napada. Poleg veliko novih možnosti za kriminalne aktivnosti jim to novo okolje nudi tudi dovolj varnosti s sorazmerno nizko stopnjo tveganja, da bi jih policija pri prepovedanih dejanjih izsledila.

Kibernetska kriminaliteta ponuja storilcem kaznivih dejanj veliko možnosti, saj za izvajanje svojih kriminalnih aktivnosti izkoriščajo spletno trgovino in bančništvo. Ta kriminaliteta ogroža tudi osebno varnost in zasebnost ljudi, saj je v digitalni obliki shranjenih vse več osebnih podatkov, poleg tega omogoča tudi različne oblike nasilja in spolnega izkoriščanja:

- spletno trgovino s prepovedanimi snovmi oziroma predmeti (temni splet),
- zlorabo osebnih podatkov – kraja istovetnosti in zloraba osebnih podatkov,
- spletne goljufije (različne oblike),
- spolno izkoriščanje – trgovina z ljudmi,
- spletno nasilje:
  - psihično nasilje,
  - javno spodbujanje sovraštva, nasilja ali nestrpnosti,
  - izsiljevanje zaradi predhodne kraje podatkov iz informacijskih medijev.

Izboljšanje kazenskega pregona kibernetske kriminalitete je zato prednostna naloga evropske agende za varnost. Gre torej za veliko in odločilno prelomnico na področju zagotavljanja varnosti, zato se mora policija temu nujno čim prej prilagoditi, in to ne samo z razvijanjem digitalne forenzike, temveč tudi z organizacijsko, funkcionalno in kadrovsko prilagoditvijo. Poleg tega pa mora država policiji te njene spremembe omogočiti z ustreznimi normativnimi okviri. Policija je trenutno pri preprečevanju, odkrivanju in preiskovanju kriminalitete prilagojena na delovanje v klasičnem okolju – »na ulici«, kjer izvaja svoja z zakonom določena pooblastila. Z umikom kriminalitete v spletno okolje mora policija kriminaliteti v to isto okolje slediti, da jo bo sposobna preprečevati, odkrivati in preiskovati. Pri tem pa se poraja pomembno vprašanje, ali v tem digitalnem okolju policija še lahko ustrezno deluje s pooblastili, kot so opazovanje, patroliranje, zasede, prikriti preiskovalni ukrepi – tajno opazovanje, delovanje in podobno. Poleg tega mora biti policija pri preiskovanju kaznivih dejanj v tem okolju sposobna izvajati tudi določena procesna dejanja, kot so ogled kraja dejanja, zaseg predmetov, hišna preiskava (zasebnih kibernetskih prostorov) in podobno. Vse to bodo za državo in policijo veliki izzivi v prihodnje. Vsekakor se mora policija digitalnemu okolju ustrezno prilagoditi, da bo v njem lahko uspešno (še) izpolnjevala svoje naloge in tako še naprej opravljala svoje poslanstvo z zagotavljanjem visoke stopnje varnosti. Temu so se nekatere druge države že prilagodile z ustanovitvijo specializiranih enot za delovanje v digitalnem okolju, vključno z novimi oblikami pooblastil.

Izdelati bo treba analizo stanja na normativnem, organizacijskem, funkcionalnem in kadrovskem področju z vidika preprečevanja, zgodnjega odkrivanja in učinkovitega preiskovanja kibernetske kriminalitete, vključno s pripravo predlogov za zagotovitev dodatnih zmogljivosti in pooblastil policije ter za načrtno in sistemsko usposabljanje policistov na tem področju.

Nosilec:

– policija.

Sodelujoča:

- Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije,
- Vrhovno državno tožilstvo Republike Slovenije.

Rok za izvedbo:

– 31. december 2025.

Kazalnika za merjenje uspešnosti:

- pripravljena analiza s predlogi za okrepitev trenutnega stanja,
- število izvedenih usposabljanj policistov.

7.6.4.6 Strategija/program – omogočanje obdelave in analize velikih količin podatkov

Ključne dejavnosti/ukrepi

Sodobne oblike kriminalitete ustvarjajo obsežne količine podatkov in informacij, ki jih je treba ustrezno zbirati, hraniti, analizirati in deliti. Kriminalistični obveščevalni izdelki so tako pridobili ključno vlogo pri usmerjanju kriminalistične policije na strateški in operativni ravni. Policistom in vodjem zagotavljajo potrebno znanje o kriminalnem okolju, kar jim omogoča objektivno sprejemanje odločitev glede ciljev, prednostnih nalog in razporejanja virov za preprečevanje in preiskovanje kaznivih dejanj. Prav tako omogočajo uporabo učinkovitih kriminalističnih taktik in metod dela pri preprečevanju kaznivih dejanj ter načrtovanju in izvajanju aktivnosti za odkrivanje in prijete storilcev. Med vsebinami, ki bodo v prihodnje morale biti deležne večje pozornosti, krepitev in razvoja, po pomembnosti izstopa področje obdelave in analize velikih količin podatkov. Slovenska policija pridobiva in zasega velike količine elektronskih in drugih podatkov, ki se hranijo na različnih medijih ter v informacijskih sistemih in formatih. Te podatke je treba ustrezno obdelati, urediti in s sodobnimi analitskimi orodji iz njih pridobiti informacije oziroma odgovore, ki so pomembni v okviru posamezne preiskave. To bo od kriminalistične analitike zahtevalo intenzivno pridobivanje novih znanj in veščin ter nabavo ustrezne programske in strojne opreme.

Nosilec:

– policija.

Sodelujoči:

– Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije.

Rok za izvedbo:

– 31. december 2026.

Kazalnika za merjenje uspešnosti:

– nabava ustrezne strojne in programske opreme,

– število usposabljanj.

7.6.4.7 Strategija/program – kadrovska okrepitev dejavnosti kriminalističnega zbiranja in vrednotenja informacij

Ključne dejavnosti/ukrepi

Osrednji izziv za kriminalistično obveščevalno dejavnost v prihodnjih letih bo soočanje z nezadostnim kadrovskim izpopolnjevanjem ter postopnim upokojevanjem uslužbencev z znanji in veščinami. Minister za notranje zadeve je v letu 2018 izdal Usmeritve in obvezna navodila št. 5/2018,⁵¹ s katerimi je policiji naložil, da mora nadaljevati krepitev kriminalističnega zbiranja in vrednotenja informacij v skladu s strategijo obveščevalno vodene policijske dejavnosti in takrat veljavnim srednjeročnim načrtom razvoja in dela policije za obdobje od leta 2018 do leta 2022.⁵² Pri tem naj prednostno kadrovske okrepi enote za kriminalistično obveščevalno dejavnost in poskrbi za specialistično usposabljanje novih in izpopolnjevanje obstoječih zaposlenih. Navedena točka navodil in usmeritev v veliki meri ni izpolnjena. Enote kriminalistične obveščevalne dejavnosti se tako srečujejo z velikim pomanjkanjem zaposlenih, kar resno ovira izvajanje njihovih temeljnih nalog, obenem pa ogroža nadaljnji in nujni razvoj področja. Tako stanje zahteva takojšnje ukrepanje. Področje kriminalistične obveščevalne dejavnosti namreč zahteva znanje in veščine, ki niso omejeni samo na uporabo namenskih analitskih orodij in usposabljanj, temveč zahtevajo tudi poznavanje tehnik in metod dela, ki si jih zaposleni pridobi s prenosom znanj med zaposlenimi in s pridobivanjem delovnih izkušenj.

Nosilec:

– policija.

Sodelujoči:

– Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije.

Rok za izvedbo:

– 31. december 2025.

Kazalnika za merjenje uspešnosti:

– število zasedenih delovnih mest,

– število izvedenih osnovnih in specialističnih usposabljanj.

7.7 Ogroženost Republike Slovenije zaradi radikalizacije, ekstremnega nasilja in terorizma

7.7.1 Opis problema

Radikalizacija, ekstremno nasilje in terorizem so med seboj povezani pojavi, ki pred sodobne družbe postavljajo pomembne izzive. Radikalizacija je proces, v katerem posamezniki ali družbene skupine oblikujejo radikalna stališča glede političnih ali družbenih problemov. V končni fazi lahko radikalizacija privede tudi do uporabe ekstremnega nasilja za doseganje političnih ciljev, to je nasilja, ki presega običajne ali sprejemljive meje za doseganje določenih ciljev. To lahko vključuje različne oblike nasilja, tudi nasilni ekstremizem in terorizem. Terorizem je oblika ekstremnega nasilja. Izvajajo ga posamezniki ali skupine z namenom ustvarjanja strahu, destabilizacije družbe ali doseganja političnih ciljev. Teroristična dejanja so pogosto usmerjena tudi proti civilnim tarčam, namenjena pa so povzročanju čim večje škode.

Teroristične aktivnosti v zadnjih letih kažejo trende, ki jih zaznamujeta močna dinamika in kompleksnost. Teroristične organizacije in razne skupine, ki so usmerjene k ekstremnemu nasilju, vse bolj zlorablajo svetovni splet za radikalizacijo, novačenje, zbiranje finančnih sredstev in organizacijo napadov. Nekatere teroristične skupine namenjajo znatna sredstva za pripravo obsežnih in dodelanih terorističnih vsebin, ki vključujejo grožnje, priročnike za urjenje in praktične nasvete, kako pridobiti in uvoziti orožje, izdelati bombe in izbrati tarče ter načrtovati in izvesti napade. Internet uspešno zlorablajo za propagando, omogoča jim več priložnosti za interakcijo z ljudmi, kar lahko nadomesti fizično skupnost posameznikov in ustvari spletno družbeno okolje, v katerem sta odklonilno obnašanje in nasilje sprejemljiva. Pri tem so vse navedene organizacije in skupine še posebej pogosto aktivne na temnem spletu.

Teroristične organizacije in razne skupine, ki so usmerjene k ekstremnemu nasilju, za svoje financiranje vse pogosteje uporabljajo kriptovalute, množično financiranje prek sumljivih dobrodelnih organizacij, financiranje prek družbenih omrežij in neformalnih sistemov prenosa vrednosti (na primer Hawala).

Republika Slovenija je zaradi specifičnega geostrateškega položaja in vloge pri zagotavljanju miru in stabilnosti na kriznih območjih in v regiji jugovzhodne Evrope izpostavljena različnim vplivom od drugod, ki bi lahko posredno ali neposredno ogrozili njeno nacionalno varnost. Članstvo naše države v Evropski uniji in NATU ter prisotnost ali dejavnost vojaških struktur NATA na našem ozemlju pomenita potencialno možnost terorističnih napadov.

Republika Slovenija v terorističnih napadih v preteklih letih ni bila neposredno prizadeta, vendar pa ta dejanja posredno vplivajo na varnostne razmere v državi. Po oceni pristojnih organov terorizem naše države trenutno ne ogroža neposredno, ni pa mogoče izključiti morebitnih terorističnih aktivnosti, predvsem na tuja predstavništva pri nas (diplomatsko-konzularna in trgovska predstavništva, kulturne centre in podobno). Čez Republiko Slovenijo poteka tudi zahodnobalkanska migracijska pot, ki bi jo lahko radikalizirani posamezniki in pripadniki terorističnih organizacij uporabili za prehod v druge države Evropske unije.

7.7.2 Vzroki

Radikalizacija, ekstremno nasilje in terorizem so kompleksni pojavi, ki jih lahko povzročijo več dejavnikov. Kot je opredeljeno v Nacionalni strategiji za preprečevanje terorizma in nasilnega ekstremizma, na obstoj in nastanek pogojev za radikalizacijo, nasilni

⁵¹ Dokument MNZ, št. 0602-40/2018/1 (141-02), 20. december 2018.

⁵² Dokument MNZ, št. 007-205/2022/7 (141-02), 30. junij 2022.

ekstremizem in terorizem vplivajo različni socialni, ekonomski, politični in varnostni dejavniki. Za radikalizacijo ne obstaja posamičen in edinstven razlog, ampak kompleksen skupek osebnih in zunanjih dejavnikov ter okoliščin, pri čemer gre za tako imenovane potisne (angl. push factors) in vlečne dejavnike (angl. pull factors).

Zaradi slabega gospodarskega stanja, revščine, kršenja človekovih pravic in vse hujših podnebnih sprememb je varnost v precejšnjem številu držav na kriznih območjih ogrožena. Ljudje zapuščajo ta območja, vendar pa jih lahko neuresničena pričakovanja pogosto vodijo v še večje stiske. Takšne osebe so posebej ranljive in zelo lahko zapadejo v proces radikalizacije, ki lahko vodi v nasilni ekstremizem.

Povečane zaznave tako imenovanega sovražnega govora, vse večje število radikalnih skupin, kršitev javnega reda, uporaba nasilja med posameznimi skupinami, pa tudi odpor do vsega, kar je drugačno, kažejo na krepitev tveganj, ki vodijo v nasilni ekstremizem oziroma terorizem. Za precejšnji del povratnikov ni znano, kje so, nekateri pa so znova v zaporu. Ocene kažejo, da imajo lahko v procesu radikalizacije, novačenja za terorizem in izvajanja terorizma pomembno vlogo. Republika Slovenija pri tem ni imuna proti tem tveganjem, kar kažejo posamezni primeri.

Grožnje povečuje množični prihod beguncev v Evropo, ki ima tudi sekundarni učinek. Poleg tveganja, da se med begunci in migranti v Evropsko unijo lahko prethotopijo teroristi, lahko ta posebna ranljiva ciljna skupina prinaša tudi druga tveganja:

- begunci so primerna tarča nasprotnikov drugačnih,
- ker pripadajo različnim skupinam, so lahko vir medetničnega nasilja,
- razlika med pričakovanji in dejanskim stanjem lahko pri posameznikih povzroči frustracije, ki lahko vodijo v sovražnost in nasilje.

Takšne oblike sovražnosti so praviloma del procesa radikalizacije, ki vodi v nasilni ekstremizem. Obenem se kot protiutež pojavljajo vse bolj radikalne skupine, ki nasprotujejo prvim, pa tudi vladni politiki, ki ureja tujsko problematiko.

Teroristične aktivnosti v zadnjih letih kažejo na hitre spremembe vseh oblik terorizma in nasilnega ekstremizma, ki ju zaznamujejo izrazita dinamika, kompleksnost in čedalje večja individualizacija. Za Republiko Slovenijo poleg versko podprtega ekstremizma v zahodnobalkanski regiji in sosednjih državah Evropske unije pomenijo pomembno tveganje tudi druge oblike nasilnega ekstremizma, separatizem, različna desno in levo usmerjena ekstremistična gibanja ter politični aktivizem, ki za doseganje ciljev uporablja nasilje. Na varnostne razmere v Republici Sloveniji neposredno vpliva tudi zunanje varnostno okolje, in sicer geostrateški in politični procesi, ki potekajo tako v naši neposredni sosesčini in zahodnobalkanski regiji kot tudi na kriznih žariščih zunaj Evrope.

Razraščanje množičnih gibanj, ki s skrajno nasilnimi metodami delovanja, vključno z ogrožanjem obstoja temeljnih institucij demokratične družbe in ustavnega reda, se po svojih zastraševalnih učinkih in posledicah ponekod tudi v Evropi močno približuje pojavnim oblikam nasilne radikalizacije, ekstremizma in terorizma. S poslabšanjem varnostnih razmer, ki se kaže v povečanju očne ogroženosti zaradi terorizma, delovanje posameznikov in skupin, ki se pod pretvezo svobode zbiranja in združevanja poslužujejo nasilnih oblik delovanja, tudi v Republici Sloveniji ni povsem izključeno. Posebna nevarnost teh groženj, po katerih se razlikujejo od pojavnih oblik nasilne radikalizacije, ekstremizma in terorizma, je prav pretveza, da na ta način uresničujejo ustavno zajamčene pravice do svobode zbiranja in združevanja. Glede tega se razraščanje množičnih gibanj s skrajno nasilnimi metodami delovanja razlikuje od pojavnih oblik nasilne radikalizacije, ekstremizma in terorizma. Slednje večinsko javno mnenje in demokratična skrupoznost praviloma zavračata kot povsem nesprejemljive, medtem ko množična gibanja, ki se poslužujejo istih metod, vendar pod pretvezo demokracije, svobode zbiranja in združevanja, ponekod celo v javnosti uživajo sorazmerno visoko podporo in simpatije. To je tisto, kar pri množičnih gibanjih s skrajno nasilnimi metodami delovanja posebej vzbuja skrb ter zahteva drugačne strategije in taktike delovanja pri preprečevanju in obvladovanju takih groženj.

7.7.3 Rešitve

Vse te pojave je treba obravnavati večdimenzionalno in večinstitucionalno, kar vključuje tako preprečevanje teh pojavov kot tudi odzivanje nanje. Mogoči pristopi za preprečevanje radikalizacije, ekstremnega nasilja in terorizma so:

- predvidevanje: prepoznavna ranljivosti in izgradnja zmogljivosti, kjer je to najbolj potrebno,
- preprečevanje: boj proti radikalizaciji na vseh ravneh,
- zaščita: povečanje varnosti, odvzem sredstev za delovanje teroristov, krepitev zunanjih meja,
- odziv: minimizacija vpliva, omogočanje pregona in večja podpora žrtvam.

Poleg tega je pomembno tudi sodelovanje skupnosti in krepitev odpornosti. Za učinkovito odzivanje na izzive in grožnje, ki jih terorizem in nasilni ekstremizem pomeni za narode, regije in skupnosti danes, bi morali večji poudarek nameniti preprečevanju z okrepitevijo strukturnih sprememb, vključevanjem skupnosti in krepitevijo odpornosti.

Terorizem je treba obravnavati celovito, načrtno in sistemsko. Za to je treba predvsem zagotoviti ustrezne nacionalne zmogljivosti.

Pri omejevanju terorizma je pomemben enoten nastop predvsem na državni, pa tudi na regionalni in svetovni ravni. Ob upoštevanju temeljnih načel solidarnosti, vzajemnosti in zaupanja je treba zagotoviti ustrezno komunikacijo, koordinacijo in sodelovanje vseh, ki lahko kakor koli prispevajo k omejevanju grožnje terorizma.

Zagotovljen mora biti celoten sistemski pristop, temelječ na mednarodnih pravnih aktih, ki predvsem pozivajo države, naj vzpostavijo ustrezne zmogljivosti na nacionalni ravni, ki bodo sposobne na nacionalni ravni vzpostavljene komunikacije in tudi učinkovitega mednarodnega sodelovanja. Ob obveznostih, ki izhajajo iz članstva v mednarodnih organizacijah (OZN, NATO, OVSE, Svet Evrope in Evropska unija), je treba nadaljevati uresničevanje ciljev, zajetih v sklopu različnih regionalnih oblik sodelovanja, in s tem omejevati grožnje pri neposrednem izvoru.

Pravočasen, celovit, dopolnjujoč in učinkovit odziv na tveganja, povezana s terorizmom, zahteva ustrezne normativne, organizacijske in funkcionalne spremembe, pa tudi prilagoditve v delovanju kriminalistične policije in slovenskih obveščevalno-varnostnih organov. Z načrtnim in sistematičnim spremljanjem in pridobivanjem podatkov, še zlasti v tako imenovani zgodnji fazi nastanka grožnje, se lahko bistveno oslabi možnost uresničitve terorističnega dejanja. Tako in z uporabo novih tehnoloških dosežkov ter prikritih preiskovalnih metod in ukrepov bodo zagotovljene možnosti za pravočasno preprečitev in odkrivanje pripravljanih terorističnih dejanj.

Vlada Republike Slovenije je v letu 2017 ustanovila Medresorsko delovno skupino za protiterorizem (MDS PTR). Ustanovljena je bila z namenom oblikovanja mnenj in predlogov za usklajeno delovanje državnih organov na področju protiterorizma ter za pripravo poročil in ocen ogroženosti Republike Slovenije z vidika mednarodnega terorizma, po potrebi pa tudi za pripravo preostalih dokumentov s področja terorizma in drugih oblik ekstremnega nasilja, ki vodi v terorizem. Vsa ta gradiva bi pripravila za Svet za nacionalno varnost ali njegov sekretariat. Delovno skupino sestavljajo predstavniki in strokovnjaki za protiterorizem iz državnih organov in agencij (Slovenska obveščevalno-varnostna agencija, Uprava kriminalistične policije, Finančna uprava Repu-

blike Slovenije, Generalštab Slovenske vojske, Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije, Ministrstvo za zunanje in evropske zadeve Republike Slovenije, Obveščevalno varnostna služba Ministrstva za obrambo Republike Slovenije, Služba za varnostno načrtovanje Ministrstva za notranje zadeve Republike Slovenije in Urad Republike Slovenije za preprečevanje pranja denarja).

V Republiki Sloveniji je še vedno premalo zavedanja in prepoznavanja lastne vloge večine resorjev, ki se na terenu prvi srečujejo s pojavnimi oblikami radikalizacije, ki lahko vodi v ekstremno nasilje in terorizem. Primarne ciljne skupine so družina, socialno delo, šolstvo, zdravstvo in zapori, zato bi morali poiskati način za njihovo postopno vključevanje, da bi lahko prispevali k učinkovitejšemu preprečevanju.

7.7.4 Cilji

Trajna naloga je zaščita ustavne ureditve in varnosti Republike Slovenije ter zaščita posameznika in skupnosti pred grožnjo terorizma z upoštevanjem temeljnih vrednot in interesov. Zaščita pred terorizmom se zagotavlja v tako imenovanem štiristebnem modelu: preprečevanje, zaščita, pregon in odzivanje. Primarnega pomena pri tem so:

- zgodnje prepoznavanje,
- odkrivanje in preprečevanje nastanka pogojev v družbi, ki spodbujajo posameznika, da bi podlegel procesu radikalizacije, ki vodi v nasilni ekstremizem,
- spodbujanje državnih, zasebnih in vseh drugih oblik institucionalnega delovanja družbe ter vsakega posameznika k povezanju in sodelovanju pri zagotavljanju varnosti, razmišljanju o varnosti in uresničevanju zagotavljanja varnosti na vseh ravneh z ukrepi, ki kar najbolj izhajajo iz realno zaznanih in ovrednotenih groženj. Konkretno to pomeni naslednje:
  - nadaljevanje vzpostavljanja celovitega systemskega pristopa za omejevanje grožnje terorizma na državni ravni in postopno zagotavljanje zadostno usposobljenih človeških virov,
  - v sklopu že vzpostavljene nacionalne mreže strokovnjakov za ozaveščanje o radikalizaciji, ki vodi v nasilni ekstremizem (Radicalisation Awareness Network, v nadaljnjem besedilu: RAN), je treba nadaljevati napore krepitve medsebojne komunikacije in koordinacije, potrebne za učinkovito omejevanje s terorizmom povezanih tveganj, dokončanje njene formalizacije in umestitve ter uresničitev njenih prednostnih ciljev, nujna sta tudi prepoznavna in postopno vključevanje vseh na državni ravni pristojnih deležnikov,
  - krepitev operativnih zmogljivosti (razvoj prikritih preiskovalnih ukrepov in skupnih čezmejnih policijskih dejavnosti) za preprečevanje, odkrivanje, prepoznavanje in preiskovanje organiziranih kriminalnih skupin in mrež,
  - učinkovito črpanje evropskih sredstev iz Sklada za notranjo varnost (ISF-P) 2018–2020,
  - izboljšanje razumevanja tveganja financiranja terorizma, povezanega s posebnimi vrstami množičnega financiranja in trendi njihove uporabe,
  - intenzivnejše ozaveščanje platform družbenih medijev in množičnega financiranja o njihovih ranljivostih in ugotovljenih primerih zlorabe financiranja terorizma ter o razpoložljivih orodjih za preprečevanje ali onemogočanje teh zlorab.

7.7.4.1 Strategija/program – vzpostavitev celovitega systemskega pristopa omejevanja grožnje terorizma

Ključne dejavnosti/ukrepi

Medresorska delovna skupina za protiterorizem, ki jo vodi Slovenska obveščevalno-varnostna agencija, Sekretariatu Sveta za nacionalno varnost in Vladi Republike Slovenije redno podaja predloge in pobude za izboljšanje systemskega pristopa omejevanja grožnje terorizma. V Akcijskem načrtu za preprečevanje terorizma in nasilnega ekstremizma 2022–2024, ki je bil potrjen januarja 2022, so predvidene tudi aktivnosti za izdelavo celovite ocene ustreznosti veljavne ureditve protiteroristične koordinacije ter natančna opredelitev vloge, nalog in pristojnosti nosilcev sistema nacionalne varnosti na področju preprečevanja terorizma in nasilnega ekstremizma. Poleg tega sta načrtovani tudi opredelitev pristojnosti in nalog nacionalnega koordinatorja za preprečevanje terorizma in nasilnega ekstremizma ter zagotovitev ustreznega zakonodajnega in institucionalnega okvira za njegovo učinkovito delovanje. Nadaljeval se bo razvoj metodologije za analiziranje groženj terorizma in nasilnega ekstremizma. Poseben poudarek bo namenjen tudi nadgradnji mednarodne izmenjave podatkov z drugimi državami in mednarodnimi organizacijami.

Nosilec:

- Slovenska obveščevalno-varnostna agencija.

Sodelujoči:

- Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije,
- policija,
- Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije,
- Ministrstvo za zunanje in evropske zadeve Republike Slovenije,
- Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije,
- Finančna uprava Republike Slovenije,
- Urad Republike Slovenije za preprečevanje pranja denarja,
- Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije,
- ustanove in predstavniki akademskih skupnosti, znanstvenoraziskovalne in inovacijske dejavnosti, gospodarske družbe in njihova interesna združenja.

Rok za izvedbo:

- do konca leta 2028.

Kazalniki za merjenje uspešnosti:

- izdelana ocena ustreznosti ureditve protiteroristične koordinacije,
- vzpostavljen sistem in protokol za hitrejšo izmenjavo podatkov med pristojnimi nacionalnimi organi,
- urejen zakonski in institucionalni okvir ter pristojnosti in naloge nacionalnega koordinatorja,
- izdelana enotna strategija komuniciranja in objavljanja ocene teroristične ogroženosti Republike Slovenije,
- oblikovani kazalniki za zgodnje prepoznavanje groženj terorizma in nasilnega ekstremizma.

7.7.4.2 Strategija/program – okrepitev delovanja Nacionalne platforme za preprečevanje radikalizacije – RAN

Ključne dejavnosti/ukrepi

Po sprejetju Nacionalne strategije za preprečevanje terorizma in nasilnega ekstremizma je Vlada Republike Slovenije 5. decembra 2019 s sprejetjem sklepa št. 22100-2/2019/4 določila, da se izvajanje strateških ciljev in podciljev iz strategije opredeli

v akcijskem načrtu, in sicer z nosilci posameznih nalog. Strategija v točki 3 opredeljuje cilje, med katerimi je tudi preprečevanje radikalizacije, ki vodi v nasilni ekstremizem. Preprečevanje radikalizacije zahteva večdisciplinarni in večdimenzionalni pristop, ki se odraža v akcijskem načrtu. Še zlasti pa je pomembno, da se bodo določene obveznosti izvajale na lokalni ravni.

Vlada Republike Slovenije je v letu 2019 imenovala direktorico Urada Vlade Republike Slovenije za oskrbo in integracijo migrantov (v nadaljnjem besedilu: UOIM) za koordinatorko za preprečevanje radikalizacije, v letu 2020 pa je imenovala še medresorsko delovno skupino, ki nudi podporo delu koordinatorko za preprečevanje radikalizacije. Naloge delovne skupine so predvsem nudenje strokovne pomoči nacionalnemu koordinatorju za preprečevanje radikalizacije pri pripravi akcijskega načrta, ki ga določa Nacionalna strategija za preprečevanje terorizma in nasilnega ekstremizma, spremljanje in ocenjevanje stanja na področju preprečevanja radikalizacije na ravni Evropske unije ter redno obveščanje koordinatorko o zaznanih novih oblikah in nacionalnih izkušnjah s področja preprečevanja radikalizacije.

Med bistvenimi nalogami delovne skupine so seznanjenje vseh ključnih deležnikov s tem, kaj radikalizacija sploh je, preventivne aktivnosti z namenom preprečitve pojava oblik radikalizacije in uveljavitev dobrih rešitev tako na institucionalni kot na lokalni ravni.

UOIM bo v okviru Sklada za notranjo varnost za obdobje 2021–2027 sodeloval s policijo v okviru posebnega cilja 3, ki se nanaša na preprečevanje kriminalitete in boja proti njej, konkretnije znotraj izvedbenega ukrepa 3b, torej oblikovanje sinergij z združevanjem virov in znanja. Predvidene aktivnosti bodo naslednje:

- ozaveščanje in izobraževanje zaposlenih v državnih organih o pojavu radikalizacije in preventivnih aktivnostih (število izvedenih preventivnih aktivnosti glede na posamezne subjekte – državni organi, nevladne organizacije, verska društva in drugo),
- število izvedenih raziskav glede zavedanja in prepoznavanja radikalizacije, ki vodi v nasilni ekstremizem in terorizem,
- število in vrsta zaznanih pojavov radikalizacije, ki vodi v nasilni ekstremizem in terorizem,
- število usposobljenih usposobljevalcev,
- izmenjava dobrih praks, izkušenj in znanj z mednarodnimi organizacijami,
- priprava posvetov in informacijskega gradiva,
- okrepitev vsesplošnega sodelovanja v sklopu predsedovanja nacionalni mreži za preprečevanje radikalizacije, izboljšana proaktivnost, krepitev mednarodnega sodelovanja v sklopu mreže nacionalnih protiterorističnih enot (CTI) z Evropsko unijo in z regijo jugovzhodne Evrope z namenom pravočasnega odkrivanja in preprečevanja terorističnih in drugih kriznih stanj,
- razvoj in izdelava programa na področju preprečevanja radikalizacije za izdelavo ocene tveganja pri ljudeh in v krajih v zvezi z grožnjami za integracijo in nacionalno varnostjo.

UOIM bo v okviru preventivnih ukrepov iz akcijskega načrta iz Sklada za notranjo varnost financiral organizacijo in izvedbo različnih posvetov s predstavniki lokalnih skupnosti in strokovnjaki s tega področja. Z namenom prenosa znanj s področja pravočasne zaznave in preprečevanja radikalizacije se predvideva tudi izdelava brošure oziroma informativnega gradiva. Za vse, ki prihajajo v stik z migranti – za zaposlene socialne delavce na UOIM ter ravnateljice in socialne delavce v šolah – so predvidena tudi usposabljanja s področja pravočasne zaznave in preprečevanja radikalizacije. Z vidika sodelovanja z lokalnimi skupnostmi pri prepoznavi in preprečevanju radikalizacije je predvidena tudi izvedba pilotnega projekta oblikovanja tako imenovanih varnostnih sosvetov po občinah. Prav tako iz Sklada za notranjo varnost pa UOIM načrtuje še izvedbo študijskih obiskov drugih držav z namenom izmenjave dobrih praks, znanja in izkušenj.

UOIM namerava tudi v prihodnje ozaveščati in izobraževati zaposlene v državnih organih o pojavu radikalizacije, izvajati preventivne aktivnosti ter izmenjevati morebitne dobre prakse in izkušnje s člani in zastopniki raznih državnih institucij, predstavniki medresorske delovne skupine in posameznimi strokovnjaki iz znanstvenoraziskovalnih krogov.

Nosilec:

– UOIM.

Sodelujoči:

- policija,
- Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije,
- Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije,
- Ministrstvo za zunanje in evropske zadeve Republike Slovenije,
- Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije,
- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti Republike Slovenije,
- Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije,
- Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje Republike Slovenije,
- Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in inovacije Republike Slovenije,
- Slovenska obveščevalno-varnostna agencija,
- Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije,
- zainteresirane nevladne organizacije,
- Univerza v Mariboru,
- Univerza v Ljubljani,
- Univerza na Primorskem.

Rok za izvedbo:

– stalna naloga.

Kazalniki za merjenje uspešnosti:

- število plenarnih dvo- in večstranskih zasedanj, ki jih omogoča nacionalna platforma,
- število predlogov in sistemskih rešitev Sekretariatu Sveta za nacionalno varnost,
- število udeležb v pomembnih mednarodnih sestavih.

7.8 Ogroženost Republike Slovenije zaradi hudih in organiziranih oblik kriminalitete

7.8.1 Opis problema

Sodobna mednarodna organizirana kriminaliteta je nadnacionalen in globalen pojav, ki vpliva na družbe v izvornih, tranzitnih in ciljnih regijah njegovega delovanja ter jih oblikuje in ogroža. Republika Slovenija je kot članica Evropske unije del območja, na katerem mednarodne organizirane združbe in kriminalno aktivni posamezniki ustvarjajo obsežne prihodke iz kriminalnih aktivnosti

ter jih s kompleksnimi shemami pranja denarja vključujejo v zakonite poslovne procese in tako posredno in neposredno vplivajo na širšo evropsko družbo in njen razvoj. Posebni dejavniki, kot so zemljepisna lega, velikost nacionalnega trga, zgodovinske in kulturne povezave ter demografska struktura prebivalstva, vplivajo na to, da se pojavne oblike organizirane kriminalitete, ki so drugod po Evropski uniji splošno razširjene, v Republiki Sloveniji ne pojavljajo ali pa se pojavijo z določenim časovnim zamikom in ne v enakem obsegu.

Hiter razvoj, dostopnost in splošna razširjenost informacijskih tehnologij, zlasti družbenih omrežij, ter selitev različnih storitev in servisov na splet spreminjajo tradicionalno razumevanje prostorske umeščenosti, dosegljivosti in delovanja organizirane kriminalitete. Evropski varnostni organi in tudi slovenska policija bodo v prihodnje morali svoje delovanje prilagoditi novi realnosti – sodobni spletni družbi. Sodobna mednarodna organizirana kriminaliteta in radikalna omrežja že vrsto let izkoriščajo možnosti, ki jim jih nudijo internet, temni splet, tehnologije za šifriranje komunikacij, omrežja za anonimno komunikacijo TOR in omrežja enakovrednih računalnikov.

Struktura, organiziranost in načini delovanja organizirane kriminalitete in kriminalnih združb se stalno prilagajajo ne samo tehnološkim, temveč tudi družbenim, političnim in drugim okoliščinam, v katerih delujejo. Zaznava se preobrazba rigidnih struktur tradicionalno hierarhično organiziranih kriminalnih združb v vse bolj fleksibilne oblike začasnega, oportunistično naravnega sodelovanja.

Varnostno nestabilne razmere na vzhodu Evrope, Bližnjem vzhodu ter obsežnem območju Srednjega vzhoda in severne Afrike bodo dolgoročno pomembno vplivale na problematiko hudih in organiziranih oblik kriminalitete tako z vidika kriminalnih trgov in poti blaga kot tudi ranljivosti in izpostavljenosti žrtev in družbe v ciljnih in tranzitnih državah.

Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije je v preteklosti pripravilo več predlogov za rešitve, vendar vse doslej ni bilo došeženo soglasje o tem, kateremu organu bi bilo mogoče zaupati pristojnosti za izvajanje nalog, povezanih z iskanjem in odvzemu premoženja ter z upravljanjem odvzetega premoženja. Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije si prizadeva s ključnimi deležniki na tem področju v čim večji meri upoštevati besedilo Predloga direktive o povrnitvi in odvzemu sredstev. Vendar se besedilo predloga direktive med postopkom sprejemanja, v katerem intenzivno sodeluje tudi Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije, še spreminja, zato nabor nalog obeh uradov še ni dokončen. Kljub temu se je Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije lotilo nadaljnjih aktivnosti in v novembru 2023 pozvalo nekatere ključne deležnike k imenovanju predstavnikov v delovno skupino za pripravo mogočih predlogov rešitev glede ureditve sistema iskanja, sledenja, začasnega zavarovanja in odvzema nezakonito pridobljenega premoženja ter hrambe in upravljanja začasnega zavarovanega in odvzetega nezakonito pridobljenega premoženja po KZ-1, ZKP in Zakonu o odvzemu premoženja nezakonitega izvora⁵³ (v nadaljnjem besedilu: ZOPNI).

7.8.2 Vzroki

Za učinkovit odvzem premoženja nezakonitega izvora in njegovo upravljanje je pomembno, da ima država poleg sistematično določenega pravnega okvira, ki omogoča čim širši (kazenski, civilni in upravni) nabor poti za odvzem premoženja nezakonitega izvora, vzpostavljene tudi ustrezne organizacijske strukture za odvzem premoženjske koristi, kot je ARO, ter za upravljanje zavarovanega in odvzetega premoženja, kot je AMO.

Učinkovitost pri odzivanju pristojnih organov na izzive in težave v zvezi z odvzemu premoženja nezakonitega izvora bo izboljšana, ko bo za njegovo odkrivanje, odvzem in upravljanje vzpostavljen celovit organizacijski in funkcionalni okvir, v katerem bo povezano in usklajeno delovanje pristojnih organov na tem področju.

7.8.3 Rešitve

Pripravi bo treba mogoče predloge rešitev glede ureditve sistema iskanja, sledenja, začasnega zavarovanja in odvzema nezakonito pridobljenega premoženja ter hrambe in upravljanja začasnega zavarovanega in odvzetega nezakonito pridobljenega premoženja ter za izbrani model pripraviti predlog zakonodajnih sprememb za vzpostavitev celovitega organizacijskega in funkcionalnega okvira za izvajanje nalog, s katerimi se omogoča učinkovit odvzem premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem ali zaradi njega, in premoženja nezakonitega izvora (ARO) ter učinkovita hramba in upravljanje zavarovanega in odvzetega premoženja (AMO). Pri tem se v največji mogoči meri upošteva aktualno besedilo direktive. Načrtujeta se ustanovitev osrednjih organov/osrednjega organa ARO in AMO in vzpostavitev centralizirane zbirke podatkov o začasnemu zavarovanem in odvzetem premoženju ter se oblikuje celovit predlog delovnih procesov za opravljanje nalog obeh organov.

V boju zoper okoljsko kriminaliteto ali druge oblike hujše in organizirane kriminalitete je treba krepiti sposobnosti vseh deležnikov na tem področju, torej nadzornih organov, policije, tožilstva in sodstva. Za to se zavzemajo tudi vsi zgoraj navedeni mednarodni dokumenti. Krepitev sposobnosti pomeni predvsem kadrovske okrepitve in je prvi pogoj za to, da bodo ob ustreznem usposabljanju in izobraževanju vsi deležniki pridobili specializirana znanja. Vse navedeno pa mora seveda biti nadgrajeno z usklajenim sistemom sodelovanja vseh resorjev.

7.8.4 Cilji

– Aktivno sodelovanje v okviru EMPACT za boj proti hudim oblikam organiziranega mednarodnega kriminala v obdobju od leta 2024 do leta 2029.

– Prepoznavna in omejitvev nezakonite dejavnosti hudodelskih združb na balkanski poti.

– Podpora policijskemu sodelovanju in usklajevanju z drugimi državami članicami, Europolom, Interpolom in tretjimi državami (zlasti z zahodnega Balkana) pri izvajanju skupnih operacij.

– Pravočasna mednarodna izmenjava varnostno pomembnih informacij in kriminalističnih obveščevalnih informacij z Europolom, UNODC ter policijami držav članic Evropske unije in zahodnega Balkana.

– Nadaljnji razvoj kriminalistične obveščevalne dejavnosti za učinkovito soočenje z varnostnimi izzivi sodobne kriminalitete.

– Izboljšanje sodelovanja z drugimi organi na državni ravni, ki prav tako zaznavajo kazniva dejanja, in zagotovitev pravočasne izmenjave informacij.

⁵³ Zakon o odvzemu premoženja nezakonitega izvora (Uradni list RS, št. 91/11, 25/14 in 53/18 – odl. US).

7.8.4.1 Strategija/program – izvajanje prednostnih nalog Evropske unije v boju proti hudim kaznivim dejanjem in organizirani kriminaliteti v okviru Evropske večdisciplinarne platforme proti grožnjam kriminala [EMPACT 2022+]

Ključne dejavnosti/ukrepi

Skupno operativno ukrepanje in policijsko sodelovanje z državami članicami Evropske unije, Europolom in tretjimi državami pri izmenjavi informacij in kriminalističnih obveščevalnih informacij, načrtovanje in izvajanje skupnih policijskih aktivnosti za odkrivanje in preprečevanje delovanja organiziranih kriminalnih združb, ki se ukvarjajo s prepovedanimi drogami, strelnim orožjem, nezakonitimi migracijami, trgovino z ljudmi, premoženjskimi kaznivimi dejanji, okoljskimi kaznivimi dejanji, goljufijami z udeležbo neplačujočih gospodarskih subjektov, davčnimi utajami pri trošarinah, ponareddki, pranjem denarja in kibernetško kriminaliteto.

Nosilec:

– policija.

Sodelujoči:

- Vrhovno državno tožilstvo Republike Slovenije,
- Finančna uprava Republike Slovenije,
- Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije,
- Slovenska obveščevalno-varnostna agencija,
- Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije,
- Ministrstvo za javno upravo Republike Slovenije.

Rok za izvedbo:

– stalna naloga.

Kazalniki za merjenje uspešnosti:

- število projektov EMPACT, v katerih sodeluje Republika Slovenija,
- število skupnih mednarodnih policijskih preiskav,
- število skupnih aktivnosti policije in Finančne uprave Republike Slovenije.

7.8.4.2 Strategija/program – reorganizacija kriminalistične policije

Ključne dejavnosti/ukrepi

Organizacijsko strukturo in delovne procese kriminalistične policije na državni, regionalni in lokalni ravni je treba spremeniti na podlagi organizacijske, normativne in kadrovske reforme, ki bo omogočila učinkovito in uspešno preprečevanje, odkrivanje in preiskovanje hudih in organiziranih oblik kriminalitete. Kriminalistična policija bo morala spremeniti tudi dozdašnji način vodenja preiskav proti zmeraj bolj organizirani kriminalni združbi.

Nosilec:

– policija.

Sodelujoči:

- Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije,
- Ministrstvo za javno upravo Republike Slovenije,
- Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije,
- Vrhovno državno tožilstvo Republike Slovenije.

Rok za izvedbo:

– do konca leta 2028.

Kazalnika za merjenje uspešnosti:

- priprava projekta konceptualnih sprememb organizacije in dela kriminalistične policije na državni, regionalni in lokalni ravni,
- izvedena reorganizacija kriminalistične policije.

7.8.4.3 Strategija/program – izboljšanje strokovne usposobljenosti preiskovalcev v enotah za odkrivanje in preiskovanje gospodarske kriminalitete ter zmanjšanje fluktuacije človeških virov v teh enotah

Ključne dejavnosti/ukrepi

Izvedba osnovnih in specialističnih usposabljanj (skupne oblike) za izboljšanje strokovne usposobljenosti preiskovalcev na državni, regionalni in lokalni ravni. Zagotoviti je treba udeležbo preiskovalcev na izobraževanjih in usposabljanjih, ki jih izvajajo zunanji izvajalci (tako individualne kot tudi skupinske oblike), s katerimi se omogoča pridobitev posebnega znanja, potrebnega za učinkovito preiskovanje gospodarske kriminalitete (forenzično računovodstvo, preiskovanje prevar, notranja revizija, problematika proračunskih sredstev in podobno).

Nosilec:

– policija.

Sodelujoči:

- Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije,
- Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije,
- Finančna uprava Republike Slovenije,
- Vrhovno državno tožilstvo Republike Slovenije,
- ustanove in predstavniki akademskih skupnosti, znanstvenoraziskovalne in inovacijske dejavnosti, gospodarske družbe in njihova interesna združenja.

Rok za izvedbo:

– stalna naloga.

Kazalniki za merjenje uspešnosti:

- število izvedenih usposabljanj in izpopolnjevanj,
- število usposobljenih preiskovalcev,
- število novozaposlenih v enotah za odkrivanje in preiskovanje gospodarske kriminalitete.

7.8.4.4 Strategija/program – učinkovito izvajanje akcijskega načrta Evropske unije za boj proti nezakoniti trgovini z ogroženimi živalskimi in rastlinskimi vrstami (CITES)

Ključne dejavnosti/ukrepi

Kljub prizadevanjem nezakonita trgovina s prostoživečimi (ogroženimi in/ali zavarovanimi) vrstami še naprej resno ogroža prostoživeče vrste ter preživetje in varnost ljudi. Sčasoma so se spremenile trgovske poti in vrste, s katerimi se trguje. Poleg tega so zaradi povečane uporabe spletnih platform za nezakonito trgovino s prostoživečimi vrstami in s tem povezano uporabo storitev pošiljanja majhnih pošilk nastali novi izzivi pri odkrivanju in preiskovanju teh kaznivih dejanj, zaradi česar so potrebne nove rešitve in več sredstev. V okviru akcijskega načrta Evropske unije za boj proti nezakoniti trgovini z ogroženimi živalskimi in rastlinskimi vrstami želijo Evropska unija in njene države članice usmerjati ukrepe za boj proti nezakoniti trgovini s prostoživečimi vrstami v obdobju do leta 2027 ter okrepiti predvsem izvršilne ukrepe, na primer z okrepljenimi čezmejnimi preiskavami z dejavnim sodelovanjem Evropa, Eurojusta in organov kazenskega pregona, kar bi privedlo do več zasegov in kazenskih pregonov, vključno z dejavnostmi EMPACT. Evropska komisija je med drugim povečala podporo ustreznim nacionalnim organom in evropskim mrežam strokovnjakov s področja kazenskega pregona na področju boja proti okoljski kriminaliteti ter sodelovanje z njimi.

V okviru akcijskega načrta Evropske unije za boj proti nezakoniti trgovini z ogroženimi živalskimi in rastlinskimi vrstami so štiri prednostne naloge.

– V okviru prve prednostne naloge, to je preprečevanja nezakonite trgovine s prostoživečimi vrstami in spoprijemanja z njenimi temeljnimi vzroki, je ključno ozaveščanje javnosti o nevarnostih in posledicah nezakonite trgovine z ogroženimi živalskimi in rastlinskimi vrstami. Cilj je povečati zavedanje o vrednosti prostoživečih vrst, o pravnih in etičnih vidikih trgovine z njimi, o tveganjih za zdravje in varnost, ki jih prinaša ta trgovina, ter o potrebi po odgovornem potrošniškem vedenju. Ozaveščanje javnosti v Republiki Sloveniji krepimo na različne načine, na primer z izobraževanjem, v medijih, na družbenih omrežjih, dogodkih, razstavah in z drugimi pobudami. Vsako leto glede pomena boja proti nezakoniti trgovini z ogroženimi živalskimi in rastlinskimi vrstami ozaveščamo v okviru svetovnega dneva prostoživečih živali, ki ga zaznamujemo 3. marca.

– V okviru druge prednostne naloge, to je krepitve pravnega okvira in okvira politike za boj proti nezakoniti trgovini s prostoživečimi vrstami, se okrepi sodelovanje med upravnimi in nadzornimi organi ter državnim tožilstvom in pravosodjem.

– V okviru tretje prednostne naloge, to je izvrševanja predpisov in politik za učinkovit boj proti nezakoniti trgovini s prostoživečimi vrstami, se zagotavlja, da je nacionalna politika na področju trgovine s prostoživečimi vrstami in nezakonite trgovine usklajena z Evropsko unijo in mednarodnimi obveznostmi in standardi, obenem pa se osredotoča na medresorsko sodelovanje in usklajevanje za učinkovito preprečevanje, odkrivanje, pregon in sankcioniranje storilcev kaznivih dejanj, povezanih s prostoživečimi vrstami. Za podporo učinkovitemu izvajanju te naloge deluje medresorska delovna skupina za preprečevanje nezakonite trgovine z ogroženimi prostoživečimi živalskimi in rastlinskimi vrstami, v kateri poleg Ministrstva za naravne vire in prostor Republike Slovenije sodelujejo še Inšpektorat Republike Slovenije za naravne vire in prostor, Uprava za carine v okviru Generalnega finančnega urada Ministrstva za finance Republike Slovenije in Uprava kriminalistične policije v okviru Ministrstva za notranje zadeve Republike Slovenije. Medresorska delovna skupina za preprečevanje nezakonite trgovine z ogroženimi prostoživečimi živalskimi in rastlinskimi vrstami se srečuje redno dvakrat letno, si določi prednostne naloge, posamezne službe pa poročajo o izvedenih aktivnostih, potrebnih usposabljanjih in sodelovanju. Sodelujoči v medresorski delovni skupini za preprečevanje nezakonite trgovine z ogroženimi prostoživečimi živalskimi in rastlinskimi vrstami se v okviru krepitve izvajanja akcijskega načrta Evropske unije za boj proti nezakoniti trgovini z ogroženimi živalskimi in rastlinskimi vrstami udeležujejo rednih sestankov in občasnih tematskih usposabljanj, ki so organizirana v okviru Evropske unije in v Republiki Sloveniji.

– V sklopu usposabljanj in krepitve nadzora je predviden večdisciplinaren tematski sestanek na temo spletne prodaje in zmanjševanja povpraševanja potrošnikov po prostoživečih vrstah, s katerimi se nezakonito trguje.

Republika Slovenija v okviru boja proti nezakoniti trgovini z ogroženimi živalskimi in rastlinskimi vrstami stalno sodeluje z drugimi državami Evropske unije in drugimi organi upravljanja CITES ter strokovnimi institucijami.

Nosilec:

– Ministrstvo za naravne vire in prostor Republike Slovenije.

Sodelujoči:

– Finančna uprava Republike Slovenije,

– policija,

– Inšpektorat Republike Slovenije za naravne vire in prostor.

Rok za izvedbo:

– stalna naloga.

Kazalniki za merjenje uspešnosti:

– število izvedenih usposabljanj in izpopolnjenj/število usposobljenih,

– število zaznanih, prijavljenih in obravnavanih primerov nezakonite trgovine z ogroženimi živalskimi in rastlinskimi vrstami,

– število izvedenih akcij ozaveščanja javnosti.

7.8.4.5 Strategija/program – učinkovito izvajanje akcijskega načrta Evropske unije za boj proti nezakoniti trgovini z odpadki

Ključne dejavnosti/ukrepi

Na tem področju so pomembni predvsem krepitev zmogljivosti med nadzornimi organi za skupni boj proti nezakoniti trgovini z odpadki, še zlasti z odpadno električno in elektronsko opremo (poudarek na odpadkih iz obnovljivih virov, kot so na primer solarni paneli in baterije, ki bodo v prihodnje eden najbolj rastočih tokov in za katere bo treba zagotoviti ustrezno predelavo), odpadno plastiko, izrabljenimi motornimi vozili in njihovimi deli ter drugimi odpadki, ki vsebujejo okolju škodljive snovi. Razmere in trendi pošiljanja odpadkov so se na svetovnih trgih s prepovedjo uvoza odpadkov na Kitajsko, predvsem odpadne plastike, zelo spremenili. Posledica prepovedi je, da se odpadki (predvsem odpadna plastika) zdaj izvažajo v druge azijske države, kot sta Malezija in Indonezija, po spremembi pravil za pošiljanje odpadne plastike (1. januar 2021) pa je največja uvoznica odpadne plastike postala Turčija. Opažen je trend pošiljanja komunalnih odpadkov (kot je odpadna plastika) v države na področju zahodnega Balkana in vzhodne Evrope (Madžarska, Romunija, Bolgarija). Predlog nove evropske uredbe o pošiljkah odpadkov predvideva strožje pogoje pošiljanja odpadkov iz Evropske unije v države, ki niso članice OECD (prepoved izvoza odpadkov na postopke odstranjevanja oziroma prepoved izvoza nevarnih odpadkov na postopke predelave, prepoved izvoza odpadne plastike, ki ne vsebuje nevarnih lastnosti). Nova uredba tudi predvideva učinkovitejše izvajanje nadzora z učinkovitimi mehanizmi sodelovanja na nacionalni ravni in med državami članicami Evropske unije z izmenjavo ustreznih informacij in dobrih praks.

Nadzorni organi bodo s preprečevanjem nezakonitega ravnanja in odkrivanjem nezakonitih pošiljk odpadkov pripomogli k varovanju okolja in zdravju ljudi. Prav tako se bo z ustreznim izvajanjem nadzora pripomoglo k preprečevanju nelojalne konkurence. Z nezakonitim ravnanjem z odpadki je v ozadju običajno možnost za pridobivanje nezakonitega dobička zaradi višjih cen odpadkov, surovin ali proizvodov. Načeloma se v takih primerih (ne)hote pojavljajo osebe in družbe, ki nimajo pridobljenih dovoljenj za ravnanje z odpadki, oziroma za tem stojijo tudi organizirane skupine, ki širijo svoje dejavnosti in se ukvarjajo z okoljsko kriminaliteto (posredniki, trgovci z odpadki).

V Operativnem programu ravnanja z odpadki (OPRO) in programu preprečevanja odpadkov (2022) ukrep št. 31 določa: Kriminaliteta na področju ravnanja z odpadki mora biti jasno določena kot stalna nacionalna prednostna naloga, prav tako izdelava nacionalne strategije preprečevanja okoljske kriminalitete. Večina predlaganih ukrepov je bila sprejeta, še vedno pa je veliko prostora za izboljšanje sistema, saj se zdi, da »odpadkovna kriminaliteta« narašča. Izboljšati je treba poznavanje vzrokov in primerov nezakonite trgovine. V ta namen je na državni ravni treba določiti sodelujoče organe in organizacije ter pripraviti ustrezno strategijo za to področje. Pomembna za krepitev zmogljivosti so izobraževanja doma in v tujini, ki bodo izvedena za vse deležnike (nadzorne organe, policijo, tožilstvo in sodstvo) na področju ekološke kriminalitete, predvsem v smeri odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj na področju varstva okolja. Za vse deležnike je treba zagotoviti izobraževanja in usposabljanja, ki bodo omogočila pridobitev posebnih znanj, potrebnih za učinkovito odkrivanje, preiskovanje in pregon okoljske kriminalitete.

Nosilec:

– Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo Republike Slovenije.

Sodelujoči:

– Inšpektorat Republike Slovenije za okolje in energijo,

– policija,

– Finančna uprava Republike Slovenije,

– Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije,

– Vrhovno državno tožilstvo Republike Slovenije,

– Vrhovno sodišče Republike Slovenije,

– Agencija Republike Slovenije za okolje (podatkovni sistem IS-Odpadki).

Rok za izvedbo:

– stalna naloga.

Kazalniki za merjenje uspešnosti:

– sprejeta nacionalna strategija preprečevanja okoljske kriminalitete,

– število izvedenih izobraževanj za različne deležnike,

– število izvedenih nadzorov in ugotovljenih nepravilnosti na področju ravnanja in trgovanja z odpadki (nezakonito odlaganje in nezakonite pošiljke odpadkov),

– število odkritih kaznivih dejanj in pravnomočnih obsodb za obravnavana kazniva dejanja.

7.8.4.6 Strategija/program – vzpostavitev učinkovitih mehanizmov začasnega zavarovanja in odvzema premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem ali zaradi njega, in premoženja nezakonitega izvora ter njegove hrambe in upravljanja

Ključne dejavnosti/ukrepi

Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije je v novembru 2023 pozvalo nekatere ključne deležnike k imenovanju predstavnikov v delovno skupino za pripravo mogočih predlogov rešitev glede ureditve sistema iskanja, sledenja, začasnega zavarovanja in odvzema nezakonito pridobljenega premoženja ter hrambe in upravljanja začasnega zavarovanega in odvzetega nezakonito pridobljenega premoženja po KZ-1, ZKP in ZOPNI. Na tej podlagi se za izbrani model pripravi predlog zakonodajnih sprememb za vzpostavitev celovitega organizacijskega in funkcionalnega okvira za izvajanje nalog, s katerimi se omogočajo učinkovit odvzem premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem ali zaradi njega, in premoženja nezakonitega izvora (ARO) ter učinkovita hramba in upravljanje zavarovanega in odvzetega premoženja (AMO). Ustanovita se osrednja organa/osrednji organ ARO in AMO ter vzpostavi centralizirana zbirka podatkov o začasnemu zavarovanem in odvzetem premoženju ter oblikuje celovit predlog delovnih procesov za opravljanje nalog obeh organov.

Nosilec:

– Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije.

Sodelujoči:

– Vrhovno državo tožilstvo Republike Slovenije,

– Vrhovno sodišče Republike Slovenije,

– Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije,

– policija,

– Urad Republike Slovenije za preprečevanje pranja denarja,

– Komisija za preprečevanje korupcije,

– Finančna uprava Republike Slovenije,

– Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije,

– Slovenski državni holding,

– Agencija za upravljanje kapitalskih naložb,

– Javni nepremičninski sklad Republike Slovenije.

Roki za izvedbo:

– pripravljene zakonske spremembe do leta 2025,

– oblikovan/-a osrednji/-a organ/-a do leta 2026,

– vzpostavljena centralizirana evidenca do leta 2026.

Kazalniki za merjenje uspešnosti:

– pripravljene pravne podlage za vzpostavitev osrednjih organov in centralizirane evidence,

– oblikovana osrednji organ ARO in osrednji organ AMO,

– vzpostavljena centralizirana evidenca začasnega zavarovanega in začasnega odvzetega nezakonito pridobljenega premoženja,

– oblikovan celovit predlog delovnih procesov za opravljanje nalog obeh organov.

7.8.4.7 Strategija/program – krepitev sposobnosti policije v boju proti okoljski kriminaliteti

Ključne dejavnosti/ukrepi

Ekološka kriminaliteta, predvsem pa področje nezakonitega pošiljanja nevarnih in nenevarnih odpadkov, postaja eden od najdonosnejših nezakonitih poslov na območju Evropske unije. Nezakonita trgovina in prevoz nevarnih in nenevarnih odpadkov potencialno zelo ogrožata okolje in družbo. Organizirane kriminalne združbe poskušajo prevzeti družbe, ki se zakonito ukvarjajo s prometom z odpadki, in prodreti vanje ter pod krinko zakonitosti nadaljevati nezakonite aktivnosti. Gre za povsem nove pojavne oblike kriminalitete v smislu atipičnosti za klasične preiskovalce organizirane kriminalitete, kar ta dejanja postavlja na veliko višjo raven zahtevnosti. Zadnji bolj odmevni primeri nesreč, ki so povzročile znatno okoljsko škodo (Termit, Kemis, blato v Pivoli in drugod po Republiki Sloveniji, sadra v Celju in tako dalje) in resno ogrozile varnost vodnih virov (iztirjenje vlaka v Hrastovljah, blato v Pivoli, onesnaženje pitne vode v Žalcu), potrjujejo, da preiskovanje ekološke kriminalitete pridobiva pomembnost in težo. Zavedanje, da je okolje krhko in da z nespametnimi dejanji lahko povzročimo zelo hude posledice, ki vplivajo na življenje ljudi, do zdaj ni bilo tako izrazito.

Zaradi specifičnosti dela je treba krepiti specializacijo na lokalni in državni ravni. Ustanoviti je treba specializirane preiskovalne skupine/enote znotraj policije, da bi preiskovalci, odgovorni za to področje dela, lahko večino časa namenili preiskovanju ekološke kriminalitete. Prav tako je treba na regionalni ravni sistematično krepiti operativno sposobnost za odkrivanje okoljskih kaznivih dejanj v povezavi z odpadki.

Nosilec:

– policija.

Sodelujoči:

– Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije,

– ustanove in predstavniki akademskih skupnosti, znanstvenoraziskovalne in inovacijske dejavnosti, gospodarske družbe in njihova interesna združenja.

Rok za izvedbo:

– 31. december 2026.

Kazalnik za merjenje uspešnosti:

– vzpostavitev skupine/enote.

7.8.4.8 Strategija/program – nacionalna strategija za boj proti okoljski kriminaliteti

Ključne dejavnosti/ukrepi

Na državni ravni se nadaljuje razprava o ustrezni obliki nacionalne strategije. V sodelovanju z drugimi nacionalnimi in tujimi organizacijami se prepoznavajo ključna področja oziroma tveganja, ki bodo zajeta v strategiji. Sledila bo priprava strategije in akcijskega načrta.

Sprejetje nacionalne strategije za preprečevanje, odkrivanje in preiskovanje okoljske kriminalitete predvideva že ReNPVO20-30. Prizadevanja za učinkovitejši pregon okoljske kriminalitete je iz strateških in političnih zavez treba čim prej prenesti tudi v prakso, zato predlagamo, da se rok za sprejetje občutno skrajša ter se proaktivno začne priprava nacionalne strategije za boj zoper okoljsko kriminaliteto, ki mora postati prednostna naloga vseh pristojnih organov.

Nosilec:

– policija.

Sodelujoči:

– Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo Republike Slovenije,

– Finančna uprava Republike Slovenije,

– Vrhovno državno tožilstvo Republike Slovenije,

– Vrhovno sodišče Republike Slovenije,

– Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije,

– Ministrstvo za naravne vire in prostor Republike Slovenije,

– Inšpektorat Republike Slovenije za okolje in energijo,

– ustanove in predstavniki akademskih skupnosti, znanstvenoraziskovalne in inovacijske dejavnosti, gospodarske družbe in njihova interesna združenja.

Rok za izvedbo:

– 31. december 2024.

Kazalnika za merjenje uspešnosti:

– oblikovana nacionalna strategija in akcijski načrt,

– ustrezna institucionalna organiziranost.

7.8.4.9 Strategija/program – izboljšanje in krepitev izvajanja prikritih preiskovalnih ukrepov pri preiskovanju najhujših kaznivih dejanj

Ključne dejavnosti/ukrepi

Hudodelske združbe so v zadnjem obdobju spremenile način delovanja, pri izvrševanju kaznivih dejanj so začele uporabljati tako najsodobnejša tehnična sredstva kot tudi druge oblike dejavnosti, zaradi česar policija z veljavnimi zakonskimi pooblastili na področju izvajanja prikritih preiskovalnih ukrepov ne more učinkovito in uspešno preprečevati, odkrivati in preiskovati hudih in organiziranih oblik kriminalitete. Nujna in logična je ustrezna sprememba določb ZKP in ZNPPol. Kriminalistična policija bo morala spremeniti dozdajšnji način vodenja preiskav proti zmeraj bolj organiziranim kriminalnim združbam, in sicer z ustanavljanjem manjših homogenih preiskovalnih skupin, ki se bodo ukvarjale samo s preiskavo najhujših oblik organizirane kriminalitete.

Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije namerava v letu 2024 pripraviti predlog sprememb ZKP v skladu z odločbo Ustavnega sodišča Republike Slovenije št. U-I-144/19 z dne 6. julija 2023, ki se nanaša na ureditev pridobivanja naročniških in prometnih (ter bančnih) podatkov. Policija mora svoje operativno delovanje prilagoditi novim razmeram, spremenjeni zakonodaji in sodni praksi.

Nosilec:

– policija.

Sodelujoči:

– Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije,

– Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije,

– Vrhovno državno tožilstvo Republike Slovenije,

– Vrhovno državno sodišče Republike Slovenije.

Rok za izvedbo:

– stalna naloga.

Kazalniki za merjenje uspešnosti:

– izboljšanje operativne sposobnosti policije za učinkovito izvajanje prikritih preiskovalnih ukrepov za preiskovanje hudih in organiziranih oblik čezmejnne kriminalitete,

– izboljšanje učinkovitosti pregona,

– sprejete spremembe ZKP v skladu z odločbo Ustavnega sodišča Republike Slovenije št. U-I-144/19 z dne 6. julija 2023.

7.8.4.10 Strategija/program – učinkovito črpanje evropskih sredstev programa Sklada za notranjo varnost (ISF) v programskem obdobju 2021–2027

Ključne dejavnosti/ukrepi

Načrtovanje, upravljanje in izvajanje operativnih projektov/operacij (izvajanje prikritih preiskovalnih ukrepov, zaščita prič in skesancev, podpora mednarodnemu policijskemu sodelovanju z državami zahodnega Balkana in članicami Evropske unije), projektov/operacij za zagotovitev informacijsko-komunikacijske in druge materialno-tehnične podpore enotam kriminalistične policije ter usposabljanja in izpopolnjevanja, ki se financirajo iz Sklada za notranjo varnost (ISF). Cilj sklada je prispevati k zagotavljanju visoke ravni varnosti v Evropski uniji, zlasti s preprečevanjem in odkrivanjem hudih in organiziranih oblik kriminalitete in bojem proti njim.

Nosilec:

– policija.

Sodelujoča:

– Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije,

– Vrhovno državno tožilstvo Republike Slovenije.

Rok za izvedbo:

– stalna naloga.

Kazalnika za merjenje uspešnosti:

– delež izvedenih projektov/operacij ISF, katerih nosilec je Uprava kriminalistične policije, glede na število načrtovanih v veljavnem Akcijskem načrtu za izvajanje evropske politike za področje notranjih zadev v Republiki Sloveniji za program Sklada za notranjo varnost (ISF) v programskem obdobju 2021–2027,

– delež porabljenih evropskih sredstev za izvedbo projektov/operacij ISF, katerih nosilec je Uprava kriminalistične policije, glede na načrtovana sredstva v veljavnem Akcijskem načrtu za izvajanje evropske politike za področje notranjih zadev v Republiki Sloveniji za program Sklada za notranjo varnost (ISF) v programskem obdobju 2021–2027.

8. SPREMLJANJE IZVAJANJA ReNPPZK24–28

Izvajanje ReNPPZK24–28 nadzira Vlada Republike Slovenije, ki zagotavlja stalno sodelovanje med ministrstvi in organi v njihovi sestavi.

Za koordinacijo izvajanja ReNPPZK24–28 in nadzor nad njim Vlada Republike Slovenije najpozneje v šestih mesecih po sprejetju ReNPPZK24–28 iz skupine strokovnjakov ustanovi medresorsko delovno skupino, tako da sodelujejo v njej predstavniki ministrstev in drugih organov, ki med svojimi pristojnostmi in nalogami delujejo na področju preprečevanja in zatiranja kriminalitete. Na seje medresorske delovne skupine se lahko vabijo tudi strokovnjaki iz znanstvenoraziskovalnih institucij, organizacij civilne družbe in predstavniki samoupravnih lokalnih skupnosti. Delovno skupino vodi predstavnik ministrstva, pristojnega za notranje zadeve.

Delovna skupina opravlja zlasti naslednje naloge:

– usklajuje in usmerja delo nosilcev in sodelujočih pri pripravi in izvajanju strategij in programov,

– spremlja učinkovitost izvajanja programov in strategij iz ReNPPZK24–28,

– skrbi za promocijo ReNPPZK24–28 in s svojimi dejavnostmi zagotavlja širšo družbeno podporo,

– analizira stanje pri preprečevanju in zatiranju kriminalitete ter zbira predloge za načrtovanje dodatnih programov, ki so utemeljeni na podlagi izsledkov raziskav in strokovno utemeljenih predlogov.

Vlada Republike Slovenije najmanj enkrat letno obravnava poročilo delovne skupine o izvajanju ReNPPZK24–28 z vidika izvajanja strategij in programov.

Obenem predloži letno poročilo o izvajanju ReNPPZK24–28 Državnemu zboru Republike Slovenije najpozneje do 1. julija v tekočem letu za preteklo leto.

9. FINANCIRANJE STRATEGIJ/PROGRAMOV, DOLOČENIH V ReNPPZK24–28

Za izvedbo ReNPPZK24–28 kot strateškega dokumenta in za doseganje opredeljenih ciljev so potrebna finančna sredstva, ki bodo natančno opredeljena v področnih strategijah, programih in akcijskih načrtih nosilcev in drugih sodelujočih.

Poleg sredstev iz proračuna Republike Slovenije so in bodo na področju notranjih zadev na voljo tudi evropska sredstva. V finančnem obdobju Evropske unije 2021–2027 so tako v okviru naslova 3 Svoboda, varnost in pravica na voljo različni instrumenti za pridobivanje evropskih sredstev.

Večletni finančni okvir Evropske unije za obdobje od leta 2021 do leta 2027 je uvedel nekaj sprememb glede programov in njihovega upravljanja. Na področju notranjih zadev ima Republika Slovenija Sklad za notranjo varnost, Sklad za azil, migracije in integracijo ter Instrument za upravljanje meja in vizumsko politiko.

Večji del sredstev s področja notranjih zadev je državam članicam podeljen v obliki nacionalnih ovojnic, za katere velja deljeno upravljanje med državo članico in Evropsko komisijo. Manjši del sredstev pa Evropska komisija upravlja s pomočjo posebnih

programov, za katere na letni ravni pripravi ustrezne delovne programe in razpise za sofinanciranje ukrepov skupnosti (Community actions) oziroma projektov držav članic.

Kljub navedenim spremembam bo Evropska komisija delež sredstev še vedno upravljala na osrednji ravni, in sicer za posebne transnacionalne projekte za zagotavljanje notranje varnosti na ravni Evropske unije.

Glede na to, da so v ReNPPZK24–28 navedena področja, ki so tudi prednostna v Evropski uniji, so in bodo v okviru posameznih programov na voljo tudi ustrezna finančna sredstva.

V zdajšnjem finančnem obdobju znaša višina subvencij oziroma donacij, za katere lahko države članice zaprosijo, tudi do 90 odstotkov upravičenih stroškov projekta. To ob uspešni kandidaturi lahko znatno razbremeni državni proračun.

Zdajšnje finančno obdobje in s tem tudi finančni inštrumenti bodo v takšni obliki in načinu upravljanja veljali do leta 2027.

Za uveljavitev ReNPPZK24–28 bi bilo tako treba pripraviti načrt uveljavitve, ki bi upošteval tako zdajšnje finančno obdobje (2021–2027) kot tudi novo po letu 2027 in bo predvideval oziroma določal ustrezne mogoče oblike pridobivanja evropskih sredstev.

Temeljni vir financiranja ReNPPZK24–28 je določen delež rednih proračunskih sredstev za delovanje posameznih ministrstev in vladnih služb. Določen je v deležih po vsebini in višini za posamezna področja pri proračunskih uporabnikih, ki so nosilci posameznih strategij, programov ali akcijskih načrtov ali pa sodelujejo v njih. Upoštevati morajo prednostne naloge, ki so opredeljene v ReNPPZK24–28. Poleg javnih sredstev je treba šteti tudi sredstva nevladnih organizacij in zasebna sredstva zainteresiranih pravnih oseb in posameznikov (ekonomski interes, kot na primer zavarovalnice in podobno).

Na predlog nosilcev in sodelujočih organov se potrebna finančna sredstva na podlagi konkretno ovrednotene strategije, programa ali akcijskega načrta kot prednostne naloge predvidijo že v fazi sprejemanja državnega proračuna.

Št. 214-02/24-5/9

Ljubljana, dne 26. aprila 2024

EPA 1360-IX

Državni zbor
Republike Slovenije
mag. Meira Hot
podpredsednica

1295. Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami 2024–2029 (ReNPPND24–29)

Na podlagi 11. člena Zakona o preprečevanju nasilja v družini (Uradni list RS, št. 16/08, 68/16, 54/17 – ZSV-H in 196/21 – ZDOsk) in 109. člena Poslovnika državnega zbora (Uradni list RS, št. 92/07 – uradno prečiščeno besedilo, 105/10, 80/13, 38/17, 46/20, 105/21 – odl. US, 111/21 in 58/23) je Državni zbor na seji 26. aprila 2024 sprejel

RESOLUCIJO

o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami 2024–2029 (ReNPPND24–29)

1. UVOD

Zaščita in varnost v splošni populaciji sta visoko cenjeni vrednoti. Po podatkih Slovenskega javnega mnenja (Slovensko javno mnenje, 2018/1) je v trikotniku vrednot svoboda-enakost-varnost slednja najvišje vrednotena. Pravica do osebne varnosti in dostojnega življenja brez nasilja je ena od temeljnih človekovih pravic. Tako kakršnakoli oblika nasilja, ki temelji na zlorabi moči ene ali več oseb nad drugo osebo ali več osebami, pomeni poseg v temeljne človekove pravice. Ena od ključnih nalog države je, da nasilje v največji možni meri preprečuje, če do njega pride, pa žrtvam nudi ustrezno obravnavo, varstvo, pomoč in zaščito, urejeno na sistemski in izvedbeni (storitveni) ravni.

Na podlagi podatkov in raziskav se lahko sklepa, da je za ženske, otroke, starejše in invalide (osebe z manj družbene moči) najnevarnejši kraj družinsko okolje (Nasilje nad ženskami: vseevropska raziskava, 2014; Nacionalna raziskava o pojavnosti nasilja v zasebni sferi in partnerskih odnosih, 2010; Osebna varnost v zasebnem okolju, 2020). Zakon o preprečevanju nasilja v družini (Uradni list RS, št. 16/08, 68/16, 54/17 – ZSV-H in 196/21 – ZDOsk) opredeljuje nasilje v družini kot vsako uporabo fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja enega družinskega člana proti drugemu družinskemu članu, pod nasilje pa spada tudi zanemarjanje ali zalezovanje družinskega člana ne glede na starost, spol ali katerokoli drugo osebno okoliščino žrtve ali povzročiteljice oziroma povzročitelja nasilja.

Po podatkih domačih in tujih raziskav ter uradnih statistik nasilje nesorazmerno bolj doživljajo ženske (če se ne upoštevajo vojna območja in območja z visoko stopnjo kriminalitete) (Nasilje nad ženskami: vseevropska raziskava, 2014; Nacionalna raziskava o pojavnosti nasilja v zasebni sferi in partnerskih odnosih, 2010; Osebna varnost v zasebnem okolju, 2020). Razlogi za to so neenakovredni družbeni odnosi med spoloma oziroma še vedno prisotni patriarhalni pogledi na ženske in njihovo družbeno vlogo. Po podatkih zadnje Nacionalne raziskave o pojavnosti nasilja v zasebni sferi in partnerskih odnosih (2010) je vsaka druga ženska (56,6 odstotka) od dopolnjenega 15. leta starosti doživela eno od oblik nasilja. Najpogosteje so doživljale psihično nasilje (49,3 odstotka), fizično nasilje (23,0 odstotka), omejevanje gibanja (13,9 odstotka; po Zakonu o preprečevanju nasilja v družini tovrstna oblika nasilja spada pod fizično nasilje), premoženjsko nasilje (14,1 odstotka; Zakon o preprečevanju nasilja v družini to opredeljuje kot ekonomsko nasilje) in spolno nasilje (6,5 odstotka). Vsaka druga ženska je doživela nasilje tudi v zadnjih 12 mesecih, največkrat psihično nasilje. Če ne bi upoštevali psihičnega nasilja, je druge vrste nasilja, glede na podatke v zadnjem letu, doživela vsaka peta ženska. Raziskava tudi kaže, da se nasilje lahko začne kadarkoli v življenju, od zgodnjega otroštva do pozne starosti. Pri nekaterih ženskah traja vse življenje, neredko pa je prisotno tudi med nosečnostjo. Zaradi posledic, ki jih prinaša nasilje,

so ženske, ki doživljajo nasilje, manj zdrave od žensk v splošni populaciji. Pomemben je še podatek iz omenjene raziskave, da so povzročitelji nasilja v 90,8 odstotka moški.

Podatki drugih mednarodnih raziskav niso bistveno drugačni. Agencija EU za temeljne pravice je leta 2014 izvedla najobsežnejšo evropsko raziskavo o nasilju nad ženskami, v katero so bile vključene vse članice EU (Nasilje nad ženskami: vseevropska raziskava, 2014). Rezultati kažejo, da je imela izkušnjo fizičnega nasilja skoraj vsaka tretja ženska, starejša od 15 let, vsaka deseta je bila žrtev ene od oblik spolnega nasilja, vsaka dvajseta pa je bila posiljena. V krogu družine je od 15. leta starosti 43 odstotkov žensk že doživelo katero od oblik psihičnega nasilja, več kot petina žensk (22 odstotkov), ki je bila v razmerju z moškimi, pa je bila žrtev njegovega fizičnega oziroma spolnega nasilja. Najhujše primere nasilja s strani partnerja je prijavilo le 14 odstotkov žensk (2014). Četrtnina žrtev spolnega nasilja kot razlog, da nasilja niso prijavile, navaja občutek sramu in krivde (Nasilje nad ženskami: vseevropska raziskava, 2014). Med epidemijo covid-19 se je ta odstotek še zmanjšal, saj je epidemija med drugim povzročila tudi to, da je nasilje v družini manj vidno (zaradi ukrepov preprečevanja prenosa bolezni) in je zato tudi manj prijav.

Čeprav so najpogostejše žrtve nasilja v družini ženske in otroci, je okoli 10 odstotkov vseh žrtev nasilja v družini tudi moških. Pomembno je poudariti, da se pri družbeno diskriminiranih in marginaliziranih osebah, pri skupinah z manj družbene in ekonomske moči, tveganje za nasilje v družini precej poveča. Najbolj ranljive žrtve nasilja v družini so tako med drugim otroci in mladostniki, invalidi, Rominje in pripadnice etničnih manjšin, begunke, migrantke, starejše, kmečke in socialno ogrožene ženske, žrtve trgovine z ljudmi ter lezbijke, geji, biseksualne, transseksualne in interseksualne osebe, zato je treba politike na tem področju zastavljati interseksijsko, z upoštevanjem dejavnikov tveganja, ki določen segment oseb še dodatno izpostavlja različnim oblikam nasilja. Kakovostnih podatkov glede nasilja v družini in bivanjskih skupnostih nad invalidi ter nad geji, lezbijkami, biseksualci, trans in nebinarnimi osebami ni, zato je smiselno to področje raziskati.

V dobi informacijsko-komunikacijske tehnologije je posebno pozornost treba nameniti tudi preprečevanju spletnega nasilja in nadlegovanja. Številne raziskave kažejo, da sta spletno nasilje ter nadlegovanje žensk in deklet čedalje bolj razširjena. Raziskava Fakultete za družbene vede o razširjenosti in prepoznavanju spletnega nadlegovanja med več kot 5000 mladimi v Republiki Sloveniji (2018) je pokazala, da je vsaj enkrat spletno nadlegovanje že doživelo 56 odstotkov osnovnošolk in 50 odstotkov osnovnošolcev ter 65 odstotkov dijakin in 55 odstotkov dijakov. Izkazalo se je, da so najpogostejši spletni nadlegovalci, tako deklet kot fantov, fantje; da fante spletno najpogosteje nadlegujejo osebe z njihove šole, dekleta pa doživljajo to zunaj šolskega prostora; da fantje spletno nadlegovanje pogosteje dojemajo kot smešno, kot zabavo in se nanj ne odzovejo; da dekleta zaradi spletnega nadlegovanja pogosteje zaznavajo resne posledice, kot so nemoč, depresija, stres, strah. Zato sta izobraževanje in ozaveščanje o spletnem nasilju, še posebej med mladimi, ključnega pomena.

Med epidemijo covid-19 se je verjetnost za to, da oseba doživi nasilje, povečala, saj so družinski člani preživljali več časa skupaj, manj je bilo možnosti umika, hkrati pa se je pojavilo več dejavnikov tveganja (negotovost na trgu dela in z njo povezana ekonomska negotovost idr.). Mednarodne organizacije (npr. OZN) in nevladne organizacije poročajo o povišanju stopnje nasilja v družini in nad ženskami, pri čemer uradne statistike to povišanje le delno beležijo (statistike CSD ne kažejo povišanja, medtem ko statistike državnega tožilstva (191. člen Kazenskega zakonika (Uradni list RS, št. 50/12 – uradno prečiščeno besedilo, 6/16 – popr., 54/15, 38/16, 27/17, 23/20, 91/20, 95/21, 186/21, 105/22 – ZZNŠPP in 16/23) opažajo rahlo povišanje le v letu 2020 in potem v letu 2021 spet upad). Razlog za to je, da je veliko nasilja (več kot v običajnih razmerah) ostalo neprijavljenega (žrtve so težje našle priložnost za prijavo nasilja, saj so bile med intenzivnimi ukrepi za preprečevanje širjenja virusa praktično ves čas skupaj s povzročiteljem, imele so manj stika s socialno mrežo, otroci niso hodili v šolo, temveč so se šolali na daljavo idr.). Tako CSD kot nevladne organizacije so med epidemijo zaznali porast hujših oblik nasilja. Najbolj ogrožene so bile ženske, otroci, stari ljudje in invalidi. Pri odzivanju na izjemne razmere je pomembno, da država ohrani vse storitve in ukrepe na področju preprečevanja nasilja, zaščite in obravnave žrtev nasilja ter da se kakovost storitev in ukrepov ne poslabša (tudi če se spremeni način izvajanja storitev in ukrepov). Enako pomembna pa je tudi velika ozaveščenost širše družbe. Če je družba ozaveščena in obstaja ničelna toleranca do nasilja, se izjemno poveča možnost prijav nasilja. Ko žrtev nima možnosti (ali moči) za prijavo, ima pomembno vlogo pri tem njena okolica. Pomembno je torej, da se nasilje prijavi, ko je opaženo. S tem se lahko rešijo življenja. Država in nevladne organizacije morajo nenehno skrbeti za ozaveščanje.

Ob povečani medijski, strokovni in politični pozornosti sta nasilje nad ženskami in nasilje v družini postala prepoznana družbena problema, vendar nam cilja, da bi celoten sistem preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami temeljil na ničelni strpnosti, še ni uspelo doseči. V primerjavi z nekaterimi drugimi evropskimi državami je ozaveščenost strokovne in laične javnosti do te oblike nasilja še vedno na razmeroma nizki ravni. To se odraža v vrednotnem sistemu družbe in ravnanju, kjer obstaja prikrita toleranca do storilcev nasilnih dejanj. Nasilje se lahko prepreči in ustavi le z ničelno toleranco do nasilja, kar pomeni, da je treba vse oblike in vrste nasilja dosledno ustavljati, na njih opozarjati in jih preprečevati.

Nasilje nad ženskami in nasilje v družini spadata med najpogostejšo kršitev človekovih pravic in obliko diskriminacije žensk, zato je izjemno pomemben ustrezen pristop države k ureditvi te problematike. Republika Slovenija je v dobrem desetletju na tem področju naredila velik napredek. Leta 2008 je sprejela Zakon o preprečevanju nasilja v družini, ki opredeljuje nasilje v družini in različne vrste tovrstnega nasilja, hkrati pa določa vlogo, naloge in načine sodelovanja različnih državnih organov in nevladnih organizacij pri obravnavanju nasilja v družini ter ukrepe za varstvo in zaščito žrtev nasilja. Zakon posebej varuje najranljivejše družbene skupine, saj predvideva posebne zaščitne ukrepe za otroke ter namenja posebno pozornost pri obravnavi invalidov, starejših in oseb, ki zaradi osebnih okoliščin niso sposobne skrbeti zase. Namen zakona je torej preprečevanje nasilja v družini ter učinkovita zaščita, obravnava in varstvo žrtev. Z namenom še večje zaščite žrtev nasilja v družini je bil Zakon o preprečevanju nasilja v družini leta 2016 noveliran. Spremembe so se nanašale predvsem na širšo opredelitev družinskih članov, razširila se je tudi opredelitev nasilja v družini, hkrati pa se je dodala nova oblika nasilja – zalezovanje. Prav tako se je razširil oziroma natančneje določil nabor možnih ukrepov sodišča (zlasti za zaščito otrok) in policije. Pomemben doprinos novele Zakona o preprečevanju nasilja v družini je tudi eksplicitna prepoved telesnega kaznovanja otrok. Ravno tako je v vseh postopkih, ki se vodijo zaradi nasilja, prepovedana uporaba alternativnih oblik reševanja sporov. Vsi ti in številni drugi normativni ukrepi so prispevali k izboljšanju sistemske ureditve preprečevanja nasilja in boja proti nasilju v družini.

Ob sprejetju Zakona o preprečevanju nasilja v družini je Republika Slovenija sprejela tudi pomembne strateške in programske dokumente ter podzakonske akte, ki podrobneje opredeljujejo ukrepe za zaščito žrtev in določajo preventivne dejavnosti na tem področju. Leta 2009 je Državni zbor sprejel prvo Resolucijo o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini 2009–2014 (Uradni list RS, št. 41/09), ki določa cilje, ukrepe in ključne nosilce politik za preprečevanje in zmanjševanje nasilja v družini. Temeljna cilja tega dokumenta sta povezava ukrepov različnih resorjev in zagotovitev učinkovitih ukrepov za zmanjšanje nasilja v družini, in sicer na ravni njegovega prepoznavanja in preprečevanja. Omeniti je treba, da so bili sprejeti tudi štirje podzakonski predpisi, ki na operativni ravni določajo ravnanje različnih organov in služb v zvezi z obravnavo nasilja v družini. Leta 2009 sta

bila sprejeta Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode (Uradni list RS, št. 104/09) in Pravilnik o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini (Uradni list RS, št. 31/09 in 42/17). Leto pozneje je MNZ sprejel Pravilnik o sodelovanju policije z drugimi organi in organizacijami pri odkrivanju in preprečevanju nasilja v družini (Uradni list RS, št. 25/10), v katerem so natančno določena pravila in postopki obveščanja ter sodelovanja policije z drugimi ustreznimi akterji pri obravnavi primerov nasilja v družini ter pravila za usklajeno sodelovanje s CSD. Pravilnik ureja tudi usposabljanje zaposlenih v policiji za področje nasilja v družini. Leta 2011 je bil na MZ sprejet Pravilnik o pravilih in postopkih pri obravnavanju nasilja v družini pri izvajanju zdravstvene dejavnosti (Uradni list RS, št. 38/11). Pravilnik ureja pravila in postopke obravnave žrtev nasilja v družini, načine (ter organe) obveščanja za usklajeno delovanje zaposlenih v zdravstvu pri izvajanju zdravstvene dejavnosti ter izobraževanje zaposlenih v zdravstvu s področja nasilja v družini. Poleg tega so bila pripravljena tudi različna navodila in smernice za delovanje institucij na področju boja proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini.

Leta 2008 je bil sprejet Kazenski zakonik, ki nasilje v družini opredeljuje kot kaznivo dejanje (Uradni list RS, 54/15), leta 2013 pa Zakon o nalogah in pooblastilih policije (Uradni list RS, št. 15/13, 23/15 – popr., 10/17, 46/19 – odl. US, 47/19 in 153/21 – odl. US), ki je dopolnil policijsko pooblastilo v primerih odreditve prepovedi približevanja tudi s pridržanjem kršitelja oziroma kršiteljce, ki ne spoštuje take prepovedi. Leta 2015 je bil Kazenski zakonik dopolnjen z dvema novima oblikama kaznivega dejanja, in sicer zalezovanje in prisilna sklenitev zakonske zveze ali vzpostavitev podobne skupnosti. Leta 2017 je bila določba o policijskem ukrepu prepovedi približevanja še dodatno novelirana, ureditev pa bo morala biti ponovno dopolnjena na način, da bo zagotovila kontradiktornost v postopku sodne kontrole odreditve ukrepa prepovedi približevanja odrejanja pripovedi približevanja (odločba Ustavnega sodišča RS, št. Up-26/19, U-I-227/19 z dne 2. 9. 2021, Uradni list RS, št. 153/21.). Leta 2019 pa je bil sprejet tudi Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o kazenskem postopku (Uradni list RS, št. 22/19), s katerim se je – ob nadgradnji ureditev glede položaja žrtev – med drugim implementirala tudi t. i. Direktiva o pravicah žrtev (Direktiva 2012/29/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2012 o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj ter o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2001/220/PNZ; (UL L 315, 14. 11. 2012, str. 57–73)), ki z novim pristopom v ospredje postavlja žrtev kaznivega dejanja ter poudarja vidik potreb žrtve v kazenskem postopku. Posebej je treba omeniti, da so spremembe Zakona o kazenskem postopku (Uradni list RS, št. 22/19) in Kazenskega zakonika (Uradni list RS, št. 54/15) pripeljale do tega, da je skozi celoten postopek (torej – predkazenski in kazenski postopek, odloženi pregon ter tudi v fazi izvrševanja kazenskih sankcij) zagotovljena možnost »prepovedi približevanja« žrtvi, kar vključuje tudi komunikacijo prek elektronskih komunikacijskih sredstev (v fazi izvrševanja kazenskih sankcij – navodilo pri pogojni obsodbi z varstvenim nadzorstvom, naloga obsojencu, ki je pogojno odpuščen, tudi kaznivo dejanje zalezovanja vključuje komunikacijo prek elektronskih sredstev).

Na področju urejanja problematike spolnega nasilja je Republika Slovenija leta 2021 uzakonila načelo soglasja po modelu »ja pomeni ja«. Z novelo Kazenskega zakonika se je spremenila definicija kaznivega dejanja posilstva, ki zdaj določa, da za obstoj kaznivega dejanja posilstva ni več potrebna uporaba sile storilca ali fizični upor žrtve, temveč mora žrtev pred kakršnimkoli spolnim dejanjem s tem soglašati in svojo privolitev konkludentno ali z besedami izraziti. Prav tako so bili narejeni pomembni premiki na področju zaščite otrok. Leta 2021 je bil sprejet Zakon o zaščiti otrok v kazenskem postopku in njihovi celostni obravnavi v hiši za otroke (Uradni list RS, št. 54/21), ki celovito in sistemsko ureja obravnavanje mladoletnih oškodovancev. Eden od glavnih ciljev omenjenega zakona je odpraviti nepotrebno sekundarno viktimizacijo žrtev oziroma stisko mladoletnih prič ter vsem otrokom ponuditi usklajen in učinkovit odziv na pravni podlagi. To bo doseženo z multidisciplinarnim in medinstitucionalnim pristopom. Glavni namen hiše za otroke Barnahus sta usklajevanje sočasnih kazenskih preiskovalnih postopkov in postopkov za zaščito otroka ter podpora otrokom, ki so žrtve ali priče nasilja, v otroku prijaznem in varnem okolju.

Republika Slovenija je zavezana k spoštovanju Splošne deklaracije človekovih pravic (Uradni list RS, št. 24/2018), Konvencije o otrokovih pravicah (Uradni list SFRJ-MP, št. 15/90, v zvezi z Aktom o notifikaciji nasledstva glede konvencij OZN, Uradni list RS-MP, št. 9/92, 3-2/93, 9-50/93, 5-7/99, Uradni list RS, št. 35/92, 13/93, 28/93, 20/99), Konvencije Združenih narodov o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk (Uradni list SFRJ – Mednarodne pogodbe, št. 11/81, Akt o notifikaciji nasledstva glede konvencij Organizacije združenih narodov in konvencij, sprejetih v mednarodni agenciji za atomsko energijo objavljen v Uradnem listu RS – Mednarodne pogodbe št. 9/92), Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 33/94, Zakon o ratifikaciji Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, spremenjene s protokoli št. 3, 5 in 8 ter dopolnjene s protokolom št. 2, ter njenih protokolov št. 1, 4, 6, 7, 9, 10 in 11), Evropske socialne listine (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 24/99, Zakon o ratifikaciji Evropske socialne listine), Konvencije Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 1/15, Zakon o ratifikaciji Konvencije Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima), Evropske konvencije o preprečevanju mučenja in nečloveškega ali ponižujočega ravnanja in kaznovanja (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 2/94, Zakon o ratifikaciji Evropske konvencije o preprečevanju mučenja in nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja) ter Konvencije Združenih narodov o pravicah invalidov (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 37/08, Zakon o ratifikaciji Konvencije o pravicah invalidov in Izbirnega protokola h Konvenciji o pravicah invalidov).

Republika Slovenija je podpisnica vseh pomembnejših deklaracij, konvencij in sporazumov, ki urejajo problematiko nasilja v družini in nasilja nad ženskami. Leta 2015 je ratificirala Konvencijo Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima (v nadaljnjem besedilu: Istanbulska konvencija) (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 1/15, Zakon o ratifikaciji Konvencije Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima). Istanbulska konvencija je bila sprejeta 7. aprila 2011, veljati je začela 1. avgusta 2014.

Istanbulska konvencija je prvi in hkrati najboljše regionalni pravni instrument, ki celovito določa obveznosti pogodbenic za preprečevanje nasilja nad ženskami, vključno z nasiljem v družini. Temeljni cilj konvencije je ustvariti Evropo brez nasilja nad ženskami in nasilja v družini. V ta namen konvencija jasno vzpostavlja povezavo med doseganjem enakosti spolov in odpravo vseh oblik nasilja nad ženskami. Konvencija je tako izhodišče za različne ukrepe, ki nasilje nad ženskami pravno in dejansko umeščajo v širši okvir boja proti diskriminaciji žensk in doseganja enakosti spolov, predvsem s preprečevanjem in odpravljanjem nasilja nad ženskami in nasilja v družini, s prispevanjem k odpravi vseh oblik diskriminacije žensk in zagotavljanjem dejanske enakosti spolov, z oblikovanjem celostnega pristopa k oblikovanju, izvajanju in spremljanju politik in ukrepov za zaščito in podporo žrtvam nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter s spodbujanjem sodelovanja v boju proti tovrstnemu nasilju na državni in mednarodni ravni. Države pogodbenice obvezuje k celostnemu pristopu obravnave nasilja, ki vključuje preprečevanje nasilja, zaščito in podporo žrtev, pregon storilcev ter celovito in koordinirano ukrepanje. Da je bilo sprejetje konvencije nujen korak v smeri celovitejše in učinkovitejše obravnave nasilja v družini, dokazuje tudi študija Evropskega inštituta za enakost spolov (Nasilje na podlagi spola, 2014). Študija je pokazala, da je problem tovrstnega nasilja najprej problem človekovih pravic žensk, zato je osnovni namen ukrepov preprečevanje nadaljnjih kršitev teh pravic, saj ima to hude posledice za ženske in posledično za vso družbo.

Svet Evrope je 12. oktobra 2021 objavil prvo Poročilo o uresničevanju določil Konvencije Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima v Republiki Sloveniji (<https://www.gov.si/assets/ministrstva/MDDSZ/Enake-moznosti/GREVIOPorocilo2019.pdf>). Poročilo omenja številne pozitivne zakonske ukrepe in ukrepe politik, ki so jih izvedli slovenski organi in dokazujejo njihovo jasno zavezanost k odpravi nasilja nad ženskami zaradi spola. Skupina GREVIO je ugotovila, da so slovenski organi dosegli velik napredek pri oblikovanju celovitega zakonskega in institucionalnega okvira ter okvira politik na področju preprečevanja nasilja v družini. Ob priznanju pozitivnega napredka na področju nasilja v družini in kazenske zakonodaje pa poročilo tudi poudarja, da je manj pozornosti, financiranja in politične podpore usmerjene k drugim oblikam nasilja nad ženskami, ki jih obravnava konvencija. Zato je eno od priporočil skupine GREVIO, da se mora Republika Slovenija v prihodnje na vse oblike nasilja nad ženskami odzvati na celosten način, pri čemer je sprejetje novega obsežnega strateškega dokumenta, ki obravnava vse oblike nasilja nad ženskami, ključ do doseganja tega cilja. Skupina GREVIO je opazila tudi druga področja, na katerih je potrebno izboljšanje z namenom doseganja višje ravni skladnosti z zahtevami Istanbulske konvencije, ki pa se nanašajo predvsem na spolno nevtralen pristop zakonskih določb in političnih dokumentov, ki obravnavajo nasilje nad ženskami, vključno z nasiljem v družini. Po mnenju skupine GREVIO je potrebnega več truda, da bi ukrepi naslavljali različne oblike nasilja nad ženskami (vključno z nasiljem v družini), kot s spolom povezan pojav.

Republika Slovenija je naredila velik napredek tudi na področju zaščite otrok pred nasiljem. Ratificirala je Konvencijo Sveta Evrope o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolno zlorabo (t. i. Lanzarotsko konvencijo), ki je začela veljati 1. januarja 2014 (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 71/13, Zakon o ratifikaciji Konvencije Sveta Evrope o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolno zlorabo). Konvencija je eden od ključnih instrumentov Sveta Evrope na področju boja proti spolnemu izkoriščanju otrok in celovito ureja tovrstno problematiko, vključno z inkriminacijo vseh vrst spolnih deliktov, storjenih nad otroki, pregonom storilcev in zaščito žrtev.

Področje preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami je pomemben del družinske politike in politike enakosti spolov. Za urejanje tovrstne problematike je izjemno pomemben pristop, ki nikakor ne sme izhajati iz ideje, da je nasilje v družini ali nad ženskami individualen problem posamezne družine oziroma ženske. Poleg naslavljanja individualnih travmatičnih izkušenj žrtev nasilja je treba namreč problematiko nasilja vedno obravnavati tudi kot splošen družbeni problem in kot javno vprašanje. Zato je pomembna naloga države, da nasilje preprečuje, skrbi za preventivo in ozaveščanje, hkrati pa zagotavlja ustrezne ukrepe za zaščito, obravnavo in oskrbo žrtev nasilja. Pri tem pa ne sme pozabiti na delo s povzročitelji nasilja.

Preprečevanje in boj proti vsem oblikam nasilja nad ženskami je bilo eno od prioritarnih področij Resolucije o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2015–2020 (Uradni list RS, št. 84/15), ki je vključevalo ukrepe za doseganje ničelne strpnosti do nasilja nad ženskami. Nasilje nad ženskami je bilo v omenjeni resoluciji opredeljeno kot ena najbolj razširjenih kršitev človekovih pravic in oblika diskriminacije na podlagi spola, ki izhaja iz neenakovrednih družbenih odnosov med spoloma, ogroža zdravje, dostojanstvo, varnost in avtonomijo žrtev, ki so mu izpostavljene, ter pomeni oviro za polno sodelovanje žensk v gospodarskem, družbenem, političnem in kulturnem življenju. Leta 2023 je bila sprejeta Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških za obdobje 2022–2030 (Uradni list RS, št. 105/23-8772), ki na področju preprečevanja nasilja nad ženskami zasleduje predvsem naslednje cilje: krepitev medresorskega povezovanja in sodelovanja za učinkovitejšo obravnavo vseh oblik nasilja nad ženskami ter boljšo informiranost strokovne in splošne javnosti o vzrokih in posledicah nasilja v družini in nasilja nad ženskami; celovita in ustrezna podpora žrtvam nasilja v družini in nasilja nad ženskami s posebnim poudarkom na ranljivih skupinah, vključno z zagotavljanjem ustreznega pravnega varstva; boljša usposobljenost stroke in ozaveščenost o spletnem nasilju z vključitvijo vidika spola; zagotavljanje varnega delovnega okolja brez nasilja, spolnega nadlegovanja in nadlegovanja zaradi spola; spodbujanje enakosti spolov in uresničevanje pravic žensk in deklic na mednarodni, evropski in državni ravni ter poudarjanje večje vloge in vključenosti žensk pri zagotavljanju mednarodnega miru in varnosti.

V zadnjem obdobju so bili izpeljani številni ukrepi, ki prispevajo k izboljšanju celostne obravnave žrtev nasilja v družini, ter nastanitveni socialnovarstveni programi za žrtve nasilja v družini in nad ženskami. Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2013–2020 (Uradni list RS, št. 39/13) je celo presegla zastavljene cilje. Povečalo se je število kriznih centrov za žrtve nasilja, materinskih domov in varnih hiš. Prav tako se je okrepila mreža socialnovarstvenih programov za preprečevanje nasilja – povečalo se je število svetovalnih in informativnih programov, programov za povzročitelje nasilja ter programov za celovito obravnavo, celostno pomoč in podporo žrtvam spolne zlorabe. Pri programih telefonskega svetovanja je pomembno poudariti, da je od 1. januarja 2021 na voljo svetovalna linija 24 ur na dan sedem dni v tednu, ki jo v okviru socialnovarstvenih programov izvaja Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja.

Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2019–2023 (Uradni list RS, št. 43/19) je prav tako naslavljala problematiko nasilja v družini in nasilja nad ženskami. V zakonodajnem postopku je nov predlog Resolucije o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2024–2028, v katerega sta vključeni temi nasilja v družini in nad ženskami.

Na področju preprečevanja in obravnave nasilja v družini in nasilja nad ženskami so bile v zadnjih letih izvedene številne preventivne dejavnosti ozaveščanja za strokovno in širšo javnost. Med letoma 2014 in 2015 je potekala dvoletna nacionalna kampanja Vesna – živeti življenje brez nasilja. Najpomembnejša cilja kampanje sta bila opozarjanje na problematiko nasilja nad ženskami in deklicami, ozaveščanje žensk z izkušnjo nasilja (in potencialnih žrtev) ter strokovne in širše javnosti. Od leta 2017 do 2019 je potekal tudi projekt Odklikni – ustavi spletno nasilje in nadlegovanje nad ženskami in dekleti, katerega namen je bil nadgraditi nacionalne dejavnosti za preprečevanje spletnega nasilja z vključitvijo vidika spola v gradiva, izobraževanja in izobraževalne module ter priporočila in ukrepe. Rezultati obeh projektov so bili usmerjeni tudi v ozaveščanje splošne javnosti, nastali so promocijski spoti, zloženke, plakati, e-plakati ipd. Vsa leta MDDSZ sofinancira tudi številne projekte in programe nevladnih organizacij s področja obravnave in preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami. Leta 2019 je bila prevedena in natisnjena tudi zloženka Sveta Evrope in Evropske komisije Kaj je Istanbulska konvencija? Komu je namenjena? Zakaj je pomembna?, z namenom ozaveščanja splošne javnosti o pomembnosti Istanbulske konvencije in pridobivanju politične podpore za polno implementacijo njenih določb. Prav tako so bile natisnjene štiri zloženke s konkretnimi informacijami in napotki za žrtve in povzročitelje nasilja (Informacije za osebe z izkušnjo nasilja, Ukrep prepovedi približevanja, Informacije za osebe, ki povzročajo nasilje, ter Ukrepi za zagotovitev varnosti – brezplačna pravna pomoč in naloge CSD) ter zloženke, ki ozaveščajo o nasilju nad starejšimi (Tudi starejši doživljajo nasilje). V letih 2022 in 2023 sta bili izvedeni dve nacionalni konferenci s tematiko nasilja nad ženskami in nasilja v družini (leta 2022 – Nacionalna konferenca o preprečevanju in odzivanju na nasilje nad ženskami v Sloveniji in leta 2023 – Nacionalna konferenca – Starševstvo in stiki v primeru nasilja v družini). Nacionalni konferenci sta bili organizirani v sodelovanju treh resorjev (MDDSZ, MP in MNZ) in nevladnih organizacij (Društvo za nenasilno komunikacijo, Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja in PIC – Pravni center za varstvo človekovih pravic in okolja). Leta 2023 je MDDSZ organiziralo široko ozaveščevalno kampanjo o

nasilju nad ženskami in nasilju v družini. Uspešno so bili izvedeni tudi številni, h konkretnim ciljnim skupinam usmerjeni projekti. MZ je s ciljem uveljavitve določb Zakona o preprečevanju nasilja v družini na področju zdravstvene dejavnosti ter povečanja znanja in kompetenc zdravstvenih delavcev pri delu z žrtvami nasilja v družini izvedlo obsežen izobraževalni projekt z naslovom *Prepoznavna in obravnava žrtev nasilja v družini v okviru zdravstvene dejavnosti*. Posebno pozornost izobraževanju na področju preprečevanja in obravnave nasilja v družini namenja tudi Policija, ki ima že vzpostavljen sistem rednega usposabljanja za policiste in policistke, ki se pri svojem delu srečujejo s problematiko in žrtvami nasilja v družini in nasilja nad ženskami. Uspešna sta tudi njihov projekt usposabljanja multiplikatorjev za obravnavo nasilja v družini in nadgradnja izobraževanj prek sistema izobraževanja na daljavo. V letih 2023 in 2024 je Policija organizirala dva strokovna posveta, in sicer *Multidisciplinarni pristop k obravnavi nasilja v družini* in *Preseganje meja, mednarodni vidiki obravnave nasilja v družini*, ki se ju je vsako leto udeležilo več kot 150 udeležencev iz vrst policije, tožilstva, sodišč, zdravstva, šolstva in centrov za socialno delo. Policija je leta 2024 izdala zloženko *Nasilje v družini – ključne informacije za žrtve* v devetih jezikih, ki je objavljena na spletni strani policije. Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti je med letoma 2021 in 2023 izvedel projekt z naslovom *Prepoved približevanja*, v okviru katerega so analizirali tudi izrečene prepovedi približevanja v obdobju 2010–2021 in ocenjevali učinkovitost ukrepa. Za redno izobraževanje in usposabljanje strokovnih delavcev in delavk v vzgoji in izobraževanju s področja problematike nasilja skrbijo tudi na MVI. Zavod Republike Slovenije za šolstvo je zasnoval razvojno nalogo *Varno in spodbudno učno okolje*, ki vključuje celovit, vsešolski pristop za zagotavljanje varnega in spodbudnega učnega okolja, vključno z orodji za pomoč in podporo zaposlenim v vzgojno-izobraževalnih zavodih. Pripravljena sta bila tudi Protokol za ravnanje ob zaznavi in obravnavi medvrstniškega nasilja v vzgojno-izobraževalnih zavodih ter Protokol za ravnanje ob zaznavi in obravnavi spolnega nasilja in spolnega nadlegovanja v vzgojno-izobraževalnih zavodih.

K boljšemu in učinkovitejšemu delu z žrtvami nasilja so torej pomembno pripomogli programi pomoči žrtvam ter izobraževanja in usposabljanja za policijo, CSD, zdravstveno osebje, nevladne organizacije, pedagoški in svetovalni kader, ki se srečujejo z različnimi oblikami nasilja. Pri teh dejavnostih je imelo pomembno vlogo sodelovanje državnih institucij z nevladnimi organizacijami. Izvedene dejavnosti so pripomogle k izboljšanju sistemske obravnave žrtev nasilja v družini in povzročiteljev nasilnih dejanj s posebnim poudarkom na zaščiti ranljivih družbenih skupin, hkrati pa so okrepile medresorsko in interdisciplinarno sodelovanje.

Ne nazadnje pa je treba omeniti tudi gibanje #jztudi (#metoo), ki je leta 2018 zasejalo globalni upor žensk proti spolnemu nasilju. Pobuda #jztudi je ob močni podpori nevladnih organizacij zaživela tudi v Sloveniji. Ženskam in dekletom je tudi pri nas omogočila, da prvič v takem številu javno spregovorijo o svojih zgodbah sistematične mizoginije ter opozorijo na pogosto dolgoletno in sistematično poniževanje, nasilništvo, spolno nasilje in zastraševanje v svojem poklicnem ali javnem življenju.

2. KONCEPT, CILJI IN TEMELJNA PREDNOSTNA PODROČJA

Neposredna pravna podlaga za pripravo in izvajanje Resolucije o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami 2024–2029 (v nadaljnjem besedilu: resolucija) je Zakon o preprečevanju nasilja v družini, ki v 11. členu določa, da Državni zbor na predlog vlade sprejme resolucijo o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami za obdobje šestih let. Namen resolucije je prepoznati ključna področja, pri katerih so bile zaznane pomanjkljivosti oziroma slabše delovanje in bi bile potrebne spremembe, ter opredeliti cilje in ukrepe, s katerimi bodo dosežene izboljšave. Natančnejša navedba ukrepov, kazalnikov in nosilcev ter časovnica izvajanja ukrepov bo opredeljena v treh akcijskih načrtih (vsaki dve leti).

Pri opredelitvi ciljev in ukrepov je treba upoštevati omejeno obdobje trajanja resolucije (šest let), zato so prioritete opredeljene na način, da jih je mogoče uresničiti v tem obdobju. Resolucija opredeljuje tudi kazalnike za spremljanje izvajanja resolucije ter izvajalce posameznih ukrepov. Spremljanje izvajanja resolucije je dolžnost vseh resorjev, ki so nosilci posameznih ukrepov. Enkrat letno resorji posredujejo poročilo o uresničevanju ciljev resolucije in izvedbe ukrepov resornemu ministristvu.

Ključne spremembe, ki bodo dosežene z izvedbo ciljev in pripadajočih ukrepov po preteku trajanja resolucije, obsegajo tako krepitev in dvig kakovosti programov s področja nasilja v družini in drugim oblikami nasilja nad ženskami, izboljšano zaščito, obravnavo in položaj žrtev tovrstnega nasilja, (še) večjo strokovnost osebja, ki se pri svojem delu srečuje s problematiko nasilja v družini in nad ženskami, boljšo ozaveščenost družbe o ničelni toleranci do nasilja v družini in nasilja nad ženskami, izboljšane predpise na področju preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami kot tudi izboljšave na področju spremljanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter boljšo organiziranost referenčnih področij. Zastavljeni cilji so skladni s temeljnimi evropskimi smernicami na področju preprečevanja in obravnave nasilja v družini in nad ženskami ter priporočili Skupine GREVIO o zakonodajnih in drugih ukrepih za uveljavitev določil Istanbulske konvencije. Z izvajanjem resolucije se sledi naslednjim strateškim ciljem:

1. Raznoliki, trajni, kakovostni in široko dostopni socialnovarstveni in drugi programi pomoči žrtvam nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter programi, namenjeni povzročiteljem nasilja v družini in nasilja nad ženskami.

2. Izboljšana obravnava, položaj in zaščita žrtev nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter izboljšani postopki (prakse) urejanja te problematike.

3. Visoko strokovno usposobljen kader, ki se pri svojem delu srečuje s problematiko nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter žrtvami tovrstnega nasilja.

4. Ničelna stopnja tolerance do nasilja v družini in nasilja nad ženskami, visoka ozaveščenost družbe na tem področju ter preventivno delovanje.

5. Izboljšani, posodobljeni ali nadgrajeni predpisi na področju preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter pomoči žrtvam tovrstnega nasilja z vključitvijo vidika spola.

6. Zagotovljeni kakovostni podatki o nasilju v družini in nasilju nad ženskami.

7. Izboljšana organizacija področja preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami, človeški in finančni viri za trajnostno delovanje sistema ter okrepljeno in usklajeno sodelovanje vseh relevantnih deležnikov.

Resolucija sledi medsektorskemu pristopu oziroma konceptu, saj so tako na prvem mestu vsebinska področja in ne sektorska razdelitev področij. Resolucija tako spodbuja medsektorsko sodelovanje, kjer se najboljše rešitve iščejo znotraj posameznega vsebinskega sklopa, vsi sodelujoči pri pripravi strateškega dokumenta (posamezni resorji, vladne službe in nevladne organizacije) pa so tako spodbujeni, da presežejo sektorsko delovanje in se bolje povezujejo. Usklajeno medsektorsko in medinstitucionalno sodelovanje je namreč bistvenega pomena za učinkovito delo na področju preprečevanja in obravnave nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter večjo zaščito žrtev tovrstnega nasilja.

Spodnja podpoglavja (od 3.1. do 3.7.) nosijo naslove temeljnih zastavljenih ciljev resolucije. Vključujejo krajše vsebinske predstavitev, hkrati pa osvetljujejo nekatere ključne izzive na posameznih področjih. Zaradi obsežnosti tematike in lažjega pregleda so pod besedilom konkretni ukrepi tabelarično predstavljeni. Treba je omeniti, da vsebinske opredelitve problematike niso popolnoma skladne z umestitvijo ukrepov v sklop določenega cilja. Posamezne ukrepe bi namreč zlahka umestili pod več ciljev

(na primer problematiko spolnega nadlegovanja je mogoče umestiti pod cilj izboljšanje predpisov ter izboljšana obravnava, položaj in zaščita žrtev), hkrati pa so posamezni vsebinski sklopi tako široki, da jih je bilo treba razdeliti na več ukrepov (ki spadajo pod različne cilje), opisani pa so zgolj pri enem podpoglavju. Ravno tako je treba poudariti, da so določene vsebinske predstavitve razmeroma kratke, in sicer iz dveh razlogov: (1) resolucija želi dati večji poudarek usmerjenosti naprej, torej zastavljenim ciljem in ukrepom, s katerimi bo izboljšano področje preprečevanja in obravnave nasilja v družini in nasilja nad ženskami, (2) gre za kompleksno in nekoliko razdrobljeno področje, ki ga pokriva in obravnava več predpisov in s podrobnimi vsebinskimi opisi se ne bi mogli izogniti ponavljanju.

Opredeljeni ukrepi za doseganje ciljev resolucije so del politike preprečevanja in obravnave nasilja v družini in nasilja nad ženskami in se bodo usklajeno izvajali na vseh resorjih, pristojnih za naslavljanje nasilja v družini in nasilja nad ženskami. Ukrepi so večinoma vezani na načrtovane politike resornega ministrstva, v določenem obsegu pa bodo zadevali tudi druga področja, ki so v pristojnosti posameznih ministrstev, služb Vlade Republike Slovenije, lokalnih skupnosti in drugih deležnikov. Ministrstva in vladni organi bodo ukrepe iz te resolucije vključili v svoje programe in dejavnosti, hkrati bodo v svoje politike integrirali temeljne cilje. Na nekaterih področjih bo za izvajanje ukrepov treba predvideti posebne dejavnosti, za katere bodo ministrstva v okviru svojih proračunov namenila sredstva. Finančna sredstva za vse ukrepe, navedene v resoluciji, se bodo zagotavljala iz enega navedenega vira ali več teh: proračun Republike Slovenije, proračuni lokalnih skupnosti in sredstva EU. Dinamika uvedbe ukrepov bo odvisna od proračunskih zmožnosti. Resorji si bodo prizadevali za vse ukrepe, ki bi morda zahtevali dodatna sredstva, ta zagotoviti v okviru svojih finančnih načrtov s prerazporeditvami oziroma s povečanjem učinkovitosti pri izvajanju ukrepov.

3. CILJI, UKREPI, KAZALNIKI, NOSILCI

3.1. Raznoliki, trajni, kakovostni in široko dostopni socialnovarstveni in drugi programi pomoči žrtvam nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter programi, namenjeni povzročiteljem nasilja v družini in nasilja nad ženskami

Sistem socialnega varstva v Republiki Sloveniji zagotavlja uporabnicam in uporabnikom različne oblike pomoči. Posameznice in posamezniki, ki se znajdejo v stiski, povezani z nasiljem, lahko poiščejo pomoč v okviru mreže javne službe socialnovarstvenih storitev. Te izvajajo javni socialnovarstveni zavodi in druge pravne in fizične osebe, ki si pridobijo koncesijo ali dovoljenje za delo. Storitve v sistemu socialnega varstva dopolnjujejo socialnovarstveni programi na področju preprečevanja nasilja, ki vključujejo programe materinskih domov, varne hiše, zatočišča, krizne centre, informiranje in svetovanje, obravnave žrtev spolnega nasilja, obravnave povzročiteljev nasilja, telefonsko svetovanje, celostno obravnavo žrtev nasilja med invalidi, preventivne programe na področju preprečevanja nasilja nad starejšimi in druge programe, ki jih poleg javnih zavodov izvajajo tudi nevladne organizacije in druge pravne osebe, ki so opredeljene v javnem razpisu. Površen vtis, da je država pri reševanju različnih stisk družin, otrok in posameznikov preveč pasivna in da namesto nje nalogo opravljajo izvajalci socialnovarstvenih programov, je tako napačen, saj država že od leta 1993 prek vsakoletnih javnih razpisov redno sofinancira javne in razvojne socialnovarstvene programe in tako načrtno rešuje raznolike (socialne) stiske različnih kategorij ljudi. Izkazalo se je, da se v socialnovarstvenih programih praviloma lažje in predvsem hitreje odzivajo na značilnosti okolja ter potrebe uporabnic in uporabnikov, ki jim zagotavljajo različne oblike pomoči. MDDSZ vsako leto pripravi javni razpis za izvajanje socialnovarstvenih programov, s katerim poskuša slediti prepoznanim potrebam na terenu (novi programi ali nadgradnja obstoječih programov). Poudariti je treba, da tako javni zavodi kot tudi nevladne organizacije, ki izvajajo socialnovarstvene programe na področju preprečevanja nasilja, zelo dobro opravljajo svojo nalogo in so v veliko pomoč pri prepoznavanju potreb na omenjenem področju. Za izvajanje javnih socialnovarstvenih programov je pogoj strokovna verifikacija programov, ki jo izvaja Socialna zbornica Slovenije, prav tako so programi vključeni v enotno evalvacijo pri Inštitutu Republike Slovenije za socialno varstvo. Njihovo financiranje zagotavljajo država oziroma lokalna skupnost, uporabniki ali drugi zainteresirani subjekti. Socialnovarstvene programe natančneje opredeljujeta Zakon o socialnem varstvu (Uradni list RS, št. 3/07 – uradno prečiščeno besedilo, 23/07 – popr., 41/07 – popr., 61/10 – ZSVarPre, 62/10 – ZUPJS, 57/12, 39/16, 52/16 – ZPPreb-1, 15/17 – DZ, 29/17, 54/17, 21/18 – ZNOrg, 31/18 – ZOA-A, 28/19, 189/20 – ZFRO, 196/21 – ZDOsk, 82/23 in 84/23 – ZDOsk-1) in Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2022–2030 (Uradni list RS, št. 49/22).

V letu 2023 je MDDSZ sofinanciralo 38 socialnovarstvenih programov, namenjenih preprečevanju nasilja, od tega 13 sve-tovalnic, 21 nastanitvenih programov, tri programe za celovito obravnavo, celostno pomoč in podporo žrtvam spolne zlorabe, en program za povzročitelje nasilnih dejanj in en program telefonskega svetovanja. Od omenjenih programov je 35 javnih socialno-varstvenih programov (vključenih v sedemletno sofinanciranje) in trije razvojni socialnovarstveni programi (vključeni v enoletno sofinanciranje). V sklopu nastanitvenih programov MDDSZ sofinancira osem materinskih domov, 13 varnih hiš, zatočišč in kriznih centrov. Seznam sofinanciranih socialnovarstvenih programov je vsako leto posodobljen ter javno objavljen, MDDSZ pa redno izdaja tudi knjižico z naslovom *Mreža socialnovarstvenih programov, programov za invalide in programov v podporo družini*, ki je na voljo na CSD-jih in številnih referenčnih nevladnih organizacijah.

Večina programov na področju preprečevanja nasilja je namenjena ženskam z otroki ali brez njih, ki so v socialni, bivanjski ali materialni stiski in potrebujejo svetovanje, pomoč ter varen in miren prostor oziroma doživljajo ali so doživljale nasilje vseh vrst, neredko pa imajo tudi težave v duševnem zdravju. Leta 2022 je bilo v glavne programe vključenih 80 odstotkov žensk, med mladoletnimi uporabniki pa je delež bolj enakomerno porazdeljen, vključenih je bilo 548 deklic in 519 dečkov. Svetovalni programi ponujajo pomoč tudi odraslim moškim. Ciljna skupina uporabnikov in uporabnic programa preventive so trenutno zlasti starejši, predvsem tisti, ki so odvisni od domače oskrbe in imajo ozko socialno mrežo, in tisti, ki imajo v družini starejšega človeka.

Glede regijske pokritosti s programi za preprečevanje nasilja v družini in drugih oblik nasilja, ki jih sofinancira MDDSZ, je bilo ugotovljeno, da so bili nastanitveni programi uporabnikom in uporabnicam na voljo v skoraj vseh regijah, z izjemo zasavske in primorsko-notranjske regije. Program preventive je bil na voljo v petih regijah: savinjski, koroški, jugovzhodni Sloveniji, osrednje-slovenski in gorenjski. Program telefonskega svetovanja pa je bil dostopen uporabnikom s celotnega območja Republike Slovenije. Svetovalnice so bile na voljo skoraj v vseh regijah, z izjemo zasavske in primorsko-notranjske regije.

V vse programe za preprečevanje nasilja v družini in drugih oblik nasilja je bilo v letu 2022 v glavni program vključenih 12.490 uporabnikov in uporabnic. V programih je bilo na voljo 445 ležišč začasno nastanitve uporabnikov in uporabnic ter njihovih otrok. V letu 2022 so programi za preprečevanje nasilja pridobili skupaj skoraj 6,8 milijona EUR, MDDSZ jim je namenil 4,8 milijona EUR, kar je okoli 70 odstotkov vseh pridobljenih sredstev v letu 2022. 17 odstotkov so prispevale občine, delež preostalih sofinancerjev pa je bil precej manjši. Iz letnih evalvacij programov izhaja potreba po povečanju sredstev za sofinanciranje programov, saj se število uporabnic in uporabnikov iz leta v leto povečuje in ponekod (znatno) presega normative. V skladu s povečanjem števila in specifičnih potreb uporabnikov in uporabnic bi bilo treba zagotoviti več sredstev za razvoj novih programov in dodatnih storitev ter za strokovni razvoj zaposlenih in prostovoljcev.

V okviru socialnovarstvenih programov se financirajo in izvajajo številni in raznoliki programi na področju preprečevanja nasilja v družini in drugih oblik nasilja, ki pa se morajo nenehno prilagajati dejanskim potrebam na terenu. To je pokazala tudi epidemija covid-19. Treba je vedeti, da gre za živo področje in se potrebe skozi čas spreminjajo, zato je ključno dobro sodelovanje z izvajalci socialnovarstvenih programov (po večini nevladne organizacije), ki prenesejo povratne informacije s terena, hkrati pa je pomemben tudi sistem kakovostne evalvacije teh programov. Izvajalci socialnovarstvenih programov, ki delujejo na področju preprečevanja nasilja, so opozorili, da so se pojavile potrebe po nekaterih novih, specializiranih socialnovarstvenih programih. Opažajo manko programov za postopen prehod žrtev iz nastanitvenih programov v domače okolje, nastanitvenih programov za brezdomne ženske, po namestitvah, ki bi bile specializirane (ženske z otroki, ki imajo težave v duševnem zdravju, ženske, ki imajo težave, povezane z uživanjem drog, in druge), programov za dolgotrajnejše bivanje, nastanitvenih programov za ženske brez otrok, svetovalnih programov za ženske žrtve nasilja, ki so hkrati tudi povzročiteljice nasilja, programov za delo s starši in programov za učenje vzgoje brez nasilja, specializiranih programov za moške, ki povzročajo spolno zlorabo otrok, specializiranih programov za preprečevanje in zmanjševanje nasilništva, prav tako je premalo preventivnih programov.

V prihodnosti bi bilo treba oblikovati in vzpostaviti več programov za posebej ranljive skupine žrtev nasilja v družini in nasilja nad ženskami – na primer za starejše ženske, romske otroke, romske ženske in dekleta, migrantke, invalidke, kjer se kaže tudi potreba po okrepitvi nekaterih namestitvenih kapacitet, ki bi bile prilagojene osebam s posebnimi potrebami. Pri tem je pomembno, da se v izogib (še večji) segregaciji ranljivih skupin tovrstni programi integrirajo v obstoječe. Nadalje bi bilo treba mrežo določenih socialnovarstvenih programov razpršiti, da bodo posamezni programi enako dostopni uporabnikom in uporabnicam v vseh regijah po Republiki Sloveniji, saj nekaterim uporabnikom in uporabnicam določene storitve programov v lastni regiji niso dostopne oziroma so jim dostopne zgolj prek telefona.

Treba bi bilo vzpostaviti specializirane ekipe v kriznih centrih, ki bi bile usposobljene za delo z žrtvami spolnega nasilja, ter razviti protokol, ki bi obravnaval to obliko nasilja in urejal ustrezno podporo žrtvam.

Pri zasledovanju različnih potreb uporabnikov in uporabnic so poleg socialnovarstvenih programov za žrtve pomembni tudi drugi programi, namenjeni specifičnim ciljnim skupinam, ki pa se prav tako osredotočajo na preprečevanje nasilja v družini in nasilja nad ženskami, kot so programi za povzročitelje, ki imajo težave z odvisnostmi, programi za povzročitelje s težavami v duševnem zdravju ipd. Tovrstnih programov v Republiki Sloveniji primanjkuje, zato bi jih bilo treba okrepiti oziroma vzpostaviti. Izvajalci socialnovarstvenih programov opozarjajo tudi na pomanjkanje učinkovitih in sistematičnih preventivnih programov v različnih sferah, ki bi že otroke in mladostnike, pa tudi njihove starše, učili spoštovanja, enakosti in nenasilnega reševanja konfliktov. Potrebni pa bi bili tudi preventivni programi za starše, ki bi naslavljali zanemarjanje in slabo ravnanje z otroki. Natančneje bi bilo treba raziskati tudi problematiko prisilnih in zgodnjih porok mladostnic in mladostnikov.

V omejenem obsegu se vsebine, vezane na preprečevanje nasilja v družini in nasilja nad ženskami in dekleti, izvajajo tudi v okviru programov v podporo družini (ki jih sofinancira MDDSZ), v okviru večgeneracijskih centrov (ki se financirajo iz programa Evropskega socialnega sklada in proračuna Republike Slovenije) ter v okviru letnega javnega razpisa za sofinanciranje projektov s področja enakosti žensk in moških (ki ga sofinancira MDDSZ). Pri tem je treba poudariti, da ne gre za celovite programe preprečevanja in obravnave nasilja, temveč zgolj za krajše vsebinske sklope, ki so namenjeni predvsem preventivi.

Varovalne dejavnike pred nasiljem v družini prek programov primarne preventive duševnega zdravja krepi tudi MZ, ki redno sofinancira dejavnosti in programe s področja duševnega zdravja mladostnikov in odraslih. V sklopu prenovljenega programa *Priprave na porod in starševstvo* pa pozornost namenjajo tudi komunikaciji med partnerjema, duševnemu zdravju v obporodnem obdobju in psihološkim potrebam otroka.

Republika Slovenija ima široko in raznoliko mrežo različnih programov preprečevanja in obravnave nasilja v družini in nasilja nad ženskami, vendar je treba to mrežo nenehno vzdrževati in dograjevati, hkrati pa je treba tudi razvijati nove programe, ki bodo odgovarjali na novonastale potrebe.

1. Cilj: Raznoliki, trajni, kakovostni in široko dostopni socialnovarstveni in drugi programi pomoči žrtvam nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter programi, namenjeni povzročiteljem nasilja v družini in nasilja nad ženskami	Ukrepi	Kazalniki	Nosilci
1.	Razpršiti in okrepi mrežo socialnovarstvenih programov za pomoč žrtvam nasilja v družini in nasilja nad ženskami, ki bo omogočala enako geografsko dostopnost do programov ter bolj specializirano podporo konkretnim ciljnim skupinam z različnimi osebnimi okoliščinami.	Vrsta in število na novo vzpostavljenih programov oziroma nadgrajenih obstoječih programov (po letih). Prikaz geografske razpršenosti programov po Republikli Sloveniji.	MDDSZ
2.	Posodobitev zasnove socialnovarstvenih programov na način, da se bodo ti prilagodili aktualnim stiskam in težavam populacije.	Posodobljen javni razpis za sofinanciranje socialnovarstvenih programov.	MDDSZ
3.	Postopen prehod nekaterih javnih socialnovarstvenih programov v mrežo javne službe.	Sistemsko urejeno financiranje javnih socialnovarstvenih programov.	MDDSZ
4.	Ohranitev dostopnosti programov za različne potrebe vseh žrtev nasilja z ohranitvijo stabilnega sofinanciranja programov, ki ne bodo vključeni v javno mrežo.	Število nastanitvenih programov, ki niso vključeni v javno mrežo.	MDDSZ
5.	Razpršiti in okrepi programe psihosocialne pomoči otrokom ter mladostnikom in mladostnicam, žrtvam nasilja v družini (vključno s prislilnimi porokami).	Vrsta in število na novo vzpostavljenih programov oziroma nadgrajenih obstoječih programov (po letih).	MDDSZ
6.	Razpršiti in okrepi mrežo socialnovarstvenih programov za povzročitelje nasilja v družini in nasilja nad ženskami, da bo omogočala enako geografsko dostopnost do programov ter večjo kakovost dela (več svetovalcev in svetovalk).	Število na novo vzpostavljenih programov (po letih). Število svetovalcev in svetovalk, zaposlenih v programih za povzročitelje nasilja na uporabnika.	MDDSZ
7.	Razvoj specializiranih programov za povzročitelje nasilja v družini in nasilja nad ženskami (na primer razvoj programov za otroke, ki povzročajo nasilje, programov za mladostnike in mladostnice, ki povzročajo nasilje nad vrstniki_carni, programov za povzročitelje_ice spolnega nasilja, programov za Rome).	Vrste in število programov (po letih).	MDDSZ
8.	Analiza potreb novih programov pomoči žrtvam nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter njihova vzpostavitve (programi za ranljive skupine z različnimi osebnimi okoliščinami).	Pripravljena analiza potreb v okviru spremljanja socialnovarstvenih programov. Vrste in število novih programov (po letih).	MDDSZ IRSSV
9.	Širitev obstoječih programov na področju preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami (na primer treningi starševskih veščin oziroma programi starševstva za izboljšanje odnosov z otroki in spodbujanje njihovega razvoja ter programi primarne preprečitve na področju duševnega zdravlja).	Vrste in število programov (po letih).	MZ MDDSZ
10.	Okrepitev storitve pomoč družini za dom.	Število strokovnih delavcev na število družin.	MDDSZ
11.	Okrepitev nadzor nad izvajanjem socialnovarstvenih programov na področju preprečevanja nasilja v družini in nad ženskami.	Število nadzorov.	MDDSZ
12.	Zagotoviti trajno delovanje nacionalne 24/7 zaupne, anonimne, brezplačne telefonske linije za pomoč žrtvam vseh oblik nasilja nad ženskami (svetovanje, krizna podpora in napolitve, ustrezno upoštevanje jezikovne ovire, zagotoviti kadrovske krepitev).	Vzpostavljena trajna linija.	MDDSZ
13.	Ponovna zagotovitev izvajanja kriznih namestitvev za starejše žrtve nasilja in odrasle žrtve nasilja s posebnimi potrebami v domovih za starejše.	Število namestitvev žrtev nasilja v domove za starejše (po letih).	MSP
14.	Razviti in zagotoviti financiranje programov za pomoč osebam s težavami v duševnem zdravlju – žrtvam nasilja, ki potrebujejo razširjeno strokovno pomoč z aktivnim in stalnim sodelovanjem zdravstvenih služb (centri za duševno zdravlje v sodelovanju s socialnovarstvenimi programi).	Navedba programov.	MDDSZ MZ
15.	Zagotovitev bivalnih enot, namenjenih začasnemu reševanju stanovanjskih potreb ranljivih ciljnih skupin.	Število vzpostavljenih enot.	MDDSZ
16.	Vzpostavitev večnamenskih romskih centrov.	Vzpostavljeni večnamenski romski centri.	MDDSZ
17.	Vzpostavitev večgeneracijskih centrov, ki bodo v okviru svojega programa pokrivali tudi vsebino nasilja v družini in nasilja nad ženskami.	Vzpostavljeni večgeneracijski centri.	MDDSZ
18.	Proučitev možnosti zakonskih sprememb v zvezi z obvezno udeležbo povzročitelja nasilja v programih spreminjanja nasilnega vedenja.	Proučitev možnosti zakonskih sprememb.	MDDSZ

3.2. Izboljšana obravnava, položaj in zaščita žrtev nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter izboljšani postopki (prakse) urejanja te problematike

Republika Slovenija je na področju izboljšanja obravnave, položaja in zaščite žrtev nasilja v družini in nasilja nad ženskami v zadnjem desetletnem obdobju naredila velik korak naprej. Sprejela in posodobila je ustrezno zakonodajo ter sprejela, ratificirala in implementirala vse pomembne deklaracije, konvencije in sporazume, ki urejajo omenjeno problematiko.

Pomemben napredek na področju večje zaščite žrtev nasilja v družini je sprejet samostojen zakon, ki obravnava problematiko nasilja v družini – Zakon o preprečevanju nasilja v družini (2008), ki je bil oktobra 2016 tudi posodobljen. Novela je vključevala razmeroma veliko sprememb, kar ni neobičajno, saj je šlo za prvo posodobitev tega zakona. Navadno se namreč izkaže, da so prav prve posodobitve najboljše, kajti šele po nekaj letih uporabe zakona se pokažejo pomanjkljivosti oziroma razkorak med določbami in prakso oziroma izvajanjem zakona.

Spremembe so zadevale predvsem naslednja področja: dopolnitev opredelitve nasilja v družini (tako v smislu razširitve obstoječih definicij kot v smislu dodajanja novih oblik nasilja v družini, kot je zalezovanje), razširitev opredelitve družinskih članov (na primer dodale so se osebe, ki so v partnerskem razmerju, ne glede na to ali živijo v skupnem gospodinjstvu, novi partnerji družinskih članov, tudi če je razmerje ali skupnost že prenehala), natančnejša določitev možnosti ukrepanja pristojnih organov (policije in sodišč), jasnejša ureditev postopkov policije in postopkov pred sodiščem, razširitev nabora možnih ukrepov sodišč, zlasti za zaščito otrok (na primer prepoved izdaje osebnih dokumentov, prepoved prehoda državne meje z otrokom), podaljšanje trajanja nekaterih ukrepov, spremembe na področju prepustitve stanovanja v skupni uporabi, eksplicitna prepoved telesnega kaznovanja otrok, dolžnost obvezne prijave suma nasilja za osebe, ki zaradi osebnih okoliščin niso sposobne skrbeti zase, spremembe na področju spremljevalca žrtve, oprostitev sodne takse (za žrtev) za vse postopke po Zakonu o preprečevanju nasilja v družini, večje varovanje podatkov o žrtvi, eksplicitna prepoved uporabe alternativnih oblik reševanja sporov v primerih nasilja v družini in številne druge spremembe. Glavno vodilo vseh teh sprememb je bilo večja zaščita žrtev ter izboljšanje sistemske ureditve področja preprečevanja in boja proti nasilju v družini.

Eden od pomembnih mednarodnih dokumentov, ki posebno pozornost namenja žrtvam nasilja v družini in nasilja nad ženskami, je že omenjena Istanbulska konvencija, ki je prvi in hkrati najboljše mednarodno pravni instrument, ki celovito določa obveznosti pogodbenic za preprečevanje nasilja nad ženskami, vključno z nasiljem v družini. Osnovni cilj konvencije je ustvariti Evropo brez nasilja nad ženskami in nasilja v družini. Z ratifikacijo tega pomembnega mednarodnega dokumenta s področja varstva človekovih pravic in boja proti diskriminaciji žensk se je Republika Slovenija pridružila skupini najnaprednejših držav, ki so konvencijo že ratificirale. S tem je pokazala svojo trdno zavezo, da naredi velik korak naprej pri preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini. Aprila 2016 je bila s sklepom vlade ustanovljena vladna Medresorska delovna skupina za spremljanje izvajanja Istanbulske konvencije. Medresorska delovna skupina je odgovorna za usklajevanje, izvajanje, spremljanje in vrednotenje politik in ukrepov za preprečevanje vseh oblik nasilja in boj proti njim, ki jih zajema področje Istanbulske konvencije. Svet Evrope je oktobra 2021 objavil prvo poročilo skupine GREVIO o uresničevanju določil Istanbulske konvencije v Republiki Sloveniji (<https://www.gov.si/assets/ministrstva/MDDSZ/Enake-moznosti/GREVIOPorocilo2019.pdf>). Predlogi priporočil so ustrezno vključeni v to resolucijo.

Republika Slovenija je v svoj pravni red implementirala tudi Direktivo o pravicah žrtev, ki med drugim žrtvam kaznivih dejanj zagotavlja jasne pravice dostopa do informacij in sodelovanja v kazenskem postopku ter prejemanja podpore in zaščite, prilagojene njihovim potrebam. Poleg tega zagotavlja opredelitev ranljivih žrtev, kot so otroci, žrtve posilstva ali invalidi, ki lahko med kazenskimi postopki prejmejo dodatno zaščito. Del Direktive o pravicah žrtev je bil leta 2019 implementiran v nov Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o kazenskem postopku (ZKP-N). Ob tem je treba omeniti, da je Zakon o kazenskem postopku že prej vključeval veliko pravic in jamstev, ki jih predvideva omenjena direktiva. Novela Zakona o kazenskem postopku (ZKP-N) pa je na sistemski ravni uredila pravice in položaj žrtev v kazenskem postopku, in sicer tako z vidika obveščene žrtve, varovanja njenih pravic kot tudi zaščitnih ukrepov (omenjena novela je posledično najbolj obsežna sprememba Zakona o kazenskem postopku od njegovega sprejema pa vse do danes). Med drugim je predvidela obzirno obravnavo žrtev, ki so ranljive, možnost spremstva t. i. zaupne osebe v postopku, individualno oceno vsake žrtve (z vidika njene ogroženosti za maščevanje, ustrahovanje, sekundarno in ponovno viktimizacijo), natančno je uredila informiranje žrtve (tako o njenih pravicah kot tudi o pobegu ali odpustu storilca iz pripora ali zapore), možnost zaslišanja iz t. i. varne sobe ... Po sprejemu omenjene novele je bila oblikovana t. i. implementacijska skupina, v katero so bili vključeni vsi relevantni deležniki, vključno s predstavniki nevladnih organizacij, in ki je med drugim oblikovala zloženko s pravicami žrtev kaznivih dejanj (natisnjena je bila v več jezikih) ter delovni pripomoček za oceno ogroženosti žrtev kaznivih dejanj zaradi ponovne in sekundarne viktimizacije, maščevanja in ustrahovanja. Na največjih dveh sodiščih (v Ljubljani in Mariboru) sta se oblikovali posebni službi za pomoč in podporo žrtvam kaznivih dejanj, ki so udeleženci sodnih postopkov (največkrat kot pričje). Z novelo Zakona o kazenskem postopku (Uradni list RS, št. 200/20; ZKP-O) pa se je uredila še možnost zakritja osebnih podatkov žrtve v postopku. Ob tem je treba omeniti, da je Zakon o kazenskem postopku že prej urejal različne zaščitne ukrepe za žrtve (zaslišanje prek videokonference, anonimizacija pričje ...).

Direktiva o pravicah žrtev je bila implementirana tudi v novelo Zakona o socialnem varstvu. Novela Zakona o socialnem varstvu je vpeljala novo socialnovarstveno storitev – podporo žrtvam kaznivih dejanj, ki jo izvajajo CSD-ji in katere namen je zagotoviti, da žrtve kaznivih dejanj dobijo ustrezno podporo v obliki svetovanja, posredovanja informacij ter po potrebi ustrezno zaščito in specialistične storitve, če gre za žrtve iz posebej ranljivih skupin. S tem so se v slovenski pravni red prenesle določbe tistih členov Direktive o pravicah žrtev, s katerimi se vzpostavlja brezplačna in dostopna mreža podpore žrtvam kaznivih dejanj ter vpeljujejo storitve podpore v skladu s cilji in namenom Direktive o pravicah žrtev, ne glede na to, ali je žrtev kaznivo dejanje prijavila ali ne. V Pravilniku o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev (Uradni list RS, št. 45/10, 28/11, 104/11, 111/13, 102/15, 76/17, 54/19, 81/19, 203/21, 54/22 in 159/22) se je opredelil standard in normativ izvajanja nove socialnovarstvene storitve – podpora žrtvam kaznivih dejanj. Spremenjen pa je bil tudi Pravilnik o sofinanciranju socialnovarstvenih programov (Uradni list RS, št. 70/16, 34/19, 40/21 in 17/22), v katerem je bilo dodano novo področje sofinanciranja, in sicer specialistična podpora žrtvam kaznivih dejanj (če ni zagotovljena s preostalimi socialnovarstvenimi programi). S tem je bila omogočena možnost razvoja socialnovarstvenih programov, namenjenim žrtvam kaznivih dejanj.

Če žrtve nasilja potrebujejo takojšen umik in namestitev v varno okolje, se žrtve (skupaj z otroki) namesti v krizni center za odrasle žrtve nasilja. Krizni center za odrasle žrtve nasilja omogoča kratkotrajno obliko bivanja (do treh tednov). Sprejem je mogoč vse dni v letu, 24 ur na dan. Med bivanjem se žrtvi ponudi vključitev v programe, ki so zanje najbolj primerni, se jim ponudi varnost in prvo strokovno pomoč za začetek izstopa iz kroga nasilja. Če je žrtev nasilja otrok in je nujna takojšnja izločitev iz okolja, v katerem biva, se otroka lahko namesti v krizni center za otroke (če je star do 6 let) ali krizni center za mlade.

Na področju podpore in zaščite žrtev nasilja v družini in nasilja nad ženskami nas čakajo še nekateri izzivi, in sicer: (1) sistemska prenova kriznih centrov za odrasle žrtve nasilja, kriznih centrov za otroke in kriznih centrov za mlade. Slednji potrebujejo razširitev pooblastil za intenzivnejšo obravnavo in posebno zaščito; (2) kaže se potreba po prehodnih bivalnih enotah s strokovno podporo, ki bi bile v prehodnem obdobju namenjene žrtvam nasilja in njihovim otrokom po izteku bivanja v varnih hišah in kriznih centrih. Tovrsten program bi zaradi lažjega prehoda med organizirano obliko življenja ter popolnoma samostojnim življenjem prispeval k postopnemu osamosvajanju žrtev nasilja in njihovih otrok ter navajanju na novo življenje; (3) eliminacija sekundarne viktimizacije, ki žrtve zaradi neprimerne obravnave v institucijah ter v družbi podvrže še dodatnemu trpljenju. Treba je zagotoviti še več pozornosti ustrezni podpori ter prijaznejšemu okolju in obravnavi v policijskih in sodnih postopkih; (4) treba je odpraviti dolge čakalne vrste za specialistične terapevtske obravnave za žrtve nasilja v družini in nad ženskami; (5) treba je zagotoviti celostno obravnavo žrtvi nasilja v jeziku, ki ga razume v vseh postopkih in socialnovarstvenih storitvah, vključno s postopki na CSD, zdravstvenih ustanovah, namestitvenih programih in drugih institucijah.

Med priporočili skupine GREVIO je tudi, naj se v intervencije CSD vključi pristop, ki upošteva spol, in tako obravnava posebne potrebe žrtev vseh oblik nasilja, ki jih zajema Istanbulska konvencija. Vzpostaviti je treba namenske programe, katerih cilj je opolnomočenje žrtev, vključno z ekonomsko neodvisnostjo, da se zagotovi njihovo okrevanje, kar bi moralo vključevati dolgoročne stanovanjske rešitve.

Otroci, zaradi svoje odvisnosti od drugih, so ena od najbolj ranljivih skupin, zato jih je treba posebej zaščititi. To še posebej velja za področje nasilja, saj so posledice, ki jih nasilje pusti na otroku, navadno izjemno hude in doživljenjske. Tudi pri obravnavi nasilja nad otroki je treba zasledovati interseksijski pristop, saj so otroci ter mladostniki in mladostnice različnih družbenih manjšin še posebej ranljiva skupina. V ta namen skupina GREVIO močno spodbuja slovenske organe, da zagotovijo, da se pravno priznavanje škodljivih učinkov pričevanja nasilju enega od staršev proti drugemu ali katerikoli drugi obliki nasilja, zajeti v konvenciji, prevede v zagotavljanje ustreznega in starosti primernega svetovanja in podpore otroku, pa tudi v njihov dostop do zaščitnih ukrepov za zagotavljanje njihove varnosti, vključno z zagotavljanjem varnih stikov s tistim od staršev, ki povzroča nasilje.

Republika Slovenija je podpisnica Konvencije Združenih narodov o otrokovih pravicah ter Konvencije Sveta Evrope o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolno zlorabo. Prav tako sta se v Republiki Sloveniji implementirali evropska Direktiva o boju proti spolni zlorabi in spolnemu izkoriščanju otrok ter otroški pornografiji in Direktiva o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj. S podpisom in sprejetjem teh dokumentov se je Republika Slovenija tudi zavezala k vrednotam, načelom in postopkom, ki ščitijo interese otroka in se izvajajo na otrokom prijazen način.

Odbor ministrov Sveta Evrope za otrokom prijazno pravosodje je pripravil smernice za pravosodne sisteme, ki zagotavljajo spoštovanje in učinkovito izvajanje vseh otrokovih pravic na najvišji možni ravni, upoštevajoč načela udeležbe otroka in raven otrokove stopnje zrelosti ter razumevanja okoliščin primera. Otrokom je torej treba še bolj zagotoviti dostop do sodnega varstva in ustrezno obravnavanje v okviru postopkov – starosti primerno, hitro, vestno, prilagojeno in osredotočeno na pravice otrok. Pri tem je treba subjektiviteto, možnosti presojanja in odločanja zase priznati tudi otrokom invalidom. Ključno je spoštovanje pravic otrok, vključno s pravico do pravičnega postopka, do sodelovanja in razumevanja postopka in do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja, integritete in dostojanstva.

Z namenom večje zaščite otrok žrtev nasilja je MP pripravilo Zakon o zaščiti otrok v kazenskem postopku in njihovi celostni obravnavi v hiši za otroke, ki je bil sprejet marca 2021. Glavni namen vzpostavitve Hiše za otroke je hitro in učinkovito ukrepanje v nujnih primerih, izogib vnovični viktimizaciji otroka, pridobitev dokazov, ki so na sodišču priznani in zadostni, da otroka ni treba dodatno zasliševati ali ga pošiljati na dodatne zdravniške preiskave. Hiša za otroke je nepristranska institucija, ki na eni strani skrbi za to, da se forenzični intervju opravi na otroku prijazen način v otroku prijaznem okolju, ob prisotnosti podpornе osebe, na drugi strani pa se zagotovi tudi pravica do obrambe domnevnega povzročitelja kaznivega dejanja. Ena od prednosti obravnave v Hiši za otroke je tudi ta, da ima žrtev zagotovljeno celostno psihološko podporo in svetovanje tudi po zaključku postopka, in sicer tako dolgo, kot je to potrebno.

Vse pozitivne spremembe, ki so se zgodile v zadnjih letih na tem področju, že prispevajo k večji zaščiti žrtev nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter njihovi izboljšani obravnavi in položaju. Kljub temu pa ostaja še veliko prostora za izboljšave. Nekatere sistemske in druge pomanjkljivosti bodo odpravljene z izvedbo ukrepov te resolucije.

2. CILJ: Izboljšana obravnava, položaj in zaščita žrtev nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter izboljšani postopki (prakse) urejanja te problematike		Nosilci
Ukrepi	Kazalniki	
1. Dvigniti raven strokovne obravnave žrtev nasilja v družini in nasilja nad ženskami na vseh ravneh in v vseh institucijah (CSD, Policija, pravosodje, zdravstvo, v okviru izvajanja socialnovarstvenih programov ipd.) na način, da žrtve obravnava strokovnjak_inja s specializiranimi strokovnimi znanji in v skladu s sprejetimi strokovnimi smernicami na področju nasilja v družini in nasilja nad ženskami.	Posodobljene strokovne smernice na področju nasilja v družini in nasilja nad ženskami. Število specializiranih strokovnih delavcev in delavk po letih.	MDDSZ Policija MVI CSD Socialna zbornica MZ NVO SCSD
2. Evalvacija in prenova koncepta delovanja kriznih centrov s posebnim poudarkom na obravnavi in zaščiti mladih žrtev nasilja (omogočiti krizno namestitev žrtve skupaj z otrokom (ne glede na spol otroka), ki je starejši od 15 let).	Sprejete Smernice za delo kriznih centrov. Število namestitvenih kapacitet za žrtve s sinovi nad 15 let. Vzpostavljena evalvacija delovanja kriznih centrov.	MDDSZ SCSD CSD NVO
3. Izboljšati prakse celostne obravnave žrtev spolnega nasilja, spolnih zlorab in prisilnih porok za odrasle žrtve.	Priprava publikacije za obrnavno žrtev spolnega nasilja.	MDDSZ CSD Policija MP MZ UOIM NVO
4. Usposabljanje sodnikov in sodnic glede prednosti in koristi uporabe prilagojenih prostorov za zaslišanje otrok in zaslišanje prek videokonference pri odraslih žrtvah nasilja.	Izvedeno usposabljanje.	CIP
5. Proučitev možnosti celostne obravnave otrok v Hiši za otroke tudi v civilnih postopkih.	Izvedena analiza.	MP
6. Za vse žrtve nasilja v družini in nasilja nad ženskami in otroki (ki to želijo in potrebujejo) omogočiti pravočasno, različno in brezplačno psihosocialno pomoč ter po potrebi tudi terapevtsko pomoč.	Vrste in oblike pomoči. Število brezplačnih prilagojenih programov pomoči.	MZ MDDSZ UOIM
7. Proučitev možnosti vključitve dodatnih zaščitnih ukrepov za žrtve nasilja v družini s področja družinskega zakonika (na primer stiki, varstvo in vzgoja, obravnava na CSD in drugih institucijah, preživnina).	Proučitev možnosti.	MDDSZ
8. Znotraj sistemov socialnega varstva in policije dosledno upoštevati enotna merila za določanje ocene ogroženosti žrtev (evalvacija aktualnega vprašalnika).	Pregled in prenova obstoječih smernic za delo z žrtvami in meril za izdelavo ocene ogroženosti. Evalvacija aktualnega vprašalnika.	CSD MDDSZ Policija
9. Priprava Načrta ogroženosti otroka in drugih relevantnih gradiv ter usposabljanje s tega področja.	Pripravljen Načrt ogroženosti otroka. Število usposabljanj s tega področja.	MDDSZ
10. Uvedba prvega brezplačnega pravnega nasveta za žrtve nasilja v družini in nasilja nad ženskami.	Sprememba zakonodaje.	MDDSZ MP
11. Izboljšati dostopnost do brezplačne pravne pomoči in povečati informiranost o brezplačni pravni pomoči za žrtve nasilja v družini in nasilja nad ženskami.	Navedba načinov informiranja. Opredeleitev načinov izboljšanja dostopa do (brezplačne) pravne pomoči. Oblikovanje seznama odvetnikov, ki so opravili usposabljanje za zastopanje na področju nasilja v družini, in seznama specializiranih odvetnikov znotraj sistema brezplačne pravne pomoči.	MDDSZ MP

12.	Analiza prakse sodišč in CSD pri dodeljevanju brezplačne pravne pomoči pri postopkih, povezanih z nasiljem v družini (po Zakonu o preprečevanju nasilja v družini in Kazenskem zakoniku). Če se izkaže, da praksa ni enotna, sprejeti ustrezne ukrepe.	Opraviljena analiza.	MDDSZ (IRSSV) MP CSD sodišča (za posredovanje podatkov)
13.	Vzpostaviti prehodne geografsko razpršene nastanitvene kapacitete, namenjene postopnemu osamosvajanju in prilagajanju žrtev nasilja v družini in nasilja nad ženskami na samostojno življenje.	Število na novo vzpostavljenih nastanitvenih kapacitet po letih. Prikaz geografske razpršenosti.	MDDSZ Občine NVO
14.	Primerjalna mednarodna analiza sistema dodeljevanja odškodnine in njene višine za žrtve kaznivih dejanj v primeru nasilja v družini. Po potrebi (glede na rezultate analize) uvedba ustreznih ukrepov.	Primerjalna mednarodna analiza. Sprejeti ukrepi.	MDDSZ (IRRSV) MP NVO
15.	Analiza politik dobrih praks iz tujine o zaščiti koristi otroka v primerih nasilja v družini in razvezah zaradi nasilja v družini, nato oblikovanje ustreznih ukrepov.	Izvedba analize. Navedba morebitnih ukrepov.	MDDSZ (IRSSV) MP
16.	Analiza prepoznavanja nevarnosti zalezovanja in vzpostavitev ustreznih ukrepov za večjo zaščito žrtev zalezovanja.	Analiza. Navedba ukrepov.	MDDSZ (IRSSV) Policija
17.	Informiranje tujk in tujcev v njim razumljivem jeziku o pravicah in oblikah pomoči v primeru nasilja v družini in nasilja nad ženskami, če obstajajo indici o nasilju ali kadar oseba pove, da doživlja nasilje (na primer zloženke).	Načini informiranja.	MNZ UOIM
18.	Tujcem in tujkam žrtvam nasilja v družini omogočiti možnost kandidiranja na razpisih za najem neprofitnih stanovanj in subvencije najemnine.	Navedba pogojev kandidiranja na razpisih.	MSP občine
19.	Izboljšanje odzivanja prvih posredovalcev na težje oblike nasilja v družini (skladno z izsledki projekta Improdova).	Vzpostavitev specializiranih policistov.	Policija
20.	Zagotovitev podpore žrtvam nasilja v družini (ki imajo oceno ogroženosti) s strani CSD pri pridobitvi brezplačne pravne pomoči (pomoč pri izpolnitvi prošnje za dodelitev brezplačne pravne pomoči in posredovanje prošnje Strokovni službi za brezplačno pravno pomoč).	Podpora žrtvam.	MDDSZ CSD
21.	Proučitev možnosti za vzpostavitev centra za odrasle žrtve spolnega nasilja (po vzoru Hiše za otroke).	Analiza.	MP
22.	Zagotovitev pogojev za hitro reševanje razveznih postopkov v primerih nasilja, ki se nanašajo na dodelitev otroka v varstvo in vzgojo.	Dopolnitev strokovnih smernic za sodno izvedeništv. Vzpostavitev evidence zasedenosti sodnih izvedencev.	MP Strokovni svet za sodno izvedeništv., sodno cenilstvo in sodno tolmačenje
23.	Priprava strokovnega gradiva o nasilju v družini in nasilju nad ženskami za vse strokovnjake, ki delajo na področju nasilja v družini in nasilja nad ženskami.	Pripravljeno strokovno gradivo. Posredovanje gradiva organom, organizacijam, institucijam in strokovnjakom, ki delajo na področju nasilja.	MDDSZ
24.	Vzpostaviti regijske multidisciplinarne time za obravnavo pojavnih oblik nasilja z namenom večjega ozaveščanja in boljšega operativnega delovanja vseh.	Vzpostavljeni timi.	MDDSZ MVI MNZ MZ

25.	Proučitev možnosti za ustanovitev podpornih služb za pomoč žrtvam kaznivih dejanj na vseh okrožnih sodiščih in imenovanje kontaktnih oseb za pomoč žrtvam na vseh okrajnih sodiščih in vseh okrožnih državnih tožilstvih ter specializiranem državnem tožilstvu.	Proučitev možnosti.	MP Sodišča Tožilstva
26.	Pregled pravnih podlag glede obveščanja žrtve o pridržanju in izpustitvi povzročiteljev ter proučitev možnosti izboljšav.	Pregled pravnih podlag in proučitev možnosti izboljšav.	MDDSZ MP MNZ
27.	Proučitev možnosti ključitve dodatnih zaščitnih ukrepov za žrtve nasilja v družini v okviru predpisov s področja delovnega prava.	Proučitev možnosti.	MDDSZ
28.	Proučitev možnosti vzpostavitve sistema zaupne osebe za spolno in drugo nadlegovanje in trpinčenje na delovnem mestu.	Proučitev možnosti.	MDDSZ
29.	Proučitev možnosti vzpostavitve sistema zaupne osebe za spolno in drugo nadlegovanje in trpinčenje v izobraževalnih zavodih.	Proučitev možnosti.	MVI MVZI

3.3. Visoko strokovno usposobljen kader, ki se pri svojem delu srečuje s problematiko nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter žrtvami tovrstnega nasilja

Visoka strokovna usposobljenost strokovnih delavcev in delavk ter strokovnjakov in strokovnjakinj, ki se pri svojem delu srečujejo s problematiko nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter žrtvami tovrstnega nasilja, je prvo načelo profesionalnega pristopa k problematiki. Republika Slovenija ima postavljene relativno visoke standarde na tem področju in povečini redno izvaja potrebna izobraževanja za strokovne delavce in delavke na področju preprečevanja in obravnave nasilja v družini in nasilja nad ženskami, kljub temu pa se pri delu institucij in nevladnih organizacij občasno še vedno zaznava stereotipe in predsodke ter minimaliziranje, zanikanje in racionalizacijo nasilja v družini in nasilja nad ženskami. Praksa kaže, da se strokovnjaki in strokovnjakinje z nekaterih področij redno udeležujejo izobraževanj (policisti in policistke ter socialni delavci in delavke), pri drugih – kljub svetlim izjemam – pa je zaznati določeno nezainteresiranost za tovrstna izobraževanja (sodniki in sodnice, tožilke in tožilci ter zdravniki in zdravnice).

Obvezno redno izobraževanje, izpopolnjevanje in usposabljanje za policijo, CSD, nevladne organizacije, zdravstveni ter pedagoški in svetovalni kader, ki se srečuje z različnimi oblikami nasilja, predvideva že Zakon o preprečevanju nasilja v družini. Zakon določa, da se omenjene skupine redno izobražujejo zlasti s področja preprečevanja in odkrivanja nasilnih dejanj, pregona, sojenja in izvrševanja sankcij za ta nasilna dejanja, enakosti med ženskami in moškimi, potreb in pravic žrtev ter preprečevanja sekundarne viktimizacije. Policija svoje zaposlene, ki izvajajo policijska pooblastila in se lahko pri svojem delu srečajo z nasiljem nad ženskami ter s primeri nasilja v družini, na tem področju redno letno izobražuje. Prav tako se relativno redno usposabljanj udeležujejo strokovni delavci in delavke, ki v okviru socialnovarstvenih zavodov opravljajo naloge na področju nasilja. Na rednih srečanjih se večkrat na leto izobražuje tudi aktiv kriznih centrov ter aktiv koordinatoric in koordinatorjev za preprečevanje nasilja v družini in interventne službe. Usposabljanje s področja nasilja je del letnih strokovnih usposabljanj tudi za strokovne delavke in delavce vrtcev, šol in drugih vzgojno-izobraževalnih ustanov. Tako bi se zagotavljala večja občutljivost za prepoznavanje žrtev nasilja v družini in žrtev medvrstniškega nasilja, hkrati pa bi se povečale tudi kompetence zaposlenih za ustrezno ukrepanje in zaščito otrok ob soočenju z nasiljem.

Ker določba Zakona o preprečevanju nasilja v družini ni vključevala sodnikov in sodnic ter tožilcev in tožilk in ker praksa kaže, da bi bilo redno izobraževanje nujno potrebno, se je ob sprejemu novele Zakona o preprečevanju nasilja v družini določilo, da je tovrstno redno izobraževanje za navedeni skupini obvezno. V okviru MP deluje CIP, ki skrbi za stalno izobraževanje sodnikov in sodnic, državnih tožilcev in tožilk, državnih odvetnikov in odvetnic ter strokovnega osebja na sodiščih, tožilstvih in državnem odvetništvu. CIP vsako leto pripravi Program dela, ki zajema izobraževanja za zaposlene v pravosodnih organih in tudi druge deležnike v pravosodju. Pri pripravi letnega Programa dela CIP upošteva predloge pravosodnih organov in udeležencev izobraževanj ter druge pobude zainteresirane javnosti. Predlog Programa po obravnavi na Strokovnem svetu sprejme minister za pravosodje. Glede izobraževanj na temo nasilja nad ženskami in nasilja v družini sodeluje z Društvom državnih tožilcev Slovenije in Generalno policijsko upravo. Žal pa se določba Zakona o preprečevanju nasilja v družini pogosto ne upošteva in se vsi sodniki in sodnice ne udeležujejo predpisanih in potrebnih izobraževanj, zato bi bilo dobro določiti cenzus oziroma točkovanje.

Tema nasilja v družini je vsakoletno obravnavana na različnih izobraževalnih dogodkih, ki jih pripravlja ali organizira CIP. Nekateri sodniki, tožilci in državni odvetniki se redno udeležujejo sodniških, tožilskih in državnoodvetniških šol ter različnih delavnic in posvetov, ki obravnavajo to tematiko. Poleg tega pa CIP organizira tudi samostojne izobraževalne dogodke na omenjeno temo. Na te dogodke so vabljeni udeleženci in slušatelji z različnih delovnih področij v pravosodju. Pri izobraževalnih dogodkih večkrat sodelujejo strokovnjaki z različnih področij, izobraževanja pa so organizirana tako v obliki predavanj kot tudi praktičnih delavnic.

Opaziti je, da se za osebje na vseh področjih dela nasilja v družini in nasilja nad ženskami večinoma izvajajo predvsem splošna usposabljanja o problematiki nasilja, nekoliko pa umanjajo specializirana izobraževanja, ki so nujno potrebna za določen strokovni kader, zato se bodo v akcijskih načrtih k resoluciji natančno določile vrste izobraževanj za osebje, za katero se meni, da jim tega znanja primanjkuje. Tako se na primer ugotavlja, da so potrebna dodatna usposabljanja za vse, ki izvajajo (forenzični) intervju z žrtvijo, prav tako bi bila potrebna usposabljanja za zdravstvene strokovnjake in strokovnjakinje (psihiatrji in psihiatrinje, klinični psihologi in psihologinje). Potrebe se kažejo tudi po dodatnem izobraževanju izvedenk in izvedencev ter strokovnih delavcev in delavk, ki se pri svojem delu srečujejo z žrtvami spolnih zlorab, vključno s prepoznavanjem in preprečevanjem zgodnjih porok otrok in mladostnic. Strokovni svet za sodno izvedenstvo, sodno cenilstvo in sodno tolmačenje je v zvezi s tem že posredoval pobudo pristojnim društvom. Primanjkujejo tudi specializirana izobraževanja s področja prepoznavanja in ukrepanja nadlegovanja na delovnem mestu. V akcijskih načrtih bodo natančneje določena tudi (medsektorska) izobraževanja za policijo, sodnike in sodnice, tožilce in tožilke, strokovne delavce in delavke na CSD ter v pravosodnih organih. Izobraževanja bodo usmerjena tudi v prepoznavanje različnih profilov in značilnosti povzročiteljev nasilja ter njihovega delovanja z namenom prepoznavanja najbolj nevarnih oziroma akutnih situacij in potencialnih povzročiteljev umorov. Prav tako se bo v akcijskih načrtih podrobneje opredelilo specializirana izobraževanja za delo z žrtvami nasilja v družini in nasilja nad ženskami posebej ranljivih ciljnih skupin (Romi in Rominje, migranti in migrantke, invalidi in invalidka, žrtve trgovine z ljudmi ...). Ne nazadnje pa se kažejo tudi potrebe po izobraževanjih za določene skupine, na katere se je do zdaj nekoliko pozabilo, pa je ključno, da znanja z omenjenega področja pridobijo, kot so izvajalci in izvajalke vsebin za otroke v športnih in kulturnih združenjih, v pastoralnih okoljih, v vzgojno-varstvenih zavodih ...

Ker gre za izjemno težko področje, se nikakor ne sme pozabiti na potrebe strokovnih delavk in delavcev ter strokovnjakov in strokovnjakinj, ki delajo na področju nasilja. Nekateri skupine že imajo zagotovljeno redno supervizijo (oziroma intervizijo) ter (v primeru sodnikov in sodnic ter tožilcev in tožilk) možnost neobveznih konzultacij, vendar pa tovrstne podpore niso deležni vsi. Če se želi doseči, da bodo strokovni delavci in delavke oziroma strokovnjaki in strokovnjakinje uspešno opravljali svoje delo, je nujno treba zagotoviti možnost supervizije in konzultacij vsem, ki delujejo na omenjenem področju.

K boljšemu in učinkovitejšemu delu z žrtvami nasilja torej pomembno pripomorejo redna izobraževanja in usposabljanja. Pri tem je izjemno pomembno sodelovanje vseh institucij, organov in organizacij, ki delujejo na področju preprečevanja nasilja in obravnave žrtev nasilja v družini ter nasilja nad ženskami. Tovrstno sodelovanje bi bilo treba okrepiti. Delno bo k temu pripomogel že sam koncept resolucije, ki temelji na medsektorskem pristopu. Ta pristop se namreč odraža tudi v predvidenih ukrepih izobraževanja strokovnjakov in strokovnjakinj, ki so zastavljeni na način, da zahtevajo več povezovanja in sodelovanja relevantnih deležnikov.

Priporočilo skupine GREVIO je, naj se zagotovi sistematično in obvezno začetno usposabljanje o preprečevanju in odkrivanju vseh oblik nasilja nad ženskami, ki jih zajema Istanbulska konvencija, o enakosti med ženskami in moškimi, potrebah in pravicah žrtev ter preprečevanju sekundarne viktimizacije zlasti za zdravstveni sektor, socialne delavce in delavke ter sodstvo.

3. CILJ: Visoko strokovno usposobljen kader, ki se pri svojem delu srečuje s problematiko nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter žrtvami tovrstnega nasilja		Nosilci
Ukrepi	Kazalniki	
1.	Nadaljevanje izvajanja rednih, obveznih in neobveznih, sistematičnih in tudi medresorskih izobraževanj in usposabljanj za zaposlene na policiji, sodiščih, tožilstvih, na področju socialnega varstva, v vzgojno-izobraževalnih zavodih, azilnih domovih in integracijskih hišah ter v zdravstvu oziroma za vse zaposlene, ki se pri svojem delu srečujejo s problematiko in žrtvami nasilja v družini in nasilja nad ženskami.	Število in vrsta izobraževanj/usposabljanj (za vsako področje posebej, po letih). Število udeležencev.
2.	Vzpostaviti oziroma nadaljevati redna, obvezna in neobvezna, sistematična, specializirana in tudi medresorska izobraževanja ter usposabljanja za zaposlene na policiji, sodiščih, tožilstvih, na področju socialnega varstva, v vzgojno-izobraževalnih zavodih, azilnih domovih in integracijskih hišah ter v zdravstvu oziroma za vse zaposlene, ki se pri svojem delu srečujejo z žrtvami spolnega nasilja in s povzročitelji nasilja.	Število in vrsta izobraževanj/usposabljanj (po letih). Število udeležencev.
3.	Vsem strokovnim delavcem in delavkam ter strokovnjakom in strokovnjakinjam, ki se pri svojem delu srečujejo s problematiko nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter žrtvami tovrstnega nasilja omogočiti ustrezno supervizijo oziroma intervizijo oziroma zagotoviti strokovno psihološko pomoč (v primeru sodnikov, sodnega osebja in tožilcev).	MDDSZ CSD MVI MP CIP Policija MZ NVO UOIM SCSD FSD Socialna zbornica
4.	Redno izvajati usposabljanje multiplikatorjev za delo na področju preiskovanja in preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter otroki.	Število strokovnih delavcev in delavk, ki delajo na področju nasilja, ter število izvedenih supervizij, intervizij oziroma neobveznih konzultacij (po letih).
5.	Nadaljnja krepitev medinstitucionalnega sodelovanja ter ozaveščenost institucij o pojavih begov mladoletnih oseb v škodljiva okolja, zgodnjih in prisilnih porokah v romski skupnosti ter primernem ukrepanju v teh primerih in ozaveščanje romske skupnosti o škodljivosti vseh tovrstnih praks.	MDDSZ CSD MVI MP Policija UOIM MZ NVO
6.	Spodbujanje visokošolskih zavodov k oblikovanju ponudbe krajših izobraževanj (mikro dokazil) s področja nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter pomoč žrtvam tovrstnega nasilja.	Število usposabljanj in število usposobljenih multiplikatorjev (po letih). Število udeležencev.
7.	Vzpostaviti redna usposabljanja za člane in članice Medresorske delovne skupine za spremljanje izvajanja Istanbulske konvencije ter usposabljanj o standardih Istanbulske konvencije za širo stroko.	Navedba dejavnosti oziroma usposabljanj. Oblike spodbujanja. Navedba vzpostavljenih krajših izobraževanj. Število in vrsta usposabljanj (po letih). Število udeležencev.

8.	V strokovne smernice za obravnavo nasilja (za CSD, zdravstvo, šolstvo in policijo) vključiti nasilje nad ženskami.	Dopolnjene smernice.	MDDSZ MZ MVI Policija NIJZ
9.	Okrepiti usposabljanje zdravstvenih delavcev in delavk na področju prepoznavanja in ravnanja ob zaznavi nasilja v družini ter nasilja nad ženskami.	Število usposabljanj (po letih).	MZ NIJZ
10.	Izvedba usposabljanja za strokovne delavke in delavce na CSD, izvajalce in izvajalke socialnovarstvenih programov, delavce in delavke v pravosodju in policiji o spolni naravi zalezovanja, njegovi spletni razsežnosti in njegovih resnih psiholoških posledicah.	Navedba usposabljanj.	MDDSZ MP CIP MNZ
11.	Predstavitve novele Kazenskega zakonika – sprememba koncepta kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost.	Navedba usposabljanj.	MP CIP
12.	Izvedba usposabljanja za strokovne delavke in delavce na CSD, izvajalce in izvajalke socialnovarstvenih programov, delavce in delavke v pravosodju in policiji o prepoznavanju pohabljanja ženskih spolovil in podpori žrtvam.	Navedba usposabljanj.	MP MDDSZ MZ MNZ CIP
13.	Predstavitve Istanbulske konvencije delavkam in delavcem v pravosodju.	Navedba predstavitve.	MP CIP
14.	Vključitev vsebin glede prepovedi alternativnega reševanja sporov v primeru nasilja v družini v usposabljanja za sodnike in sodnice.	Navedba usposabljanj, kamor so vključene vsebine prepovedi alternativnega reševanja sporov v primeru nasilja v družini.	MP
15.	Redna izvedba nacionalne konference 25. novembra ter pregled stanja najbolj perečih področij preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami v tekočem letu.	Izvedena konferenca in število udeležencev po resorjih.	MDDSZ MNZ MP MVI MZ NVO
16.	Usposabljanje pripadnikov Slovenske vojske in civilnih funkcionalnih strokovnjakov pred odhodi na mednarodne operacije in misije.	Navedba usposabljanj.	MO

3.4. Ničelna stopnja tolerance do nasilja v družini in nasilja nad ženskami, velika ozaveščenost družbe na tem področju in preventivno delovanje

Pomemben cilj te resolucije je zasledovati ničelno stopnjo tolerance do nasilja v družini in nasilja nad ženskami. Stroka opozarja, da se v družbi na eni strani sicer krepi vse nižji tolerančni prag za pojavne oblike nasilja nad ženskami in otroki, po drugi strani pa vse več medijskega in javnega prostora dobivajo posameznice in posamezniki ter skupine, ki odgovornost za nasilje prelagajo na žrtve in močno minimizirajo ter banalizirajo problematiko nasilja nad ženskami in nasilja v družini. K temu, zaradi pogosto neustreznega poročanja o nasilju, veliko pripomorejo tudi mediji.

Veliko ozaveščenost družbe o nesprejemljivosti vseh vrst nasilja ter preventivno delovanje je mogoče doseči le s sistematičnim, kontinuiranim, načrtnim in ciljno usmerjenim informiranjem ter ozaveščanjem širše javnosti o problematiki nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter z rednim izvajanjem preventivnih programov in ukrepov. Ti morajo zajemati različne organizacije, ki prihajajo v stik s potencialnimi žrtvami in povzročitelji nasilja – od zdravstvenih služb, mladinskih organizacij, nevladnih organizacij s področja socialnega varstva do športnih in kulturnih društev. Teme s področja nasilja v družini in drugih vrst nasilja so del vzgojnih in učnih načrtov vrtec in šol.

Čeprav stroka opozarja, da se v Republiki Sloveniji še vedno premalo pozornosti namenja preventivi, so bile na področju preprečevanja in obravnave nasilja v družini in nasilja nad ženskami v zadnjih letih izvedene številne dejavnosti za strokovno in širšo javnost, ki so poleg usposabljanj in ozaveščanja (otrok, mladih, staršev, širše javnosti, novinarjev ipd. o problematiki in nesprejemljivosti nasilja, opogumljanju žrtev k prijavi nasilja ter podajanju informacij o pravicah žrtev in postopkih na policiji) opozarjale tudi na pomen dejanske enakosti spolov ter odprave vseh oblik diskriminacije žensk in deklet. Tovrstne dejavnosti se v sklopu daljših projektov izvajajo vse leto ali pa so osredotočene na posebne dogodke, kot so mednarodni dnevi boja proti nasilju nad ženskami. V dejavnostih preventive pred vsemi oblikami nasilja sodelujejo različni akterji, kot so Policija, ministrstva, CSD in druge državne institucije, zelo pomembno vlogo pri ozaveščanju javnosti pa imajo tudi nevladne organizacije, ki so v preteklih letih izvedle številne ozaveščevalne projekte.

Med letoma 2013 in 2015 je potekala dveletna nacionalna kampanja Vesna – živeti življenje brez nasilja, ki je bila financirana iz sredstev EU in jo je izvajal MDDSZ skupaj s projektnimi partnerji (Policija, MZ, MP). Najpomembnejši cilj kampanje je bil opozarjanje na problematiko nasilja nad ženskami in deklicami ter ozaveščanje tako žensk z izkušnjo nasilja (in potencialnih žrtev) kakor tudi strokovne in širše javnosti.

Med letoma 2017 in 2019 je MDDSZ skupaj s projektnimi partnerji (Fakulteta za družbene vede, Policija in MP-CIP) izvajal tudi projekt Odklikni! (cybervaw) – spletno nasilje in nadlegovanje nad ženskami in dekleti, ki ga je sofinancirala EU. Namen projekta je bil nadgraditi nacionalne dejavnosti za preprečevanje spletnega nasilja z vključitvijo vidika spola v učna in druga gradiva, izobraževanja in izobraževalne module ter priporočila in ukrepe. Glavni cilji projekta so bili: (1) ozaveščanje za preprečevanje stereotipov, njihova odprava ter spreminjanje odnosa do spletnega nasilja in nadlegovanja žensk in deklet v Republiki Sloveniji; (2) povečanje občutljivosti in znanja mladih, (potencialnih) žrtev nasilja, ranljivih skupin, staršev, (potencialnih) povzročiteljev in prič o spletnem nasilju in nadlegovanju žensk in deklet; (3) krepitev znanja strokovnjakov in strokovnjakinj za zagotovitev ustreznega sistema preprečevanja, preganjanja in zaščite pred spletnim nasiljem ter nadlegovanjem žensk in deklet; (4) izmenjava izkušenj in dobrih praks ter spodbujanje medsebojnega sodelovanja na državni in evropski ravni. Projekt je poudaril dve stvari, ki sta za dosego cilja – ničelne tolerance do nasilja – izjemno pomembni, in sicer: (1) nujno potrebna sta izobraževanje in ozaveščanje otrok in mladih na tem področju ter (2) problematika nasilja v družini in nasilja nad ženskami je tesno povezana s problematiko enakosti spolov. Nasilje nad ženskami je namreč odraz zgodovinsko neenakih odnosov moči med ženskami in moškimi tako v javnem kot v zasebnem življenju.

Ta resolucija predvideva številne ukrepe na omenjenem področju in tudi nekaj ukrepov, ki so namenjeni ciljni skupini otrok. Opaziti je, da so otroci in mladi pogosto izpuščeni iz kampanj in izobraževanj oziroma se jih ne nagovarja neposredno. Vendar pa so prav mladi izjemno pomembni pri doseganju ciljev na področju preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami. Nasilni vzorci se namreč oblikujejo že v otroštvu, zato je s ciljnimi ozaveščanjem treba začeti čim prej, da bi lahko med odraščanjem pridobili ključne veščine za konstruktivno in nenasilno reševanje težav. Z zgodnejšim ozaveščanjem bi se otroci tudi prej naučili prepoznati nasilje in zlorabe, odrasli pa bi tako lažje in hitreje poskrbeli za njihovo ustrezno zaščito.

Treba je poudariti, da določene ukrepe za otroke in mlade na področju ozaveščanja in preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami predvidevajo tudi nekateri drugi strateški in programski dokumenti, kot so Resolucija o družinski politiki 2018–2028 »Vsem družinam prijazna družba« (Uradni list RS, št. 15/18), Resolucija o nacionalnem programu za mladino 2013–2022 (Uradni list RS, št. 90/13) ter Program za otroke 2020–2025. Program za otroke 2020–2025 je programski dokument, ki celostno in obširno obravnava problematiko položaja otrok ter določi cilje in ukrepe za izboljšanje njihovega položaja in blaginje. Ta programski dokument sledi Strategiji Sveta Evrope o otrokovih pravicah (2016–2021), ki za šest let opredeljuje glavne izzive na področju otrokovih pravic in prepozna pet prednostnih področij za reševanje teh izzivov. Eno od prednostnih področij, ki je vključeno tudi v Program za otroke 2020–2025, je področje preprečevanja nasilja oziroma pravica otrok do življenja brez nasilja. To pomeni, da so številni ukrepi, namenjeni otrokom, že vključeni v omenjen dokument, zato je v tej resoluciji, da bi se izognili ponavljanju in podvajanju, tej ciljni skupini namenjeno nekoliko manj prostora in vsebine.

Poleg otrok med posebej ranljive skupine spadajo tudi osebe z različnimi osebnimi okoliščinami (invalidke, Rominje, kmečke ženske, istospolno usmerjene ženske, migrantke ...), zato bi bilo treba programe, projekte in kampanje ozaveščanja oblikovati intersekcijsko, s prepoznavanjem sečišč neenakosti in posledično večje ranljivosti teh skupin. O nasilju je zato treba ozaveščati tako družine, spremljevalce in spremljevalke, vzgojno-izobraževalne zavode, strokovne delavce in delavke ter širšo javnost kot tudi posameznike in posameznice ter skupine s posebnimi osebnimi okoliščinami, in sicer na način, ki jim je razumljiv.

Načelo ničelne tolerance do nasilja je treba nenehno poudarjati in širiti. Treba je nadaljevati z rušenjem mitov o nasilju v družini in nasilju nad ženskami, ki zamegljujejo oceno obsega problematike in ščitijo povzročitelje. Zavzemati se je treba za oblikovanje družbene klime, ki ne bo dopuščala nasilja v družini in nasilja nad ženskami, hkrati pa si je treba prizadevati za širjenje enakosti med spoloma. Treba je vedeti, da nasilje v družini in nasilje nad ženskami ni zasebna težava posamezne ženske oziroma družine, temveč je družbena (ekonomski, zdravstveni, socialni, politični) težava, ki jo je treba reševati sistemsko, s sodelovanjem političnih, kulturnih, izobraževalnih institucij, nevladnih organizacij in medijev. Delovanje proti nasilju je skupna naloga celotne družbe, določena odgovornost pa je vsekakor tudi na posamezniku in posameznici, da ustrezno ukrepa, ko nasilje opazi. Ravno temu pa so namenjene ozaveščevalne kampanje in usposabljanja za širšo javnost.

Kot eden od pomembnejših načinov ozaveščanja, bodisi kot del izobraževalnih kampanj bodisi v sklopu drugih dejavnosti, je tudi umetniška produkcija. Umetnost že pogosto naslavlja vprašanje enakosti spolov in nasilja v vseh oblikah in ima s svojim specifičnim pristopom do javnosti velik potencial pri naslavljanju izpostavljenih problematike. K ozaveščenosti družbe je možno umetniško produkcijo vključiti na različnih ravneh in v številne institucije. V ta namen bo v obdobju trajanja resolucije nastala posebna medsektorska delovna skupina, ki bo raziskala možnosti vključevanja umetnosti v ozaveščanje javnosti o problematiki. Preliminarno se lahko predvidi, da so te možnosti vse od vključevanja umetniških del (na primer vizualna umetnost s tematiko enakosti spolov ali preprečevanja nasilja) v šolski sistem do vključevanja umetnosti v nacionalne kampanje ali druge enkratne dogodke (na primer lansiranje kampanje, ki jo pospremi gledališka predstava z obravnavo izpostavljenih tematike).

4. Cilj: Ničelna stopnja tolerance do nasilja v družini in nasilja nad ženskami, visoka ozaveščenost družbe na tem področju in preventivno delovanje		Kazalniki	Nosilci
1.	V vsebinah gradiv za prenovljene učne načrte posvetiti pozornost smiselnemu vključevanju tem, kot so: enakost spolov, nesteroidne vloge spolov, medsebojno spoštovanje, nenasilna komunikacija v medosebnih odnosih, nasilje nad ženskami in dekleti zaradi spola, pravica do osebne integritete, spodbujanje samozavesti med otroki, da spregovorijo o nasilju, posledice medvrstniškega nasilja.	Sprejeto učno gradivo.	MVI
2.	Spodbujanje načel, kot so: enakost spolov, nesteroidne vloge spolov, medsebojno spoštovanje, nenasilna komunikacija, pravica do osebne integritete v neformalnih izobraževalnih ustanovah (športnih, kulturnih, medijih ...).	Načini spodbujanja.	MVI
3.	Ozaveščanje in prepoznavanje prvih znakov nasilja v intimnih partnerskih zvezah mladih, ozaveščanje in prepoznavanje nasilja nad dekleti na podlagi spola, spodbujanje otrok, da spregovorijo o nasilju.	Načini ozaveščanja.	MVI
4.	Krepitev ozaveščanja širše javnosti o pomembnosti ničelne stopnje tolerance do vseh pojavnih oblik nasilja, njihovih posledicah in nujnosti preprečevanja (kampanje, delavnice, javni nagovori, vključevanje tematskih umetniških del ...).	Število in vrsta kampanj, delavnic, nagovorov, vključenih tematskih umetniških del idr. (po letih in področjih).	MDDSZ Policija MP MZ MVI MVZI MK NVO
5.	Posebno ozaveščanje širše javnosti o problematiki spolnega nasilja in spolnega nadlegovanja prek kampanj, delavnic, javnih nagovorov, okroglih miz, vključenih tematskih umetniških del ...	Število in vrsta kampanj, delavnic, nagovorov, vključenih tematskih umetniških del idr. (po letih in področjih).	MDDSZ Policija MP MZ MVI MVZI MK UOIM NVO
6.	Delavnice ozaveščanja in usposabljanja predstavnikov medijev glede poročanja o problematiki nasilja v družini in nasilja nad ženskami.	Število izvedenih delavnic in usposabljanj (po letih).	MK NVO
7.	Informiranje javnosti o postopkih in ukrepih na področju nasilja v družini in nasilja nad ženskami.	Načini in vrste informiranja javnosti. Posodobitev spletne strani.	Policija MDDSZ MVI MZ
8.	Redno letno ozaveščanje in usposabljanje o problematiki spletnega nasilja nad ženskami in otroki (vključno z ozaveščanjem o prijavi nasilja) za učence in učence, dijakine osnovnih in srednjih šol.	Število in vrsta ozaveščevalnih kampanj in usposabljanj.	MVI
9.	Redno usposabljanje in informiranje o pasteh spletnega nasilja nad otroki za pedagoške delavce in delavke.	Število in vrsta usposabljanj.	MVI
10.	Ozaveščanje staršev o pasteh spletnega nasilja.	Število in vrsta ozaveščevalnih kampanj.	MVI
11.	Sistemska uvedba treningov krepitev starševskih kompetenc prek CSD in centrov za duševno zdravje.	Uvedba programov. Število uvedenih programov (po letih).	MDDSZ MZ NVO
12.	Razvoj in implementacija posebnega interdisciplinarnega preventivnega programa za ranljive nosečnice in matere ter družine z majhnimi otroki.	Implementacija programa – da ali ne. Število programov (mreža; po letih).	MZ NIJZ MDDSZ

13.	Proučiti možnosti za uvedbo sankcij za strokovne delavce in delavke, ki so po ZPND dolžni oziroma dolžne prijaviti nasilje nad otroki, če ga zaznajo (6. člen ZPND), pa tega ne storijo.	Proučitev možnosti za uvedbo sankcij.	MDDSZ MP
14.	Zagotoviti otrokom prijazno gradivo o vseh oblikah nasilja.	Pripravljeno gradivo.	MDDSZ MVI MK
15.	Vzpostavitev medsektorske skupine, ki bo raziskala možnosti ozaveščanja javnosti prek kulturne produkcije o enakosti spolov in nasilju nad ženskami in v družini.	Vzpostavljena medsektorska skupina. Pripravljeno gradivo s predlogi ukrepov in spremljanje izvedbe kazalcev.	MK MDDSZ
16.	Izvedba raziskave o prisotnosti telesnega kaznovanja otrok v družinskem okolju.	Izvedena raziskava.	MDDSZ

3.5. Izboljšani, posodobljeni ali nadgrajeni predpisi na področju preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter pomoči žrtvam tovrstnega nasilja z vključitvijo vidika spola

Za preprečevanje nasilja v družini in nasilja nad ženskami in primerno obravnavo ter zaščito žrtev je nujno treba posodabljeni tudi zakonodajo. Zakonodajne spremembe so sestavni del razvoja področja, predpisi pa se morajo redno posodabljeni tako, da odgovarjajo na potrebe, ki se kažejo na področju, ki ga urejajo ter dosledno vključujejo nova priporočila in določbe pomembnih mednarodnih pravnih aktov in institucij (deklaracij, direktiv, konvencij, odborov ...).

Tako je bilo treba za učinkovito izvajanje Istanbulske konvencije ter odpravo pridržkov nanjo v Republiki Sloveniji posodobiti nacionalno zakonodajo: dopolniti Zakon o preprečevanju nasilja v družini, Kazenski zakonik ter Zakon o nalogah in pooblastilih policije. Z novelo Zakona o kazenskem postopku, ki zdaj na celovit način ureja položaj žrtev kaznivih dejanj, je Republika Slovenija implementirala Direktivo o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj. Za implementacijo mednarodnih pravnih aktov v slovenski pravni red je treba pogosto ustanoviti tudi posebne medresorske implementacijske skupine, v kateri sodelujejo deležniki, ki se v praksi srečujejo s problematiko nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter pripravijo potrebna gradiva z opisi prakse in analizo učinkov za zakonske določbe ter predloge ukrepov.

Skupina GREVIO opozarja, da je pri pripravi zakonodaje treba upoštevati prvi odstavek 2. člena Istanbulske konvencije, ki opredeljuje, da nasilje ženske prizadene nesorazmerno. Zato močno spodbuja slovenske organe, da bolj vključujejo vidik spola pri izvajanju Istanbulske konvencije, predvsem v zvezi z zakonodajo in politiko o nasilju v družini.

Pri nadgradnji zakonodaje in predpisov je najpomembnejši agens sprememb praksa, zato so pomembna redna strokovna srečanja z izvajalci predpisov, torej s predstavniki in predstavnicami policije, CSD-jev, sodišč, tožilstva in drugih vladnih organov (UOIM) ter nevladnih organizacij, ki se v praksi srečujejo s problematiko nasilja v družini in nasilja nad ženskami. Tako so se v zadnjem obdobju na pobudo nevladnih organizacij sprejele pomembne spremembe na področju spolnega nasilja in njegove opredelitve v kazenski zakonodaji.

Ta cilj – izboljšani, posodobljeni ali nadgrajeni predpisi na področju preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter pomoči žrtvam tovrstnega nasilja – bi bil lahko sestavni del drugih ciljev te resolucije, prav tako bi se lahko ukrepe, ki so bili umeščeni pod ta cilj, razvrstilo v sklop drugih ciljev. Vendar pa se je kot pomembno kazalo, da je ta cilj samostojen in vključuje tiste ukrepe, ki se eksplicitno vežejo na spremembo predpisov oziroma posameznih določb v predpisih, za katere se že zdaj ve, da bi jih bilo treba spremeniti. Sledilo se je pomembni ideji resolucije, in sicer da se cilji in ukrepi čim bolj konkretizirajo in natančno opredelijo. Če konkretizacija posameznih ukrepov na tej točki še ni možna, pa se bo to storilo v akcijskih načrtih. Jasna, natančna in ne preširoka opredelitev ukrepov je najbolj učinkovit način izvedbe zastavljenih ciljev.

Resolucija torej predvideva spremembo nekaterih predpisov, vendar vse to z namenom izboljšanja ureditve področja preprečevanja in obravnave nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter posledično večje zaščite žrtev tovrstnega nasilja.

5. Cilj: Izboljšani, posodobljeni ali nadgrajeni predpisi na področju preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter pomoči žrtvam tovrstnega nasilja		Nosilci
Ukrepi	Kazalniki	
1. Krepitev vloge spremljevalca žrtve, ki bo ponudil strokovno oziroma čustveno podporo v vseh postopkih, povezanih z nasiljem, in v postopkih, kjer je udeležen povzročitelj nasilja.	Dopolnjen predpis.	MDDSZ
2. Proučitev relevantnih členov Kazenskega zakonika z vidika možnosti odprave pridržkov k Istanbulski konvenciji.	Proučitev spremembe zakonodaje v okviru predloga novele KZ-1.	MP
3. Izdelati Smernice za stike pod nadzorom v primerih nasilja v družini, ki bodo poenotile prakso izvajanja tovrstnih stikov.	Sprejete Smernice za stike pod nadzorom.	MDDSZ SCSD CSD
4. Prouči se potreba po spremembi 27. člena Zakona o preprečevanju nasilja v družini glede obsega dodelitve brezplačne pravne pomoči tako, da bo vključeval vse postopke, ne le po Zakonu o preprečevanju nasilja v družini in po zakonu, ki ureja družinska razmerja, kadar je to po mnenju CSD potrebno (kazenski postopki, postopki za delitev skupnega premoženja oziroma drugi postopki zaradi neurejenih premoženjskih razmerij, odškodninski postopki, izvršilni postopki).	Proučitev potreb.	MDDSZ MP
5. Sprejete Strategije RS na področju medijev, v okviru katere bo vključena tudi vsebina ustreznega poročanja medijev o problematiki nasilja v družini in nasilja nad ženskami.	Sprejeta strategija.	MK
6. Proučitev možnosti sprejema zakonske rešitve, ki tujkam in tujcem žrtvam nasilja v družini omogoča samostojno pridobitev statusa po Zakonu o tujcih oziroma po Zakonu o mednarodni zaščiti.	Proučitev možnosti.	MNZ
7. V ustreznih predpisih določiti prepoved izvajanja stikov pod nadzorom, kadar je izrečena prepoved približevanja.	Dopoljnjeni predpisi.	MDDSZ
8. V Zakonu o preprečevanju nasilja v družini predpisati obvezno redno usposabljanje sodnih izvedencev in izvedenk s področja nasilja v družini in nad ženskami (usposabljanje mora vključevati: poznavanje družinske zakonodaje in zakonodaje s področja nasilja v družini, strokovne teme, etika ...).	Dopolnjen predpis.	MDDSZ MP
9. Dopolnitev strokovnih in etičnih smernic za sodno izvedenstvo na področju nasilja v družini z ustreznno metodologijo dela ter strukturo izvedenskega izvida in mnenja.	Dopolnjene smernice na področju sodnega izvedeništva.	MP Strokovni svet za sodno izvedenstvo, sodno cenilstvo in sodno tolmačenje
10. Prouči se potreba po spremembi Zakona o sodnih izvedencih, sodnih cenilcih in sodnih tolmačih glede izvajanja nadzora nad sodnim izvedeništvom.	Proučitev potreb.	MP Strokovni svet za sodno izvedenstvo, sodno cenilstvo in sodno tolmačenje
11. Prevesti vse relevantno gradivo (smernice, priporočila ...), ki ga izdajo pomembne mednarodne organizacije.	Navedba dokumentov in prevodov.	Vsi resorji
12. Ponovna proučitev Kazenskega zakonika z vidika morebitnih dodatnih potrebnih uskladitev z Istanbulsko konvencijo (vsebine: prisilne poroke, pohabljanje ženskih spolovili, spolno nadlegovanje zunaj delovnega okolja ...).	Dopolnjen predpis.	MP
13. Spremembe Zakona o odškodnini žrtvam kaznivih dejanj (proučitev in prilagoditev zakonskih pogojev).	Dopolnjen predpis.	MP

14.	Prouči se možnost spremembe zakonodaje v zvezi z določitvijo, da se v primeru nasilja v družini ne odloča o zaupanju otrok v skupno varstvo in vzgojo ter možnost izboljšanja sistemske ureditve v zvezi z zagotovitvijo največje koristi otrok v postopkih odločanja o varstvu in vzgoji.	Proučitev možnosti in po potrebi dopolnjen predpis.	MDDSZ
15.	Prouči se možnost spremembe zakonodaje, po kateri bi lahko sodišče ob odločanju o varstvu in vzgoji otroka hkrati odločilo tudi o tem, da eden od staršev samostojno odloča o nekaterih vprašanih, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj (na primer izbira šole oziroma vrtnca, prijava bivališča, izdelava osebnih dokumentov).	Proučitev možnosti in po potrebi dopolnjen predpis.	MDDSZ MP
16.	Prouči se možnost za opredelitev femicida kot posebnega kaznivnega dejanja ali izrecnejša določitev femicida znotraj obstoječih hudih kaznivnih dejanj.	Proučitev možnosti in po potrebi dopolnjen predpis.	MP
17.	Proučitev obsega pravic, ki jih uživajo tujci_ke, žrtve nasilja v družini, tujci_ke, žrtve spolnega nasilja ter žrtve trgovine z ljudmi ter morebitna sprememba zakonodaje.	Proučitev obsega pravic in navedba morebitnih ukrepov/ spremembe zakonodaje.	MDDSZ MNZ
18.	Sprememba zakonodaje na način, da se tujce_ke, žrtve nasilja v družini, napoti v obravnavo na CSD	Sprememba zakonodaje.	MDDSZ MNZ

3.6. Zagotovljeni kakovostni podatki o nasilju v družini in nasilju nad ženskami

Za celovito sliko razsežnosti nasilja nad ženskami in nasilja v družini so pomembni tako kakovostni podatki iz anket popisov prebivalstva in podatki iz raziskav kot tudi administrativna statistika. Podatki o nasilju v družini se v Republiki Sloveniji zbirajo na različne načine ter s strani različnih institucij, vendar je premalo zavedanja o pomenu kakovostnih podatkov o različnih vrstah nasilja v Republiki Sloveniji. Kakovostni in obširni podatki so namreč nujni, da bi lahko razumeli naravo, razsežnost in posledice nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter ocenili, ali so politike in ukrepi intervencij in preprečevanja različnih vrst nasilja učinkoviti. Podatki so najboljša podlaga za zasnovano in oblikovanje najprimernejših sistemskih odzivov na različne oblike nasilja. Če na primer statistika na področju nasilja v družini kaže neproporcionalno sliko žrtev nasilja glede na spol, je treba te ugotovitve nujno upoštevati pri oblikovanju ustreznih ukrepov. Obstoječe evidence podatkov, ki jih vodijo državne institucije, so med seboj nesinhronizirane ter pogosto metodološko pomanjkljive, saj se na primer izpolnjujejo nedosledno ali pa jim manjka ključen indikator – kot je spol pri opredelitvi žrtve oziroma povzročitelja nasilja, razmerje med žrtvijo ali povzročiteljem ipd.

Mednarodne zahteve po podatkih o žrtvah nasilja, ki jih mora zagotavljati država, obstajajo že dolgo. Tako različne institucije EU (Evropski parlament, Svet EU in Evropska komisija) kot Svet Evrope poudarjajo pomen zbiranja podatkov o incidentih in razširjenosti nasilja v družini in nasilja nad ženskami za oceno učinkovitosti (nacionalnih) politik s ciljem preprečevanja nasilja in podpore žrtvam. Na mednarodni ravni Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk priporoča zbiranje statističnih podatkov o pojavnosti vseh oblik nasilja nad ženskami, potrebo po primerjalnih in kakovostnih podatkih o posebnih oblikah nasilja nad ženskami pa poudarjata tudi Direktiva o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj in Istanbulska konvencija. V sklopu obveznosti podpisnic teh listin morajo države pogodbenice redno zbirati razčlenjene statistične podatke, ki obsegajo tako administrativne evidence kot podatke o razširjenosti pojava, podpirajo pa tudi raziskave na področju nasilja nad ženskami in izvajanje rednih popisov na ravni prebivalstva.

Akademске ustanove imajo osrednjo vlogo pri analizi razsežnosti nasilja nad ženskami in nasilja v družini. Četudi uradni podatki izkazujejo statistike formalno prijavljenega in zabeleženega nasilja, so trenutno še vedno pomanjkljivi kazalniki razsežnosti nasilja nad ženskami in nasilja v družini, saj ostaja znaten delež tovrstnega nasilja še vedno neprijavljenega. Nacionalne in mednarodne raziskave velikega obsega nam tako omogočajo natančnejše ocene razsežnosti določenega pojava.

V Republiki Sloveniji sta bili na področju nasilja v družini opravljeni dve raziskavi, in sicer Nasilje v družinah v Sloveniji (Znanstveno-raziskovalno središče Koper, 2006) ter prva Nacionalna raziskava o nasilju v zasebni sferi in v partnerskih odnosih (Nacionalna raziskava o pojavnosti nasilja v zasebni sferi in partnerskih odnosih, 2010), ki je potekala v okviru projekta Pojavnost nasilja in odzivnost na nasilje v zasebni sferi in partnerskih odnosih (Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti). Podatki te raziskave kažejo, da so žrtve nasilja v družini večinoma ženske, povzročitelji pa so pretežno moški (90,8 odstotka). Analiza podatkov nam pove, da je vsaka druga ženska v Republiki Sloveniji (56,6 odstotka) od dopolnjenega 15. leta starosti doživela eno od oblik nasilja. Najpogosteje so doživljale psihično nasilje (49,3 odstotka), nato fizično (23 odstotkov), premoženjsko (14,1 odstotka), omejevanje gibanja (13,9 odstotka) in spolno nasilje (6,5 odstotka). Med tistimi ženskami, ki so nasilje v družini doživele v zadnjem letu, jih je največ doživelo psihično nasilje (49,9 odstotka), manj pa fizično (5,9 odstotka), spolno (1,5 odstotka) in premoženjsko oziroma ekonomsko nasilje (7 odstotkov). Raziskava je tudi pokazala, da so ženske, ki doživljajo nasilje, manj zdrave od žensk v splošni populaciji. Pogosteje doživljajo stres, tesnobo in imajo druge motnje, ki so posledice doživljanja nasilja. O nasilju še vedno redko spregovorijo, pri čemer navajajo naslednje razloge: nasilje je še vedno tabu tema, upanje, da bo storilec prenehal z nasilnimi dejanji, da se bo spremenil in da nasilja ne bo ponovil, strah pred storilcem zaradi njegovega vpliva v družbi in strah pred izgubo otrok.

Med raziskavami manjšega obsega v zadnjih letih je treba izpostaviti še raziskavo NANOS o nasilju nad ženskami v reproduktivnem obdobju, ki je bila izvedena leta 2014 v Porodnišnici Ljubljana na vzorcu več kot 1000 otročnic. Ta je pokazala, da so bile ženske, starejše od 18 let, žrtve fizičnega oziroma spolnega nasilja v 11,5 odstotka ter psihičnega nasilja v 14,1 odstotka, katerokoli obliko nasilja pa je v nosečnosti doživljalo 4,2 odstotka žensk. MZ je financiralo tudi izvajanje obsežne nacionalne kvantitativne raziskave ter kvalitativne analize o prevalenci in dolgoročnem vplivu obremenjujočih izkušenj (kot sta nasilje v družini in nasilje nad ženskami) v otroštvu na zdravje in funkcioniranje v odraslosti. Policija in Fakulteta za varnostne vede pa sta sodelovali v mednarodnem projektu IMPRODOVA (Improving Frontline Responses to High Impact Domestic Violence) na temo izboljšanje odzivanja prvih posredovalcev na težje oblike nasilja v družini. Fakulteta za družbene vede je leta 2018 v okviru projekta Odklikni v 79 osnovnih in srednjih šolah izvedla prvo tovrstno nacionalno raziskavo o razširjenosti in prepoznavanju spletnega nadlegovanja med mladimi v Sloveniji, ki je pokazala na nekatere pomembne značilnosti nasilja na podlagi spola tudi v kontekstu spletnega nasilja. Leta 2014 je IRSSV pripravil raziskovalno nalogo z naslovom *Prisilne poroke romskih deklic*. Leta 2019 je bila izvedena tudi študija Romske družine: priročnik za razumevanje etične prakse v socialnem delu in drugih pomagajočih poklicih v podporo slovenskim Rominjam in Romom, katere osrednja tema so zgodnje poroke in nasilje nad romskimi deklicami in ženskami.

Prvo reprezentativno vseevropsko raziskavo o pojavnosti nasilja nad ženskami je leta 2014 izvedla Agencija EU za temeljne pravice. Podatki za Republiko Slovenijo so pokazali, da je bilo 12 odstotkov vprašanih žensk žrtev fizičnega nasilja, 4 odstotki žrtev spolnega nasilja, vsaka tretja anketiranka pa je bila žrtev psihičnega nasilja s strani svojega partnerja od 15. leta starosti. Nadalje so podatki za žrtve spolnega nadlegovanja in zalezovanja pokazali, da je bila skoraj vsaka druga anketirana Slovenka žrtev katerekoli od oblik spolnega nadlegovanja od svojega 15. leta, 14 odstotkov pa žrtev ene od oblik zalezovanja.

Leta 2019 je SURS zaključil dvoletni pilotni projekt, namenjen testiranju vprašalnika o osebni varnosti v zasebnem okolju ter metodologiji obdelave podatkov, ki je bila osnova vseevropski raziskavi. Vprašalnik je vseboval različne oblike nasilja v družini in nasilja nad ženskami. Glavne ugotovitve niso bile objavljene, saj pilotno raziskovanje ni bilo namenjeno objavi prevalenc nasilja, temveč testiranju metodologije. Po zaključku in analizi pilotnega projekta je Eurostat v sodelovanju s strokovnimi smernicami oblikoval enotno metodologijo in enoten vprašalnik za izvedbo glavnega raziskovanja, ki je bilo na reprezentativnem vzorcu moških in žensk (5.000), starih 18–74 let, izvedeno leta 2020. Rezultati, ki jih je SURS prvič objavil 24. februarja 2022, kažejo, da je eno od oblik nasilja, povzročeno tako v partnerskem odnosu kot zunaj njega, doživela vsaka peta ženska oziroma 22 odstotkov žensk. Najpogostejša oblika je fizično nasilje (vključno z grožnjami). Doživelo ga je 13 odstotkov žensk, spolno nasilje pa nekaj več kot 9 odstotkov žensk. Povzročitelji nasilja so v 90 odstotkih moški. Nasilje zunaj partnerskega odnosa je doživelo 16 odstotkov žensk. Med ženskami, ki so kadarkoli imele intimnega partnerja, je nasilje z njegove strani doživelo 28 odstotkov žensk. V partnerskih odnosih se najpogosteje (v 26 odstotkih) dogaja psihološko nasilje. Druge oblike nasilja (grožnje, fizično in spolno nasilje) so manj pogoste, vendar imajo resne posledice. Skoraj 7 odstotkov žensk, ki so doživele partnersko nasilje, je namreč poročalo o fizičnih poškodbah ali psiholoških posledicah, škodljivih zdravju. Nasilje v družini je od svojega 15. leta starosti doživelo 15 odstotkov žensk, od tega 11 odstotkov fizično nasilje (vključno z grožnjami), 4 odstotki pa spolno nasilje. V otroštvu je bila žrtev nasilja svojih staršev vsaka tretja ženska. 7 odstotkov žensk v starostni skupini 18–74 let je do svojega 15. leta doživelo eno od oblik spolnega nasilja.

Povzročitelj je bil v 73 odstotkih primerov moški, ki so ga poznale. Več kot 60 odstotkov žrtev je spregovorilo o svojih izkušnjah z nasiljem, pri tem je bila najpogosteje povzročitelj oseba, ki jim je bila blizu. Vendar pa nasilja večinoma niso prijavile, le majhen delež (približno 20 odstotkov) žrtev se je obrnil na Policijo ali druge institucije.

V Republiki Sloveniji primanjkuje tovrstnih raziskav, saj je od zadnje nacionalne raziskave minilo že več kot deset let. Za oblikovanje ustrezne in učinkovite politike na tem področju, je treba v prihodnosti temu področju posvetiti posebno pozornost in zagotoviti izvajanje nacionalnih (reprezentativnih) raziskav vsakih nekaj let. V ta namen se je SURS priključil tudi že omenjeni raziskavi v okviru Eurostata, katere rezultati so predstavljeni zgoraj.

Nujno potrebne pa niso le redno izvedene reprezentativne kakovostne raziskave, temveč je ključnega pomena tudi kakovostna administrativna statistika, kjer se dosledno ter po spolu žrtev in povzročiteljev zbirajo in sprotno vodijo podatki o primerih nasilja v družini in nasilja nad ženskami. Zakon o preprečevanju nasilja v družini in Zakon o socialnem varstvu določata načine in vrste zbiranja podatkov, ki jih za potrebe pomoči žrtvi, obravnavanja povzročitelja nasilja, izdelave načrta pomoči žrtvi, njegovega izvajanja in spremljanja, znanstvenoraziskovalnega spremljanja področja ter za statistične potrebe zbirajo in vodijo CSD-ji. Tako bi morali imeti vsi organi (MDDSZ, Policija, MVI, MZ, NVO, sodišče, tožilstvo), ki se kakorkoli srečujejo z obravnavo tovrstnega nasilja, izdelano ustrezno orodje za zbiranje in beleženje podatkov o obravnavanih oziroma zaznanih primerih nasilja. Vendar praksa kaže, da četudi obstajajo različna orodja za zbiranje in vodenje omenjene statistike, so ta pogosto neustrezna in pomanjkljiva, kar pomeni, da so tudi baze podatkov pomanjkljive in nezanesljive (z izjemo evidenc Policije), institucije pa si jih praviloma ne izmenjujejo. Posledično v praksi ni mogoče slediti zgodovini nasilja ter primerjati prijavljene primere in primere, ki so bili kazensko preganani in sankcionirani.

Med priporočili skupine GREVIO je, da se pri ozaveščanju upoštevajo vse oblike nasilja, ki jih obravnava Istanbulska konvencija, da se ozaveščanje zagotovi v vseh slovenskih regijah, tudi na lokalni ravni, ter da se na področju ozaveščanja še naprej vključujejo znanje in izkušnje NVO, specializiranih za ženske, tudi z zagotavljanjem financiranja njihovih rednih dejavnosti ozaveščanja.

Podatke kazenskih evidenc o nasilju v družini zbira SURS, ki je glavni izvajalec in povezovalac dela na področju državne statistike in zbira podatke o ovadenih, obtoženih in obsojenih polnoletnih in mladoletnih storilcih kaznivih dejanj. Podatki so razčlenjeni glede na spol, starost in geografsko lokacijo storilca, vendar ne zajemajo spola žrtve in razmerja med žrtvijo in storilcem, kar pomeni, da je pojavnost nasilja v družini in nasilja nad ženskami (po podatkih SURS) podcenjena. Podatke, ki jih SURS pridobiva od VDT in VS, na letni ravni tudi objavi. Uvedba teh dveh spremenljivk (spol žrtve in razmerje storilec-žrtev) v evidence VDT in VS bi bistveno pripomogla k dvigu kakovosti prikazovanja podatkov pojavnosti nasilja v družini in nasilja nad ženskami.

Na področju zagotavljanja podatkov o nasilju v družini in nasilju nad ženskami je treba storiti še veliko. Treba je redno izvajati kakovostne (reprezentativne) nacionalne raziskave, hkrati pa je treba ustrezno urediti sprotno zbiranje, beleženje in vodenje statistik o obravnavanih primerih nasilja v družini in nasilja nad ženskami – tudi na način vzpostavitve skupne administrativne baze podatkov, ki bi sistematično zbirala statistične podatke, razčlenjene po spolu, starosti, tipu nasilja, odnosu žrtve s povzročiteljem, posledicah, statusu zaposlitve žrtve in povzročitelja ter geografski lokaciji. Ne nazadnje nam je konkretne izboljšave ter ureditev tega področja v okviru Priporočila za razvoj slovenskega nacionalnega programa preprečevanja in boja proti nasilju v družini in nasilju nad ženskami – Priporočilo o izzivih, vrzelih in najboljših praksah – priporočil tudi Svet Evrope. Eno od vodil zbiranja administrativnih podatkov o nasilju nad ženskami v Republiki Sloveniji bi bila lahko tudi priporočila za izboljšanje obstoječega merjenja Evropske agencije za enakost spolov, kjer so opozorili predvsem na potrebo po evidentiranju določenih podatkov o žrtvah nasilja v sodnem sistemu. V letu 2018 so izdelali metodologijo računanja desetih osnovnih kazalnikov o intimnem partnerskem nasilju in posilstvu, ki se izračunavajo iz administrativnih podatkov. Republika Slovenija izračuna vseh kazalnikov na nacionalni ravni trenutno ne more zagotoviti, saj (predvsem sodne) evidence ne vsebujejo spremenljivk (»spol žrtve« in »razmerje žrtev-povzročitelj«), ki so potrebne za izračun teh kazalnikov. Na področju zbiranja evidenc o nasilju bi bil tako potreben holističen pristop z dostopnimi in med seboj sinhroniziranimi podatki različnih institucij. Treba bi bilo razviti in uporabiti metodologijo, ki bi omogočala analizo glede na spol in primerjavo z drugimi institucijami na državnih, regionalnih in lokalnih ravni ter z drugimi državami.

6. CILJ: Zagotovljeni kakovostni podatki o nasilju v družini in nasilju nad ženskami		Kazalniki	Nosilci
Ukrepi			
1.	Na področju socialnega varstva prenoviti t. i. bazo socialnih podatkov ter poenotiti sistem zbiranja podatkov (po spolu), vnosa in upravljanja s podatki o nasilju v družini in drugih oblikami nasilja nad ženskami.	Nadgrajen sistem baze socialnih podatkov in vrsta sprememb.	MDDSZ CSD
2.	Na področju zdravstvenega varstva nadgraditi sistem vodenja podatkov o primerih nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter poenotiti način evidentiranja tovrstnih podatkov (vodenje podatkov po spolu, številu žrtev, starosti žrtve in povzročitelja ter razmerju med njima).	Nadgrajen sistem vodenja podatkov.	MZ NIJZ
3.	Vzgojno-izobraževalni zavodi vodijo podatke o primerih otrok, ki so žrtve nasilja v družini ter žrtve medvrstniškega nasilja na območju šole in površin, ki spadajo v šolski prostor (po spolu, starosti), ter jih redno posredujejo MVI do konca tekočega meseca.	Vodenje in mesečno posredovanje podatkov.	MVI vzgojno izobraževalni zavodi
4.	Uskladiti merila oziroma poenotiti navodila za beleženje statističnih podatkov o žrtvah, povzročiteljih nasilja in drugih podatkov o pojavnosti nasilja v družini in nasilja nad ženskami za vse resorje, ki zbirajo tovrstne podatke in vodijo evidence (po spolu, številu žrtev, starosti žrtve in povzročitelja ter razmerju med njima).	Vzpostavljena skupna merila in navodila za evidentiranje primerov nasilja v družini in nasilja nad ženskami. Vzpostavljena pretočna baza podatkov z vsemi potrebnimi osnovnimi indikatorji.	MDDSZ Policija MZ CSDS CSD
5.	Redno spremljati pojavnost nasilja v družini in nasilja nad ženskami prek (reprezentativnih) raziskav tovrstnega nasilja.	Število (reprezentativnih) raziskav (vrsta; po letih).	MDDSZ MVI IRSV
6.	Izvesti raziskavo ocene učinkovitosti (interdisciplinarnosti) slovenskega modela preprečevanja in obravnave nasilja v družini.	Izvedena raziskava.	MDDSZ (IRSSV) MP MZ Policija Inštitut za kriminologijo
7.	Izvesti raziskavo o prijavah nasilja nad otroki s strani strokovnih delavk in delavcev ter o učinkovitosti sistema prijavljanja (Priporočilo SE).	Izvedena raziskava.	MDDSZ
8.	Izvesti raziskavo o tem, kako splošno prebivalstvo dojema enakost spolov, seksizem in nasilje nad ženskami.	Izvedena raziskava.	MDDSZ IRSSV
9.	Izvesti raziskavo, s katero se bo ugotovilo stanje na področju zgodnjih in prisilnih porok, ki bo služila kot podlaga za nadaljnje ukrepanje.	Izvedena raziskava.	MDDSZ (IRSSV)
10.	Okrepiti zbiranje podatkov o spolnem nadlegovanju in spolni kriminaliteti, ki zajema kazenske, civilne in disciplinske postopke.	Dopolnjena baza podatkov.	MP Inšpektorat RS za delo sodišča tožilstvo SURS

3.7. Izboljšana organizacija področja preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami, človeški in finančni viri za trajnostno delovanje sistema ter okrepljeno in usklajeno sodelovanje vseh relevantnih deležnikov

Organiziranost področja nasilja v družini in nad ženskami je izjemno pomembna predvsem z vidika zagotavljanja učinkovitega in kakovostnega dela. Na MDDSZ tako na primer omenjeno področje pokrivajo tri organizacijske enote (Direktorat za družino, Direktorat za socialne zadeve in Sektor za enake možnosti). Za dobro delovanje področja bi bilo treba vzpostaviti interno delovno skupino, ki bi se redno sestajala in izmenjevala relevantne informacije s področja. V prihodnje bi bilo treba razmisliti tudi o samostojni organizacijski enoti znotraj MDDSZ, ki bi celovito pokrivala področje nasilja v družini in nasilja nad ženskami.

Kakovostno in strokovno delo na vseh področjih je mogoče le, če imajo strokovne službe zagotovljene dobre pogoje dela in ustrezen kader (tako v smislu strokovnosti kot tudi števila zaposlenih), ki zmore opravljati vse predvidene naloge. Nekatere organizacijske enote so kadrovsko podhranjene, zato bi bile na tem področju smiselne določene okrepitve.

Področje obravnave nasilja na CSD je potrebno strukturne (organizacijske) ter vsebinske in procesne prenovе z namenom dviga kakovosti in poenotenja standardov za izvedbo nalog na področju obravnave nasilja v družini. S spremembo organizacijske strukture se je namreč na CSD vzpostavila skupna strokovna služba, katere del je tudi služba za koordinacijo in pomoč žrtvam, ki vključuje interventno službo in krizne centre (kjer so že bili organizirani). Pri tem je treba upoštevati, da znotraj posameznih CSD-jev še vedno obstajajo razlike glede števila in velikosti posameznih enot CSD ter organizacije in izvajanja nalog za preprečevanje nasilja na posameznih CSD in enotah. Spremenila sta se organizacijska oblika in območje delovanja. Na CSD se ohranja delovno mesto koordinator oziroma koordinatorice za preprečevanje nasilja. Glede na navedeno spremembo je treba uskladiti področne predpise.

Z vidika razvoja področja nasilja v družini in nasilja nad ženskami in še bolj kakovostnega ter strokovnega dela bi bilo smiselno vzpostaviti stalno medresorsko delovno telo, ki bi bilo sestavljeno iz predstavnikov in predstavnic relevantnih resorjev, NVO ter strokovnjakov in strokovnjakinj s področja preprečevanja in obravnave nasilja v družini in nasilja nad ženskami (ministrstva in ustrezni vladni organi, javni zavodi, NVO in akademska sfera). Tako bi bil zagotovljen stalen pretok relevantnih informacij, hkrati pa bi bila vzpostavljena visoka stopnja sodelovanja vseh pomembnih deležnikov. Obstoječe in delovanje tovrstnega delovnega telesa sta se v tujini izkazala kot dobra praksa. Potrebo po takšnem delovnem telesu je prepoznala že predhodna resolucija (Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini 2009–2014). Izvedbe sicer ni bilo, kar se pripisuje dejstvu, da se je področje šele vzpostavljalo in razvijalo in so bili predvideni cilji oziroma ukrepi preobsežni za začetno fazo razvoja. Zdaj, ko je področje preprečevanja in obravnave nasilja v družini in nasilja nad ženskami že dobro postavljeno in se sledi državam, ki imajo to področje najbolj razvito in urejeno, je vzpostavitev stalnega medresorskega delovnega telesa nujna. To delovno telo bi lahko imelo poleg funkcije razvoja področja in tesnega sodelovanja vseh ključnih deležnikov tudi neke vrste nadzorno nalogo in bi delovalo kot skupina pritiska, kar bi v končni fazi pomenilo bolj učinkovito izvajanje načrtovanih oziroma že oblikovanih politik in ukrepov. Za Slovenijo bi to bilo izjemno pomembno in bi rešilo velik izziv. Zaznava se namreč, da zakonodaja pogosto vsebuje najbolj napredne rešitve in ukrepe, prav tako je v sistemskem smislu to področje razmeroma dobro urejeno, zatika pa se pri izvajanju. Tipičen primer je prepoved alternativnega reševanja sporov v primerih nasilja v družini, ki je eksplicitno opredeljena v Zakonu o preprečevanju nasilja v družini, vendar praksa kaže, da sodišča občasno te določbe ne upoštevajo in še vedno vabijo stranke na mediacijo.

7. CILJ: Izboljšana organizacija področja preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami, človeški in finančni viri za trajnostno delovanje sistema ter okrepjeno in usklajeno sodelovanje vseh relevantnih deležnikov		Kazalniki	Nosilci
Ukrepi			
1.	V okviru MDDSZ vzpostaviti interno delovno skupino, ki bo imela redna srečanja.	Vzpostavljena interna delovna skupina.	MDDSZ
2.	Vzpostaviti stalno medresorsko delovno telo za obravnavo problematike nasilja v družini ter nasilja nad ženskami in konzultacije (ki bo sestavljena iz predstavnikov in predstavnic relevantnih resorjev in drugih ustreznih organov, NVO ter strokovnjakov in strokovnjakinj s področja preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami).	Vzpostavljeno stalno medresorsko delovno telo. Število srečanj oziroma konzultacij (po letih).	MDDSZ
3.	Vsebinska nadgradnja dela CSD z namenom dviga kakovosti za izvajanje nalog na področju obravnave nasilja v družini in nasilja nad ženskami v skladu s standardi (z vključitvijo vidika spola). Poenotiti delo Službe za koordinacijo in pomoč žrtvam nasilja.	Opredeljena nadgradnja dela CSD.	MDDSZ SCSD CSD
4.	Kadrovsko okrepiti policijo (tisto skupino, ki pokriva področje nasilja v družini ter nasilje nad ženskami in otroki).	Število na novo zaposlenih oziroma na novo usposobljenih ali specializiranih za to področje dela med že zaposlenimi.	Policija
5.	Proučitev možnosti širitve nabora sodnih izvedencev in izvedenk za podjelo strokovnih mnenj na področju nasilja v družini in nasilja nad ženskami.	Več sodnih izvedencev in izvedenk.	MP MZ

4. KRATICE

CIP	Center za izobraževanje v pravosodju
CSD	Center za socialno delo
EU	Evropska unija
FSD	Fakulteta za socialno delo
GREVIO	Skupina strokovnjakov za boj proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini
IRSSV	Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo
MDDSZ	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti
MVZI	Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in inovacije
MVI	Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje
MK	Ministrstvo za kulturo
MNZ	Ministrstvo za notranje zadeve
MP	Ministrstvo za pravosodje
MSP	Ministrstvo za solidarno prihodnost
MZ	Ministrstvo za zdravje
NVO	Nevladne organizacije
NIJZ	Nacionalni inštitut za javno zdravje
OZN	Organizacija združenih narodov
SCSD	Skupnost centrov za socialno delo Slovenije
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
UOIM	Urad Vlade Republike Slovenije za oskrbo in integracijo migrantov
VDT	Vrhovno državno tožilstvo Republike Slovenije
VS	Vrhovno sodišče Republike Slovenije

5. VIRI

Direktiva 2012/29/ Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2012 o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj ter o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2001/220/PNZ (UL L 315, 14. 11. 2012, str. 57–73).

Direktiva 2011/92/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. decembra 2011 o boju proti spolni zlorabi in spolnemu izkoriščanju otrok ter otroški pornografiji in nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2004/68/PNZ (UL L 335, 17. 12. 2011, str. 1–14).

Družinski zakonik (Uradni list RS, št. 15/17, 21/18 – ZNOrg, 22/19, 67/19 – ZMatR-C, 200/20 – ZOOMTVI, 94/22 – odl. US, 94/22 – odl. US, 5/23 in 34/24 – odl. US).

Evropska konvencija o preprečevanju mučenja in nečloveškega ali ponižujočega ravnanja in kaznovanja (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 2/94, Zakon o ratifikaciji Evropske konvencije o preprečevanju mučenja in nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja).

Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 33/94, Zakon o ratifikaciji Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, spremenjene s protokoli št. 3, 5 in 8 ter dopolnjene s protokolom št. 2, ter njenih protokolov št. 1, 4, 6, 7, 9, 10 in 11).

Evropska socialna listina (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 24/99, Zakon o ratifikaciji Evropske socialne listine).

Kazenski zakonik (Uradni list RS, št. 50/12 – uradno prečiščeno besedilo, 6/16 – popr., 54/15, 38/16, 27/17, 23/20, 91/20, 95/21, 186/21, 105/22 – ZZNŠPP in 16/23).

Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 1/15, Zakon o ratifikaciji Konvencije Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima).

Konvencija Sveta Evrope o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolno zlorabo (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 71/13, Zakon o ratifikaciji Konvencije Sveta Evrope o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolno zlorabo).

Konvencija Združenih narodov o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk (Uradni list SFRJ – Mednarodne pogodbe, št. 11/81, Akt o notifikaciji nasledstva glede konvencij Organizacije združenih narodov in konvencij, sprejetih v mednarodni agenciji za atomsko energijo, objavljen v Uradnem listu RS – Mednarodne pogodbe št. 9/92).

Konvencije Združenih narodov o otrokovih pravicah (Uradni list SFRJ-MP, št. 15/90, v zvezi z Aktom o notifikaciji nasledstva glede konvencij OZN, Uradni list RS-MP, št. 9/92, 3-2/93, 9-50/93, 5-7/99, Uradni list RS, št. 35/92, 13/93, 28/93, 20/99).

Konvencija Združenih narodov o pravicah invalidov (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 37/08, Zakon o ratifikaciji Konvencije o pravicah invalidov in Izbirnega protokola h Konvenciji o pravicah invalidov).

Mreža socialnovarstvenih programov, programov za invalide in programov v podporo družini. Dostopno na: <https://www.gov.si teme/socialnovarstveni-programi/>.

Nacionalna raziskava o pojavnosti nasilja v zasebni sferi in partnerskih odnosih. 2010. Pojavnost nasilja in odzivnost na nasilje v zasebni sferi in partnerskih odnosih. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo in Fakulteta za socialno delo, Univerza v Ljubljani.

Nasilje na podlagi spola. 2014. Evropski inštitut za enakost spolov. Dostopno na: https://eige.europa.eu/gender-based-violence?language_content_entity=en.

Nasilje nad ženskami: vseevropska raziskava. 2014. Agencija Evropske unije za temeljne pravice. Dostopno na: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-at-a-glance-oct14_sl.pdf.

Navodila s priložnikom za obravnavo medvrstniškega nasilja v vzgojno-izobraževalnih zavodih. 2016. Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Dostopno na: <https://www.zrss.si/digitalnknjiznica/navodila-medvrstnisko-nasilje-viz-2016/files/assets/basic-html/index.html#1>.

Osebna varnost v zasebnem okolju. 2020. Statistični urad Republike Slovenije. Dostopno na: <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/10159>.

Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode (Uradni list RS, št. 104/09).

Pravilnik o pravih in postopkih pri obravnavanju nasilja v družini pri izvajanju zdravstvene dejavnosti (Uradni list RS, št. 38/11).

Pravilnik o sofinanciranju socialnovarstvenih programov (Uradni list RS, št. 70/16, 34/19, 40/21 in 17/22).

Pravilnik o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini (Uradni list RS, št. 31/09 in 42/17).

Pravilnik o sodelovanju policije z drugimi organi in organizacijami pri odkrivanju in preprečevanju nasilja v družini (Uradni list RS, št. 25/10).

Pravilnik o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev (Uradni list RS, št. 45/10, 28/11, 104/11, 111/13, 102/15, 76/17, 54/19, 81/19, 203/21, 54/22 in 159/22).

Program za otroke 2020-2025. Dostopno na: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MDDSZ/druzina/Zakonodaja/Program-za-otroke-2020-2025.pdf>.

Protokol za ravnanje ob zaznavi in obravnavi medvrstniškega nasilja v vzgojno-izobraževalnih zavodih. 2023. Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Dostopno na: <https://www.zrss.si/wp-content/uploads/2022/03/Protokol-ob-zaznavi-in-za-obravnavo-medvrstniškega-nasilja-v-VIZ-1.pdf>.

Protokol za ravnanje ob zaznavi in obravnavi spolnega nasilja in spolnega nadlegovanja v vzgojno-izobraževalnih zavodih. 2023. Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Dostopno na: https://www.zrss.si/wp-content/uploads/2023/08/protokol_spolno_nasilje.pdf.

Resolucija o družinski politiki 2018-2028 »Vsem družinam prijazna družba« (Uradni list RS, št. 15/18).

Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2019–2023 (Uradni list RS, št. 43/19).

Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2013–2020 (Uradni list RS, št. 39/13).

Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2022–2030 (Uradni list RS, št. 49/22).

Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini 2009–2014 (Uradni list RS, št. 41/09).

Resolucija o nacionalnem programu za mladino 2013–2022 (Uradni list RS, št. 90/13).

Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2015–2020 (Uradni list RS, št. 84/15).

Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2023–2030 (Uradni list RS, št. 105/23-8772).

Slovensko javno mnenje 2018/1: Ogledalo javnega mnenja, mednarodna raziskava Socialna omrežja in socialni viri (ISSP 2017), Vrednote prostora in okolja, Uporaba novih tehnologij/interneta. 2018/1. Univerza v Ljubljani. Dostopno na: https://www.adp.fdv.uni-lj.si/podatki/sjm/sjm181_rm1_sl_v1_r1.pdf.

Smernice Odbora ministrov Sveta Evrope za otrokom prijazno pravosodje. 2010. Svet Evrope. Dostopno na: <http://spolna-zloraba.si/wp-content/uploads/2015/08/Smernice-Odbora-ministrov-Sveta-Evrope-za-otrokom-prijazno-pravosodje.pdf>.

Splošna deklaracija človekovih pravic (Uradni list RS, št. 24/2018).

Strategija razvoja medijev v Republiki Sloveniji do leta 2024. 2016. Ministrstvo za kulturo. Dostopno na: <http://www.asociacija.si/wp-content/uploads/2018/08/Strategija-razvoja-medijev-v-Republiki-Sloveniji-do-leta-2024-prvi-osnutek-junij-2016.pdf>.

Zakon o kazenskem postopku (Uradni list RS, št. 176/21 – uradno prečiščeno besedilo, 96/22 – odl. US, 2/23 – odl. US in 89/23 – odl. US).

Zakon o nalogah in pooblastilih policije (Uradni list RS, št. 15/13, 23/15 – popr., 10/17, 46/19 – odl. US, 47/19 in 153/21 – odl. US).

Zakon o preprečevanju nasilja v družini (Uradni list RS, št. 16/08, 68/16, 54/17 – ZSV-H in 196/21 – ZDOsk).

Zakon o ratifikaciji Konvencije Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 1/15).

Zakon o ratifikaciji Konvencije Sveta Evrope o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolno zlorabo (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 13/13).

Zakon o socialnem varstvu (Uradni list RS, št. 3/07 – uradno prečiščeno besedilo, 23/07 – popr., 41/07 – popr., 61/10 – ZSVarPre, 62/10 – ZUPJS, 57/12, 39/16, 52/16 – ZPPreb-1, 15/17 – DZ, 29/17, 54/17, 21/18 – ZNOrg, 31/18 – ZOA-A, 28/19, 189/20 – ZFRO, 196/21 – ZDOsk, 82/23 in 84/23 – ZDOsk-1).

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o kazenskem postopku (Uradni list RS, št. 22/19 in Uradni list RS, št. 200/20).

Zakon o zaščiti otrok v kazenskem postopku in njihovi celostni obravnavi v hiši za otroke (Uradni list RS, št. 54/21).

Št. 542-08/24-2/13

Ljubljana, dne 26. aprila 2024

EPA 1386-IX

Državni zbor
Republike Slovenije
mag. Meira Hot
podpredsednica

MINISTRSTVA

1296. Pravilnik o določitvi kriterijev za izkazovanje pomembnejših dosežkov za podelitev statusa nevladne organizacije v javnem interesu na področju trajnostne mobilnosti

Na podlagi petega odstavka 6. člena Zakona o nevladnih organizacijah (Uradni list RS, št. 21/18) minister za okolje, podnebje in energijo izdaja

P R A V I L N I K o določitvi kriterijev za izkazovanje pomembnejših dosežkov za podelitev statusa nevladne organizacije v javnem interesu na področju trajnostne mobilnosti

1. člen (vsebina)

Ta pravilnik določa kriterije za izkazovanje pomembnejših dosežkov delovanja nevladne organizacije, na podlagi katerih se nevladni organizaciji, ki deluje na področju trajnostne mobilnosti, podeli status nevladne organizacije v javnem interesu.

2. člen (podpodročja trajnostne mobilnosti)

(1) Za namene tega pravilnika trajnostna mobilnost vključuje naslednja podpodročja:

- javni potniški promet;
- hoja;
- kolesarjenje;
- infrastruktura za alternativna goriva v prometu in raba alternativnih goriv v prometu;
- druge oblike mobilnosti, ki manj obremenjujejo okolje (deljenje avtomobila, sopotništvo ipd).

(2) Trajnostna mobilnost v skladu s tem pravilnikom ne vključuje poti za namen rekreacije ali športa. Pomembnejši dosežki na področju športa in rekreacije se ne upoštevajo kot dosežki na področju trajnostne mobilnosti.

3. člen (pomembnejši dosežki)

Za pomembnejši dosežek delovanja nevladne organizacije se šteje dosežek, ki presega interese članov nevladne organizacije in je splošno koristen, nevladna organizacija pa deluje na področjih, ki so kot pomembna opredeljena v Resoluciji o nacionalnem programu razvoja prometa za obdobje do leta 2030 (Uradni list RS, št. 75/16, 90/21 in 130/22 – ZCPN), Strategiji razvoja Slovenije 2030 in Strategiji razvoja prometa v Republiki Sloveniji do leta 2030, in iz katerih izhaja javni interes.

4. člen (vrste aktivnosti delovanja za izkazovanje pomembnejših dosežkov)

Nevladna organizacija izkaže pomembnejše dosežke svojega delovanja na področju trajnostne mobilnosti, če izpolnjuje vsaj štiri od naslednjih kriterijev na istem ali različnih podpodročjih iz prvega odstavka 2. člena tega pravilnika, in sicer:

1. aktivno sodeluje pri razvoju področja trajnostne mobilnosti, na katerem nevladna organizacija deluje, s tem da nevladna organizacija širi strokovno znanje z izobraževanjem, usposabljanjem, seminarji ali delavnicami in terenskimi akcijami, razvija ali izvaja programe razvoja področja oziroma prispeva k razvoju področja na drug primerljiv način;

2. izvaja promocijske aktivnosti na področju trajnostne mobilnosti, pripravi in izvaja programe in projekte, namenjene ozaveščanju otrok, dijakov, študentov in odraslih o pomenu trajnostne mobilnosti;

3. spodbuja aktivnosti in dialog med pristojnimi organi in organizacijami za čim uspešnejše reševanje vprašanj na področju trajnostne mobilnosti, na katerem nevladna organizacija deluje;

4. aktivno sodeluje pri oblikovanju državnih ukrepov ali ukrepov samoupravne lokalne skupnosti, predlaga dopolnitve ali sprejem predpisov in ukrepov ter aktivno sodeluje v postopkih javnih obravnav in posvetov na področju trajnostne mobilnosti, na katerem nevladna organizacija deluje;

5. aktivno sodeluje pri predlaganju in iskanju konkretnih izboljšav s področja trajnostne mobilnosti na terenu ter izvaja analize in raziskave na lokalni in državni ravni;

6. aktivno sodeluje z domačimi ali mednarodnimi strokovnimi organizacijami, ki izvajajo dejavnosti na področju trajnostne mobilnosti;

7. izvaja dejavnosti na področju trajnostne mobilnosti, ki so po kakovosti ali namenu primerljive z dejavnostjo javnih zavodov, oziroma dejavnosti, ki dopolnjujejo mrežo javnih zavodov po vsebini dela ali načinu delovanja;

8. soorganizira ali izvaja srečanja za izmenjavo in prenos znanstvenih ali strokovnih spoznanj na področju trajnostne mobilnosti, v domačem ali mednarodnem prostoru (npr. konference, simpoziji, posveti, seminarji, okrogle mize);

9. izvaja strokovno svetovanje civilni družbi, javnemu sektorju ter gospodarskim subjektom na področju trajnostne mobilnosti, na katerem nevladna organizacija deluje;

10. izdaja strokovno literaturo, publikacije, študije ali druge strokovne objave v medijih na področju trajnostne mobilnosti, na katerem nevladna organizacija deluje.

5. člen (izkazovanje izpolnjevanja kriterijev)

(1) Nevladna organizacija izkaže izpolnjevanje kriterijev iz prejšnjega člena s poročiloma in programom iz drugega odstavka 8. člena Zakona o nevladnih organizacijah (Uradni list RS, št. 21/18) ter morebitnimi drugimi dokazili in listinami, s katerimi izkaže pomembnejše dosežke in rezultate svojega delovanja v javnem interesu.

(2) Pomembnejše dosežke delovanja iz prejšnjega člena nevladna organizacija izkazuje na naslednje načine:

– kriterij iz 2. in 8. točke prejšnjega člena z dokazilom o izvedenih vsaj dveh aktivnostih v letu, ki se ju je skupno udeležilo vsaj 50 ljudi;

– kriterij iz 10. točke prejšnjega člena z dokazilom o najmanj dveh objavah strokovne literature, publikacije, študije ali druge strokovne objave v medijih na področju trajnostne mobilnosti;

– kriterij iz 1., 3., 4., 5., 6., 7. in 9. točke prejšnjega člena z materialnim dokazilom o izvedenih vsaj dveh aktivnostih v zadnjih dveh letih.

KONČNA DOLOČBA

6. člen (začetek veljavnosti)

Ta pravilnik začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Št. 007-23/2024/18
Ljubljana, dne 24. aprila 2024
EVA 2024-2570-0011

Mag. Bojan Kumer
minister
za okolje, podnebje in energijo

DRUGI DRŽAVNI ORGANI IN ORGANIZACIJE

1297. Sklep o zgornjih mejah za izplačilo dela vdovske pokojnine od 1. januarja 2024

Za izvrševanje 61. člena Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 48/22 – uradno prečiščeno besedilo, 40/23 – ZČmIS-1, 78/23 – ZORR, 84/23 – ZDOsk-1, 125/23 – odl. US in 133/23) je Svet Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije na seji dne 18. aprila 2024 sprejel

S K L E P

o zgornjih mejah za izplačilo dela vdovske pokojnine od 1. januarja 2024

I

Del vdovske pokojnine, uveljavljen v letu 2024, od 1. januarja 2024 znaša največ 140,73 eura, skupno izplačilo lastne in dela vdovske pokojnine, uveljavljenega v istem obdobju, pa največ 3.055,21 eura.

KONČNA DOLOČBA

II

Ta sklep začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Št. 9000-4/2024/16-4/4
Ljubljana, dne 18. aprila 2024
EVA 2024-2611-0025

Svet Zavoda za pokojninsko
in invalidsko zavarovanje Slovenije
Danijel Kovač
predsednik

1298. Sklep o najnižji in najvišji pokojninski osnovi, najnižji osnovi za odmero nadomestil iz invalidskega zavarovanja in najvišjem znesku nadomestila za čas poklicne rehabilitacije od 1. januarja 2024

Za izvrševanje 36. in 87. člena ter v zvezi s tretjim odstavkom 390. člena Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 48/22 – uradno prečiščeno besedilo, 40/23 – ZČmIS-1, 78/23 – ZORR, 84/23 – ZDOsk-1, 125/23 – odl. US in 133/23) je Svet Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije na seji dne 18. aprila 2024 sprejel

S K L E P

o najnižji in najvišji pokojninski osnovi, najnižji osnovi za odmero nadomestil iz invalidskega zavarovanja in najvišjem znesku nadomestila za čas poklicne rehabilitacije od 1. januarja 2024

1. člen

Najnižja pokojninska osnova za v tem letu uveljavljene pokojnine od 1. januarja 2024 znaša 1.202,84 eura oziroma 880,48 eura, če so odmerjene na podlagi tretjega odstavka 390. člena Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 48/22 – uradno prečiščeno besedilo, 40/23

– ZČmIS-1, 78/23 – ZORR, 84/23 – ZDOsk-1, 125/23 – odl. US in 133/23; v nadaljnjem besedilu: ZPIZ-2).

2. člen

Najvišja pokojninska osnova za v tem letu uveljavljene pokojnine od 1. januarja 2024 znaša 4.811,36 eura oziroma 3.521,92 eura, če so odmerjene na podlagi tretjega odstavka 390. člena ZPIZ-2.

3. člen

(1) Nadomestila iz 80., 84., 85. in 86. člena ZPIZ-2 za invalidnost, nastalo v letu 2024, se od 1. januarja 2024 dalje odmerijo najmanj od osnove, določene v višini 763,80 eura.

(2) Nadomestilo za čas poklicne rehabilitacije iz prvega in tretjega odstavka 80. člena ZPIZ-2 za invalidnost, nastalo v letu 2024, se od 1. januarja 2024 dalje odmeri največ v višini 3.055,21 eura.

KONČNA DOLOČBA

4. člen

Ta sklep začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Št. 9000-4/2024/16-4/3
Ljubljana, dne 18. aprila 2024
EVA 2024-2611-0026

Svet Zavoda za pokojninsko
in invalidsko zavarovanje Slovenije
Danijel Kovač
predsednik

DRUGI ORGANI IN ORGANIZACIJE

1299. Aneks št. 18 k Tarifni prilogi h Kolektivni pogodbi časopisno-informativne, založniške in knjigotrške dejavnosti

Na podlagi Zakona o kolektivnih pogodbah (Uradni list RS, št. 43/06 in nasl.)

kot stranka na strani delodajalcev:

– Gospodarska zbornica Slovenije – Zbornica knjižnih založnikov in knjigotržcev

in

kot stranka na strani delojemalcev:

– Konfederacija sindikatov Slovenije – PERGAM, ter
– Sindikat založniške, časopisno-informativne in knjigotrške dejavnosti Slovenije
sklepata

A N E K S Š T. 1 8

k Tarifni prilogi h Kolektivni pogodbi časopisno-informativne, založniške in knjigotrške dejavnosti

(Uradni list RS, št. 117/04, 79/05, 95/06, 10/07, 93/07, 35/08, 97/08, 8/10, 55/11, 17/12, 63/13, 83/16, 57/18, 173/20, 105/21, 103/22 in 57/23)

1. člen

V točki 1. poglavja I. ČASOPISNO-INFORMATIVNA, REVIJALNA, ZALOŽNIŠKA IN KNJIGOTRŠKA DEJAVNOST Tarifne priloge Kolektivne pogodbe časopisno-informativne, založniške in knjigotrške dejavnosti se dodata nova osemindvajseti in devetindvajseti odstavek, ki se glasita:

»(28) Izhodiščne plače založniške in knjigotrske dejavnosti se s 1. 6. 2024 v vseh tarifnih razredih povečajo tako, da od 1. 6. 2024 dalje znašajo v EUR:

Tarifni razred	Založniška dejavnost	Knjigotrska dejavnost
I. enostavna dela	646,04	646,04
II. manj zahtevna dela	708,56	708,56
III. srednje zahtevna dela	771,08	771,08
IV. zahtevna dela	833,60	833,60
V. bolj zahtevna dela	948,22	948,22
VI. zelo zahtevna dela	1146,20	1146,20
VII. visoko zahtevna dela	1344,18	1344,18
VIII. najbolj zahtevna dela	1656,78	1656,78
IX. izjemno pomembna, najbolj zahtevna dela	1886,02	1886,02

(29) Za časopisno-informativno in revijalno dejavnost ostajajo relativna razmerja med izhodiščnimi plačami po posameznih tarifnih razredih in izhodiščne plače po posameznih tarifnih razredih nespremenjene in veljajo relativna razmerja in zneski iz Aneksa št. 12 k Tarifni prilogi h Kolektivni pogodbi časopisno-informativne, založniške in knjigotrske dejavnosti (Uradni list RS, št. 83/16).«

2. člen

Točka 3. poglavja II. SKUPNE DOLOČBE Tarifne priloge Kolektivne pogodbe časopisno-informativne, založniške in knjigotrske dejavnosti se spremeni tako, da glasi:

»3. Regres za letni dopust

Delavcu pripada regres za letni dopust najmanj v višini 70% zadnjega znanega podatka povprečne plače na zaposlenega v Republiki Sloveniji.«

3. člen

Točka 4.1 poglavja II. SKUPNE DOLOČBE Tarifne priloge Kolektivne pogodbe časopisno-informativne, založniške in knjigotrske dejavnosti se spremeni tako, da glasi:

»4.1. Stroški prehrane

Delavec je upravičen do povračila stroškov za prehrano v višini 7,00 EUR.

Delavec, ki dela 10 ur ali več, je upravičen do dodatnega povračila stroška prehrane, za vsako uro dela nad 8 ur v višini 0,88 EUR.«

4. člen

Druge določbe Tarifne priloge h Kolektivni pogodbi časopisno-informativne, založniške in knjigotrske dejavnosti ostanejo nespremenjene.

5. člen

Ta aneks začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, uporablja pa se od 1. 6. 2024 dalje.

Ljubljana, dne 24. aprila 2024

Gospodarska zbornica
– Zbornica knjižnih založnikov
in knjigotržcev
predsednik UO
Janez Miš

Konfederacija sindikatov Slovenije –
PERGAM
predsednik
Jakob Počivavšek

Sindikat založniške,
časopisno-informativne
in knjigotrske dejavnosti Slovenije
predsednica
Mojca Kohek

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti je dne 26. 4. 2024 izdalo potrdilo št. 02047-1/2004-2611-40 o tem, da je Aneks št. 18 k Tarifni prilogi h Kolektivni pogodbi časopisno-informativne, založniške in knjigotrske dejavnosti vpisan v evidenco kolektivnih pogodb na podlagi 25. člena Zakona o kolektivnih pogodbah (Uradni list RS, št. 43/06 in 45/08 – ZArbit) pod zaporedno številko 12/18.

OBČINE

ODRANCI

1300. Odlok o občinskem prazniku Občine Odranci

Na podlagi 29. člena Zakona o lokalni samoupravi (Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 76/08, 79/09, 51/10, 40/12 – ZUJF, 14/15 – ZUUJFO, 11/18 – ZSPDLSL-1, 30/18, 61/20 – ZIUZEOP-A in 80/20 – ZIUOOPE) in 15. člena Statuta Občine Odranci (Uradni list RS, št. 102/11, 64/17, 46/19) je Občinski svet Občine Odranci na 9. redni seji dne 16. 11. 2023 sprejel

ODLOK

o občinskem prazniku Občine Odranci

1. člen

V spomin na prvo pisno omembo kraja Odranci, takrat Adrianch 8. 5. 1322 (listina Karla Roberta Anžjuškega, kralja Madžarske, Hrvaške in Dalmacije), praznuje Občina Odranci svoj občinski praznik.

2. člen

Praznik Občine Odranci je 8. maj.

3. člen

Občina obeležuje svoj praznik s slavnostno prireditvijo, kjer se podeljujejo priznanja občine.

4. člen

Ta odlok začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Št. 74-9/2023

Odranci, dne 16. novembra 2023

Županja
Občine Odranci
Barbara Ferenčak

VSEBINA

DRŽAVNI ZBOR

1288.	Energetski zakon (EZ-2)	3515
1289.	Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o prekrških (ZP-1K)	3551
1290.	Zakon o spremembi Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o agrarnih skupnostih (ZAgrS-B)	3551
1291.	Zakon o spremembi in dopolnitvah Zakona o pomoči gospodarstvu za omilitev posledic energetske krize (ZPGOPEK-B)	3552
1292.	Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o trošarinah (ZTro-1D)	3552
1293.	Zakon o spremembi Zakona o sistemu plač v javnem sektorju (ZSPJS-AB)	3555
1294.	Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2024–2028 (ReNPPZK24–28)	3557
1295.	Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami 2024–2029 (ReNPPND24–29)	3601

MINISTRSTVA

1296.	Pravilnik o določitvi kriterijev za izkazovanje pomembnejših dosežkov za podelitev statusa nevladne organizacije v javnem interesu na področju trajnostne mobilnosti	3630
-------	--	------

DRUGI DRŽAVNI ORGANI IN ORGANIZACIJE

1297.	Sklep o zgornjih mejah za izplačilo dela vdovske pokojnine od 1. januarja 2024	3631
1298.	Sklep o najnižji in najvišji pokojninski osnovi, najnižji osnovi za odmero nadomestil iz invalidskega zavarovanja in najvišjem znesku nadomestila za čas poklicne rehabilitacije od 1. januarja 2024	3631

DRUGI ORGANI IN ORGANIZACIJE

1299.	Aneks št. 18 k Tarifni prilogi h Kolektivni pogodbi časopisno-informativne, založniške in knjigotrške dejavnosti	3631
-------	--	------

OBČINE

ODRANCI

1300.	Odlok o občinskem prazniku Občine Odranci	3632
-------	---	------

Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 4/24

VSEBINA

9.	Zakon o ratifikaciji Sporazuma o sodelovanju Republike Hrvaške v Evropskem gospodarskem prostoru s sklepno listino in treh z njim povezanih sporazumov (MHREGP)	43
10.	Zakon o ratifikaciji prilagoditve Sporazuma o spremembi Pogodbe o ustanovitvi Evropskega mehanizma za stabilnost med Kraljevino Belgijo, Zvezno republiko Nemčijo, Republiko Estonijo, Irsko, Helensko republiko, Kraljevino Španijo, Francosko republiko, Italijansko republiko, Republiko Ciper, Republiko Latvijo, Republiko Litvo, Velikim vojvodstvom Luksemburg, Malto, Kraljevino Nizozemsko, Republiko Avstrijo, Portugalsko republiko, Republiko Slovenijo, Slovaško republiko in Republiko Finsko kot neposredne posledice pristopa Republike Hrvaške (MPSPUEMS)	44
11.	Zakon o ratifikaciji prilagoditve Pogodbe o ustanovitvi Evropskega mehanizma za stabilnost med Kraljevino Belgijo, Zvezno republiko Nemčijo, Republiko Estonijo, Irsko, Helensko republiko, Kraljevino Španijo, Francosko republiko, Italijansko republiko, Republiko Ciper, Republiko Latvijo, Republiko Litvo, Velikim vojvodstvom Luksemburg, Malto, Kraljevino Nizozemsko, Republiko Avstrijo, Portugalsko republiko, Republiko Slovenijo, Slovaško republiko in Republiko Finsko kot neposredne posledice pristopa Republike Hrvaške (MPPUEMSHR)	46
12.	Zakon o ratifikaciji Spremembe 39. člena Rimskega statuta Mednarodnega kazenskega sodišča, sprejete v New Yorku 13. decembra 2023 (MRSMKS-C)	49
<i>Obvestila o začetku oziroma prenehanju veljavnosti mednarodnih pogodb</i>		
13.	Obvestilo o začetku veljavnosti Sporazuma med Vlado Republike Slovenije in Vlado Argentinske republike o gospodarskem sodelovanju	50
14.	Obvestilo o začetku veljavnosti Delovnega sporazuma med Uradom Republike Slovenije za intelektualno lastnino in Evropsko patentno organizacijo o sodelovanju pri poizvedbah	50
15.	Obvestilo o začetku veljavnosti Sporazuma o prenehanju veljavnosti bilateralnih investicijskih pogodb med državami članicami Evropske unije za Republiko Slovenijo	51

